

KONSTA HAPPONEN & TOMI KIILAKOSKI (TOIM.)

NUORUUDEN KOLME VUOSIKYMMENTÄ

NUORISOBAROMETRI 2024

KONSTA HAPPONEN & TOMI KIILAKOSKI (TOIM.)

NUORUUDEN KOLME VUOSIKYMMENTÄ

NUORISOBAROMETRI 2024

Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski (toim.)
Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024

Valtion nuorisoneuvosto
Nuorisotutkimusseura
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kannen kuva: Jenni Koljonen
Kustannustoimitus: Elena Havukainen
Ulkoasun suunnittelu: Sole Lätti
Taitto: Tanja Konttinen

Tiivistelmän käännökset ruotsiksi Kasper Sundström, Fma K. Sundström ja englanniksi Tomi Kiilakoski

© Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, opetus- ja kulttuuriministeriö ja tekijät

ISBN 978-952-372-065-7 (nid.)
ISBN 978-952-372-066-4 (PDF)

Julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9219, nro 251
Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9227, nro 189

Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, ISSN 2489-9461 (painettu), nro 78
Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 2489-947X (verkkojulkaisu), nro 78

Paino: Hansaprint, 2025

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	5
TILASTO-OSIO	
Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski	9
JOHDANTO: NUORISOBAROMETRIN KOLME VUOSIKYMMENTÄ	11
AINEISTO JA MENETELMÄT	17
Tiedonkeruumenetelmä ja tulosten raportointi	17
Otanta	18
Kato ja harha	18
Virhemarginaaleista	19
Aikasarjojen laskemisesta ja esittämisestä	20
TAUSTAMUUTTUJAT	21
TYÖLLISTYMINEN, KOULUTUS JA TOIMEENTULO	25
MAANPUOLUSTUS	37
ONKO MENESTYMINEN ITSESTÄ KIINNI?	41
LUOTTAMUS YHTEISKUNNALLISIIN INSTITUUTIOIHIN	43
EUROOPAN UNIONI	53
POLITIIKKA JA VAIKUTTAMINEN	55
ELÄMÄNHALLINTA JA ELÄMÄÄN TYYTYVÄISYYS	61
MITÄ TULEVAISUUDELTA TOIVOTAAN?	69
TULEVAISUUSUSKO	81
NUORISOTYÖ KUNNISSA	87
KUULUVUUS SUOMALASEEN YHTEISKUNTAAN	95
YHDENVERTAISUUS, VÄHEMMISTÖT JA IDENTITEETIT	97
LÄHTEET	111
LIITE 1. EROT PUHELIN- JA VERKKOVASTAAJIEN VÄLILLÄ	125
LIITE 2. KYSELYLOMAKE	147

TIETEELLISET ARTIKKELIT 157

Lotta Haikkola & Konsta Happonen

 NUORTEN KOKEMA EPÄVARMUUS TULEVAISUUDESTAAN TYÖELÄMÄSSÄ
NUORISOBAROMETRIN VALOSSA VUOSINA 2009–2024 159

Päivi Honkatukia & Konsta Happonen

 VAIKUTTAMISTA MARGINAALISTA? VÄHEMMISTÖASEMA NUORTEN
YHTEISKUNNALLISEN OSALLISTUMISEN MÄÄRITTÄJÄNÄ 175

Antti Kivijärvi & Helena Helve

 JATKUVUUKSIA JA HITAITA MUUTOKSIA – NUORTEN AIKUISTEN
TULEVAISUUSHORISONTTEJA KOLMELLA VUOSIKYMMENELLÄ 199

NÄKÖKULMAT 217

Aleksi Koivisto

AAA+ – MIKÄ ON NUORTEN LUOTTOLUOKITUS OY SUOMI AB:N TULEVAISUUTEEN? 219

Anu Mäkinen & Laura Oksanen

KOHTAAMISEN MESTARIT – NUORISOTYÖ NUORTEN TUKENA ELÄMÄN POLULLA 223

Minna Lahtela & Ville Koikkalainen

30 VUODEN AIKAMATKA MATALAN KYNNYKSEN NUORISOTYÖSSÄ
– NUORISOBAROMETRIN TULKINTAA KADUILTA 227

KIRJOITTAJAT 231

TIIVISTELMÄ 233

SAMMANFATTNING 235

ABSTRACT 237

Ensimmäinen Nuorisobarometri tehtiin lama-Suomessa keväällä 1994. Tuolloin tuskin kukaan uskalsi haaveilla, että samoilla periaatteilla toteutettavaa kyselyä tehtäisiin vielä 30 vuotta myöhemmin. Näin on kuitenkin tapahtunut. Leikkisästi voi todeta, että kun nuorisolaissa nuoriksi määritellään alle 29-vuotiaat, Nuorisobarometri on tätä esipuhetta kirjoittaessamme siirtynyt nuoruudesta aikuisuuteen. 30 vuoden aikana Nuorisobarometrissa on muovautunut nuorisualan tunnettu ja näkyvä instituutio, jolla on myös yleisempää yhteiskuntapoliittista merkitystä. Tämä ei olisi mahdollista, ellei suomalainen yhteiskunta arvostaisi nuorisoa koskevaa tietopohjaa ja olisi kiinnostunut nuoruudesta.

Nuorisobarometrin ydin on säilynyt samana 90-luvulta nykypäivään. Sen tehtävänä on tutkia nuorten arvoja ja asenteita heidän itsensä kuvaamana. Erityisesti julkisuudessa nuoria katsotaan usein joko pelkojen ja uhkakuvien tai toiveiden kautta. Tällaiset kuvat vastaavat harvoin, jos koskaan, kaikkien nuorten näkökulmaa.

Nuorisobarometrin kaltaista tiedonkeruun instrumenttia tarvitaan, jotta Suomessa olisi käytettävissä tietoa siitä, miten nuoret asioihin suhtautuvat. Kansallisesti edustava tutkimus kuvaa, miten eri-ikäiset, eri puolilla Suomea asuvat, eri sukupuoliset ja vaikkapa erilaisia vähemmistökokemuksia omaavat nuoret mieltävät työllisyyttä, koulutusta, kansalaisuutta, yhteiskunnan instituutioita, palveluita tai tulevaisuutta koskevat kysymykset.

Ilahduttavasti Nuorisobarometrissa on muotoutunut myös nuorisopolitiikan työväline, jonka kysymyksiä käytetään arvioimaan sitä, miten valtio on onnistunut toimissaan. Nuorisobarometrin tietoja hyödynnetään myös erilaisissa politiikkaohjelmissa, hankkeissa ja nuoria koskevien toimenpiteiden suunnittelussa. Nuorisobarometri ei tietenkään yksinään riitä nuorisoa koskevaksi

tietopohjaksi. Tarvitaan laajalti eri tieteenaloilla eri menetelmin tuotettua tietoa, viranomaistietoa sekä nuorten kokemusasiantuntijuutta. Voi kuitenkin väittää, että ellei Nuorisobarometriä olisi, puuttuisi nuoria koskevasta tietopohjasta yksi keskeinen palanen.

BAROMETRI UUDISTUU MALTILLISESTI

Nuorisobarometrin historian kolme vuosikymmentä kattava kaari mahdollistaa sen, että nuorten näkemysten kehittymistä voidaan tarkastella pitkällä aikavälillä. Näin voidaan nähdä sekä muutoksia että pysyvyyttä. Tätä kautta voidaan tarkastella laajemmin sitä, millainen kasvuympäristö Suomi on nuorille tuona aikana ollut.

Vuodesta 2004 Nuorisobarometreilla on ollut jokin kulloinkin ajankohtainen teema. Tiettyyn teemaan keskittymisen etuna on, että tällöin saadaan kerättyä yhden kirjan kansien sisään kattava tietopaketti siitä, miten nuoret johonkin ilmiöön suhtautuvat. Teemakohtaisten kysymysten ohella tarvitaan aikasarjojen ylläpitämistä, ja siksi barometreissa on esitettävä myös sellaisia kysymyksiä, jotka eivät suoranaisesti liity käsiteltävään teemaan.

Valtion nuorisoneuvosto päätti tehdä teemakäytäntöön poikkeuksen vuonna 2024. Barometrin täyttyessä 30 vuotta haluttiin saada tietoa siitä, miten nuorten vastaukset Nuorisobarometrin keskeisiin kysymyksiin ovat vaihdelleet ajan myötä. Niinpä tässä barometrissa kysytään vain kysymyksiä, joita on esitetty jo aiemmin. Osa kysymyksistä on esitetty jo ensimmäisissä Nuorisobarometreissa. Tämän kautta muovautuu kokonaiskuva sellaisista aiheista, joilla on ollut pysyvyyttä suomalaisessa nuorisopolitiikassa. Taivoitteenamme on hahmottaa, millaista on ollut

nuoruus niiden kolmen vuosikymmenen aikana, jolloin Nuorisobarometriä on toteutettu.

Vuosina 2023 ja 2024 barometrin tiedonkeruuta uudistettiin. Näinä vuosina tiedonkeruu on toteutettu sekä puhelimitse että verkossa. Tulokset vahvistavat havaintoa siitä, että verkossa vastataan puhelimesta poikkeavalla tavalla erityisesti herkiksi koetuissa kysymyksissä. Sellaisia ovat esimerkiksi vuoden 2023 barometrin uskuntoon liittyvät kysymykset tai henkilökohtaiseen eli subjektiiviseen hyvinvointiin liittyvät kysymykset. Haluammekin kiinnittää huomiota siihen, miten kyselymenetelmä vaikuttaa vastauksiin. Tämän seikan huomioiminen on osa kyselytutkimuksiin liittyvää lukutaitoa. Tietoperustaisuus edellyttää myös tiedon tuottamisen arviointia.

Tämä Nuorisobarometri on siis viimeinen, jossa tiedonkeruuta toteutettiin puhelimitse. Puhelimen käyttökulttuurit ja halukkuus osallistua tutkimukseen ovat esimerkki muutoksesta Nuorisobarometrin 30 vuoden aikana. Vuonna 1996 Nuorisobarometriin haastateltiin 863 nuorta. Tavoittamattomien ja kieltäytyneiden määrä oli yhteensä 93 henkilöä. Näin kadoksi jäi alle 10 prosenttia tavoitelluista nuorista ja vastausprosentti oli hieman yli 90 prosenttia. Nykyään tällaiset luvut ovat vain etäisiä haaveita, sillä nuorten halukkuus osallistua tutkimukseen on muuttunut dramaattisesti. Siihen tutkittavilla on tietysti täysi oikeus, ja tutkimukseen osallistuminen on aina vapaaehtoista.

Nuorisobarometriä haastatteluun suostumuksensa antaneiden nuorten prosenttiosuus on pudonnut merkittävästi 2000-luvun mittaan. Tänä vuonna puhelintiedonkeruun vastausprosentti oli 0,7 prosenttia, jos tavoitelluiksi nuoriksi luokitellaan puhelimesta lähestytyjen lisäksi heidät, joille yritettiin löytää puhelinnumeroa siinä onnistumatta. Kun tätä lukua vertaa barometrin alkuaikojen yli 90 prosenttiin, on selvää, että tiedonkeruun muutos on ollut välttämätöntä tehdä. Pyrkimys selvittää, miten kyselymenetelmän muutos vaikuttaa sellaisten kysymysten vastauksiin, joita halutaan seurata myös jatkossa, vaikutti myös osaltaan päätökseen toistaa vain aiempia barometrikysymyksiä.

Tämän Nuorisobarometrin nimenä on *Nuoruuden kolme vuosikymmentä*. Keskitymme Nuorisobarometrin ydintehtävään: tuottaa tietoa nuorten omista asenteista ja tuoda luulon sijaan tietopohjaa sille, miten nuoret vastaavat nuorisopolitiikan keskeisiä teemoja mittaaviin kysymyksiin ja millä tavalla heidän näkemyksensä ovat vaihdelleet tai pysyneet samoina kolmena viime vuosikymmenenä. Tulokset kertovat paitsi nuorten näkemyksistä myös välillisesti siitä, miten suomalainen yhteiskunta on muuttunut vuodesta 1994.

30 VUODEN AJANJAKSOLLA ON PALJON YLPEYDEN, MUTTA MYÖS HUOLEN AIHEITA

Tämän Nuorisobarometrin tilasto-osiossa on analysoitu ainoastaan puhelimesta vastanneita. Tämän perusteena on se, että kaikkien kysymysten osalta rakennetaan aikasarjoja. Kun tiedetään, että verkkovastaukset poikkeavat puhelinvastauksista, vertailukelpoisin tieto saadaan puhelinvastauksista. Verkkovastausten jakaumat löytyvät liitteestä 1.

Nuorten vastaukset osoittavat jatkumoa monissa kysymyksissä. Tämä kertoo suomalaisen yhteiskunnan vakaudesta. Toisinaan ajatellaan, että nuoret sosiaalistuvat tyystin toisenlaiseen maailmaan ja hylkäävät edellisten sukupolvien arvot. Esimerkiksi Nuorisobarometrin syntyyn vaikutti pelko siitä, että 90-luvun lamasta ja nuorisotyöttömyydestä kärsivät nuoret eivät sitoutuisi aiempiin työasenteisiin. Kuten tilasto-osion luvussa Työllisyys, koulutus ja toimeentulo todetaan, usko hyvän koulutuksen ja työnsaannin väliseen yhteyteen on Suomessa yhä vahva, vaikka vuodesta 2007 vahvimmin koulutukseen uskovien nuorten osuus näyttääkin olevan kymmenisen prosenttiyksikköä alhaisempi kuin sitä ennen. Toisaalta esimerkiksi näkemyksissä siitä, tarvitseeko suomalainen yhteiskunta lisää ulkomaisia työntekijöitä, on tapahtunut isoja muutoksia. Kun vuonna 2013 väittämän kanssa samaa mieltä oli 37 prosenttia, vuonna 2024 osuus oli 66 prosenttia. Jo nämä kaksi välystä osoittavat, että suomalaisen yhteiskunnan vakaat rakenteet tuottavat vakautta myös mielipiteisiin, mutta samaan aikaan osa mielipiteistä elää ajassa.

Nuorisobarometreja käytetään nuorisopoliitiikan arvioimiseen. Nuorisopoliitiikan tehtävä on parantaa nuorten kasvu- ja elinolosuhteita sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Voi ajatella, että monet Nuorisobarometrin kysymyksistä mittaavat sitä, miten tässä tehtävässä on onnistuttu. Barometrituloksissa voi havaita huomattavaa pysyvyyttä. Vuonna 2024 puhe-
linvastaajista 72 prosenttia ilmoitti kuuluvansa vähintään melko kiinteästi suomalaiseen yhteiskuntaan. Noin kolmannes eli 32 prosenttia vastasi kuuluvansa yhteiskuntaan erittäin kiinteästi. Osuus on korkeampi kuin 1990-luvulla. Lisäksi luottamus suomalaisen yhteiskunnan instituutioihin on korkealla tasolla, ja luottamus useimpiin instituutioihin on kasvanut. Monen kysymyksen kohdalla voi todeta suomalaisen nuorisopoliitiikan onnistuneen 30 vuoden aikana luomaan hyviä kasvu- ja elinolosuhteita. Toivomme, että tässä tehtävässä onnistutaan myös jatkossa.

Huolestuttavana seikkana haluamme nostaa esiin erityisesti nuorten tulevaisuususkossa tapahtuneet muutokset. Vuonna 2024 erittäin optimistisesti omaan tulevaisuuteensa suhtautui vain 12 prosenttia puhelinvastaajista. Erittäin optimististen osuudessa on tapahtunut huomattavaa laskua vuodesta 2021, ja vuonna 2024 tämä osuus oli vähäisin kaikista ajankohdista, jolloin kysymys on esitetty. Myös erittäin optimististen ja optimististen yhteenlaskettu osuus oli alimmillaan vuonna 2024. Korkeimmillaan osuus oli vuonna 2008, jolloin 86 prosenttia vastaajista suhtautui omaan tulevaisuuteensa optimistisesti. Vuonna 2024 vastaava osuus oli 61 prosenttia. Tämä selittyy sillä, että yhä useampi nuori vastaa, ettei suhtaudu optimistisesti eikä pessimistisesti. Verkossa vastaavien lukemat ovat vielä tätä alhaisempia, mikä selittyy sillä, että verkossa on yleisesti helpompi vastata kielteisemmin omaa hyvinvointia koskeviin kysymyksiin. Tulevaisuususkon lisäksi Nuorisobarometrien yleisimmässä kysymyksessä eli elämäntyytyväisyydessä on laskua. Näitä kysymyksiä on seurattava myös seuraavissa Nuorisobarometreissa. Tulevaisuususko on yksi tärkeimmistä sytykkeistä, joiden avulla nuoret voivat rakentaa itselleen ja Suomelle myönteistä tulevaisuutta.

Uskomme, että tämän barometrin tulokset ovat kauttaaltaan kiinnostavia. Ne kertovat omaa, kiehtovaa tarinaansa siitä, millainen kasvuympäristö nuorilla on ollut Nuorisobarometrin historian aikana.

TULOKSET VAATIVAT TOIMENPITEITÄ

Nuorten kasvuympäristöön ja elinolojen kehittymiseen vaikutetaan poliittisella päätöksenteolla. Valtion nuorisoneuvosto tekee vuosittain poliittikkasuosituksia perustuen Nuorisobarometrin tuloksiin. Nuorten tulevaisuususkon horjuminen on havainto, johon täytyy reagoida. Päätöksentekijöiden tulee ryhtyä konkreettisiin toimiin nuorten tulevaisuususkon palauttamiseksi ja luoda puheessaan toivoa kriisien lietsomisen sijaan. Tarvitaan myös pitkäjänteisempää, hallituskaudet ylittävää suunnitelmaa nuorten hyvinvointityölle, jolle on parlamentaarinen sopu.

Nuorisobarometrin aikasarjoja tarkastellessa voidaan todeta, että lähes viidesosa nuorista piti oman perheen ja lasten tavoittelua tärkeämpänä vuoden 2005 barometrissa kuin vuonna 2024. Tarvitaan sellainen yhteiskunta, johon nuoret haluavat perustaa perheen ja saada lapsia. Se edellyttää nuorten ja nuorten perheiden talouspoliittista priorisointia.

Nuorisobarometri tekee myös näkyväksi sen, että nuoret ovat aiempaa kiinnostuneempia yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja osallistumisesta. Äänestämisen lisäksi erilaiset tavat vaikuttaa kasvattaneet suosiotaan. Kansalaisyhteiskunnalla on merkittävä vaikutus nuorten aktiivisuuteen ja sen tukemiseen, ja sen taloudelliset toimintaedellytykset on varmistettava.

Ilahduttavaa on, että nuorten koulutususko on Nuorisobarometrin koko 30-vuotisen historian ajan ollut vahva. Yli 80 prosenttia vastaajista on edelleen sitä mieltä, että koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia. Peruskoulun jälkeinen koulutus on syytä jatkossakin pitää maksuttomana ja mahdollisuuksien tasa-arvo on taattava: taustoistaan riippumatta nuorilla tulee olla mahdollisuus kouluttautua niin pitkälle kuin he itse haluavat.

NUORISOBAROMETREJA EI SYNNY ILMAN SITOUTUNEITA OSAAJIA

Nuorisobarometrin pitkä historia on edellyttänyt lukuisten ihmisten luovaa työpanosta. Valtion nuorisoneuvosto päättää Nuorisobarometrien teemoista luotuaan kuvan siitä, mitkä aiheet ovat ajankohtaisia. Teemakohtaiset kysymykset on valmisteltava. Kysymyksistä käydään kuulemiskierroksia, joissa lukuisat järjestöt ja asiantuntijat ovat vuosien varrella jakaneet näkemyksiään. Barometrin tiedonkeruuta on hallinnoitava. Vastaukset on kerättävä. Tulokset on analysoitava ja raportoitava. Barometreissa on tilasto-osion lisäksi sekä artikkeleita että näkökulmatekstejä, joita alan johtavat asiantuntijat ovat kirjoittaneet. Kirja on taitettava ja kustannustoimitettava. Kannen tehneet nuoret taiteilijat ovat luoneet barometrista aina erilaisen ja omassa ajassaan elävän.

Lista kiitettävistä ihmisistä on niin pitkä, ettei tässä voida nimetä kaikkia, jotka ansaitsivat tulla nimetyiksi. Haluamme kuitenkin kiittää jokaista, joka on antanut innostustaan ja osaamistaan Nuorisobarometreihin. Ilman tätä panosta meillä ei olisi 30-vuotista perinnettä.

Erikseen haluamme kiittää barometrin toimittajia ja tekijöitä. Suurimman panoksen Nuorisobarometrin kehitykseen ovat antaneet Pekka Saarela ja Sami Myllyniemi. Pekka Saarela vastasi Nuorisobarometreista vuosina 1994–2002. Koska tuolloin Nuorisobarometreja julkaistiin kaksikin vuodessa, vastasi Saarela 13 barometrin kirjoittamisesta. Sami Myllyniemi toimi työssään Nuorisotutkimusseuran tilastotutkijana Nuorisobarometriparissa vuosina 2004–2020. Vuosina 2004–2006 Myllyniemi laati tilasto-osion. Vuodesta 2007 vuoteen 2020 hän on ollut joko Nuorisobarometrin tekijänä tai toimittajana.

Nuorisobarometria ovat edellä mainittujen lisäksi toimittaneet professori Terhi-Anna Wilska (2004–2006), lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen (2017 ja 2018 yhdessä Sami Myllyniemen kanssa), akatemiututkija Lotta Haikkola (2019 yhdessä Sami Myllyniemen kanssa), yliopistotutkija Päivi Berg (2020 yhdessä Sami Myllyniemen kanssa), vastaava tutkija Tomi Kiilakoski (2021 ja

2023) sekä erikoistutkija Antti Kivijärvi (2022). Lisäksi tutkijatohtori Jonna Pulkkinen ja tutkimusjohtaja Juhani Rautopuro kirjoittivat raportin vuoden 2017 Nuorisobarometrin erillisotoksesta maaseudulla asuvista nuorista. Kiitämme kunnioittavasti kaikkia edellä mainittuja.

Nuorisobarometrillä on takanaan tätä kirjoitettaessa jo yli 30 vuoden perinne. Tämän perinteen varassa voidaan suunnata kohti tulevaa. Nuorisobarometrin merkitys poliittisen päätöksenteon tukena ja apuna on säilytettävä myös tulevaisuudessa. Barometri tuottaa arvokasta vertailukelpoista tietoa nuorten arvoista, asenteista ja niiden kehittymisestä. On tärkeää, että nuorten omat näkemykset tuodaan jatkossakin laadukkaalla tavalla esiin ja otetaan mukaan yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun. Nuorisobarometrin tulee reagoida aikaan ja sen mukanaan tuomiin muutoksiin, esimerkiksi aineistonkeruutapaa uudistamalla. Vain tällä tavalla voidaan säilyttää Nuorisobarometrin laadukkuus ja merkitys.

Myös tulevaisuudessa on tärkeä seurata signaaleja, joita nuoret nostavat esiin, ja reagoida niihin. Tänä vuonna Nuorisobarometrin aikasarjat paljastavat notkahduksen nuorten tulevaisuususkossa, ja myös tyytyväisyys elämään on pitkällä aikavälillä tarkasteltuna laskussa. Nämä vaativat poliittista reagoitua juuri nyt. Siitä, mitkä sitten tulevaisuudessa ovat tärkeitä signaaleja, kertovat tulevat Nuorisobarometrit.

Helsingissä ja Oulussa 8.2.2025,

Konsta Happonen,
tilastotutkija, Nuorisotutkimusseura

Eija Kauniskangas,
erityisasiantuntija, valtion nuorisoneuvosto

Tomi Kiilakoski,
dosentti, vastaava tutkija, Nuorisotutkimusseura

Jenni Palomäki,
vs. pääsihteeri, valtion nuorisoneuvosto

TILASTO-OSIO

Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski

JOHDANTO: NUORISOBAROMETRIN KOLME VUOSIKYMMENTÄ

Ensimmäinen Nuorisobarometri julkaistiin toukokuussa 1994. Aineisto siihen oli kerätty huhtikuun lopussa samana vuonna. Barometri alkoi sanoilla ”Suomea viime vuosina koetellut taloudellinen taantuma on osoittautunut tavanomaista suhdannekuoppaa syvemmäksi ja yhteiskunnallisia rakenteita perusteellisesti ravistelevaksi” (Saarela 1994). Alkusanat kuvaavat hyvin sitä, millaiseen Suomeen barometri synnytetään. Se oli lama-Suomi, jonka perusteita oli koeteltu voimakkaasti. Idänkauppa oli romahtanut muutamaa vuotta aiemmin. Bruttokansantuote oli negatiivinen vuosina 1991–1993 ja työttöminä yli kolmannes työvoimaan kuuluvista nuorista (Tilastokeskus 2024a, 2024b). Lama oli paitsi taloudellinen myös kulttuurinen shokki. Suomi oli muuntumassa, mistä kertoi myös kiivaana käynyt keskustelu tuolloin vielä mahdollisesta EU-jäsenyydestä.

Ensimmäisen Nuorisobarometrin yhteiskunnallisena taustana on murros, jota voidaan kutsua siirtymäksi toisesta tasavallasta kolmanteen tasavaltaan, jota luonnehtii kansallisvaltion vähentynyt rooli, lisääntyvä eurooppalainen ja globaali päätöksenteko sekä talouden tai tiedon virtaaminen yli kansallisvaltion rajojen. Lisäksi taustalla oli tuolloisen taloudellisen tilanteen herättämä huoli siitä, syntykö nuorten joukko, joka ei sitoutuisi aiempien sukupolvien kertomuksiin ja arvoihin. Pelättiin, että lama synnyttäisi sukupolvikuilun. Kuten ensimmäiset Nuorisobarometrit toteuttanut, myöhemmin johtajana Taideteollisen korkeakoulun kehittämiskeskuksessa toiminut Pekka Saarela toteaa kymmenvuotisyhteenvedossaan, alkusysäyksenä barometreille oli massatyöttömyys ja sen heijastukset nuorten siirtymiin (Saarela 2004). Erityisesti kannettiin huolta nuorten työllisyysasenteista sekä suhteesta koulutukseen ja kansalaisuuteen. Kuten ensimmäisessä

barometrissa todettiin, oli lama herättänyt sekä pelkoa nuorten syrjäytymisestä yhteiskunnan ulkopuolelle että huolta siitä, syntykö yhteiskuntaan kadotettu sukupolvi. (Saarela 1994.) Tarvittiin tietoa nuorten asenteista.

Nuorisobarometriin rakentui alusta lähtien jonkinlainen vastapuheen elementti – tai ainakin mahdollisuus sellaiselle. Tunnistettiin, että julkinen keskustelu nuorista ei välttämättä vastannut nuorten omaa näkökulmaa. Sukupolvien välisen ohipuhumisen vastapainoksi barometrin nuorisopoliittiseksi tehtäväksi asetui nuorten omien näkemysten selvittäminen. Asiaa kuvaa ajalle tyypillisin sanakääntein valtion nuorisoneuvosto esipuheessaan vuoden 1997 Nuorisobarometriin:

Julkiudessa oli syntynyt käsitys ”pullamössösukupolvesta” joka ei ole kiinnostunut koulutuksesta tai työnteosta. Halusimme tietää, mitä nuoret itse ajattelevat yhteiskunnan kehityksestä. (Saarela 1997a, 4.)

Tämä esipuheessa kuvattu halu selvittää, mitä nuoret itse ajattelevat yhteiskunnan kehityksestä, on yksi nuorisotutkimuksen kantavia motivaatioperustoja. Barometrin näkökulma asettuikin vastakkain nuoriin kohdistuville leimakirveille, jollainen tuolloin muodikas käsite ”pullamössösukupolvi” eittämättä oli. Tämä käsite havainnollistaa uskomuksen siitä, ettei nuori sukupolvi ollut enää sosiaalistunut vanhempien sukupolvien työn ja suorittamisen eetokseen. Vähintäänkin näin pelättiin tapahtuvan.

Ajan henki oli muutoinkin otollinen tietopohjaisuudelle ja kyselyille. Toinen keskeinen nuoria koskeva tiedonkeruu, Kouluterveyskysely, toteutettiin ensimmäisen kerran syksyllä vuonna 1995. Sen takana oli kansallinen huoli nuorten humalajuomisesta ja muusta päihteidenkäytöstä.

Kouluterveyskyselystä muotoutui kansallinen kysely, mutta sen tarkoitus oli myös tuottaa tietoa yksittäisten koulujen ja kuntien lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikan tueksi. (Rimpelä 2023.) 1990-luvun alun yksi keskeinen muutos olikin kuntien merkityksen kasvu hyvinvointipalvelujen tuottajana ja suuntaajana. Uudistuksen yhteydessä kuntien saamaa valtion tukea eli valtionosuuksia palveluista kuitenkin myös leikattiin. (Yliaska 2014, 409–410.)

1990-luvun hallinnolliset ja yhteiskunnalliset muutokset taustoittavat ensimmäisiä Nuorisobarometreja. Nuoret ovat monella tapaa hallinnonin kohteena. Heiltä odotetaan ja vaaditaan monenlaisia asioita, eikä heillä ole aina valtaa määrittää, mitä nämä asiat ovat tai kenellä on oikeus näitä vaatimuksia esittää. (Kiilakoski, Honkatukia & Huttunen 2018, 68–69.) Tälle vastakkaisesti Nuorisobarometrien tehtävänä oli tuottaa tietoa nuorten omista näkemyksistä. Vaikka motivaatio barometrin kehittämiseksi oli lähöisin hallinnosta, on helppo nähdä barometrin syntyhistoriassa yhteys nuorisotutkimukselliseen asenteeseen. Nuorisotutkimuksen tehtävänä on selvittää nuorten arvoja, asenteita ja ajatuksia sekä ymmärtää niitä vasten niiden yhteiskunnallista, kulttuurista ja nuorisopoliittista taustaa. Tällainen tehtävä Nuorisobarometrille asetui heti alusta alkaen. Tämä loi tulkintamme mukaan pohjaa sille, että barometrin toteutusvastuu oli luontevaa siirtää 2000-luvun alussa Nuorisotutkimusseuralle.

Barometrien asetelmat olivat vuodesta 1994 alkaen varsin samanlaiset kuin nykyäänkin. Tarkoituksena oli saada tutkittavaksi kansallisesti edustava joukko nuoria. Kysymykset saivat pontta pikemminkin ajankohtaisista nuorisopoliittisista keskusteluista kuin tutkimuksessa validoiduista mittareista. Ensimmäisessä barometrissa vuonna 1994 haastateltiin 1055 nuorta. Heistä puhelimitse haastateltiin 93,5 prosenttia. Henkilökohtaisella käynnillä haastateltiin 6,5 prosenttia vastaajista. Kohderyhmänä olivat jo tuolloin 15–29-vuotiaat nuoret. (Saarela 1994.) Seuraavana vuonna haastateltuja oli 993, joista puhelimitse tavoitettiin 95 prosenttia. Aineiston ovat alusta asti koonneet

aineistonkeruuseen erikoistuneet yritykset. Vuonna 1997 haastateltavien määrä kasvoi 1334 vastaajaan, joista 95 prosenttia tavoitettiin puhelimitse. Haastattelujen kesto kasvoi tänä aikana viidestä minuutista jo kolmeentoista minuuttiin. Tutkittavien määrä vakiintui 1990-luvun aikana tähän suuruusluokkaan, mutta enää ei raportoitu sitä, moniko tavoitettiin puhelimitse.

Nuorisobarometrin peruselementit ovat alusta asti toistuneet samanlaisina. Kohderyhmänä ovat olleet 15–29-vuotiaat nuoret ja barometri on toteutettu survey- eli lomaketutkimuksena. Barometreissa ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta (esim. Kallio 2019; Tammi & Rautio 2022) ole käyty metodologista keskustelua siitä, kuinka hyvin kvantitatiivinen tutkimus ylipäänsä tai Nuorisobarometrin metodiikka erityisesti pystyvät vastaamaan tarkastellun teeman kysymyksiin. Kiinnostuksen kohteena ovat olleet nuorten omat näkemykset, arvot ja asenteet. Barometrilla on ollut kytkös ajankohtaisiin nuoriso- ja yhteiskuntapoliittisiin kysymyksiin, joita on pyritty lähestymään nuorisotutkimuksellisen ymmärryksen kautta, ja kysymyksenasettelu on toteutettu tavalla, joka pyrkii tuomaan esiin nuorten omia kantoja. Näin Nuorisobarometrilla on ollut ja on yhä rekisteritietoa täydentävä tehtävä. Kyse on nuorten näkemysten esiin tuomisesta ja niiden välittämisestä päätöksentekoon sekä mediakeskusteluun. Haastateltavien määrä on suunniteltu siten, että se mahdollistaa nuorten tutkimisen kansallisella tasolla sekä päätelmien tekemisen myös suurimmista osajoukoista, kuten sukupuolista ja ikäryhmistä.

30 vuoden ajan haastatteluja on toteutettu puhelimitse. Kyselyn mitta kasvoi ajan myötä siten, että pisimmillään haastattelut kestivät jopa 33 minuuttia ja 40 sekuntia (Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 11). Puhelinhaastatteluksi tämä mitta on varsin pitkä. Puhelinhaastatteluun optimaaliseen aikaan vaikuttavat paitsi nuorten valmius vastata, myös ne resurssit, jotka vaaditaan tiedonkeruuyritysten palkkioihin. 2010-luvulle tultaessa nuorten halukkuus osallistua pitkään puhelinhaastatteluun väheni ja vastausprosentit lähtivät voimakkaaseen laskuun. Barometri onkin

mukautunut aikaan, ja nuorten puhelimenkäytötapojen ja puhelinnumeroiden saatavuutta koskevan säätelyn muutosten takia aineistonkeruussa on siirrytty asteittain verkkokyselyyn. Seuraavassa barometrissa, jonka aineisto kerätään alkuvuonna 2025, ei enää haastatella vastaajia lainkaan puhelimitse. Myös verkkokyselyssä tavoitteena on väestörekisteristä tehtävään satunnaisotantaan perustuva tilastollisesti edustava otos Manner-Suomessa asuvista nuorista, mikä erottaa Nuorisobarometrin useimmista Suomessa toteutettavista kyselyistä.

Nuorisobarometri on kehittynyt erilaisten vaiheiden lävitse. Näiden vaiheiden kautta kulkeva aikajana voidaan piirtää esimerkiksi seuraavasti:

1994

Ensimmäinen Nuorisobarometri toteutetaan.

1996–1999

Julkaisutahtina kaksi Nuorisobarometriä vuodessa.

1997

Haastateltavien määrä kasvaa yli 1500 vastaajaan.

2000

Barometreja aletaan toteuttamaan vain kerran vuodessa.

2001

Haastateltavien määrä yli 1800 vastaajaa. Tämän jälkeen vastaajien määrä vakiintuu vähintään tälle tasolle.

2004

Nuorisotutkimusseura siirtyy vastuulliseksi toteuttajaksi.

2004

Nuorisobarometrien jakautuminen kahteen osioon: tilasto-osioon sekä puheenvuoroihin, näkökulmiin ja tieteellisiin artikkeleihin.

2005

Vastaajien kokoonpanoa laajennetaan suomenkielisistä nuorista myös ruotsinkielisiin.

2009

Vapaa-aikaan ja harrastamiseen liittyvien kysymysten käsittely siirtyy pääosin osaksi uutta Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimusta.

2014

Muut kuin suomen- ja ruotsinkieliset nuoret otetaan pysyväksi osaksi barometrin tiedonkeruuta.

2017

Kerätään etsivien nuorisotyöntekijöiden haastatteluin toteuttama erillisotos työn ja koulutuksen ulkopuolisista nuorista (Gretschel & Myllyniemi 2020). Otosta verrataan vuoden 2016 barometriin.

2017

Kerätään erillisotos harvaan asutuilla paikkakunnilla asuvista nuorista. Tuloksia verrataan vuoden 2017 barometrin tuloksiin (Pulkkinen & Rautopuro 2018).

2023–2024

Tiedonkeruuta uudistetaan. Tiedonkeruu toteutetaan rinnakkain puhelimitse ja verkossa.

Kuten aikajanasta ilmenee, Nuorisobarometriä on uudistettu maltillisesti aikaan ja yhteiskunnallisiin muutoksiin reagoiden. Näin barometri heijastelee paitsi teemoiltaan myös toteuttamisen tavaltaan suomalaisen yhteiskunnan kehityskaaria ja toisaalta tutkimuksen kehitystä. Barometriä on esimerkiksi laajennettu kattamaan muita kieliryhmiä kuin vain suomea puhuvia. Vuonna 2017 toteutettiin erillisotokset työn ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista ja muualla kuin kaupungissa asuvista nuorista. Molemmat ryhmät olivat tuolloin ja ovat jossakin määrin edelleen tutkimuksellisen mielenkiinnon kohteena. Voi kuitenkin luonnehtia, että suurin muutos baro-

metrissa liittyy tiedonkeruun menetelmän vaihtamiseen. Tämä tarkoittaa myös sitä, että osa pitkistä aikasarjoista joudutaan analysoimaan uudestaan, sillä tiedonkeruun tapa vaikuttaa myös vastauksiin. Siksi Nuorisobarometrin kaltaisia tilastotutkimuksia luettaessa on hyvä omata myös kriittisiä valmiuksia kysyä, miten kysymisen tapa ohjaa vastauksia, pikemminkin kuin lukea niitä vain neutraaleina kuvauksina siitä, miten nuoret ajattelevat ja tuntevat.

Nuorisobarometri on reagoinut aikaansa myös keskittymällä johonkin kulloinkin ajankohtaiseksi nähtyyn teemaan. Jotkin teemat säilyttävät jatkuvasti nuorisopoliittisen ajankohtauutensa. Tällainen on esimerkiksi työ, josta kysyttiin tasaisesti 1990-luvulla, vuosina 2002 ja 2004 sekä jälleen vuonna 2019. Myös koulutus kulki teemana läpi 1990-luvun, ja 2000-luvulla sitä on käsitelty vuosina 2002 ja 2017. Osa teemoista puolestaan muokkautuu kulloinkin ajankohtaisten käsitteiden myötä. 1990-luvulla tutkittiin yhteiskunnallista osallistumista, vuonna 2013 osallisuutta ja vuonna 2017 vaikuttamista. Vuoden 2006 teema, uskonto, muovautui vuoden 2023 teemana katsomuksiksi ja hengellisyydeksi. Viime vuosina mukaan on tullut myös teemoja, joita ei aiemmin ole tarkasteltu nuorisopoliittikan yhteydessä, kuten vuoden 2021 kestävä kehitys tai vuoden 2022 resilienssi.

Tässä barometrissa irtaudumme Nuorisobarometreille tyypillisestä teemapainotuksesta. Kysymyspatteriston valintaa ohjasi sen sijaan halu katsoa, millä tavalla nuorten näkemykset ja sitä kautta myös suomalainen yhteiskunta ovat muuttuneet barometrin 30-vuotisen historian aikana. Olemme valikoineet kysymyksiä pitäen mielessä kolmea kriteeriä. Ensinnäkin olemme halunneet valikoida mukaan kysymyksiä, joita on kysytty tiuhaan. Näiden kysymysten tarkastelu kertoo myös nuorisopoliittikan ydinteemoista. Vaikkapa työtä, yhteiskuntakiinnittyneisyyttä, tulevaisuusodotuksia tai kansalaisuutta koskevat kysymykset ovat valikoituneet barometreihin varsin usein, mikä kertoo jatkuvasta mielenkiinnosta näitä aiheita kohtaan. Toiseksi olemme valikoineet mukaan nuoris- ja yhteiskuntapoliittisesti

tärkeinä pitämiämme teemoja, vaikka niihin liittyviä kysymyksiä ei olisi kysyttykään niin usein kuin joitakin muita. Esimerkki tällaisesta kysymyksestä on maanpuolustusta koskeva väittämä ”Suomi tarvitsee itsenäisen ja vahvan puolustuslaitoksen”. Tämä kysymys on kysytty ennen tätä barometriä vain kolme kertaa, mutta Ukrainan sodan ja Suomen Nato-jäsenyyden aikana se kehystyy varsin eri tavalla kuin sitä ensimmäistä kertaa kysyttäessä vuonna 1995. Kolmanneksi mukaan on valikoitu kysymyksiä, joiden aikasarjat kaipaavat täydennystä ja joita muissa toistuvissa kyselyissä ei tutkita. Tällä perusteella mukaan valikoitiin kysymyspatteristo siitä, miten nuoret suhtautuvat nuorisotyön palveluihin kunnassaan.

Lopuksi haluamme tarjota lukuohjeen lukijalle. Tämä tilasto-osio on järjestetty rakenteeltaan sen perusteella, milloin kukin kysymys on esitetty ensimmäisen kerran. Mitä aiempaa tietty kysymys käsitellään, sitä pidempään sitä on barometreissa esitetty. Näin vilkaisu sisällysluetteloon kertoo hieman myös siitä, millaisista nuorten näkemyksistä on oltu kiinnostuneita milloinkin. Barometrin teemat vuosien läpi löytyvät myös taulukosta 1. Käymme lyhyesti läpi jokaisen kysymyksen kohdalla, millaisin perustein ne on haluttu kysyä. Tätä täydennämme kevyesti yhteiskunnallisesti taustoittaen. Painopiste tässä barometrissa on kuitenkin aikasarjojen analyysissä.

Ajattelemme, että tulokset kertovat paitsi nuorten samoina pysyneistä ja muuttuneista näkemyksistä, myös siitä Suomesta, jossa eri nuoret ovat varttuneet. Kiinnostavaa on pohtia, millaisia ovat olleet nuoruuden kolme vuosikymmentä vuosina 1994–2024. Tuolloin on siirrytty 1990-luvun lama-Suomesta vuoden 2024 taloutensa nihkeästä kasvusta huolehtivaan Suomeen, teollisuus-Suomesta korkean osaamisen yhteiskuntaan, jossa sosiaalinen media ja teknologian kaikkiallisuus ovat arkipäivää, sekä liittoutumattomasta Suomesta Euro-Suomeen ja Nato-Suomeen.

1990-luvun pelot suomalaisen yhteiskuntasopimuksen hylkäävästä nuorisosta eivät ole

TAULUKKO 1. ERI VUOSIEN BAROMETRIEN TEEMAT JA OTOSKOOT EROTELTONA TIEDONKERUUMENETELMITTÄIN. BAROMETRIN ALKUVUOSINA TIEDONKERUU TOTEUTETTIIN KAHDESTI VUODESSA JA VII ME VUOSINA KAHDELLA ERI MENETELMÄLLÄ. VUOSINA 2003 JA 2011 EI TOTEUTETTU BAROMETRIA.

Vuosi	Teema	Tiedonkeruumenetelmä	n
1994	Koulutus- ja työmotivaatio	Puhelin	1055
1995	Koulutus, työ, työttömyys, rasismi ja kansalliset ylpeyden aiheet	Puhelin	991
1/1996	Koulutus, työ, työttömyys, sosiaaliturva ja media	Puhelin	847
2/1996	Yhteiskunnalliset instituutiot ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen, EU ja päätöksenteon panostuksen kohteet	Puhelin	1397
1/1997	Työelämän muutokset	Puhelin	1332
2/1997	Osallistuminen, vaikuttaminen ja ajankohtaiset yhteiskunnalliset asiat	Puhelin	1525
1/1998	Koulutususkon ja arviot peruskoulujärjestelmästä	Puhelin	1223
2/1998	Yhteiskunnallinen osallistuminen, politiikan painopisteet, tulevaisuusodotukset ja kulttuuripalvelut	Puhelin	1260
1/1999	Työ- ja koulutusasenteet sekä tulevaisuusodotukset	Puhelin	1251
2/1999	Vapaa-aika ja kulttuuri	Puhelin	757
2000	Tietoyhteiskunta	Puhelin	1339
2001	Nuorten sijoittuminen työelämään, koulutusasenteet, suhde asumiseen ja kuluttamiseen	Puhelin	1800
2002	Työ- ja koulutusasenteet sekä tulevaisuuden suunnitelmat	Puhelin	1797
2004	Työelämä ja yrittäjyys	Puhelin	1820
2005	Erilaisuus ja erottautuminen	Puhelin	2000
2006	Uskonto	Puhelin	1900
2007	Hyvinvointi ja suhde yhteiskuntaan	Puhelin	1902
2008	Suhde kuntaan ja paikalliseen vaikuttamiseen	Puhelin	1933
2009	Taide, kulttuuri ja luovuus	Puhelin	1894
2010	Ulko- ja turvallisuuspolitiikka	Puhelin	1900
2012	Monipolvinen hyvinvointi	Puhelin	1897
2013	Nuorten osallisuus	Puhelin	1901
2014	Yhdenvertaisuus	Puhelin	1903
2015	Arjenhallinta	Puhelin	1894
2016	Tulevaisuus	Puhelin	1899
2017	Koulutus	Puhelin	1902
2018	Vaikuttaminen ja Eurooppa	Puhelin	1901
2019	Työ ja yrittäjyys	Puhelin	1902
2020	Nuorten palvelut	Puhelin	1931
2021	Kestävä kehitys ja ilmasto	Puhelin	1888
2022	Resilienssi ja kyky pärjätä epävarmuuksien ajassa	Puhelin	1864
2023	Katsomukset ja hengellisyys	Puhelin	1078
2023	Katsomukset ja hengellisyys	Verkko	648
2024	Muutokset ja pysyvyys arvoissa ja asenteissa	Puhelin	1006
2024	Muutokset ja pysyvyys arvoissa ja asenteissa	Verkko	1347

toteutuneet. Suomalainen yhteiskunta tarjoaa edelleen samaistumis pintaa nuorille. Vakaa yhteiskunta synnyttää ainakin jonkin verran vakautta myös mielipiteisiin, mutta 30 vuoden ajanjaksoon mahtuu aaltoliikettä sekä trendinomaisia muutoksia. Uskomme, että näiden

muutosten pohdinta synnyttää kysymyksen siitä, millainen kasvuympäristö Suomi on nuorille viimeisten vuosikymmenten aikana ollut ja mitä asioita tästä kasvuympäristöstä pidämme niin tärkeinä, että ne on syytä säilyttää myös tulevaisuuden nuorille.

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tiedonkeruumenetelmät, otannan kulku sekä yhteenveto vastaajakadosta ja tulosten virhemarginaaleista. Luvun tarkoitus on antaa kiinnostuneille riittävät taustatiedot tulosten luotettavuuden arvioimiseksi. Pelkistä tuloksista kiinnostuneet lukijat voivat siirtyä suoraan tuloksia koskevaan osioon (luku Taustamuuttajat), joskin lukijoiden on hyvä huomata, että vuosien 2023 ja 2024 tulokset on yleensä laskettu vain puhelimesta annetuista vastauksista myöhemmänä selitetyistä syistä.

Raportoimme tässä osiossa pääosin vain viimeisintä, vuoden 2024 tiedonkeruuta koskevat taustatiedot. Aiempien vuosien tiedonkeruusta kiinnostuneet voivat etsiä lisätietoja kyseisten vuosien Nuorisobarometreista.

TIEDONKERUUMENETELMÄ JA TULOSTEN RAPORTOINTI

Vuonna 2023 aloitettua siirtymää puhelinhaastatteluista kohti verkkotiedonkeruuta jatkettiin vuonna 2024. Siirtymäkauden aikana noin puolet vastaajista on haastateltu puhelimitse. Loput ovat saaneet kirjeitse kutsun vastata kyselyyn verkossa. Tämä vuoden 2024 Nuorisobarometri on viimeinen, jossa puhelinmenetelmä on mukana; vuoden 2025 Nuorisobarometristä alkaen aineisto kerätään kokonaan verkossa. Siirtymäkauden aineistot on kerätty kahdella menetelmällä, jotta tiedonkeruumenetelmän vaikutukset nuorten vastauksiin saataisiin selvitettyä ainakin tärkeimpien aikasarjojen osalta. Vuoden 2023 Nuorisobarometri osoitti, että nuorten vastaukset voivat erota melko voimakkaastikin tiedonkeruumenetelmän mukaan, erityisesti herkiksi tai henkilökohtaisiksi koetuissa kysymyksissä (Happonen & Kiilakoski 2024). Tiedonkeruumenetelmä vaihdetaan, sillä puhelinhaastatteluiden tavoitavuus on ollut

romahdusmaisessa laskussa. Syitä tähän on lukuisia, mutta kenties olennaisin on kiristyneen tietosuojaalainsäädännön aiheuttama nuorten puhelinnumeroiden saatavuuden heikkeneminen.

Tämän Nuorisobarometrin tärkein tavoite on raportoida vertailukelpoisia muutoksia nuorten kokemuksissa, arvoissa ja asenteissa Nuorisobarometrin 30-vuotisen historian aikana. Koska verkkovastaukset eivät välttämättä ole vertailukelpoisia puhelinvastausten kanssa, on tämän teoksen tulososiossa raportoidut luvut laskettu lähtökohtaisesti vain puhelinaineiston perusteella. Verkossa kerättyjen aineistojen käytöstä mainitaan aina erikseen. Puhelin- ja verkkovastaajien väliset erot vastausten jakaumissa on esitelty tämän teoksen liitteessä (liite 1: Erot puhelin- ja verkkovastaajien välillä). Tarkempi selvitys tiedonkeruumenetelmän vaihtamisen vaikutuksesta nuorten vastauksiin julkaistaan myöhemmin.

Jollei muuta mainita, tulososiossa esitetyt luvut on laskettu multinomilogistisen regression avulla siten, että jokaista vastausta on painotettu otantavirheen korjaamiseksi. Painokertoimet on laskettu edellisen vuoden lopun väestörakennetta kuvaavan Tilastokeskuksen aineiston perusteella (Tilastokeskus 2024c). Painokertoimet laskettiin viisivuotiskäluokan, rekisterisukupuolen ja äidinkielen (suomi, ruotsi, muu) leikkaukseen perustuville ryhmille, joita oli yhteensä $3 \times 2 \times 3 = 18$. Koska aikasarjat on tätä barometriä varten laskettu vakioidulla menetelmällä kokonaan uudelleen ja koska tämä menetelmä eroaa joistakin aiemmista barometreista esimerkiksi painotuksessa käytettävien muuttujien suhteen, voi myös tuloksissa esiintyä pieniä eroavaisuuksia tämän ja aikaisempien barometrien välillä.

OTANTA

Tiedonkeruumenetelmien otannat suunniteltiin erikseen. Otantojen suunnittelussa hyödynnettiin Tilastokeskuksen tietoa väestörakenteesta 31.12.2022. Otannat toteutettiin ositetusti. Perusjoukko jaettiin iän (15–19, 20–24, 25–29), rekisteröidyn sukupuolen (mies, nainen) ja äidinkielen (suomi, ruotsi, muu) mukaisesti. Täten ositteita oli molemmilla tavoilla toteutetuissa tiedonkeruissa 18. Väestötietojärjestelmästä poimittujen satunnaisotosten ositteiden koot määritettiin niin, että mikäli eri ositteisiin kuuluvien nuorten tavoitettavuudet olisivat vuoden 2023 Nuorisobarometria vastaavalla tasolla, molemmilla tiedonkeruumenetelmillä saataisiin kerättyä 1000 nuoren kokoinen väestöllisesti edustava otos. Väestötietoja poimittiin kuhunkin ositteeseen niin paljon, että kunkin ositteen todennäköisyys tulla täytetyksi oli aikaisemman tiedon valossa 99 prosenttia. Väestötietojärjestelmäotoksen koko oli puhelintiedonkeruussa 150 079 (ml. lisäotos, ks. myöhempanä) ja verkkotiedonkeruussa 10 107 nuorta. Tiedonkeruun toteutti Taloustutkimus Oy. Ruotsinkieliset nuoret kutsuttiin vastaamaan kyselyyn ruotsiksi, muut suomeksi. Verkkolomakkeeseen vastaavat saivat verkkosivun avaamisen jälkeen valita, vastasivatko tutkimukseen suomeksi vai ruotsiksi.

Verkkolomakeotantaa varten väestötietojärjestelmästä poimittuihin osoitteisiin lähetettiin kirje, jossa vastaanottaja kutsuttiin menemään tietylle verkkosivulle täyttämään kyselylomake. Kutsukirjeessä oli yksilöllinen vastauskoodi, jonka avulla kysely oli mahdollista täyttää. Kirjeet lähetettiin tammikuun lopussa 2024. Ensimmäinen vastaus saatiin 31.1.2024 ja tiedonkeruu lopetettiin 14.3.2024. Mikäli jollekin ositteelle ei ollut saatu riittävästi vastauksia helmikuun toiseen viikkoon mennessä, lähestyttiin kyseisiin ositteisiin kuuluneita vastaamattomia muistutuksilla. Niille nuorille, joille oli löydettävissä puhelinnumero, muistutus lähetettiin tekstiviestillä, muille muistutuskortilla. Muistutuskortteja lähetettiin yhteensä 1919. Vastauksia saatiin yhteensä 1347, eli vastausprosentti oli 13,3 prosenttia, mikä on

verrannollinen vuoden 2023 Nuorisobarometrin verkkotiedonkeruun vastausprosenttiin (12 %). Verkkolomakkeen mediaanitäyttöaika oli 10,4 minuuttia.

Puhelintiedonkeruu aloitettiin testaamalla lomakkeen pituutta 27.–28.12.2023 kymmenellä testihaastattelulla. Varsinainen tiedonkeruu aloitettiin 16.1.2024 ja lopetettiin 13.3.2024. Testihaastattelut sisällytettiin aineistoon, sillä tutkimuslomaketta ei muutettu testauksen jälkeen. Nuorten tavoitettavuus oli jälleen laskenut edellisvuoteen verrattuna, mikä johti väestötieto-otoksen loppumiseen kesken ositteita. Otosta täydennettiin helmi-maaliskuun vaihteessa. Puhelinhaastatteluja saatiin lopulta 1006 kappaletta. Kaikille puhelimella tavoitelluille nuorille soitettiin keskimäärin kolme kertaa ja onnistuneesti haastatelluille nuorille 2,4 kertaa. Jos lasketaan tavoitelluiksi nuoriksi puhelimella lähestytytjen lisäksi heidät, joille yritettiin löytää puhelinnumeroa siinä onnistumatta, oli puhelintiedonkeruun vastausprosentti 0,7 prosenttia, mikä on huomattavaa laskua vuoden 2023 barometrin noin 1,5 prosenttiin verrattuna. Jos vastausprosentti lasketaan vain niistä puhelinnumeroisista nuorista, joita tavoiteltiin puhelimella, nousee se 3,9 prosenttiin. Puhelinhaastatteluiden mediaanipituus oli 20,3 minuuttia.

KATO JA HARHA

Vaikka Nuorisobarometrin otanta perustuu satunnaisotantaan väestötietojärjestelmästä, ei tavoitettujen nuorten joukko kuitenkaan edusta kaikkia nuoria täydellisesti, vaan tuloksiin liittyy todennäköisesti sekä harhaa että otantavirhettä. Tilastollisessa päättelyssä harha tarkoittaa tutkimustuloksen systemaattista poikkeamaa todellisuudesta ja otantavirhe sattumasta johtuvaa tutkimustuloksen ja todellisuuden välistä eroa. Jotkin barometrin tuloksiin liittyvät harhat ja otantavirheet on mahdollista korjata tilastollisia menetelmiä käyttäen. Korjaaminen on mahdollista sellaisten nuorten taustatietojen avulla, joita on mahdollista verrata rekistereistä koostettuihin tietoihin. Kuten edellä kohdassa Tiedonkeruume-

netelmä ja tulosten raportointi selostettiin, tässä barometrissa rekisterisukupuoleen, rekisteriin kirjattuun äidinkieleen ja ikään liittyvät vinoumat on yritetty korjata painokerroinmenetelmällä. Toisia harhan lähteitä on vaikeaa tai mahdotonta korjata. Tutkimukseen vapaaehtoisesti osallistuvat nuoret saattavat poiketa nuorten laajasta joukosta tavalla, jota ei voida korjata jälkikäteen. Yksi tärkeä harhan lähde on kielitaito. Vaikka kutsuja osallistua Nuorisobarometriin lähetetään kaikenkielisille nuorille, on tutkimukseen ollut mahdollista vastata vain suomeksi tai ruotsiksi. Vuonna 2023 jopa 500 puhelimitse tavoitettua nuorta ei kyennyt vastaamaan tutkimukseen suomeksi tai ruotsiksi. Tämän vuoden puhelinaineistossa luku on huomattavasti alhaisempi (155), mutta tiedonkeruun toteuttajan vaihtumisen myötä myös tilastointitavat lienevät muuttuneet. Nuorisobarometrin tiedonkeruun siirtyminen täysin verkkoon helpottaa tulevaisuudessa myös barometrin kielivalikoiman laajentamista, mutta

toisaalta muuttanee myös sitä, ketkä jättävät vastaamatta tutkimukseen.

VIRHEMARGINAALEISTA

Useimpia tässä Nuorisobarometrissa esitellyistä kysymyksistä ja väitteistä on tutkittu luokkaasteikollisina muuttujina. Tilan säästämiseksi vastausten jakaumat on esitetty pääosin vaakapylväskuvaajina, joihin tilastollisen epävarmuuden sisällyttäminen ei tilanpuutteen vuoksi ole ollut käytännöllistä. Tämän osion tarkoitus on antaa lukijalle mahdollisuus tulkita tuloksiin liittyvää epävarmuutta antamalla esimerkkejä otoskoon ja vastausten yleisyyden vaikutuksesta 95 prosentin uskottavuusväleihin (taulukko 2). Uskottavuusväli merkitsee sitä väliä, jolla todellinen vastausten yleisyys 95 prosentin todennäköisyydellä sijaitsee – ainakin mikäli mallin oletukset täyttyvät. Kuten taulukosta käy ilmi, uskottavuusvälien eli kansankielisemmin virhemarginaalien leveys

TAULUKKO 2. KATEGORISTEN MUUTTUJIEN VIRHEMARGINAALIT ELI 95 PROSENTIN USKOTTAVUUSVÄLIT OTOSKOON JA MYÖNTÄVÄN VASTAUKSEN MUKAAN. OTOSKOKOJEN MUKANA ON ANNETTU ESIMERKKIMUUTTUJIA TAI MUUTTUJAPAREJA, JOIDEN MUKAAN VASTAUKSEN TARKASTELEMISEN TARKOITTAISI 2000 VASTAAJAN AINEISTOSSA OTOSKOON PIENENTYMISTÄ KYSEISEEN LUKUUN.

Vastausten yleisyys prosentteissa	Otoskoko					
	100 (Ruotsinkieliset)	200 (Muunkieliset)	300 (Ikäryhmä ja sukupuoli)	600 (Ikäryhmä)	1000 (Rekisterisukupuoli)	2000 (Koko aineisto)
1 (erittäin harvinainen)	0,0–3,7	0,1–2,8	0,2–2,4	0,4–1,9	0,5–1,7	0,6–1,5
5	1,6–10,0	2,4–8,4	2,8–7,7	3,4–6,9	3,7–6,4	4,1–6,0
10	4,9–16,6	6,3–14,5	6,9–13,6	7,7–12,5	8,2–11,9	8,7–11,3
20	12,7–28,3	14,8–25,8	15,7–24,7	16,9–23,3	17,6–22,5	18,3–21,8
40	30,6–49,8	33,3–46,9	34,6–45,6	36,1–43,9	37,0–43,1	37,9–42,2
50	40,2–59,8	43,1–56,9	44,3–55,7	46,0–54,0	46,9–53,1	47,8–52,2
60	50,4–69,3	53,1–66,6	54,4–65,5	56,0–63,9	56,9–63,0	57,8–62,2
80	71,7–87,1	74,2–85,3	75,3–84,3	76,7–83,1	77,5–82,4	78,2–81,7
90	83,4–95,0	85,5–93,7	86,4–93,1	87,5–92,3	88,1–91,8	88,6–91,3
95	89,9–98,4	91,6–97,6	92,3–97,1	93,1–96,6	93,5–96,3	94,0–95,9
99 (erittäin yleinen)	96,3–100,0	97,2–99,9	97,6–99,8	98,1–99,6	98,3–99,5	98,5–99,4

pienenee paitsi otoskoon kasvaessa myös tarkasteltavan vastauksen yleisyyden siirtyessä pois päin 50 prosentista. Arviot erittäin harvinaisten ja erittäin yleisten mielipiteiden, arvojen ja kokemusten yleisyydestä ovat siis tarkempia kuin sellaisten, joita on noin puolella vastaajista. Taulukkoon 1 on lisäksi koottu kaikkien Nuorisobarometrien otoskoot. Yhdessä nämä tiedot mahdollistavat tässä teoksessa esitettyjen tulosten epävarmuuden tulkitsemisen niille lukijoille, jotka ovat aiheesta kiinnostuneita. Tämän teoksen aikasarjojen epävarmuutta tulkitessa on syytä huomioida, että niiden laskemiseen on vuosien 2023 ja 2024 osalta käytetty noin 1000 puhelinvastaajan otosta.

AIKASARJOJEN LASKEMISESTA JA ESITTÄMISESTÄ

Aikasarjojen laskemiseen on käytetty ainoastaan puhelinhaastatteluilla kerättyjä vastauksia, jotta aikasarjoissa esitelty tieto olisi mahdollisimman vertailukelpoista. Kunkin vuoden tulokset on painotettu rekisterisukupuolen, viiden vuoden ikäryhmän ja äidinkielen (suomi, ruotsi, muu) mukaan väestöllisesti edustaviksi loppuvuoden 2023 väestötietojen perusteella. Taulukoissa ja kuvaajissa esitellään Nuorisobarometrin tuloksia vuodesta 1995 eteenpäin, sillä vuoden 1994 barometrin alkuperäisaineisto on kadonnut ajan hämärään. Vuoden 1994 Nuorisobarometrin tuloksia verrataan uudempiin tuloksiin tekstin sisällä. Jos kysymysmuotoilussa tai tavoitellussa nuorten joukossa on tapahtunut muutoksia aikasarjan tutkimusvälillä, asia mainitaan kuvaajatekstissä.

Ensimmäisessä Nuorisobarometrissa taustamuuttujina kysyttiin tilastotutkimukselle tyypillisesti sukupuoli, ikä, siviilisäätty, koulutus ja pääasiallinen toiminta eli onko vastaaja opiskelija, työssäkäyvä, yrittäjä, työtön tai jotakin muuta. Siviilisäätty kysyttiin ensimmäisenä vuonna joko muodossa ”naimisissa” tai ”naimaton”, mikä nuorten tapauksessa ei ollut edes tuolloin välttämättä paras tai erottelevin tapa kuvata heidän ihmissuhteitaan. (Saarela 1994.) Vuonna 1996 mukaan otettiin kysymys siitä, asuvatko vastaajat ”kaupungin keskustassa”, ”taajamassa tai asutuskeskuksessa”, ”kaupunkilähiössä tai esikaupunkialueella” tai ”maaseudun haja-asutusalueella tai kylässä”. Nuorisobarometreille tyypillisesti tässä oltiin kiinnostuneita vastaajan omista arvioista koskien sitä, millaisessa ympäristössä hän asuu. Tätä taustamuuttujaa käytettiin analysoimaan esimerkiksi käsityksiä EU-jäsenyyden hyödyistä. Tuolloinkaan harva lienee yllätynyt siitä, että kaupunkien keskustoissa asuneet näkivät EU-jäsenyyden hyödyllisempänä kuin maaseudulla asuneet nuoret vastaajat. (Saarela 1996.)

Nuorisobarometrin neliportainen luokittelu on karkeampi kuin Suomen ympäristökeskuksen tutkijoiden jaottelu. Ympäristökeskuksen luokittelussa kaupunkialueet jaetaan kolmeen luokkaan: sisempi kaupunkialue, ulompi kaupunkialue ja kaupungin kehitysalue. Maaseutu jaetaan neljään luokkaan: maaseudun paikalliskeskukset, kaupungin läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu. (Helminen, Nurmio & Vesänen 2020, 12.) Kuten huomataan, tämä jaottelu on huomattavasti tarkempi maaseudun osalta. Ehkä tässä voi nähdä viitteitä siitä, että nuorisotutkimusta on leimannut kaupunkikatse (Kiilakoski 2016a) tai tutkijamaisemmin ilmaisten metodologinen urbanismi (Armila 2018). Näillä käsitteillä on viitattu siihen, että nuorisotutkimuksen on helpompi

esittää hienosyisempiä tulkintoja kaupungissa kuin maaseudulla asuvista nuorista. Molemmat jaotellut tunnistavat rajanvedon hankaluuden siinä, missä kaupungit vaihtuvat maaseuduksi.

Kysymys asuinpaikan luonteesta esitettiin tiheästi 1990-luvulla ja vielä vuonna 2000. Tämän jälkeen kysymystä ei ole esitetty vastaavassa muodossa. Vuonna 2017 toteutettiin kuitenkin erikseen tiedonkeruu muualla kuin kaupungissa asuvista nuorista (Pulkkinen & Rautopuro 2018). Aikasarjan arvo onkin lähinnä siinä, että se osoittaa yhden suomalaisen yhteiskunnan kehityskaaren eli kaupungistumisen. Kaupungistumista on pidetty yhtenä keskeisenä tekijänä siinä, millaiseksi suomalainen nuoruus muotoutuu. Nuoruus on yhä urbaanimpaa. (Piispa 2018; Kiilakoski 2023.) Vuonna 2024 puhelinvastaajista 69 prosenttia arvioi asuvansa kaupungissa, 13 prosenttia joko taajamassa tai asutuskeskuksessa ja 18 prosenttia maaseudulla tai kylässä.

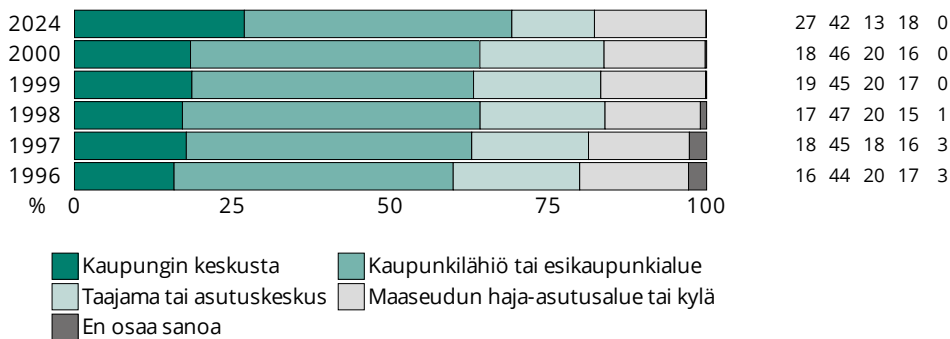
Suomen ympäristökeskuksen vuoteen 2018 ulottuvien raporttien mukaan Suomi on kaupungistunut tasaisesti mutta verrattain hitaasti. Kun vuonna 1980 kaupungeissa asui hieman yli 60 prosenttia väestöstä, oli luku vuonna 2018 puolestaan 72,3 prosenttia. (Helminen, Nurmio & Vesänen 2020, 14.) Vuonna 1997 syntyneitä 18 vuoden ikään seuranneen tutkimuksen mukaan tästä ikäluokasta 65 prosenttia asui kaupunkimaisessa ympäristössä ja loput maaseutumaisessa ympäristössä. Voi arvioida, että nuoret muuttavat kaupunkiin täytettyään 18 vuotta tai esimerkiksi aloitettuaan opiskelun, jolloin maaseutumaisissa ympäristöissä asuvien osuus vähenee. (Ristikari ym. 2018, 108–109.)

Aikasarja vuosilta 1996–2024 osoittaa maltillis- ta kasvua niiden vastaajien osalta, jotka asuvat kaupungin keskustoissa (kuvaaja 1). Kaupunkilähiöissä asuvien osuus on pysytellyt 42–47 prosentin välillä.

Vuonna 2024 puhelinvastaajista 69 prosenttia ilmoitti asuvansa joko kaupungin keskustassa tai kaupunkilähiössä. Tämä osuus on pienempi kuin edellä lainattu ympäristökeskuksen kaupungissa asuvien luku, mikä kertonee siitä, että osa vastaajista on vastannut asuvansa taajamassa tai asutuskeskuksessa, mutta he olisivat ympäristökeskuksen luokittelun mukaan kaupunkilaisia. Tämä osuus on kasvanut maltillisesti, sillä vuosina 1996–2000 se vaihteli 60–64 prosentin välillä. Kiinnostavasti niiden vastaajien osuus, jotka ilmoittivat asuvansa maaseudun haja-asutusalueella tai kylissä, oli 18 prosenttia vuonna 2024. Luku on isompi kuin aiemmillä mittauskerroilla. Tulkitsemme tämän kertovan osaltaan siitä, että kaupungistuminen on edennyt tarkastelujakson aikana, mutta hitaammin kuin julkisuudessa toisinaan oletetaan. Nuorisobarometrin luvuista ei voi kuitenkaan ennustaa tulevaisuutta. Esimerkiksi MDI:n vuoden 2024 väestöennusteen mukaan työikäinen väestö tulee keskittymään suurille kaupunkiseuduille ja näiden ulkopuolella työikäisen väestön määrä supistuu (Aro & Antikainen 2024).

Lastensuojeluun liittyvä kysymys lisättiin Nuorisobarometriin vuonna 2015. Tuolloin kartoitettiin laajemmin kokemuksia lapsuuden perheestä. Kysymystä perusteltiin sillä, että sen kautta saataisiin tietoa ylisukupolvisten tekijöiden vaikutuksista nuoriin. Kysymys esitettiin

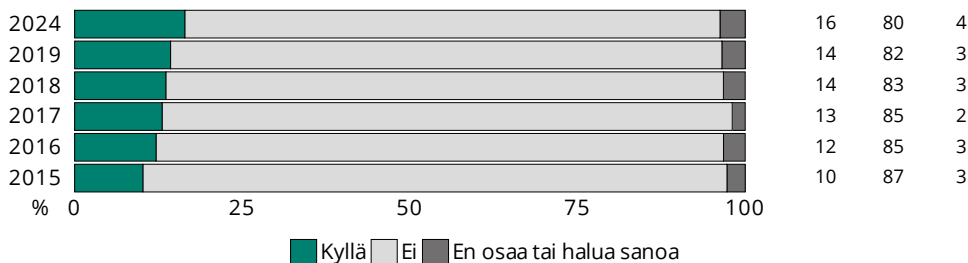
peruskouluikää koskien, vaikka tunnistettiin myös varhaislapsuuden keskeinen merkitys elämäkulle. Peruskouluikään keskittymistä perusteltiin sillä, että kyseisessä vaiheessa perheen merkitys on keskeinen lapsen kasvulle. Tämä aikakausi on myös sellainen, että vastaajilla voi olettaa olevan jo omia muistikuvia aiheesta. (Myllyniemi 2016, 19.) Vuonna 2015 noin puolet niistä vastaajista, jotka kertoivat perheensä olleen tekemisissä lastensuojelun sosiaalityön kanssa, oli itse oman ilmoituksensa mukaan ollut asiakkaana. Kysymys mittaakin siis ensisijaisesti perhetaustaa ja kasvuolosuhteita, sillä lastensuojelu kohdistuu perheisiin, joissa tuen tarve arjessa on kaikkein suurinta. (Pekkarinen 2016, 165–166.) Myöhemmin kysymystä on käytetty ensisijaisesti taustamuuttujana, ja on osoitettu, että esimerkiksi syrjinnän tai ennakkoluulojen kohtaamisen kokemukset nuorten palveluissa ovat tyypillisempiä sellaisille nuorille, joiden perhe on ollut peruskouluikässä lastensuojelun kanssa tekemisissä (Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 47). Tässä barometrissa lastensuojelutaustaa tarkastellaan yhteydessä tulevaisuususkoon, yhteiskunta-kiinnittyneisyyteen ja elämäntyytyväisyyteen (ks. luvut Tulevaisuususko, Kuuluvuus suomalaiseen yhteiskuntaan sekä Elämänhallinta ja elämään tyytyväisyys). Tulokset osoittavat, että lastensuojelutaustaisten tulevaisuususko ja elämäntyytyväisyys ovat muita matalammalla tasolla.

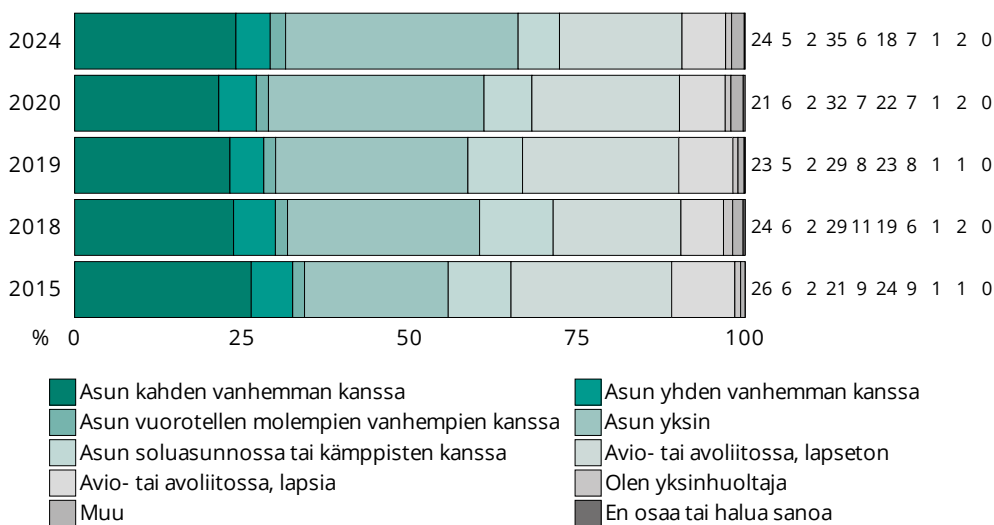
KUVAAJA 1. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN "MIKÄ SEURAAVISTA KUVAA PARHAITEN ASUINPAIKKAASI?" VUOSINA 1996–2024. VUOSINA 1996–2000 MUKANA OLIVAT VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISET NUORET.

Vuodet 2015–2024 kattava aikasarja osoittaa tasaista kasvua niiden vastaajien määrässä, joiden perhe on ollut tekemisissä lastensuojelun kanssa vastaajien ollessa peruskouluiässä (kuvaaja 2). Kun osuus oli 10 prosenttia vuonna 2015, oli määrä vuonna 2024 jo 16 prosenttia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämien lastensuojelutilastojen mukaan lastensuojeluilmoitukset ovat

kasvaneet samalla ajanjaksolla. Lastensuojeluilmoitus ei automaattisesti johda lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen, vaan se alkaa vasta kun sosiaalityöntekijä on arvioinut tarpeen tälle olevan olemassa. (Forsell & Kuoppala 2023.) On huomattava, että Nuorisobarometrin kysymyksessä ei kysytä asiakkuutta, vaan vastaajan omaa arviota siitä, onko perhe ollut tekemisissä lastensuojelun kanssa.

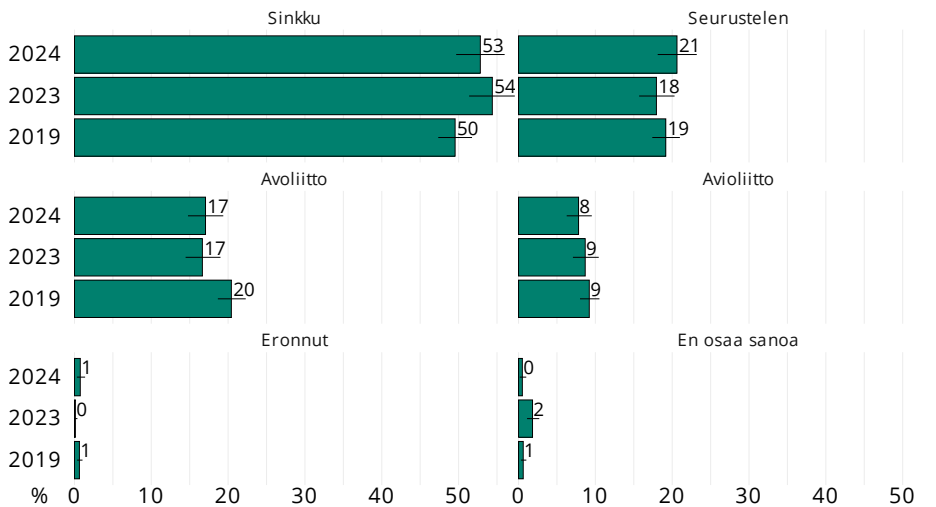
KUVAAJA 2. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “KUN AJATTELET PERUSKOULUIKÄÄSI, NIIN OLIKO PERHEESI TEKEMISSÄ LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖN KANSSA?” VUOSINA 2015–2024.

KUVAAJA 3. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “MIKÄ SEURAAVISTA KUVAA PARHAITEN KOTITALOUTTASI?” VUOSINA 2015–2024. Pylväät kuvaavat vaihtoehtojen valinneiden nuorten painotettua osuutta kyseisen vuoden otoksessa, viivat kuvaavat osuuden 95 % uskottavuusväliä. Eri vuosina vastausvaihtoehtojen muotoilu on vaihdellut hieman, mutta kuvaajaa varten ne on yhtenäistetty. Kuvaajasta on jätetty pois heidät, jotka eivät osanneet tai halunneet vastata kysymykseen (osuus joka vuonna alle 1 % vastaajista).

Nuorten asuintilanteet voivat vaihdella paljonkin jopa saman kalenterivuoden sisällä. Barometrin vastaajien, 15–29-vuotiaiden nuorten, joukossa on lapsuudenperheensä jäsenenä asuvia, oman perheensä perustaneita, yksinhuoltajia, avio- tai avioliitossa asuvia, yhteisasujia ja yksin asuvia. Barometrin vastaajia on vuodesta 2015 pyydetty kuvaamaan yksityiskohtaisemmin asumistaan. Näitä asioita koskevaa kysymystä voi käyttää esimerkkinä siitä, kuinka Nuorisobarometrin kaltainen instrumentti, jonka tehtävä on tuottaa tietoa nuorten kokemuksista, uusiutuu nuorten kulttuurien, yhteiskunnan kehityksen ja toisaalta tutkimuksen edistymisen myötä. Kuvaajasta 3 ilmenee, että eniten on lisääntynyt yksin asuvien joukko. Vuonna 2024 jo yli kolmannes puhelinvastaajista asui yksin. Yhteisasumiset niin

soluasunnoissa kuin lapsettomissa ja lapsia sisältävissä avo- ja avioliitossa ovat vähenneet jonkin verran. Tiedot ovat yhteneväisiä Tilastokeskuksen asuinolotilastojen kanssa, joiden mukaan alle 29-vuotiaiden yhden hengen asuntokuntien määrä on ollut aiempaa voimakkaammassa nousussa vuodesta 2015 alkaen, kun taas yli yhden hengen asuntokuntien määrä on ollut laskussa (Tilastokeskus 2024d). Ihmissuhteita koskeva kysymys on verrattain uusi barometrin historiassa. Asiasta on kysytty vuodesta 2019, eikä kysymyksen aikakautena ei ole tapahtunut järin suuria siirtymiä (kuvaaja 4). Noin puolet tai hieman yli puolet vastaajista on ollut sinkkuja, ja seurustelevien tai avioliitossa asuvien osuus on ollut isompi kuin avioliitossa olevien.

KUVAAJA 4. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “MIKÄ ON SIVILISÄÄTYSI TAI SUHDEMUOTOSI?” VUOSINA 2019–2024. VIIVAT KUVAAVAT 95 % VIRHEMARGINAALEJA.

Työ, siihen liittyvä toimeentulo ja koulutus ovat olleet Nuorisobarometrin perusteemoja alusta alkaen. Laman seurauksena kasvaneen nuorisotyöttömyyden ajateltiin estävän kokonaisen ikäluokan sosiaalistumisen työhön (Saarela 1994). Taustalla olivat voimakkaaksi revennyt nuorisotyöttömyys ja 1990-luvun laman tunnemaisema. Keskusteluja nuorten oletettavasti uudeltaisesta suhteesta perinteiseen palkkatyöhön on käyty tästä pitäen (Haikkola & Happonen tässä teoksessa). Nuorten työmoraaliin, työmarkkinakansalaisuuteen ja työn arvostukseen liittyvät huolet ovatkin osa nuorisopolitiikan ydinmaisemaa. Ne ovat saaneet uutta kaikupohjaa taloudellisen tilanteen muuttuessa. 2010-luvulla keskusteluun nousivat enenevässä määrin teemat työelämän vaatimusten lisääntymisestä ja nuorten jaksamisesta työssä (Haikkola & Myllyniemi 2020, 11). Laajemmin työasenteiden tutkiminen liittyy nuorisopolitiikassa keskeiseen siirtymien käsitteeseen. Nuorten kohdalla yhtenä tärkeimmistä siirtymistä pidetään siirtymää koulutuksesta työelämään, jonka heidän toivotaan suorittavan mahdollisimman sujuvasti. Tätä siirtymää hidastavien, hapertavien tai siihen muuten vaikuttavien tekijöiden tutkiminen on ollut paitsi Nuorisobarometrien taustalla oleva suomalaisen yhteiskunnan huoli, myös maailmanlaajuinen kiinnostuksen kohde (esim. Fu 2024).

Nuorisobarometrit, jotka tutkivat 15–29-vuotiaita, tarkastelevat työmarkkinoille joko tulevia tai siellä vasta hetken aikaa olleita ihmisiä. Barometrien tulokset ovat toistuvasti osoittaneet, että nuorten sitoutuminen työhön on korkealla tasolla. Tässä mielessä barometrien yksi keskeinen tulos on ollut, että nuorten ja työelämän suhde on ennemminkin pysyvä kuin jatkuvassa muutoksessa. Nuorten ajatuksissa työelämästä on kuitenkin havaittavissa myös joitakin muutoksia,

jotka kytkeytyvät laajempiin yhteiskunnallisiin kehityskulkuihin, kuten nuorten yleistyviin mielenterveyden ongelmiin. Nuorten taloudellinen tilanne vaihtelee myös huomattavasti perhe-taustan ja pääasiallisen toiminnan mukaan. Osa nuorista on vielä taloudellisesti riippuvaisia perheestään, toiset elättävät itsensä omalla työllään ja kolmannet hyödyntävät hyvinvointivaltion tarjoamia sosiaalietuuksia, kuten opintotukea. Monelle nuorelle toimeentulo syntyy kaikista kolmesta lähteestä, ja siksi käsitykset omasta taloudellisesta tilanteesta reagoivat myös taloudellisiin ja poliittisiin suhdanteisiin, jotka voivat ilmetä esimerkiksi työttömyysasteen muutoksina tai leikkauksina sosiaalietuuksiin.

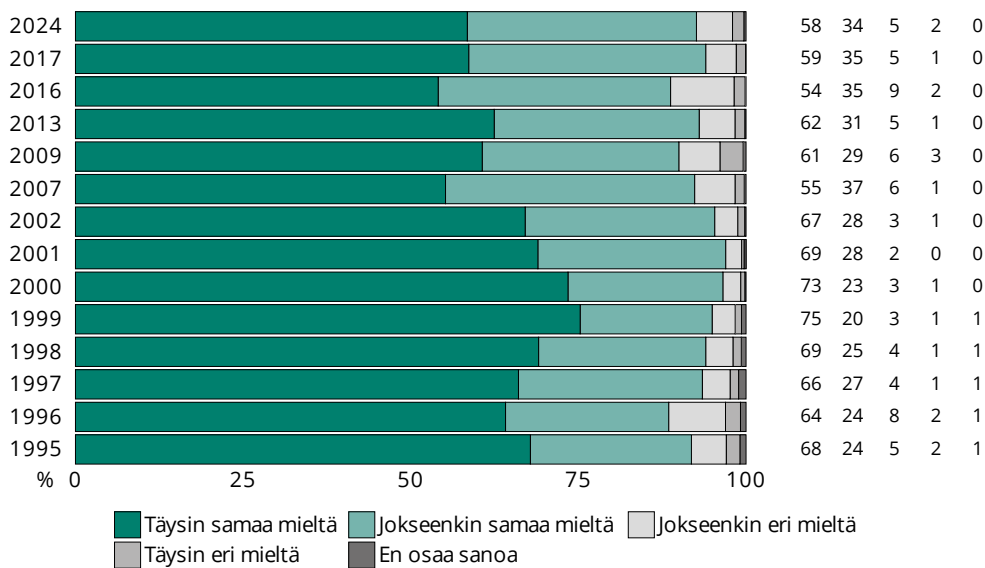
Nuorisobarometrissa on jo vuodesta 1994 lähtien kysytty sitä, uskovatko nuoret koulutuksen parantavan työnsaantimahdollisuuksia (kuvaaja 5). Kysymyksen voi katsoa mittaavan koulutususkoa eli sitä, uskovatko vastaajat koulutuksen kannattavan (Silvennoinen, Kalalahti & Varjo 2018) ja toimiiko koulutus heidän mielestään työmarkkinakelpoisuutta parantavana tekijänä. Ensimmäisessä Nuorisobarometrissa jopa 87 prosenttia vastaajista oli vähintään samaa mieltä koulutususkoa mittaavan väitteen kanssa, mutta vuoden 2024 osuus on tätäkin korkeampi. Vaikka koulutususko on koko Nuorisobarometrin 30-vuotisen historian ollut vahvaa, on kysymys silti ajankohtainen myös 2020-luvulla. Luottamus koulutukseen ei ole itsestäänselvyys. Esimerkiksi yhdysvaltalaisen luottamus koulutusjärjestelmäänsä on laskenut trendinomaisesti 70-luvulta lähtien (Miner 2020). Tuoreen tiedon mukaan jopa neljä kymmenestä yhdysvaltalaisesta on sitä mieltä, että korkeakoulututkintoa ei tarvita hyväpalkkaisen työn saamiseksi, ja kolme kymmenestä ajattelee, että korkeakoulutus ei ole vaivan arvoista edes, vaikkei sitä varten tarvitsisi ottaa lainaa

(Fry, Braga & Parker 2024). Vastaavaa ilmiötä ei kuitenkaan näy Suomen nuorten keskuudessa. Koulutusjärjestelmien kehitys on myös vahvasti kansallista, ja suomalaiselle koulutuspolitiikalle on ollut leimallista tehdä ratkaisuja, jotka eivät ole muualla valtavirtaa. Yhtenä tällaisena tekijänä on pidetty vahvaa koulutususkoa ja tasa-arvon eetosta. (Simola 2015.)

Barometrin tulokset osoittavat, että usko koulutuksen ja työnsaannin väliseen yhteyteen on Suomessa yhä vahva, vaikka vuodesta 2007 vahvimmin koulutukseen uskovien nuorten osuus näyttääkin olevan kymmenisen prosenttiyksikköä alhaisempi kuin sitä ennen. Vuoden 2007 Nuorisobarometrissa laskun syyksi arvioitiin ”viimeaikaisia puheita akateemisesta työttömyydestä ja hoitajapulasta” (Myllyniemi 2007, 33). Nämä ilmiöt olivat ajankohtaisia myös vuonna 2024, ja ne nousevat säännöllisesti uutisotsikoihin (ks. esim. Yle Uutiset 2024a, 2024b). Osaltaan usein havaittavassa nuorten asenteiden pysyvyydessä

voi siis olla kyse siitä, että myös yhteiskunnalliset ilmiöt ovat pysyviä tai ainakin tietyin väliajoin toistuvia.

Muutokset uskossa siihen, takaako koulutus nimenomaan pysyvän työn, ovat ristiriitaisempia (kuvaaja 6). Tämän kysymyksen osalta aikasarja kattaa vuodet 2004–2024, joskaan kysymystä ei esitetty 2010-luvulla kertaakaan. Yhtäältä luottamuksen voi ajatella kasvaneen: vuonna 2024 nuorista 70 prosenttia oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa, jonka mukaan hyvä koulutus takaa pysyvän työn. Vuonna 2006 vastaava osuus oli 60 prosenttia. Samaan aikaan väitteen kanssa täysin samaa mieltä olevien osuus on kuitenkin pienentynyt seitsemällä prosenttiyksiköllä vajaan viidesosaan vastaajista, ja huippuvuoteen 2005 verrattuna pudotus on jopa 12 prosenttiyksikköä. Yhä useampi nuori siis uskoo koulutuksen takaavan pysyvän työn, mutta uskon voimakkuus on laimentunut. Määräikäisten työsuhteiden osuus on 2000-luvun

KUVAAJA 5. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEESEEN ”KOULUTUS PARANTAA OLENNAISESTI TYÖNSAANTIMAHDOSSUUKSIA” VUOSINA 1995–2024. REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN RUOTSINKIELISET NUORET OVAT AINEISTOSSA MUKANA VUODESTA 2007 LÄHTIEN JA MUUT KUIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISET NUORET VUODESTA 2016 LÄHTIEN. VUODEN 1994 TULOKSET TEKSTISSÄ.

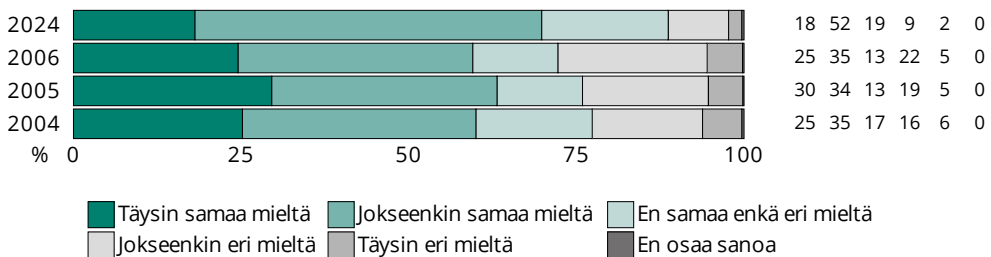
ensivuosisikymmenen lopusta kasvanut maltillisesti muutamalla prosenttiyksiköllä (2009: 14,8 %; 2023: 16,7 %, Tilastokeskus 2024e), ja viimeisimmät lukemat ovat kaukana esimerkiksi 90-luvun laman luvuista (Pöyriä & Ojala 2017). Epävarmuus omasta työmarkkina-asemasta ei kuitenkaan ole kiinteästi kytköksissä toteutuneiden lomautusten, irtisanomisten ja muuten työtömäksi jäämisten määrään, vaan se on kasvanut niihin katsomatta (mt.). Tuloksia voisi tulkita esimerkiksi niin, että nuorten usko koulutuksen pysyvän työn saamista edesauttavaan voimaan on vahvistunut, mutta he ovat samalla entistä tietoisempia työelämän epävarmuuksista, mikä lieventää myönteisten vastausten äärevyyttä.

Suomen taloudessa tapahtui 1900-luvulla erittäin nopea muutos maatalousvaltaisesta taloudesta palvelutaloudeksi. Vielä 1950-luvun alussa syntyneiden vanhempien yleisin yhteiskuntaluokka oli maanviljelijä. Maassamme hyvinvointiyhteiskunnan kehittyminen, koulutuksen laajeneminen ja teollistuminen tapahtuivat samanaikaisesti (Simola 2015, 390). Jo 1980-luvulle saavuttaessa syntyvien lasten vanhempien yleisimmäksi yhteiskuntaluokaksi oli kasvanut niin sanottu alempien professioammattien luokka, johon kuuluvat esimerkiksi opettajat, sosiaalityöntekijät ja journalistit. Näistä lapsista kasvoi vielä selvemmin asiantuntija-ammatteihin työllistynyt sukupolvi. Ammattiasemaan perustuva sosiaalinen liikkuvuus on siis ollut hyvin voimakasta. Talouden rakennemuutosten hidastuttua

keskimääräisten sukupolvien välisten luokkahyppöjen koko on kuitenkin kutistunut ja myös alaspäinen sosiaalinen liikkuvuus on yleistynyt. (Erola, Kilpi-Jakonen & Ruggera 2020.)

Mitä siis on tapahtunut nuorten uskolla ylöspäiseen sosiaaliseen liikkuvuuteen? Nuorisobarometrissa on vuodesta 1996 esitetty väite ”Tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnallisen aseman kuin vanhempani”. Myöntävien vastausten osuudessa on ollut vuosien välistä vaihtelua, mutta vuoden 2024 osuudet ovat niin lähellä vuoden 1996 tilannetta, että erot mahtuvat virhemarginaaleihin (kuvaaja 7). Kumpanakin vuonna noin neljäsosa oli väitteen kanssa täysin samaa mieltä ja noin kolmasosa jokseenkin samaa mieltä. Tätä taustaa vasten on hieman yllättävää, että väitteen kanssa eri mieltä olevien osuudessa on tapahtunut kasvua. Vuonna 1996 omaan sosiaaliseen liikkuvuuteensa ei uskonut 28 prosenttia vastaajista, kun osuus vuonna 2024 oli 38 prosenttia. Näennäisen ristiriitainen tulos selittyy sillä, että vuonna 2024 nuoret olivat varmempia omista kannoistaan: ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon valinneiden osuus on laskenut kymmenen prosenttiyksikköä vuodesta 1996.

Yhteiskunnallinen asema perustuu yhä vahvemmin koulutukseen, sillä pitkää koulutustumista vaativien työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista on kasvanut (Erola, Kilpi-Jakonen & Ruggera 2020). Nuorten keskimääräinen koulutustaso on kuitenkin jäänyt heidän vanhempiensa koulutustasosta jälkeen, ja on väitetty,

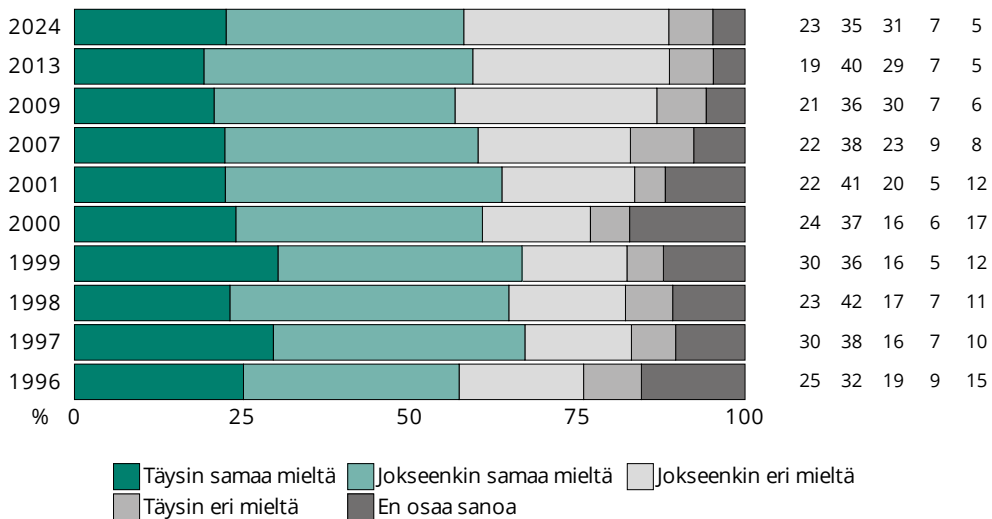

KUVAAJA 6. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEeseen ”USKON, ETTÄ HYVÄ KOULUTUS TAKAA PYSYVÄN TYÖN” VUOSINA 2004–2024. VUONNA 2004 MUKANA OLII VAIN REKISTERIÄIDINKIELLELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUOSINA 2005 JA 2006 VAIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

että 1970-luvun lopulla syntyneet ovat jäämässä Suomen historian koulutetuimmaksi ikäluokaksi (Kalenius & Karhunen 2018). Tietoisuus siitä, että korkeakoulutus ei takaa työtä, lienee myös noussut, kuten koulutuksen ja työnsaantimahdollisuuksien yhteyttä käsittelevässä osiossa totesimme. Sosiaalisesta liikkuvuudestaan epävarmojen vastaajien osuuden väheneminen ja sosiaalista liikkuvuutta koskevien negatiivisten odotusten kasvu olisivat yhteneväisiä sen kanssa, että nuoret ovat aiempaa tietoisempia sosiaalisen pysyvyyden ja sosiaalisen laskun mahdollisuudesta sekä niiden kasvaneesta todennäköisyydestä suhteessa aiempien sukupolvien tilanteeseen.

Vuoden 1997 Nuorisobarometrissa oltiin kiinnostuneita nuorten mielipiteistä liittyen jatkuvan kouluttautumisen tarpeeseen. 90-luvun alkuun tultaessa jatkuvan koulutuksen periaate oli jo omaksuttu suomalaisen koulutussuunnittelun keskeiseksi periaatteeksi (Tuomisto 1991). Käsitteen juuret ovat YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon 60- ja 70-luvuilla

kehittelemässä jatkuvan kasvatuksen periaatteessa. Sen tavoitteena oli muun muassa valmistella ihmisiä yhteiskunnallisiin muutoksiin ja niistä selviämiseen. Asiaa lähestyttiin myös elinikäisen oppimisen käsitteen kautta (esim. Rinne & Salmi 1998). Jatkuvan kasvatuksen oli tarkoitus auttaa ihmistä löytämään merkityksellisyyttä keskellä teollisen tuotantomuodon ja kaupunkielämän mukanaan tuomia turhautumisen, anonyymiyden ja vieraantumisen tunteita (Faure ym. 2013, 103). Euroopan unionin ja taloudellisen yhteistyön järjestö OECD:n operationalisoimana jatkuvasta koulutuksesta tuli kuitenkin ensisijaisesti taloudellisen kilpailukyvyyn ja tuottavuuden lisäämisen työkalu (Kinnari 2022). Tämä eetos kaikuu myös vuoden 1997 Nuorisobarometrin sanamuodoissa, joissa painotetaan työelämän vaatimusten kasvua: ”Työmarkkinoille sijoittuminen vaatii yhä useammin vankkaa ammatillista koulutusta ja oman osaamisen jatkuvaa päivittämistä. – – Työuraa ei voida rakentaa enää yhden ammatin tai yhden työpaikan varaan, vaan ammattia ja työpaikkaa

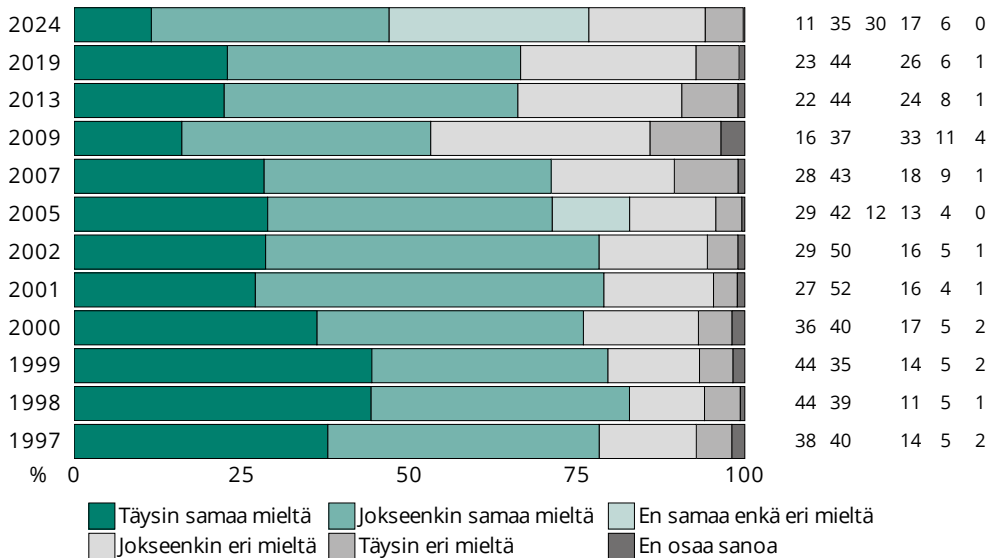
KUVAAJA 7. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEeseen ”TYÖURALLANI TULEN SAAVUTTA-MAAN PAREMMAN YHTEISKUNNALLISEN ASEMAN KUIN VANHEMPANI” VUOSINA 1996–2024. VÄITTEEN MUOTOILUSSA ON OLLUT VUOSIEN VARRELLA PIENTÄ VAIHTELUA. VUOSINA 1996–2001 TUTKIMUKSEEN OSALLISTUI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUOSINA 2007–2013 VAIN SUOMEN- TAI RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

joutuu vaihtamaan säännöllisin väliajoin. Työura muodostuu yhä useammille tilapäisistä työsuhteista, projekteista, määräaikaisista suhteista tai pätköistöistä.” (Saarela 1997a, 6.) Tämä asennoituminen liittyy osaltaan barometrin syntyyn kytkeytyvään, edellä käsiteltyyn huoleen siitä, ovatko laman aikana työttömyyttä kokeneet nuoret asettautumisessa tietoisesti työmarkkinoiden ulkopuolelle kansantaloudelle haitallisin seurauksin.

Nuoret ovat koko Nuorisobarometrin historian ajan olleet pikemminkin samaa kuin eri mieltä siitä, että jatkuva kouluttautuminen on työelämässä pysymisen vaatimus. Myös vuonna 2024 useampi nuori oli väitteen kanssa samaa kuin eri mieltä (kuvaaja 8). Ajallisten muutosten tulkitsemista vaikeuttaa jonkin verran se, että vastausasteikko on vaihdellut viisi- ja neliportaisen välillä. Lähes varmasti voidaan kuitenkin sanoa, että usko jatkuvan kouluttautumisen vaatimukseen on laskenut 1990-lukuun verrattuna, ja laskua on tapahtunut ainakin vuoteen 2005 verrattuna.

On mielenkiintoista, että usko jatkuvan kouluttautumisen vaatimukseen töissä pysymiseksi on laskenut selvästi samalla, kun usko koulutuksen ja työnsaantimahdollisuuksien yhteydestä on pysynyt korkealla tasolla (kuvaaja 5). Tämä ilmiö voi liittyä nuorten laskeneeseen omaa työmarkkina-asemaa koskevaan huoleen, jota käsitellään tarkemmin myöhempanä kysymyksen ”Olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevaisuudessa” kohdalla.

Työelämästä puhuttaessa on vaikea väistää väestöllisestä huoltosuhteesta keskustelemista. Pitkän aikavälin syntyvyystrendi kokonaishedelmällisyydellä laskettuna on ollut Suomessa laskussa niin kauan kuin tilastoja on ylläpidetty, eli 1700-luvun lopulta lähtien (Tilastokeskus 2024f). Laskevaan trendiin on muutama viimeaikainen poikkeus. Toisen maailmansodan jälkeen syntyvyys nousi hetkellisesti, mutta kääntyi pian taas laskuun. Noin 1970-luvulta 2000-luvun ensivuosisikymmenen loppuun kokonaishedelmällisyys oli suhteellisen

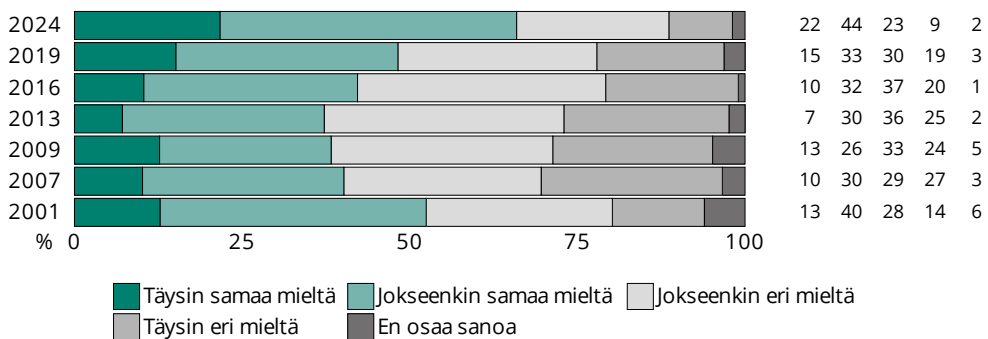
KUVAAJA 8. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEeseen ”TYÖELÄMÄSSÄ PYSYMINEN VAATII JATKUVAA KOULUTTAUTUMISTA” VUOSINA 1997–2024. VUOSINA 2005 JA 2024 MUKANA OLII MUISTA VUOSISTA POIKETEN VASTAUSVAIHTOEHTO ”EN SAMAA ENKÄ ERI MIELTÄ”. VUOSINA 1997–2002 MUKANA OLIVAT VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISET, VUOSINA 2005–2013 SUOMEN- JA RUOTSINKIELISET JA TÄSTÄ ETEENPÄIN KAIKENKIELISET NUORET.

pysyvä, mutta on tämän jälkeen alkanut taas pudota. Viimeisin vuoden 2023 kokonaishedelmälisyyysluku on 1,23, mikä on huomattavasti alle väestön samankokoisena pysymisen edellyttämää reilua kahta. Syntyvyyden kannalta kiinnostava on Mitä tulevaisuudelta toivotaan? -luvussa käsitelty kysymys siitä, missä määrin perhe on asia, jonka nuoret haluavat saavuttaa 35 ikävuoteen tultaessa. Suomen väestö ei kuitenkaan pienene, vaan kasvaa yhä, ja kasvun ennustetaan jatkuvan (Tilastokeskus 2024g). Tämä johtuu pitkälti maahanmuutosta. Julkisen talouden kestävydestä käytävässä keskustelussa ollaan huolissaan heikon syntyvyyden aiheuttamasta huoltosuhteen laskemisesta, jota nykyisentasoisen maahanmuuton katsotaan lykkäävän muttei täysin estävän. Maahanmuutosta on tullut myös oleellinen nykyistä poliittista kenttää jakava kysymys, jossa nuorten suosiossa olevat puolueet, kuten Perussuomalaiset ja Vihreät, asettuvat eri puolille.

Nuorisobarometrissa on kysytty vuodesta 2001 lähtien nuorten mielipiteitä siitä, tarvitseeko suomalainen työelämä lisää ulkomaalaisia työntekijöitä (kuvaaja 9). Vuoden 2001 barometri käsitteli erityisesti nuorten sijoittumista työelämään, mutta sisälsi myös edellisten barometrien tapaan kysymyksiä rasismista ja yleisemmin nuorten suhteesta ulkomaalaisiin. Tuolloin hieman

yli puolet nuorista ajatteli, että työelämä tarvitsee lisää ulkomaalaisia työntekijöitä. Siirryttäessä 2010-luvulle nuorten mielipide muuttui kuitenkin huomattavasti kriittisemmäksi. Vuonna 2013 enää vain reilu kolmasosa oli väitteen kanssa samaa mieltä. Tuon vuoden barometrissa arveltiin, että asenteiden muutosten taustalla oli saattanut vaikuttaa suhteellisen korkealle noussut työttömyysaste. Vuonna 2013 työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien 15–29-vuotiaiden NEET-nuorten (*Not in Education, Employment or Training*) osuus olikin suhteellisen korkealla (12 %) ja nousussa (Tilastokeskus 2024e). Vuosi 2013 oli myös ensimmäinen Nuorisobarometri, jossa aiheesta kysyttiin vuoteen 2011 ajoittuneen maahanmuuttoa vaaliteemanaan pitäneen Perussuomalaisten historiallisen suuren eduskuntavaalivoiton jälkeen.

Seuraava aiheesta kysynyt Nuorisobarometri vuodelta 2016 muodostaa käännekohdan nuorten suhtautumisessa ulkomaalaisiin työntekijöihin. Tuloksia tulkittaessa on muistettava, että tässä välissä barometrin tiedonkeruuta laajennettiin niin, että myös muita kuin suomen- ja ruotsinkielisiä nuoria tavoiteltiin vastaajiksi. Myönteinen suhtautuminen ulkomaalaiseen työvoimaan on tuosta vuodesta kasvanut joka mittauskerralla niin, että vuonna 2024 jo kaksi kolmasosaa puhelinvastaajista ajatteli työelämän tarvitsevan

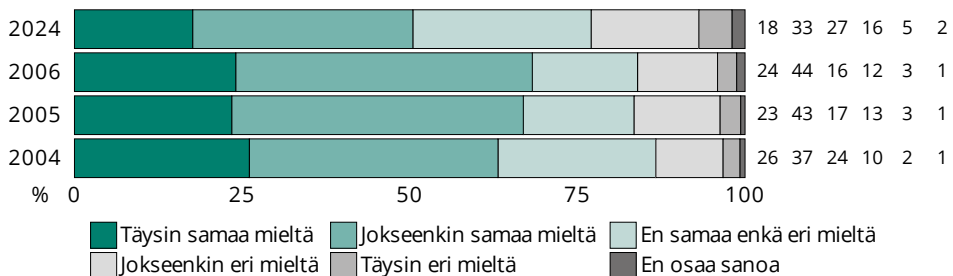
KUVAAJA 9. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEeseen “SUOMALAINEN TYÖELÄMÄ TARVITSEE LISÄÄ ULKOMAALAISIA TYÖNTEKIJÖITÄ” VUOSINA 2001–2024. VUONNA 2001 TUTKIMUKSESSA OLI MUKANA VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUOSINA 2007–2013 VAIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

lisää ulkomaalaisia työntekijöitä. Muutoksen voi osaltaan ajatella liittyvän työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuuden muutoksiin, joka on samalla aikavälillä laskenut vajaalla neljäsosalla. Ulkomaalaisiin työntekijöihin liittyvän suhtautumisen trendi näyttää myös olevan täysin päinvastainen kuin omasta työllistymisestä koettu epävarmuus, kuten Lotta Haikkolan ja Konsta Happonen tässä teoksessa julkaistusta artikkelista voi lukea. Työn ja koulutuksen ulkopuolella oleminen, työllisyydestä koettu epävarmuus ja suhtautuminen maahanmuuttoon näyttävät siis olevan tiiviisti kytköksissä toisiinsa. Voi myös olla, että tietoisuus syntyvyyden laskusta ja sen vaikutuksista muun muassa huoltosuhteeseen on viime vuosina kasvanut, mutta tämän kytköksen varmentaminen vaatisi tarkempaa tutkimusta.

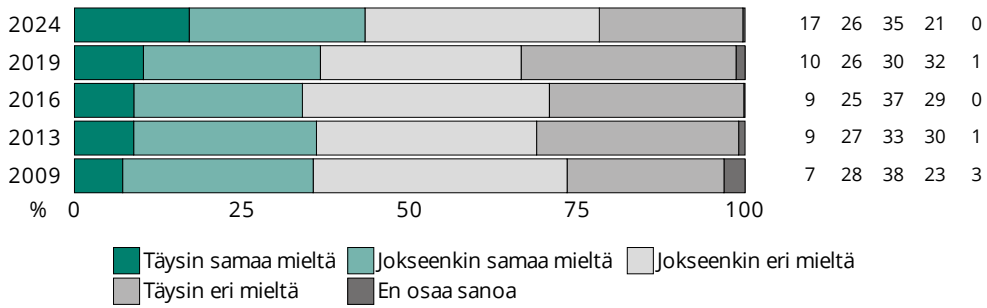
Vuoden 2004 Nuorisobarometrissa kysyttiin ensimmäistä kertaa nuorten mielipiteitä työelämän kuormittavuudesta. Työuupumus eli *burn out* ei ole varsinainen sairaus, vaan prosessi, jossa työntekijän voimavarat ehtyvät vähitellen (Uusitalo-Arola, Tuisku & Rossi 2022). Sen keskeisiksi tunnuspiirteiksi luetaan yleensä kroonistunut väsymys, kyynistyminen sekä vaikeus keskittyä ja säännellä omia tunteitaan. Näiden neljän oireen yleisyyttä palkansaajien keskuudessa on selvitetty muun muassa Työolobarometreissa (Lyly-Yrjänäinen 2024), joiden mukaan niiden yleisyys on kasvanut vuosina 2021–2023

nuorten, 18–34-vuotiaiden työntekijöiden ryhmässä. Kasvu on ajallisessa kytköksessä nuorten mielenterveysperustaisten yli kymmenen arkipäivää kestävien sairauspoissaolojen kasvuun (Kela 2024a). Kyse ei ole vain viime vuosien trendistä. Tilastokeskuksen tekemässä työolotutkimuksessa työn subjektiivisesti arvioitun henkisen rasittavuuden on nähty lisääntyvän vuosien 1977 ja 2018 välillä. Kuormituksen kasvu tosin näyttää koskeneen vain naisia. Erityisen henkisesti rasakana työtään näyttävät pitävän asiantuntijatöitä tekevät. (Sutela, Pärnänen & Keyriläinen 2019.)

Noin puolet puhelinvastaajista oli vuonna 2024 vähintään jokseenkin samaa mieltä väitteestä, jonka mukaan työelämä vaatii ihmisiltä niin paljon, että he palavat loppuun (kuvaaja 10). Edellisessä kappaleessa esiteltyä taustaa vasten on mielenkiintoista, että käsitys työelämän kuormittavuudesta on 20 vuodessa harvinaistunut selvästi. Vielä vuonna 2006 lähes seitsemän kymmenestä nuoresta oli vähintään jokseenkin samaa mieltä esitetyn väitteen kanssa. Kuitenkin viimeisten viiden vuoden aikana nuorten huoli omasta jaksamisestaan työelämässä on kasvanut (kuvaaja 11). Nuoret ovat siis aiempaa enemmän huolissaan työssä jaksamisesta, mutta huolen lisääntyminen ei johdu siitä, että työelämän ajateltaisiin olevan aiempaa vaativampaa. Tästä voidaan päätellä, että nuorten kasvanut huoli omasta jaksamisestaan liittyyneen alentuneeseen

KUVAAJA 10. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEESEEN ”TYÖELÄMÄ VAATII NYKYISIN TYÖNTEKIJÖILTÄ NIIN PALJON, ETTÄ MONET IHMISET PALAVAT ENNENAIKAISESTI LOPPUUN” VUOSINA 2004–2024. VUONNA 2004 TUTKIMUKSEEN OSALLISTUI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUOSINA 2005 JA 2006 VAIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

KUVAAJA 11. PUHELINVESTAAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEeseen ”OLEN HUOLISSANI OMASTA JAKSAMISESTANI TYÖELÄMÄSSÄ TULEVAISUUDESSA” VUOSINA 2009–2024. VUOSINA 2009 JA 2013 TUTKIMUKSEEN OSALLISTUI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

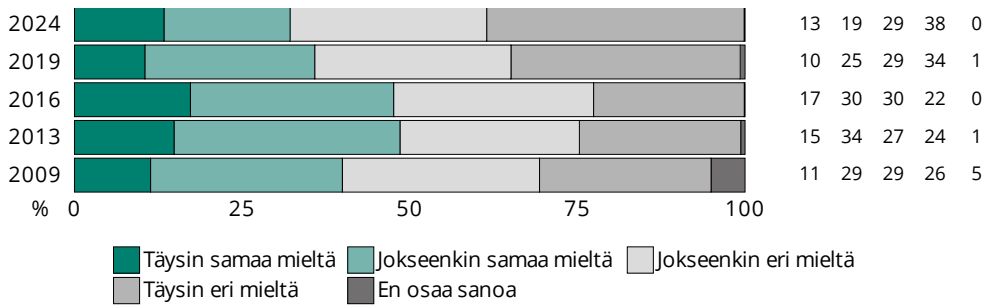
käsitykseen omista taidoista pärjätä työelämässä tai kasvaneesta uskosta siihen, että muista kuin työstä johtuvat kuormitustekijät uhkaavat heidän jaksamistaan työssä. Jälkimmäisiin syihin voitaneen lukea monista eri syistä johtuvat ja yleistyneet mielenterveysongelmien diagnoosit. Osin ilmiön taustalla voi olla myös työssä jaksamiseen liittyvien kysymysten näkyvyys julkisuudessa.

Nuorisobarometrin historia kytkeytyy neljään Suomen kansantaloutta ravistelleeseen äkilliseen kriisiin. Näistä ensimmäinen, 90-luvun lama, oli epäsuora kimmoke koko barometrin perustamiselle. Ensimmäisen barometrin keräämisaikaan vuonna 1994 lama oli kuitenkin takana päin, ja seuraavaa taluskriisiä saatiin odottaa lähes 15 vuotta. 2000-luvun ensivuosisikymmenen lopussa Yhdysvaltojen asuntomarkkinoilta alkanut globaali finanssikriisi iski lujasti Suomenkin vientivetoiseen talouteen. Kriisi ilmeni myös nuorisotyöttömyysprosentissa, joka kohosi vuosina 2008–2009 yli 50 prosenttia (8,8 % → 13,8 %, Tilastokeskus 2024b). Vuoden 2009 Nuorisobarometrissa kiinnitettiin huomiota siihen, miten poikkeuksellista tiedonkeruun toteuttaminen keskellä taloudellista taantumaa ja nopeasti kasvavaa nuorisotyöttömyyttä oli ja että yleensä vakaisissa vastausjakaumissa näkyi poikkeuksellisen paljon muutoksia (Myllyniemi 2009).

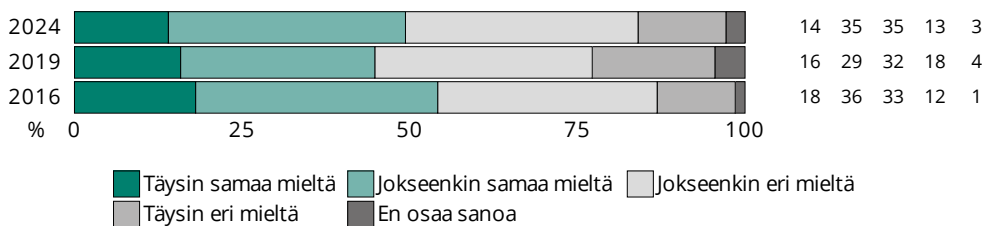
Taloudellisten voimien myrskyäminen ei kuitenkaan jäänyt 2010-luvun taitteeseen.

Finanssikriisi aloitti Suomessa matalan keskimääräisen talouskasvun ajan, jota on tahdittanut toistuvien taluskriisien sarja. Finanssikriisiä seurasi noin kymmenen vuoden päästä globaali koronaviruspandemia. Pandemian aiheuttaman talousshokin jälkeen Venäjä aloitti lähes välittömästi täysimittaisen hyökkäyksen Ukrainaan helmikuussa 2022. Taloudellisina seurauksina oli energian hintojen nousua, kauppaan osuvia pakotteita sekä korkeaa inflaatiota. Tätä tilastoosiota kirjoitettaessa sota Ukrainassa jatkuu ja Euroopassa pohditaan, mitä seurauksia Yhdysvaltain presidentiksi valitun Donald Trumpin protektionistiseksi luonnehditulla kauppapolitiikalla tulee olemaan mantereen taloudelle.

Vuoden 2009 barometrin tiedonkeruussa tutkimukseen lisättiin väite ”Olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevaisuudessa” (kuvaaja 12). Nuoret olivat tuolloin enemmän huolissaan työn saamisesta tulevaisuudessa kuin työssä jaksamisesta. Vuonna 2024 asetelma on kääntynyt toisin päin, sillä vähintään jokseenkin samaa mieltä töiden saantia koskevan huoliväitteen kanssa olevien osuus nuorista on laskenut viidenneksellä vuoteen 2009 verrattuna. Lasku olisi vielä hurjempaa, jos tilannetta verrattaisiin vuosien 2013 ja 2016 lukuihin, jolloin huoli työnsaannista oli korkeimmillaan. Tässä teoksessa julkaistussa tutkimusartikkelissaan Lotta Haikkola ja Konsta Happonen osoittavat, että huolen lasku johtuu ennen kaikkea

KUVAAJA 12. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEESEEN “OLEN HUOLISSANI SIITÄ, ONKO MINULLA TÖITÄ TULEVAISUUDESSA” VUOSINA 2009–2024. VUOSINA 2009 JA 2013 TUTKIMUKSEEN OSALLISTUI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

KUVAAJA 13. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEESEEN “VAIH DAN TYÖURALLANI TYÖPAIKKAA USEITA KERTOJA” VUOSINA 2016–2024.

koulutuksessa tai työssä olevien miesten huolen laskusta, kun taas naisten, työttömien sekä työn ja koulutuksen ulkopuolella muuten olevien työnsaantiin liittyvä huoli ei ole merkittävästi kasvanut tai laskenut vuoden 2009 tasosta.

Nuorten kokeman huolen määrä ei näytä korreloivan suoraan talouskriisien kanssa. Yksi selitys tälle on, että työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuus (ns. NEET-osuus) ei reagoi talouden heilahteluihin entiseen tapaan. Vertaisryhmän keskimääräisellä työmarkkina-aseamalla on yhteys nuorten omaan huoleen työnsaannista, kuten Haikkolan ja Haposen artikkeli tässä teoksessa osoittaa. Barometrin alkuvuonna 1994 nuorisotyöttömyysaste oli yli 30 prosenttia, minkä on täytynyt tarkoittaa myös korkeaa työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuutta (Tilastokeskus 2024b).

Koronapandemian aikana NEET-nuorten osuus ei kohonnut vaan peräti laski 11 prosentista 9 prosenttiin vuosina 2020–2021 (Tilastokeskus 2024e). Osaltaan tähän vaikutti syksyllä 2021 voimaan tullut oppivelvollisuuden pidentäminen. Sen seurauksena he, jotka muuten olisivat tulleet työmarkkinoille pelkän peruskoulun päättötodistuksen varassa, jatkoivat opintojaan joko lukiossa, toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa tai niissä koulutusmuodoissa, jotka yhdistettiin vuonna 2022 tutkintoon valmentavaksi koulutukseksi. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisen harvinaistuminen ei kuitenkaan selitä kokonaan varsinkaan työssä tai koulutuksessa olevien miesten voimakkaasti laskenutta huolta.

Barometrissa on vuodesta 2016 kysytty nuorten käsityksiä siitä, tulevatko he työrullaan vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja (kuvaaja 13).

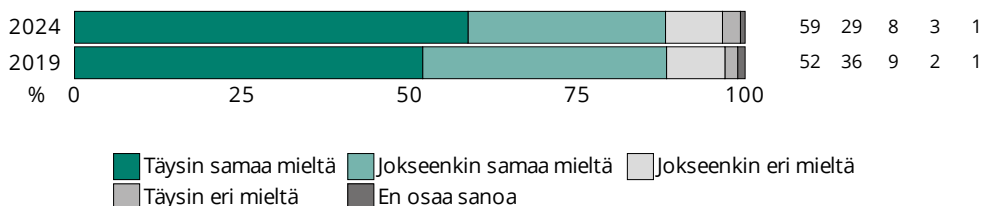
Kysymys liittyi alun perin käsitykseen pätkätöiden, määräaikaisuuksien ja projektiluontoisen työn yleistymisestä. Viimeisten kahdeksan vuoden aikana usko tiuhaan työpaikan vaihtamiseen ei kuitenkaan näytä yleistyneen, vaan jos jotakin, harvinaistuneen. Vuonna 2024 suunnilleen yhtä suuri osuus vastaajista oli väitteen kanssa samaa ja eri mieltä.

Kysymys siitä, pitääkö työn olla nuorten mielestä heidän arvojensa mukaista, kysyttiin ensimmäisen kerran vuoden 2019 työelämää käsitelleessä Nuorisobarometrissa. Samaa mieltä olevien nuorten osuus ei ole tuosta ajankohdasta muuttunut, joskin hieman suurempi osa nuorista valitsee nykyään äärevimmän vaihtoehdon ”täysin samaa mieltä” (kuvaaja 14). Työn ja arvojen linjakkuus on nuorille hyvin tärkeää, sille yhdeksän kymmenestä on väitteen kanssa samaa mieltä. Omaehtoisuuden kokemus ja mahdollisuus elää omannäköistä elämää onkin yksi ihmisen psykologisista perustarpeista (Ryan & Deci 2000), ja

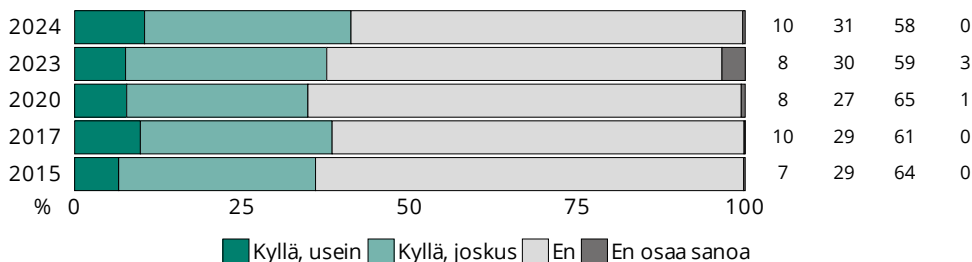
Nuorisobarometrin mukaan tämä autonomian tarve ulottuu myös työelämään.

Työ on vain yksi tapa, jolla nuoret hankkivat tuloja tarpeidensa täyttämiseen. Tämän lisäksi nuoret voivat saada taloudellista tukea perheeltään tai olla oikeutettuja erilaisiin sosiaalietuuksiin, kuten opintotukeen. Taloudellisten ja poliittisten suhdanteiden heilahteluilla on väistämättä vaikutusta nuorten toimeentuloon kaikkia kolmea reittiä pitkin. Nuorten taloudellisella tilanteella on oleellinen merkitys sille, mitä kaikkea he pystyvät elämässään toteuttamaan. Köyhyydellä on osoitettu olevan lukemattomia kielteisiä vaikutuksia ihmisen toimintakyvylle ja hyvinvoinnille: rahanpuute lisää stressiä ja hankaloittaa ajattelemista (Mani ym. 2013) sekä on yhteydessä pienempään elämäntyytyväisyyteen (Myllyniemi & Kiilakoski 2019) ja heikompaan terveyteen (Lahelma ym. 2017).

Nuorisobarometreissa koettua taloudellista tilannetta on selvitetty monin eri kysymyksin,

KUVAAJA 14. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEeseen ”TYÖN ON OLTAVA OMIEN ARVOJENI MUKAISTA” VUOSINA 2019 JA 2024.

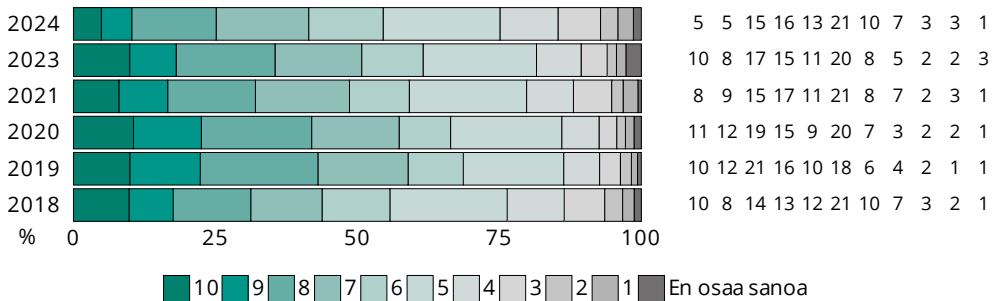
KUVAAJA 15. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN ”OLETKO RAHANPUUTTEEN TAKIA JOUTUNUT JÄTTÄMÄÄN HARRASTUKSEN ALOITTAMATTA?” VUOSINA 2015–2024.

joista tähän barometriin valittiin kaksi. Vuodesta 2015 alkaen nuorilta on kysytty, ovatko he joutuneet rahanpuutteen takia jättämään harrastuksen aloittamatta (kuvaaja 15). Kysymys on oleellinen, sillä hinta on useammin esteenä harrastuksen aloittamisessa kuin sen jatkamisessa (Myllyniemi & Berg 2013). Rahanpuutteen takia harrastuksen aloittamatta jättäneiden osuudessa on ollut pientä vuosien välistä vaihtelua 35–41 prosentin välillä. Vuonna 2024 osuus oli mittaushistorian korkeimmalla tasolla, vaikka ero vuoteen 2023 ei olekaan tilastollisesti merkittävä. Vuoteen 2015 verrattuna harrastuksen aloittamattomuuden kasvu taloudellisista syistä on kuitenkin tilastollisesti merkittävä, eikä se siis johtune pelkästä sattumasta.

Myös nuorten kokemus oman kotitaloutensa toimeentulosta on vuodesta 2018 alkavan mittaushistorian alhaisimmalla tasolla (kuvaaja 16). Huippuvuonna 2019 vastaajista 69 prosenttia arvioi kotitaloutensa tulevan keskituloista paremmin toimeen. Vuonna 2024 näin arvioi enää 54 prosenttia puhelinvastaajista. Keskituloista heikommien toimeentulevien määrä on samana ajanjaksona kasvanut 13 prosentista 23 prosenttiin. Eniten on yleistynyt neljäs porras eli hieman keskituloisen alapuolelle itsensä sijoittavien nuorten määrä (6 % → 10 %). Mittaushistorian aikana erityisen suuret pudotukset ajoittuvat koronapandemian alkuun (2020–2021) ja vuosien 2023–2024 välille. Pandemian aikana monet nuoret

raportoivat taloudellisen tilanteensa heikentyneen (Happonen ym. 2024), ja monet nuorityypilliset alat, kuten ravintola-ala, kärsivät huomattavasti koronarajoituksista (Haikkola 2024). Uudemman koetun toimeentulon pudotuksen syy ei ole yhtä selvä. Osaltaan asiaan voivat vaikuttaa makrotalouden trendit, sillä nuorten 15–24-vuotiaiden työllisyysaste oli barometrin tiedonkeruun aikaan heikompi ja työttömyysaste korkeampi kuin vuotta aikaisemmin (Tilastokeskus 2024e). Aineistonkeruun aikana hinnat olivat kohonneet voimakkaasti Venäjän hyökkäyssodan jälkeisen inflaation takia. Sen sijaan Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan kuuluvat sosiaaliturvan leikkaukset ja arvonnäköveron korotus eivät kuitenkaan olleet vielä tiedonkeruun aikaan tulleet voimaan. Voi olla, että osa vastaajista oli jo alkanut varautumaan leikkauksiin ja veronkorotuksiin ja koki siksi heikompaa henkilökohtaista taloudellista tilannetta. Näiden politiikkatoimien laajempaa vaikutusta päästään kuitenkin tarkastelemaan vasta seuraavissa Nuorisobarometreissa.

Julkisuudessa nuorten taloudenpitoa koskeva huoli on kohdistunut esimerkiksi impulsiiviseen verkko-osteluun ja pikavippeihin. Kulutuskäyttäytymisen merkitykseen nuorten taloudellisen tilanteen heikentäjänä on kuitenkin syytä suhtautua varauksella, sillä vaikka nuoret ostavat tuotteita muita ikäryhmiä enemmän verkkokaupoista (PostNord 2024), esimerkiksi

KUVAAJA 16. PUHELINVASTAAJIEN ARVIOT KOTITALOUTENSA TOIMEENTULOSTA VUOSINA 2018–2024 ASTEIKOLLA 10 = HYVIN TOIMEENTULEVA, 5 = KESKITULOINEN JA 1 = HEIKOSTI TOIMEENTULEVA.

ultrapikamuotia myyvien verkkokauppojen osalta näyttää kuitenkin siltä, että ne ovat erityisesti maaseudun keski-ikäisten suosiossa (Helsingin Sanomat 2024). Myös nuorten keskimääräinen velkasumma on ollut vuodesta 2021 alkaen laskussa (Tilastokeskus 2024h), ja pikavippifirmojen myöntämien lainojen kokonaismäärä ja osuus kaikista lainoista on laskenut huomattavasti vuoteen 2018 verrattuna (Suomen Pankki 2024a). Muihin lainoihin verrattuna poikkeuksen tekee opintolaina. Koko väestön opintolainakanta on kasvanut vuoden 2021 alusta vuoden 2024 alkuun 27 prosenttia (4894 miljoonaa euroa →

6235 miljoonaa euroa, Suomen Pankki 2024b). Lainan saajien määrä laski vuonna 2023, mutta keskimääräinen lainamäärä kasvoi (Kela 2024b). Aiempaa harvempi siis nostaa opintolainaa, mutta nostetut lainamäärät ovat entistä suurempia. Kaikkien velallisten taloudellista tilannetta lienee heikentänyt korkojen nousu, joka alkoi vuoden 2022 alussa ja jatkui vuodenvaihteen 2023–2024 tienoille (Suomen Pankki 2024c).

Edellä mainittujen talousindikaattoreiden lisäksi nuorten tyytyväisyyttä omaan taloudelliseen tilanteeseensa tarkastellaan luvussa Elämänhallinta ja elämään tyytyväisyys.

Maanpuolustuksesta kysyttiin ensimmäisen kerran toisessa Nuorisobarometrissa vuodelta 1995. Raportissa kysymys kehystettiin suomalaisuuden ja isänmaallisuuden yhdeksi tunnusmerkiksi. Siinä todettiin Puolustusvoimien arvostusta voitavan pitää yhtenä kansallistunteen tunnusmerkkinä. (Saarela 1995, 5.) Tämä kertonee Puolustusvoimien merkityksestä 1990-luvun Suomessa, jossa maan suuntautuminen riippumattomasta maasta kohti länsiliittoutumista oli alullaan. EU:hun Suomi liittyi 1995, mutta tuolloin unionilla ei ollut yhteistä puolustuspolitiikkaa. Kysymys muotoiltiin muotoon ”Suomi tarvitsee itsenäisen ja vahvan puolustuslaitoksen”. Kysymysmuotoilu itse asiassa pitää sisällään kaksi erillistä, mutta kylläkin yhteen liittyvää väittämää. Vastausvaihtoehdoksi tarjottiin neliportainen asteikko, jolloin vastaajalla ei ole mahdollisuutta olla neutraali. Kovin usein kysymystä ei ole esitetty, sillä seuraavan kerran aiheesta kysyttiin osana vuoden 2010 barometria, jonka teemana oli ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Näin ollen muotoutunut aikasarja kattaa vuodet 1995–2024 ja mittaa tapahtuneita muutoksia noin 15 vuoden välein.

Vuonna 2024 puhelinvastaajista 89 prosenttia oli väittämän kanssa ainakin jokseenkin samaa mieltä. Noin puolet (51 %) vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Eri mieltä olevien osuus oli pienehkö, 7 prosenttia vastaajista. Vaihtoehdon ”en osaa sanoa” valitsi 4 prosenttia vastaajista.

Kuvaajasta 17 voi havaita, että kysytyistä kolmesta kerrasta vuonna 2024 vastaajat olivat eniten samaa mieltä kysymyksen kanssa. Vuonna 1995 vastaajista 79 prosenttia oli samaa mieltä, ja vuonna 2010 osuus oli noin kaksi kolmannesta (64 %). Enemmistö vastaajista on aina ollut kysymyksen kanssa samaa mieltä. Korkeimmillaan sekä ”eri mieltä”- että ”en osaa

sanoa” -vaihtoehdon valinneiden osuudet olivat vuonna 2010. Kysymystä lienee luontevaa tulkita osana turvallisuuspoliittisen tilanteen muutoksia. Tutkimuspäällikkö Kari J. Laitinen tulkitsi nuorisobarometriartikkelissaan vuoden 2010 keskusteluympäristöä todeten, että ”yhteiskunnalliseen keskusteluun liittyy vahvasti kritiikki varusmiespalveluksen hyödyllisyydestä ja vaikuttavuudesta” (Laitinen 2010, 189). 2010-luvulla turvallisuuspoliittinen keskustelu muuttui Venäjän hyökättyä Krimin niemimaalle vuonna 2014, minkä jälkeen Euroopan unioni asetti Venäjälle taloudellisia pakotteita. Vuoden 2024 tilanteeseen vaikuttaa vuonna 2022 alkanut täysimittainen Ukrainan sota. Tätä taustaa vasten ei liene yllättävää, että eniten samanmielisiä itsenäisen ja vahvan puolustuslaitoksen tarpeesta oli nimenomaan vuonna 2024.

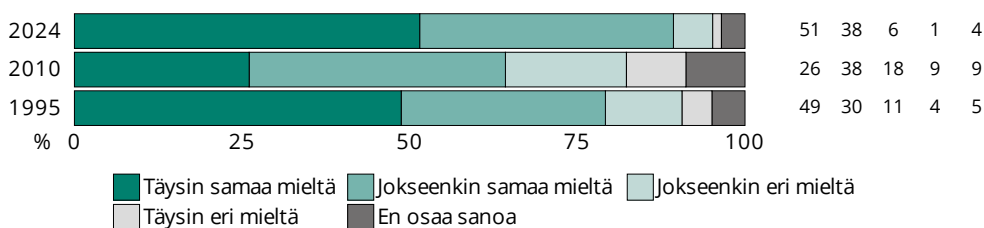
Kysymyksen voi nähdä myös mittaavan maanpuolustustahtoa. Näin tilannetta tulkitsi vuonna 2010 politiikan tutkija Kari J. Laitinen, joka korosti, että kysymysmuotoilu on lähellä varusmiesten loppukyselyn muotoilua ”Suomella pitää olla toimintakykyiset puolustusvoimat”. Tätä kysymystä käytetään yhtenä ulottuvuutena maanpuolustustahdosta. (Laitinen 2010, 183.) Maanpuolustustahdon käsitettä käytetään lähinnä Pohjoismaissa, eikä termiä tunneta vaikkapa Israelissa, jossa myös on voimassa yleinen asevelvollisuus. Maanpuolustustahdon yksi ulottuvuus on juuri barometrissa kysytty tuki maan aseelliselle puolustukselle. (Kosonen 2019, 16–18.) Nuorisobarometrin tuloksia voi tulkita todeten, että ainakin tämä maanpuolustustahdon ulottuvuus oli mitatuista ajankohdista korkeimmalla tasolla vuonna 2024. Samanlainen tulos saatiin myös vuoden 2023 varusmiesten loppukyselystä, jossa saatiin vuosien 2014–2023 korkeimmat tulokset maanpuolustustahdosta (Puolustusvoimat 2024).

Nuorisobarometrin kohderyhmä pitää kuitenkin sisällään myös nuoria, jotka eivät joko ole vielä suorittaneet varusmiespalvelusta tai eivät sitä tule suorittamaan. Mielenkiintoista onkin havaita, että sama kehityskulku koskee sekä varusmiespalveluksen suorittaneita että kaikkia nuoria.

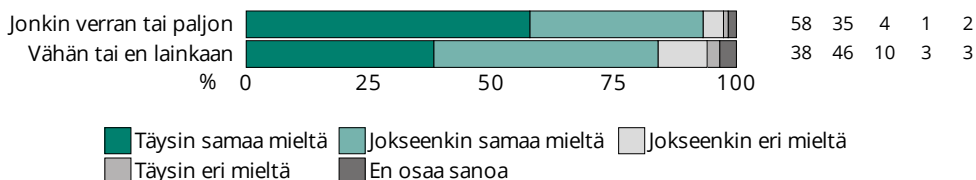
Kysymysmuotoilu itsenäisestä ja vahvasta puolustuslaitoksesta sekä sitä koskeneet tulkinnat aiemmissa barometreissa ovat korostaneet kansallista näkökulmaa. Kysymystä voi tarkastella myös yhteydessä siihen, että turvallisuusorganisaatioihin luotetaan yhteiskunnallisista instituutioista eniten. Itsenäisen ja vahvan puolustuslaitoksen kannatus on luontevassa yhteydessä siihen, että Puolustusvoimia pidetään myös luotettavana. Maanpuolustusta ei kuitenkaan voida tarkastella pelkästään kansallisena kysymyksenä, sillä luottamus sotilasliitto Natoon on noussut kaikkein eniten vuodesta 1996 lähtien. Tähän vaikuttaa se, että Naton luottamus on lähtenyt muihin instituutioihin verrattuna alhaiselta tasolta.

Nato-liittoutuminen on tuonut puolustuspolitiikkaan myös kansainvälisen ulottuvuuden. Kuvaajassa 18 on tutkittu, millä tavalla luottamus Natoon sekä itsenäisen ja vahvan puolustuslaitoksen kannattaminen ovat yhteydessä toisiinsa. Aiemman liittoutumattomuuspolitiikan taustalla vaikutti pienvaltiorealismiksi kutsuttu asenne, jolle oli luonteenomaista pyrkimys välttää suurvaltojen välisiä ristiriitoja sekä säilyttää liittoutumattomuus ja ystävälliset välit itseä suurempaan naapuriin (Pesu 2016). Itsenäisen ja toimintakykyisen maanpuolustuksen säilyttäminen oli osa varautumista Venäjän uhkaan. Liittoutumista vastustaneen pienvaltiorealismien kehyksessä itsenäinen ja vahva puolustuslaitos ei välttämättä olisi ollut yhteydessä luottamukseen Natoon. Tätä taustaa vasten onkin kiinnostavaa tarkastella, piiryykö ristiintaulukoinnissa eroa Nato-suhteen ja vahvan puolustuslaitoksen kannatuksen välille.

Kuvaajassa 18 on Nato-luottamuksesta muodostettu kaksi luokkaa. Ensimmäinen niistä

KUVAAJA 17. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEeseen “SUOMI TARVITSEE ITSENÄISEN JA VAHVAN PUOLUSTUSLAITOKSEN” VUOSINA 1995–2024. VUONNA 1995 MUKANA OLII VAIN REKISTERIÄDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUONNA 2010 VAIN SUOMEN- TAI RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

KUVAAJA 18. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEeseen “SUOMI TARVITSEE ITSENÄISEN JA VAHVAN PUOLUSTUSLAITOKSEN” VUONNA 2024 SEN MUKAAN, PALJONKO HE LUOTTAVAT NATOON. KUVAAJASTA ON JÄTETTY POIS NE VASTAAAJAT, JOTKA EIVÄT OSANNEET SANOA LUOTTAMUKSENSA MÄÄRÄÄ.

yhdistää Natoon luottavat kannat, ja jälkimmäisessä ovat vähän tai ei ollenkaan luottavat kannat. Kuvajasta ilmenee, että Natoon luottavat kannattavat enemmän itsenäistä ja vahvaa puolustuslaitosta. Erityisen selkeä ero on silloin, kun tarkastellaan täysin samaa mieltä olevia. 58 prosenttia heistä, jotka luottavat Natoon, on täysin samaa mieltä siitä, että Suomi tarvitsee itsenäisen ja vahvan puolustuslaitoksen. Vastaava osuus heissä, jotka eivät luota Natoon, on 38 prosenttia.

Vertailu osoittaa, että itsenäisen puolustuslaitoksen kannattaminen on yhteydessä vahvaan Nato-luottamukseen. Nuorten parissa sotilasliittoon luottaminen ei siis ole ristiriidassa itsenäisen maanpuolustuksen kannattamisen kanssa. Toisaalta se kertoo myös siitä, että Natoon luottamattomatkin kannattavat vahvasti itsenäistä ja vahvaa puolustuslaitosta. Heistäkin selkeä enemmistö, 84 prosenttia, on väittämän kanssa samaa mieltä.

ONKO MENESTYMINEN ITSESTÄ KIINNI?

Jo 1990-luvun Nuorisobarometreissa havaittiin yksilöllisyyden tärkeys nuorille. Barometrien tulosten tulkittiin vahvistavan kuvaa yksilöllisyyttä korostavasta nuorisosta (Saarela 1997a). Tuolloin 1970-luvulla syntyneet X-sukupolven edustajat olivat tulleet nuoruusikään ja 1980-luvun alun jälkeen syntyneistä Y-sukupolven edustajista osa kolkutteli jo nuoruuden portteja. Yksilöllisyyden korostuminen on leimannut puhetta molemmista sukupolvista. Näissä keskusteluissa on korostettu, että yksilöllisyys on toisaalta kulttuurinen ihanne, joka saa käyttövoimaansa kuluttamisesta niillä nuorilla, joilla on taloudellinen pääsy kuluttamisen maailmaan. Toisaalta myös koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa on siirretty suuntaan, joka korostaa yksilön vastuuta omasta tulevaisuudestaan ja työllistymisestään. Näin yksilöllisyys on sekä mahdollisuus että pakko. (Furlong & Cartmel 1997; Hoikkala & Paju 2002; Kiilakoski 2023.) Tämän kehityskulun todetaan jatkuneen. Kriittisesti on huomautettu, että entistä useampien ammattikuntien tehtäväksi on tullut valmentaa nuoria ottamaan yksilöllistä vastuuta ja hakemaan tätä kautta vastauksia pikemminkin omasta itsestään kuin yhteiskunnan rakenteista. (Mäkelä, Mertanen & Brunila 2021.)

Nuorisobarometreissa kysymystä yksilöllisyydestä on tutkittu väittämällä ”Menestyminen elämässä on itsestä kiinni”. Kysymys on esitetty 11 kertaa vuosien 1996–2024 välillä. Sen on ajateltu mittaavan yksilöllisyyden arvostamista sinänsä, mutta myös omillaan pärjäämistä (Siltala 2020, 120). Yksilöllisyyden korostaminen on näkynyt myös monissa muissa Nuorisobarometrin kysymyksissä. Esimerkiksi vuoden 2020 Nuorisobarometrissa kysyttiin, kenellä pitäisi olla vastuu suomalaisten hyvinvoinnista. Suurimman vastuun vastaajat näkivät olevan yksilöllä:

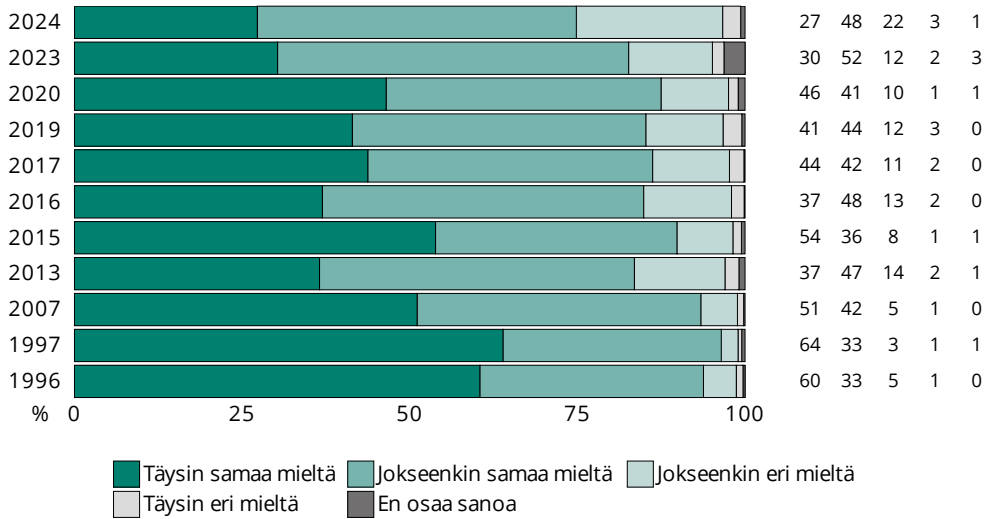
90 prosenttia vastaajista ajatteli, että (suomalaisella) ihmisellä itsellään on vähintään melko suuri vastuu omasta hyvinvoinnistaan (Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 55).

1990-luvulla kysymys menestymisestä esitettiin kaksi kertaa (kuvaaja 19). Tuolloin vastaajien usko yksilön vastuuseen menestyksestään oli vankkaa, sillä yli 90 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa samaa mieltä. Vuonna 1997 vastaajista 64 prosenttia eli lähes kaksi kolmesta vastaajasta oli täysin samaa mieltä. 2000-luvulle tultaessa osuudet putosivat hieman, mutta samaa mieltä olevien määrä säilyi yli 80 prosentin osuuksissa.

Vuonna 2023 erittäin paljon samaa mieltä olevien osuus oli 30 prosenttia. Vuonna 2024 vastaava osuus puhelinvastaajista oli 27 prosenttia, mikä on matalin lukema vuosina 1997–2024. Vähintään jokseenkin samaa mieltä olevien osuus oli 75 prosenttia, mikä myös on pienin lukema barometrin mittausaikana. Vastaavasti eri mieltä olevien osuus (25 %) on suurin mittausaikana. Lukemat herättävät mielenkiintoisen kysymyksen: jos aiempien barometrien tulkinnat siitä, että kysymys mittaa sekä yksilöllisyyden arvostusta että uskoa siihen, että yksilön pitää pärjätä itse, millaisesta muutoksesta 2020-luvun tuloksissa on kysymys? Ovatko nuorten näkemykset yksilön mahdollisuuksista elää omillaan vähentyneet vai onko kyse siitä, että joidenkin nuorten keskuudessa yksilöllisyyden arvostus on vähenemässä? Ensimmäiseen näkökulmaan löytyisi tukea siitä, että usko omaan tulevaisuuteen on tässä barometrissa ennätysalhaisella tasolla ja myös elämäntytyväisyydessä on pandemia-ajan jälkeen ollut laskua. Jälkimmäistä näkökulmaa voisi perustella tutkimuksella, joka korostaa jälkimateriaalisten, kosmopoliittisten ja yhteisöllisten arvojen nousua nuorten

keskuudessa (Henn, Sloam & Nunes 2022). Barometrin pohjalta ei voida vastata, onko kysymys jommastakummasta tai molemmista kehityskuluista. Siksi voidaan todeta vain

tutkijoille tyypilliseen tapaan, että kehityskulku on mielenkiintoinen ja sitä on syytä seurata myös jatkossa.

KUVAAJA 19. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEESEEN "MENESTYMINEN ELÄMÄSSÄ ON ITSESTÄ KIINNI" VUOSINA 1996–2024. VUOSINA 1996–1997 TUTKIMUKSESSA OLI MUKANA VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUOSINA 2007–2013 VAIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

LUOTTAMUS YHTEISKUNNALLISIIN INSTITUUTIOIHIN

Ensimmäiset, vuosien 1994 ja 1995 Nuorisobarometrit käsittelivät työtä ja koulutusta. Vuonna 1996 toteutetuista kahdesta Nuorisobarometrasta ensimmäinen jatkoi työn ja koulutuksen parissa, mutta jälkimmäinen avasi uuden teeman. Tarkastelun kohteeksi nostettiin nuorten luottamus instituutioihin sekä heidän yhteiskunnallinen vaikuttamisensa perinteisen politiikan ulkopuolella. Yhteiskunnallisena taustana teemavalinnalle mainittiin vuoden 1995 alussa toteutunut Suomen liittyminen Euroopan unioniin, oletettu kansalaisyhteiskunnan ja siihen liittyvän kansalaistoiminnan vahvistuminen sekä lama-ajan myötä syntyneen massatyöttömyyden vaikutus moraaliseen ilmapiiriin. (Saarela 1996.) Kysymykset nuorten suhteesta politiikkaan, heidän kiinnittymisensä kansallisvaltion ja sen instituutioihin sekä oletukset nuorten muuttuneesta suhteesta perinteisiin instituutioihin ovat säilyttäneet ajankohtaisuuttaan nuorisopoliittisina kysymyksinä myös vuoden 1996 barometrin jälkeen.

Kun tutkitaan ihmisten luottamusta yhteiskuntaan, tarkasteltavina ovat kansalaisten suhde yhteiskunnan instituutioihin sekä se, miten hyvin nämä instituutiot vastaavat sitä, miten niiden pitäisi kansalaisten mielestä toimia. Tätä voidaan kuvata esimerkiksi poliittisen luottamuksen käsitettä käyttäen. Poliittisessa luottamuksessa voidaan erotella toisistaan yleinen ja erityinen luottamus. Ensimmäinen näistä kohdistuu laajemmin poliittiseen järjestelmään ja sitä edistäviin instituutioihin, kuten vaikkapa eduskuntaan. Jälkimmäinen kohdistuu enemmänkin yksittäisiin päätöksiin, poliitikoihin tai instituutioihin. Aivan vedenpitävä erottelu ei kuitenkaan ole, sillä nämä kaksi asiaa ovat yhteydessä toisiinsa. Esimerkiksi pitkäkestoinen epäluottamus politiikoihin voi rapauttaa yleistä luottamusta instituutioihin. (Kestilä-Kekkonen & Vento 2019,

19–20.) Kansainvälisissä vertailuissa Suomi ja muut Pohjoismaat erottautuvat korkean luottamuksen maina. Näissä maissa kansalaiset luottavat järjestelmään ja katsovat sen vastaavan heidän käsitystään siitä, miten asioiden pitäisi toimia. Selityksinä on esitetty kulttuurisia tekijöitä, kuten protestantismia, muihin maihin verrattuna alhaista korruptiota sekä instituutioiden itsensä toimivuutta. (Söderlund 2019.)

Nuorisobarometrin pitkä aikasarja mahdollistaa eri instituutioihin kohdistuvan luottamuksen tai epäluottamuksen ajallisen tarkastelun. Tämä auttaa vastaamaan siihen, missä määrin julkisessa keskustelussa ajoittain esiin nousevat epäilyt instituutioihin kohdistuvan luottamuksen laskusta (ks. Korvela & Vento 2021, 9–10) saavat tukea Nuorisobarometrien löydöksistä. Nuorisobarometreissa poliittista luottamusta koskevia kysymyksiä on esitetty seitsemän kertaa aikavälillä 1996–2024. Näin ollen kysymykset mittaavat nuorten luottamusta lama-Suomesta 2020-luvun puolivälin Suomeen.

Vastaajia on pyydetty kuvaamaan luottamustaan eri instituutioihin neliportaisella asteikolla, jossa vastausvaihtoehdot ovat ”paljon”, ”jonkin verran”, ”vähän” ja ”ei lainkaan”. Instituutioilla viitataan tässä kyselyssä julkisiin toimijoihin, jotka muokkaavat tai ohjaavat yksilöiden toimintaa. Tällaisia ovat poliittiset instituutiot, talouden toimijat ja tiedonvälitys. Kaikkienensa vastaajilta kysyttiin luottamusta 17 eri instituutioon. Osa kysymyksistä on esitetty kaikkina seitsemänä vuonna, joina luottamusta on mitattu. Muut kysymykset on esitetty 1–6 kertaa.

Vallan kolmijako-opin mukaan poliittinen valta jakautuu lainsäädäntövaltaan, tuomiovaltaan ja toimeenpanovaltaan. Osa instituutioista siis säättää lakeja ja säädöksiä, osa tuomitsee näiden lakien perusteella ja osa toimeenpanee näitä

päätöksiä. Niin sanottua valtiollista valtaa käyttää Suomessa kolme instituutiota. Perustuslain mukaan eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa ja tasavallan presidentti sekä valtioneuvosto eli maan hallitus käyttävät hallintovaltaa (Suomen perustuslaki 731/1999, §3). Kunnanvaltuusto puolestaan käyttää kuntatasolla päätösvaltaa (Kuntalaki 410/2015, §14). Näiden perinteisemmin kysytyjen instituutioiden lisäksi vastaajilta kysyttiin vuoden 2024 barometrissa heidän näkemystään maakuntavaltuustosta. Kysymyksen muotoilu voidaan kuitenkin pitää epäonnistuneena, sillä maakuntavaltuustot käyttävät valtaa maakunnissa, kun taas aluevaltuustot vastaavat hyvinvointialueiden päätöksenteosta. Muotoilu onkin täsmennettävä seuraavissa barometreissa. Vastaajilta on barometreissa kysytty lisäksi luottamusta Euroopan unioniin. Euroopan unionilla on tietenkin omat toimitelmensä, kuten Euroopan komissio ja Euroopan parlamentti, mutta kysymyksen alkuperäinen muotoilu aiemmilta vuosilta on kuitenkin perusteltua säilyttää, jotta voidaan vertailla luottamuksen muuttumista ajassa. Lisäksi yleisenä puhetapanakin on sanoa, että ”EU tekee päätöksiä” (ks. esim. Kansan Uutiset 2024). Voi siis olettaa, että vastaajat hahmottavat kysymyksen EU:sta tässä yhteydessä kysymykseksi päätöksiä tekevästä toimijasta.

Kuvaajasta 20 ilmenee, että vuonna 2024 luottamus kaikkiin kuvaajan kuuteen instituutioon oli verrattain korkealla tasolla. Vähintään jonkin verran jokaiseen instituutioon luotti puhelinvastaajista kaksi kolmannesta tai enemmän. Ei lainkaan luottavien osuus oli alle kymmenen prosentin luokkaa. Eniten poliittisista instituutioista vastaajat luottivat tasavallan presidenttiin. Noin puolet vastaajista (49 %) luotti presidenttiin paljon. Ainakin jonkin verran luottavien osuus oli 87 prosenttia. Myös EVAn vuonna 2020 toteutetussa kyselyssä vastaajat luottivat poliittisista instituutioista eniten tasavallan presidenttiin. Tuolloin lukemat olivat erilaisista kysymysmuotoiluista huolimatta varsin samankaltaisia vuoden 2024 Nuorisobarometrin tulosten kanssa, sillä 48 prosenttia vastaajista tunsikin hyvin suurta luottamusta presidenttiin ja yhteensä 86 prosenttia

vähintään melko suurta luottamusta. (Haavisto 2020, 8.) Vuoden 2024 nuoret vastaajat siis jatkavat suomalaisen yhteiskunnan pitkäkestoisen vahvan luottamuksen presidentti-instituutioon. On kuitenkin huomautettava, että kaikista instituutioista lujin luottamus oli Puolustusvoimiin. Toiseksi eniten luotettiin poliisiin. Tasavallan presidentti oli näin tarkastellen listan kolmas.

Noin kolme neljäsosaa puhelinvastaajista luotti ainakin jonkin verran kunnanvaltuustoon (74 %) sekä Euroopan unioniin (73 %). Eduskunnan ja maan hallituksen lukemat (67 %) olivat hieman näitä alhaisempia. Maakuntavaltuustoon ilmoitti luottavansa 68 prosenttia vastaajista. 7 prosenttia valitsi vaihtoehdoksi, ettei osaa vastata kysymykseen luottamuksestaan maakuntavaltuustoon. Joko vastaajat tuntevat maakuntahallinnon hyvin tai he kuvasivat vastauksessaan pikemminkin suhdettaan aluevaltuustoon. Näistä vaihtoehdoista jälkimmäisen voisi arvioida olevan todennäköisempi. Näin vastaajien voi tulkita ilmaisseen luottamuksensa myös hyvinvointialueiden hallintoa kohtaan.

Ajallisia muutoksia tarkastellessa ilmenee huomattavaa vakautta, mutta myös joitakin siirtymiä. Yleisesti luottamuksen tarkasteltuihin poliittisiin instituutioihin voi luonnehtia olleen samalla tasolla koko tarkasteluajan. Tasavallan presidentti on ollut kaikkein luotetuimien tarkasteluista poliittisista instituutioista. Kun verrataan 1990-lukua ja uusimpia tuloksia, huomataan, että luottamus presidenttiin on kasvanut. Kaikkein korkeimmillaan luottamus presidenttiin on ollut vuonna 2018. Presidentti on tietysti instituutio, mutta tätä instituutiota edustaa aina yksi henkilö. Kyselyjä voikin analysoida myös presidenttikausien näkökulmasta. Martti Ahtisaaren presidenttikauden aikana luottamusta mitattiin vuosina 1996 ja 1998, Tarja Halosen kausien aikana vuosina 2006 ja 2012 (Nuorisobarometrin aineisto kerättiin tammi-helmikuussa 2012, jolloin presidenttinä oli vielä Tarja Halonen), Sauli Niinistön kausina vuosina 2018 ja 2022 sekä Aleksander Stubbin kaudella vuonna 2024. Korkeimmillaan luottamus oli Sauli Niinistön kausilla ja matalinta Martti Ahtisaaren kausilla.

Sauli Niinistön suosio oli poikkeuksellista, sillä vuonna 2018 pidetyissä presidentinvaaleissa hänet valittiin jo ensimmäisellä kierroksella presidentiksi huomattavan suurella 62,6 prosentin ääniosuudella.

Myös luottamus kunnanvaltuustoon, eduskuntaan ja Euroopan unioniin on kasvanut 1990-luvulta. Kunnanvaltuustoon luotti vuonna 1996 vastaajista 59 prosenttia, kun osuus vuonna 2024 oli 74 prosenttia puhelimesista. Paljon luottaneiden määrä on noussut 5:stä 20 prosenttiin, ja vastaavasti ei lainkaan luottavien määrä on vähentynyt. Ainakin jonkin verran luottavien osuus oli 72 prosenttia vuonna 2012, jonka jälkeen osuus on ollut yli 70 prosenttia, muttei ole yltänyt yli 80 prosenttiin.

Matalimmillaan luottamus eduskuntaan oli vuonna 1996, jolloin 56 prosenttia ilmoitti luottavansa ainakin jonkin verran eduskuntaan. Vuonna 1998 ainakin jonkin verran luottaneiden osuus oli 63 prosenttia ja vuonna 2006 puolestaan 65 prosenttia. Tämän jälkeen luottavien osuudessa on ollut vaihtelua, ja korkeimmillaan lukema oli vuonna 2018. Vuoden 2024 osuus 67 prosenttia on verrattain lähellä vuosituhannen taitteen lukemia. Paljon luottavien osuudessa on tapahtunut kasvua, sillä osuus on kasvanut 7 prosentista (vuonna 1996) 22 prosenttiin (vuonna 2024).

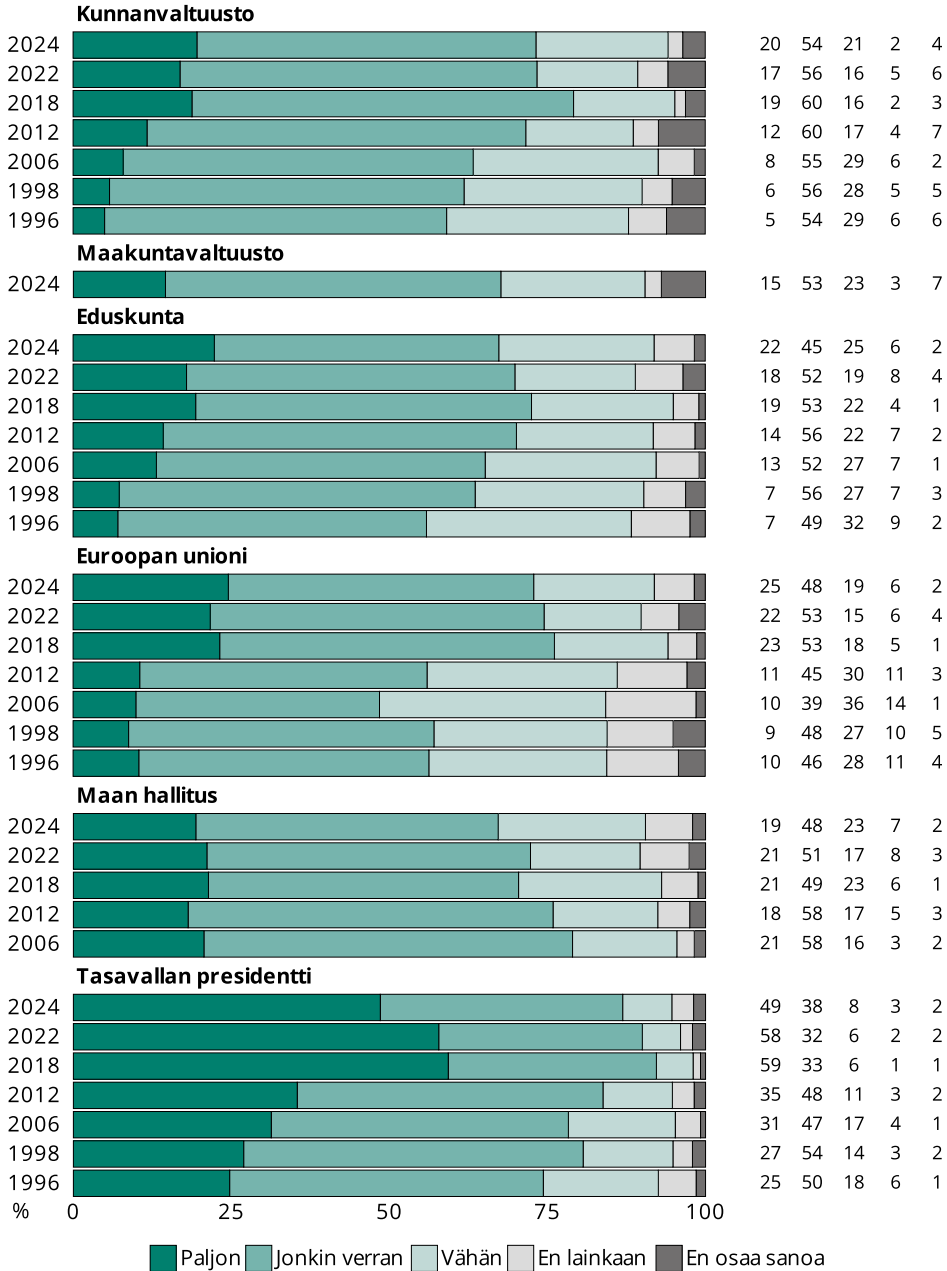
Euroopan unioniin luottavien osuus on kasvanut vuoteen 1996 verrattuna, mutta kehitys on ollut kunnanvaltuustoihin ja eduskuntaan luottamukseen verrattuna erilaista. Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995. Seuraavana vuonna 1996 Nuorisobarometrin vastaajista 56 prosenttia luotti ainakin jonkin verran Euroopan unioniin. Luku säilyi tällä tai matalammalla tasolla vuoteen 2012 asti. Matalimmillaan luottamus EU:hun oli vuonna 2006, jolloin ainakin jonkin verran luottavien osuus oli 49 prosenttia. Tuolloin nuorten Eurooppa-asenteita tutkinut Kari Paakkunainen totesi, että euroskeptismi oli nousussa ja että suomalaiset ylipäättään erottuivat muista maista kielteisillä asenteillaan Euroopan unionia kohtaan (Paakkunainen 2006, 155). Tähän nähden on ehkä yllättävää, että luottamus

Euroopan unionia kohtaan kasvoi voimakkaasti vuodesta 2012 vuoteen 2018, jolloin ainakin jonkin verran Euroopan unioniin luottavien osuus oli 78 prosenttia. Voi arvailla, että tähän vaikuttivat ainakin Iso-Britannian Brexitiksi kutsuttu eroaminen Euroopan unionista sekä tämän tuottamat vaikeudet. Samankaltainen nuorten luottamuksen nousu Euroopan unioniin havaittiin myös Eurobarometreissa: 15–24-vuotiaiden luottamus nousi vuosina 2012–2017 alle 70 prosentista yli 80 prosenttiin. Nuoret luottivat Euroopan unioniin muita ikäryhmiä enemmän. (Karv & Raunio 2019, 228.) Suomalaisen luottamus Euroopan unioniin on ylipäättään vahvistunut 2010-luvun aikana (mt.). Luottamus Euroopan unioniin on ollut suunnilleen samalla tasolla vuosina 2022 ja 2024. Tätä tilasto-osiota kirjoitettaessa tuoreimmassa Eurobarometrissa Suomi sijoittui Euroopan unioniin luottavien jäsenmaiden joukossa kahdeksanneksi, kun taas eniten EU:hun luottavia oli Tanskassa (Euroopan komissio 2024, 12).

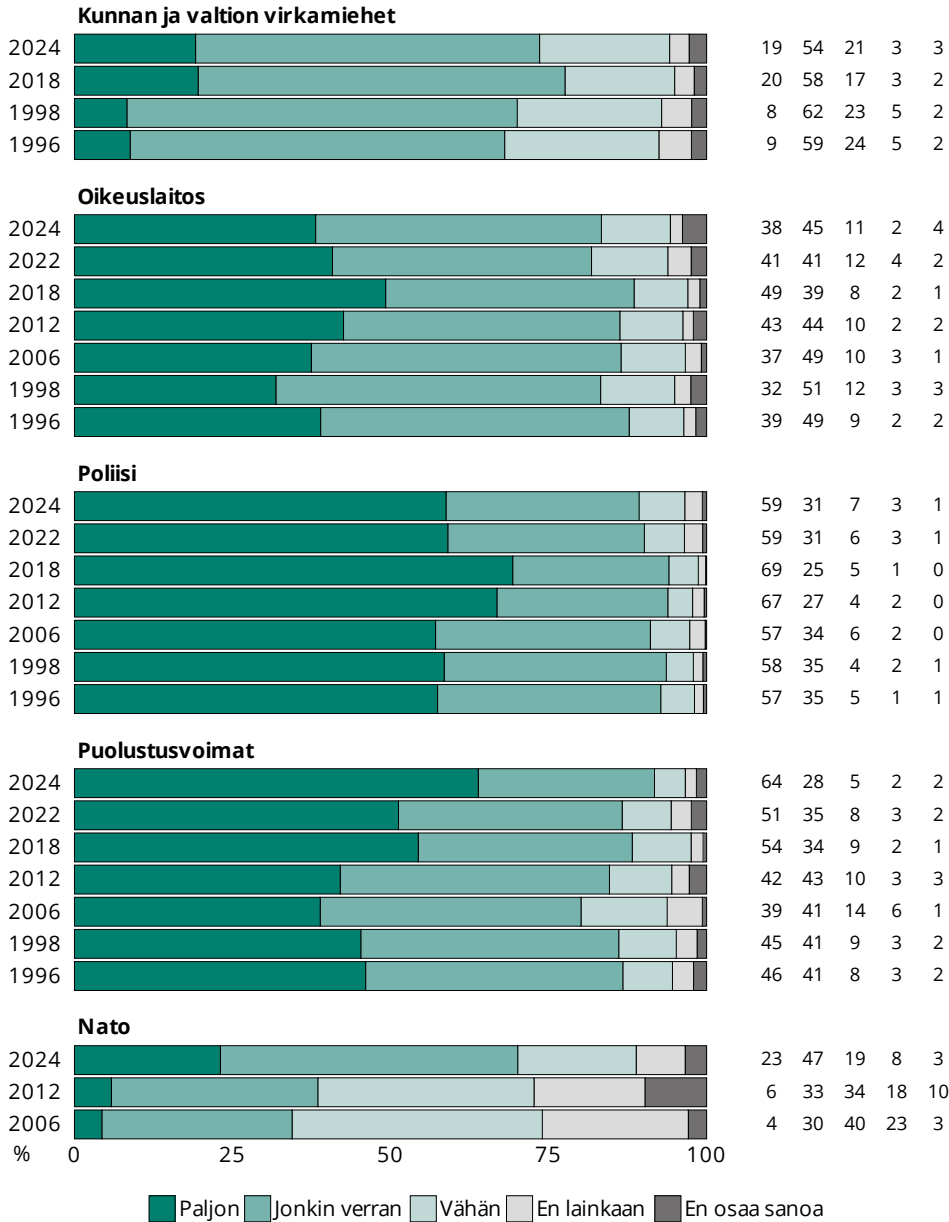
Luottamus maan hallitukseen on kehittynyt edellä tarkastelluista instituutioista poikkeavalla tavalla. Ensimmäistä kertaa luottamusta hallitukseen kysyttiin vuonna 2006, jolloin siihen ilmoitti luottavansa ainakin jonkin verran 79 prosenttia vastaajista. Osuus on laskenut tästä. Vuonna 2024 hallitukseen ilmoitti luottavansa 67 prosenttia. Hallituksen suosioon voi vaikuttaa yleinen taloustilanne ja (kuten tasavallan presidentinkin tapauksessa) voi olettaa, että hallitusta kohtaan koettuun luottamukseen vaikuttavat kulloisenkin hallituksen kokoonpano ja politiikkatoimet.

Tarkasteltuamme päätöksentekijöitä siirtymme viranhaltijoiden sekä tuomio- ja toimeenpanovallan instituutioiden tarkasteluun. Kuvaajassa 21 esitellään luottamusta viiteen instituutioon. Näistä kansallisia on neljä, joiden lisäksi tarkastelemme luottamusta sotilasliitto Natoon.

Kuvaajasta 21 voi lukea kiinnostavan siirtymän: vuonna 2024 kaikkein eniten luottamusta herätti Puolustusvoimat, kun aiemmin eniten luottamusta on herättänyt poliisi. Erot eivät tosin ole järin merkittäviä. Puolustusvoimiin luotti paljon melkein kaksi kolmesta vastaajasta (64 %), ja ainakin jonkin verran siihen luotti 92 prosenttia

KUVAAJA 20. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUSTEN JAKAUMAT KYSYMYKSEEN "KUINKA PALJON LUOTAT SEURAAVIEN YHTEISKUNNALLISTEN INSTITUUTIOIDEN TOIMINTAAN?" ESITETTYNÄ INSTITUUTIOITAIN VUOSINA 1996–2024. EDUSTUKSELLISEN DEMOKRATIAN INSTITUUTIOITA. VUOSINA 1996–2004 VASTAAJINA OLI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUOSINA 2005–2012 VAIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

KUVAAJA 21. VIRANOMAISIA JA SOTILAALLISEEN PUOLUSTUKSEEN LIITTYVIÄ INSTITUUTIOITA. LISÄTIETOJA KUVAAJAN 20 KUVAAJATEKSTISSÄ.

vastaajista. Poliisilla vastaavat luvut olivat 59 prosenttia ja 90 prosenttia. Vuonna 2024 nuorten luottamus turvallisuudesta vastaaviin instituutioihin oli siis varsin korkealla tasolla, kuten myös suomalaisten kokonaisuudessaan (Haavisto 2020, 8). Tuomiovaltaa käyttävään oikeuslaitokseen luotti paljon 38 prosenttia ja ainakin jonkin verran 83 prosenttia. Näihin instituutioihin luotetaan siis varsin paljon. Luottamus kunnan ja valtion virkamiehiä kohtaan oli samalla tasolla kuin luottamus esimerkiksi kunnanvaltuustoon. Paljon luottavien osuus oli noin viidenneksen tasolla (19 %), ja ainakin jonkin verran luottavien osuus oli noin kolme neljännestä (73 %). Sotilasliitto Natoon luotti paljon 23 prosenttia vastaajista, ja ainakin jonkin verran luottavien osuus oli 70 prosenttia.

Ajallisia muutoksia tarkasteltaessa havaitaan, että luottamus poliisiin ja oikeuslaitokseen on kausittaisista pienehköistä vaihteluista huolimatta ollut verrattain samalla tasolla. Luottamus poliisiin on ollut korkeaa kaikkina vuosina, jolloin asiaa on kysytty. Erittäin paljon luottaneiden osuus oli vuonna 2024 suunnilleen samalla tasolla kuin se oli vuonna 1996. Erittäin paljon poliisiin on luottanut kaikkina vuosina yli puolet vastaajista. Myös oikeuslaitokseen erittäin paljon luottavien osuus on samalla tasolla kuin vuonna 1996.

Luottamus Puolustusvoimia kohtaan on ollut verrattain korkealla tasolla kaikkina mittausvuosina. Ainakin jonkin verran Puolustusvoimiin luottavien osuus oli korkeimmillaan vuonna 2024 (92 %). Matalimmillaankin osuus on ollut muihin instituutioihin verrattuna korkea. Vuonna 2006 osuus oli 80 prosenttia. Paljon Puolustusvoimiin luottavien osuudessa on tapahtunut muutos. Kun vuonna 1996 Puolustusvoimiin luotti paljon 46 prosenttia ja vuonna 2006 puolestaan 39 prosenttia, oli osuus puhelinvastaajista vuonna 2024 suurempi, 64 prosenttia. Näin korkeita osuuksia on aiempina vuosina saanut vain poliisi, eikä esimerkiksi tasavallan presidenttiin paljon luottavien osuus ole koskaan ollut näin korkealla. Muutosta selittänee ainakin Euroopan muuttunut turvallisuustilanne ja sota Ukrainassa, mutta on myös huomattava, että jo vuonna 2018 vastaajista 54 prosenttia ilmoitti luottavansa paljon Puolustusvoimiin.

Luottamusta sotilasliitto Natoon on mitattu vuosina 2006, 2012 ja 2024. Tämä aiemmin verrattain vähän luottamusta herättänyt toimija on tänä mittausaikana kerännyt lisää luottamusta – suurimmat mittaustulosten muutokset liittyvätkin juuri luottamukseen Natoa kohtaan. Kun vuonna 2006 vain 34 prosenttia luotti Natoon ainakin jonkin verran, vuonna 2024 osuus oli 70 prosenttia. Myös vuonna 2012 nuorten luottamus Natoon oli matalalla tasolla. Muutoksen nopeudesta kertoo se, että vuoden 2018 Nuorisobarometrissa kysyttiin, pitäisikö Suomen hakea Naton jäseneksi. Tuolloin selkeä enemmistö (67 %) vastusti jäsenyyden hakemista ja vain neljännes (25 %) kannatti sitä. Suomalaisten Nato-kanta ylipäättään muuttui nopeasti vuonna 2022 Venäjän aloitettua täysimittaisen hyökkäyssodan Ukrainaan. Natoon liittyminen merkitsi luopumista toisen maailmansodan jälkeisestä puolustuspolitiikasta, ja erityisesti jäsenyyttä kannattaneiden mielestä se jatkoi Suomen länsiliittoutumisen pitkää linjaa (Penttilä & Karvinen 2022; Nurmi 2023). Jos poliittinen luottamus hahmotetaan kansalaisten näkemykseksi siitä, miten hyvin eri instituutiot toteuttavat kansalaisten niiltä odottamaa tehtävää, lisääntyneen Nato-luottamuksen takana voi ajatella olevan muutoksen siinä, mitä suomalaiset nuoret sotilasliitolta odottavat.

Kuvaajassa 22 tarkastellaan luottamusta lehdistöön, yhteiskunnallista valtaa käyttäviin järjestöihin, kuten ammattiyhdistysliikkeeseen ja puolueisiin, sekä kirkkoon ja taloudellisiin toimijoihin. Tässä tarkastellut instituutiot ovat teollisten yhteiskuntien perinteisiä instituutioita. Siinä missä erityisesti aiemmissa kuvaajissa esitellyt turvallisuusala ja poliittiset instituutiot herättävät vahvaa luottamusta, on luottamus joitakin tässä tarkasteltuja instituutioita kohtaan vähäisempää.

Vuonna 2024 pankkeihin luotti paljon 38 prosenttia puhelinvastaajista ja ainakin jonkin verran 83 prosenttia vastaajista. Näin pankit olivat kaikista tarkastelluista instituutioista neljänneksi luotetuin. Ammattiyhdistysliikkeeseen luotti ainakin jonkin verran noin kaksi kolmasosaa puhelinvastaajista (68 %). Paljon luottavien

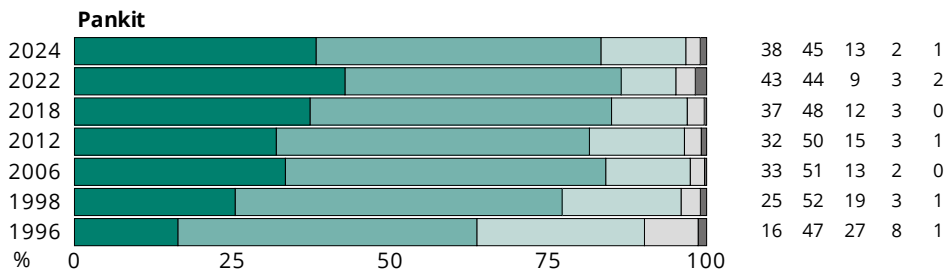
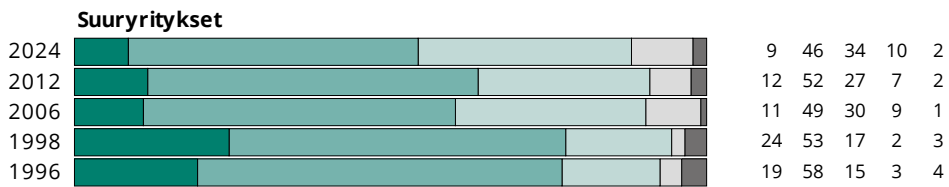
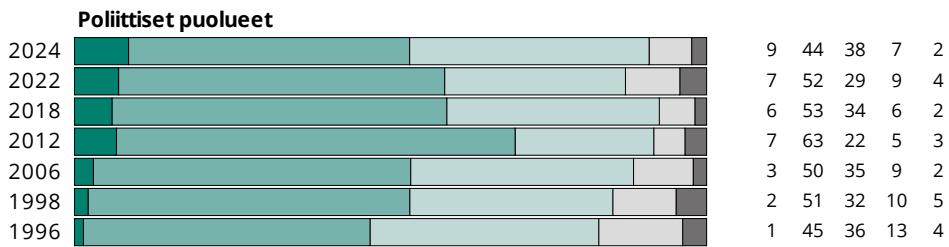
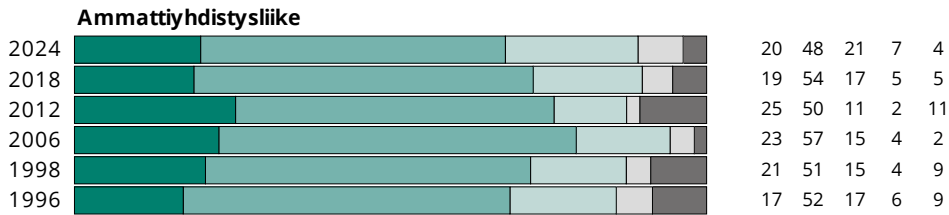
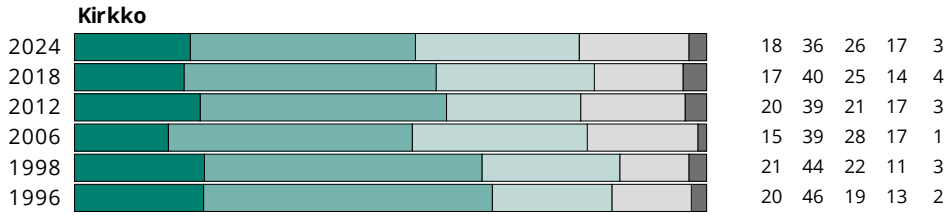
osuus oli 20 prosenttia. Muihin tarkasteltuihin instituutioihin luotti ainakin jonkin verran noin puolet tai hieman yli puolet vastaajista. Suuryrityksiin luotti ainakin jonkin verran 55 prosenttia, kirkkoon 54 prosenttia, poliittisiin puolueisiin 53 prosenttia ja lehdistöön 49 prosenttia. Kirkko kuitenkin poikkeaa tästä joukosta siinä, että siihen paljon luotti 20 prosenttia vastaajista, kun osuudet olivat 9 tai 10 prosenttia kolmen muun instituution kohdalla.

Kuvaajassa 22 tarkasteltuihin instituutioihin kohdistuvat luottamuksen muutokset ajassa vaihtelevat enemmän kuin luottamus poliittisiin instituutioihin. Esimerkiksi luottamuksessa pankkeihin on tapahtunut isoja muutoksia. Vuonna 1996 lama-ajan kokemukset olivat vielä tuoreessa muistissa. Suomen talous ylikuumeni 1980-luvulla samaan aikaan, kun Neuvostoliiton romahdus rapautti idänkaupan. Maan bruttokansantuote muuttui noin kolmeksi vuodeksi negatiiviseksi. Reaalikorot nousivat jyrkästi. Syntyi pankkikriisi, jonka aikana valtio joutui pääomittamaan pankkeja tai ottamaan niitä haltuunsa. Pankit tuottivat tappiota vuoteen 1996 asti. (Honkapohja 2009.) Tätä taustaa vasten on tuskin yllättävää, että luottamus pankkeihin on ollut matalinta vuonna 1996 ja että se on kohonnut tästä lähtien. Luottamus pankkeihin vahvistui 2000-luvulle tultaessa, ja jo vuonna 2006 luottamus kohosi nykyisen kaltaiselle tasolle. Vuonna 2006 ainakin jonkin verran pankkeihin luotti 84 prosenttia vastaajista, kun kymmentä vuotta aiemmin osuus oli ollut 63 prosenttia. Voi ajatella, että kokemus pankkikriisistä ei vaikuta enää nykyään nuoriin vastaajiin samalla tavalla kuin vanhempiin ja että he näkevät pankit sellaisina kuin ne heidän itsenäisen rahankäyttönsä aikana ovat olleet. Ero muun ikäisiin vastaajiin selittynee ainakin osin näillä kokemuksilla, sillä esimerkiksi EVAn vuoden 2020 tutkimuksessa luottamus pankkeihin oli alhaisempaa kuin luottamus eduskuntaan tai hallitukseen (Haavisto 2020, 8), kun se tässä Nuorisobarometrissa puolestaan on niitä suurempaa.

Vuonna 1996 ammattiyhdistysliikkeisiin luotti ainakin jonkin verran hieman reilu kaksi

kolmesta vastaajasta (69 %). Vuonna 2024 vastaava osuus oli 68 prosenttia. Vuoteen 1996 verrattuna luottamus ammattiyhdistysliikkeeseen on siis samalla tasolla. Toisaalta on huomioitava, että suurimmillaan luottamus oli vuonna 2006, jolloin 80 prosenttia ilmoitti luottavansa ammattiyhdistysliikkeeseen. Työolobarometrien mukaan ammattiliiton jäsenyys on vähentynyt vuoden 2002 hieman yli 70 prosentista vuoden 2023 noin kahteen kolmannekseen. Samaan aikaan pelkän työttömyyskassan jäsenyys on kasvanut vajaasta 10 prosentista 19 prosenttiin. Uusimman Työolobarometrin mukaan 18–34-vuotiaista ammattiliiton jäsenyys oli 56 prosentilla. (Lyly-Yrjänäinen 2024, 115–116.) Nuorisobarometrissa havaittava luottamuksen putoaminen 2000-luvun puolivälistä ei siis ole ristiriidassa Työolobarometrin löydösten kanssa, sillä molemmat viittaavat mallilliseen putoamiseen. Kuten todettua, tällaista laskua ei kuitenkaan ole, jos mittauskohdaksi asetetaan vuosi 1996.

Luottamus kirkkoon on ollut lievässä laskusuunnassa. Vuonna 1996 kirkkoon luotti kaksi kolmesta vastaajasta (66 %), kun taas vuonna 2024 osuus oli 54 prosenttia. Luottamuksen lasku näyttää verrattain tasaiselta lukuun ottamatta vuotta 2006, jolloin lukema oli alimmillaan (53 %). Tuona vuonna teemana oli uskonto, eli voi epäillä, että tuolloin kysymys luottamuksesta kirkkoon on kehystynyt muista vuosista poikkeavalla tavalla. Uskonnon merkityksen väheneminen on ylipäänsä yksi Nuorisobarometrien ajan isoja muutoksia. Uskonnollisina itseään pitävien nuorten osuus oli vuonna 2023 vain vajaan neljänneksen luokkaa, kun se vuonna 2006 oli yli 40 prosenttia. Vuoden 2023 barometrissa kysyttiin myös nuorten tärkeänä pitämiä asioita. Uskonto ja uskonnolliset yhteisöt olivat kysytyistä asioista heille vähiten tärkeitä. (Happonen & Kiilakoski 2024.) Luottamus kirkkoon on laskenut yhtä mukaa uskonnollisten nuorten osuuden pienenemisen kanssa, mutta toisaalta kirkkoon luottavien osuus on paljon suurempi kuin uskonnollisten nuorten tai uskonnollista yhteisöä tärkeänä pitävien nuorten osuus. Voi siis tulkita, että luottamus kirkkoon liittyy myös

Paljon Jonkin verran Vähän En lainkaan En osaa sanoa

KUVAAJA 22. USKONNOLLISIA JA POLIITTISIA YHTEISÖJÄ, TIEDONVÄLITÄJIÄ SEKÄ TALOUDELLISEN VALLAN KÄYTTÄJIÄ. LISÄTIETOJA KUVAAJAN 20 KUVAAJATEKSTISSÄ.

kirkon yhteiskunnalliseen asemaan instituutiona eikä pelkästään uskonnon harjoittamiseen ja uskonnollisiin sakramentteihin.

Poliittisiin puolueisiin kohdistuva luottamus oli vuonna 2024 suunnilleen samalla tasolla kuin vuosina 1998 ja 2006 ja korkeammalla tasolla kuin vuonna 1996, jolloin se oli alimmillaan. Vuonna 1996 poliittisiin puolueisiin ainakin jonkin verran luottavien osuus oli 46 prosenttia, kun taas vuonna 2024 tämä osuus oli 53 prosenttia. Suurimmillaan osuus oli vuonna 2012, jolloin 70 prosenttia vastasi luottavansa ainakin jonkin verran poliittisiin puolueisiin. Erittäin paljon poliittisiin puolueisiin luottavien osuus oli vuonna 2024 korkeimmillaan eli 9 prosenttia.

Suuryrityksiin kohdistuva luottamus on kehittynyt eri tavalla kuin luottamus muihin instituutioihin. Vuonna 1996 suuryrityksiin luotti yli kolme neljästä nuoresta (77 %). Tuolloin suuryrityksiin luottavien osuus oli suurempi kuin eduskuntaan tai kunnanvaltuustoon luottavien osuus. Samalla tasolla luottamus oli myös vuonna 1998. Tämän jälkeen osuudet ovat olleet alempia. Alimmillaan ainakin jonkin verran suuryrityksiin luottavien osuus oli vuonna 2024, jolloin se oli 55 prosenttia. Verrattuna vuoteen 1996 tämä osuus on laskenut 22 prosenttiyksikköä. Siinä missä luottamus yhteiskunnan instituutioihin tai pankkeihin on ollut vakaata tai kasvanut, luottamus suuryrityksiin on laskenut tässä tarkastelluista instituutioista eniten. Vertailu pankkeihin osoittaa, ettei luottamuksen lasku kohdistu yrityksiin sinänsä. Esimerkiksi vuoden 2019 yrittäjyyttä tutkineessa Nuorisobarometrissa 74 prosenttia oli samaa mieltä siitä, että on tärkeää Suomen tulevaisuudelle, että yritysten omistus ja hallinta säilyvät suomalaisissa käsissä (Haikkola & Myllyniemi 2020, 85). Tämä kysymys taustoittanee kritiikkiä suuryrityksiä kohtaan. Suoranaisesti se ei selitä luottamuksen laskua suuryrityksiin, sillä vuonna 2005 suurempi osuus nuorista ajatteli, että on tärkeää, että yritysten omistajuus säilyy suomalaisissa käsissä.

Oma kiinnostava kysymyksensä liittyy luottamukseen lehdistöä kohtaan. Journalismin kriisistä on julkisuudessa puhuttu paljon, ja onkin

merkkejä siitä, että sanomalehtien asema on vahvassa muutoksessa. Tilastokeskuksen mukaan sanomalehtien yhteenlaskettu markkina-arvo putosi vuoden 2006 lukemasta 1148 miljoonaa euroa 812 miljoonaan euroon vuonna 2022. (Tilastokeskus 2024i.) Sanomalehtien määrä on vähentynyt lievästi 2010-luvulla ja alan omistusoosuudet ovat myös keskittyneet hieman harvemmille tahoille, kuten on alkanut tapahtumaan jo 1980-luvulta lähtien (Hellman 2021). Kriisitunnelmat näkyvät myös journalismin tekemisen tavassa ja sisällöissä (Vehkoo 2024). Näihin kysymyksiin peilaten barometrin tuloksia voi pitää yllättävänä. Vuonna 2006 lehdistö oli kaikista tarkastelluista instituutioista se, johon luotettiin toiseksi vähiten. Tuolloin pienin osuus oli ainakin jonkin verran luottavilla ja 40 prosenttia vastaajista ilmoitti luottavansa ainakin jonkin verran sanomalehdistöön. Huolimatta uumoilluista lehdistön kriiseistä nuorten luottamus sanomalehdistöön on kasvanut yhdeksän prosenttiyksikköä vuoteen 2024 mennessä. Lehdistöön luottavien osuus on verrattain lähellä vaikkapa kirkkoon, poliittisiin puolueisiin ja suuryrityksiin luottavien osuuksia. Lehdistöön kuitenkin luotetaan vähiten tässä barometrissa tutkituista instituutioista.

Tässä osiossa tarkastelimme nuorten luottamusta yhteiskunnallisiin instituutioihin. Pisimmät vertailukohtat ovat vuodesta 1996. Tutkimme, onko mielipiteensä ilmaiseiden joukossa tapahtunut luottamuksen trendinomaista kasvua tai laskua. Käytimme testausmenetelmänä järjestysasteikollista regressiota. Yhteenvetona voi todeta, että luottamus on kasvanut merkitsevästi kahdentoista instituution kohdalla. Järjestettynä suurimman lineaarisen trendin omaisen luottamuksen kasvun mukaisesti nämä instituutiot ovat: Nato, tasavallan presidentti, EU, kunnanvaltuusto, pankit, eduskunta, lehdistö, kunnan ja valtion virkamiehet, Puolustusvoimat, poliittiset puolueet, oikeuslaitos ja poliisi. Näistä viimeisimpien kohdalla muutos oli merkitsevä, muttei välttämättä koko aikasarjan pituudelta käytännön kannalta merkittävä. Luottamuksessa suuryrityksiin, maan hallitukseen ja kirkkoon oli löydettävissä tilastollisesti merkitsevä laskeva trendi. Luottamuksessa

ammattiyhdistysliikkeeseen ei ollut tapahtunut trendinomaista muutosta. Luottamuksesta maakuntavaltuustoon kysyttiin ensimmäisen kerran tänä vuonna, joten sen osalta trendiä ei voitu laskea.

Nuorten luottamus suurimpaan osaan instituutioista on noussut. Erityisen voimakasta on ollut luottamuksen nousu Natoon. Myös luottamus Puolustusvoimiin on kasvanut, etenkin jos tarkastellaan paljon luottavien osuuksia. Luottamus turvallisuusalaan on ollut korkealla tasolla läpi mittauskertojen, ja luottamus poliisiin ja oikeuslaitokseen on edelleen vahvalla tasolla. Kun huomioidaan, että myös luottamus Natoon ja Euroopan unioniin on noussut, voi todeta, että perinteisen turvallisuusalaan luottamisen ohella myös kansallisvaltion rajat ylittävien verkostojen merkitys nuorille on kasvamassa.

Nuorten poliittisen luottamuksen kohdalla kiinnostavaa on, että luottamus tasavallan

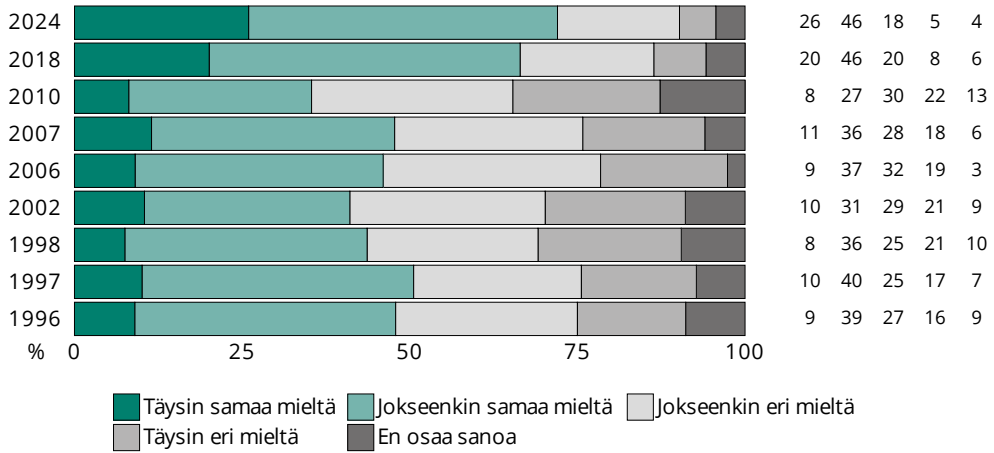
presidenttiin, kunnanvaltuustoon ja eduskuntaan on ollut kasvussa. Luottamus maan hallitukseen on sen sijaan lievässä laskussa. Voi kuitenkin todeta, että barometrien alussa kaavailut pelot tai uhkakuvat siitä, että yksilöllistä elämäntapaa elävät nuoret irtautuisivat vahvasti suomalaisen yhteiskunnan peruspilareista, eivät ole toteutuneet. Myös luottamus Euroopan unionia kohtaan on kasvussa. Poliittisen luottamuksen peruslöydöksiä on, että ihmiset voivat luottaa yhteiskunnan instituutioihin, vaikka he eivät luottaisi instituutioissa toimiviin ihmisiin. Pitkän aikavälin tuloksena barometreissa on myös se, että nuoret luottavat huomattavasti enemmän poliittisiin instituutioihin kuin niissä toimiviin poliittisiin puolueisiin. Vuonna 2024 puolueisiin ainakin jonkin verran luottavien osuus oli 53 prosenttia, kun taas eduskuntaan luotti 67 prosenttia.

Kysymys Euroopan unionista on pohdituttanut Nuorisobarometreissa niiden alkuajoista lähtien. Tämä on ymmärrettävää, sillä Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi 1.1.1995 samaan aikaan Ruotsin ja Itävallan kanssa. Tätä edelsivät vuoden 1993 helmikuussa alkaneet neuvottelut. Aiheesta järjestettiin Suomessa harvinainen neuvoo-antava kansanäänestys vuoden 1994 lokakuussa. Tuolloin 56,9 prosenttia suomalaisista kannatti jäsenyyttä. (Eurooppatiedotus 2020.) Vuodesta 1995 Euroopan unionin toiminta on laajentunut huomattavasti integraation syventyessä. Eurooppa-kysymykset ovatkin läsnä jokaisella politiikkasektorilla (Raunio & Saari 2021, 13). Nuorille Euroopan unioni näkyy esimerkiksi erilaisina nuorisovaihtoina, joita ovat vaikkapa Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot.

Näkemyksiä EU-jäsenyyden eduista Suomelle on kysytty Nuorisobarometrissa yhdeksän kertaa. Aiheen ajankohtaisuudesta barometrin alkuvuosina kertoo se, että kysymys toistettiin vuosina 1996–1998 joka vuosi. Vuonna 1996 vastaajista 48 prosenttia oli ainakin jokseenkin samaa mieltä siitä, että jäsenyys on osoittautunut Suomelle edulliseksi. Näkemykset EU-jäsenyyden suosiosta ovat aaltoilleet, mutta kuitenkin siten, että vuosina 2018 ja 2024 näkemykset EU-jäsenyyden suosiosta ovat olleet mitatuista vuosista positii-visimpia. Alimmillaan näkemys EU-jäsenyyden hyödyistä oli vuonna 2010, jolloin vain 35 prosenttia oli ainakin jonkin verran samaa mieltä siitä, että jäsenyys on ollut hyödyllinen. Osuus kasvoi huomattavasti 2010-luvun aikana, jolle ajoittuivat yhteisvaluutta euron kriisi, pakolaiskysymys sekä Iso-Britannian Brexit-euroero. Nämä eivät kuitenkaan horjuttaneet suomalaisten nuorten uskoa EU:n hyötyihin.

Vuoden 2018 Nuorisobarometrissa selvitetiin laajemmin nuorten näkemyksiä Euroopasta.

Barometrin julkaiseminen ajoittui yhtä aikaa Suomen EU-puheenjohtajakauden ajalle vuonna 2019. Tuolloiset kirjoittajat tulkitsivat nuorten Eurooppa-näkemyksiä todeten, että ”ikäpolvet, jotka ovat kasvaneet Euroopan unioniin kuuluvaan Suomeen, pitävät eurooppalaista kehitystä myönteisenä ja näkevät eurooppalaisen ulottuvuuden vaikutuksen myös omaan elämäänsä” (Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 68). Vuonna 2024 EU on ratkaissut perusoikeuksiin, Euroopan integraatioon ja Ukrainan sotaan liittyviä kysymyksiä. Vuonna 2024 puhelinvastaajista 72 prosenttia, lähes kolme neljänestä, oli samaa mieltä siitä, että EU-jäsenyys on osoittautunut Suomelle hyödylliseksi (kuvaaja 23). Täysin samaa mieltä oli noin neljännes (26 %) vastaajista. Kumpikin luku on korkein tämän aikasarjan aikana. Vuosien 2018 ja 2024 lukuja voi peilata luottamukseen Euroopan unionia kohtaan. Kuten näkemykset EU-jäsenyyden hyödyllisyydestä, myös luottamus Euroopan unionia kohtaan lisääntyi huomattavasti vuonna 2018, ja se on säilynyt korkealla tasolla myös vuonna 2024 (ks. luku Luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin).

KUVAAJA 23. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET VÄITTEESEEN "EU-JÄSENYYS ON OSOITTAUTUNUT EDULLISEKSI SUOMELLE" VUOSINA 1996–2024. VUOSINA 1996–2002 TUTKIMUKSESSA OLI MUKANA VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ, VUOSINA 2006–2010 VAIN SUOMEN- TAI RUOT-SINKIELISIÄ JA TÄSTÄ ETEENPÄIN KAIKENKIELISIÄ NUORIA.

Nuorten suhde politiikkaan on ollut kiinnostuksen kohteena pitkään, mikä näkyy siinä, että Nuorisobarometreissa aiheesta alettiin kysyä jo vuosina 1996 ja 1997. Nuorisobarometreille tyypillisesti vastaajille ei anneta eikä ole sen koommin annettu valmista määritelmää siitä, mitä kysymyksen laatija tarkoittaa politiikalla. Määrittely siitä, millaiseen kysymykseen vastaaja on vastaamassa, jää hänen itsensä päätettäväksi.

Politiikka itsessään on ollut länsimaisessa ajattelussa keskeinen kohde antiikin filosofeista lähtien. Jo arkkifilosofi Aristoteleen teoksessa *Politiikka* esitetään ajatus siitä, että ihmisillä on luontainen taipumus muodostaa poliittisia yhteisöjä (Aristoteles 2012, 9–10). Erilaisten politiikan sisällöllisten kysymysten, poliittisten tyylien, vaikuttamisen tapojen ja instituutioiden luonne kuitenkin elää ajassa. Nuorisobarometrin alkuvuosina kysymys nuorten vaikuttamisesta kehystyi puoluepoliittisen päätöksenteon ja edustuksellisen demokratian suhteena joillekin nuorille oletettavasti läheisempiin vaikuttamisen tapoihin, kuten sosiaalisiin liikkeisiin. 1990-luvulla aiheesta käytiin keskustelua kansalaisyhteiskunnan vahvistumisen kautta. Tuolloin oltiin myös kiinnostuneita vaihtoehtoisista tavoista vaikuttaa. (Saarela 1996, 1997b.)

Vuonna 1997 tiedusteltiin ensimmäistä kertaa, kuinka kiinnostuneita vastaajat ovat politiikasta. Tuolloin tiedusteltiin myös vastaajien suhdetta lakkoihin, boikotteihin ja mielenosoituksiin. Lisäksi tutkittiin vastaajien suhdetta tuolloiseen eläinoikeusliikkeeseen. (Saarela 1997b.) Eläinoikeusliikkeen tutkiminen oli sikäli luontevaa, että liikkeen voi katsoa nousseen julkisuuteen vuonna 1995, jolloin julkisuuteen tuli tietoa kettuja vapauttaneista aktivisteista eli laittomista iskuista turkistarhoille. Eläinoikeusliike oli yksi 1990-luvun näkyvimpiä kansalaisliikkeitä.

Pia Lundbomin tulkinnan mukaan liikkeen voimakkein julkinen kausi ajoittui vuosiin 1997 ja 1998. Hän tulkitsee liikkeen nojanneen vahvaan epäluottamukseen päättäjien toimintaa kohtaan. (Lundbom 2016, 25–27, 30.)

1990-luvun lopulta lähtien aikuisyhteiskunnan kiinnostus nuorten poliittista toimintaa kohtaan on ollut vahvaa. Tavoitteena on ollut vahvistaa nuorten osallisuutta ja tukea heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. (Kiilakoski 2022; Mietola, Kallio & Honkatukia 2023, 278–291.) Vuosina 1998–2001 käynnistettiin valtakunnallinen osallisuushanke, jonka monet toiminnot kohdentuivat lapsiin ja nuoriin. Vuosina 2003–2007 toteutettiin puolestaan laaja Osallisuushanke, jossa pyrittiin sekä tukemaan nuorten poliittista toimintaa ja aktiivista kansalaisuutta että ehkäisemään syrjäytymistä (Vehviläinen 2008). Nuorten vaikuttamismahdollisuuksia edistettiin myös lainsäädännöllä kirjaamalla vuonna 2007 oppilaskunnat mahdollisiksi perusopetukseen. Vuonna 2013 ne määrättiin opetuslaissa pakollisiksi. Tavoitteena oli pyrkiä parantamaan ”lasten ja nuorten oikeutta osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon” (Hallituksen esitys 66/2013). Kuntalakia uudistettaessa vuonna 2015 kunnat velvoitettiin perustamaan omat nuorisovaltuustonsa. Toimenpiteen tavoitteena oli parantaa ”nuorten, erityisesti alle 18-vuotiaiden lakisäätteisiä mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua”. Lakiesityksen arvioitiin edistävän ”nuorten näkemysten kanavoitumista laajasti kunnan toimintaan, valmisteluun ja päätöksentekoon” (Hallituksen esitys 268/2014). Nuorten poliittinen aktiivisuus on siis ollut yhtäältä huolen kohteena (niin vähäisyytensä kuin mahdollisesti yhteiskunnalle vahingolliseksi tulkittu kohdentumisensa takia) kuin tavoiteltavana asiana, johon pyritään vaikuttamaan lainsäädännön keinoin

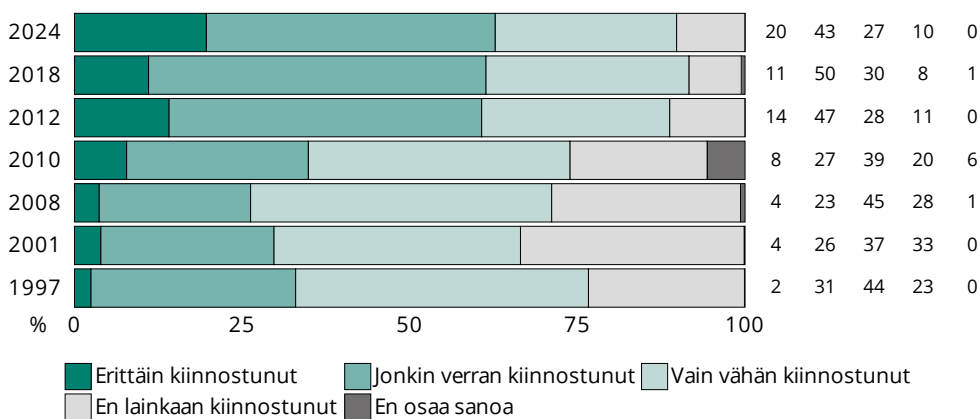
osallistumismahdollisuuksia lisäämällä.

Kuvaajasta 24 ilmenee, että nuorten kiinnostus politiikkaa kohtaan on lisääntynyt vuodesta 1997 merkittävästi. Tuolloin kolmannes oli ainakin jonkin verran kiinnostuneita. Erittäin kiinnostuneita oli 2 prosenttia. Poliittikiinnostus väheni 2000-luvun aikana ja oli vähäisimmillään vuonna 2008, jolloin 27 prosenttia oli vähintään jonkin verran kiinnostuneita. Vuonna 2012 vähintään jokin verran kiinnostuneiden määrä oli vakiintunut käytännössä samalle tasolle kuin vuonna 2024. Kuitenkin vuonna 2024 politiikasta kiinnostuneiden osuus oli suurimmillaan, sillä ainakin jonkin verran politiikasta oli kiinnostunut 63 prosenttia ja erittäin kiinnostuneita oli 20 prosenttia puhelinvastaajista. Kasvanut kiinnostus politiikkaa kohtaan lienee yhteydessä siihen, että niin vuoden 2021 kuntavaaleissa (Tilastokeskus 2024j) kuin vuoden 2023 eduskuntavaaleissa nuorten äänestysprosentit nousivat edellisistä vaaleista (Tilastokeskus 2024k).

Jo 1990-luvulla Nuorisobarometreissa tiedusteltiin sitä, olivatko vastaajat viimeisten viiden vuoden aikana osallistuneet esimerkiksi lakkoon, maksu- tai ostoboikottiin tai olivatko he yrittäneet vaikuttaa yhteiskunnallisiin päättäjiin tai allekirjoittaneet adressin (Saarela 1997b).

Vuonna 2013 poliittista osallistumista koskeva kysymyspatteristo uudistettiin ja sitä laajennettiin merkittävästi. Kysymyssarjan uudistamisen taustalla oli käsitys siitä, että aiemmat kysymykset eivät enää vastanneet ymmärrystä poliittisen osallistumisen muutoksista eivätkä tavoittaneet sen uusia muotoja. Esipuheessa todettiin, että ”jos kuilu todellisuuden ja sen mittaamisen tavon välillä kasvaa liian suureksi, on trenditiedon katkeamisen hinnallakin voitava tehdä korjausliikkeitä” (Myllyniemi 2014a, 8). Tällainen ratkaisu tehtiin vaikuttamisen tapojen kohdalla. Uusien kysymysten kuvattiin kattavan laajasti erilaisia demokratiaihanteita. Kysymysmuotoilut kattoivat edustuksellisen, osallistuvan, vasta- ja deliberatiivisen demokratian. (Mt., 25.)

Myös tuolloisen barometrin artikkelit antavat osviittaa syistä, jotka johtivat tuolloin vaihtamaan tulkintaa olennaisista poliittisen vaikuttamisen tavoista. Oikeusministeriön työntekijän, valtiotieteilijä Niklas Wilhelmssonin mukaan nuorten osallisuutta oli edistetty jo kymmenen vuoden ajan. Tämän taustalla oli hyvinvointivaltion muutos, ihmisten vieraantuminen poliittisesta päätöksenteosta ja julkisten palvelujen laatu. Hänen mukaansa Suomessa ongelmia oli toimenpide-, asenne- ja osallistumistasolla, ei niinkään siinä,

KUVAAJA 24. Puhelinvastaajien vastaukset kysymykseen ”kuinka kiinnostunut olet politiikasta” vuosina 1997–2024. Vuosina 1997–2001 mukana oli vain rekisteriäidinkieleltään suomenkielisiä ja vuosina 2008–2012 vain suomen- ja ruotsinkielisiä nuoria.

etteikö lainsäädäntö olisi tukenut vaikuttamista. (Wilhelmsson 2014, 108.) Sosiologian professori Terhi-Anna Wilska totesi, että kuluttamisesta oli tullut kansalaisosallistumisen muoto, joka oli kaikille mahdollinen jokapäiväisessä elämässä. Hän kuitenkin totesi myös, että kuluttajakansalaisuus on epätasa-arvoista, sillä se edellyttää varallisuutta, joka jakautuu epätasaisesti. (Wilska 2014.) Nuorisotutkija Tomi Kiilakoski tulkitsi, että erilaiset jyrkät kahtiajaot uuteen ja vanhaan politiikkaan eivät vastanneet suomalaisnuorten todellisuutta, vaan että vaikuttaminen oli pikemminkin kirjo uutta ja vanhaa politiikkaa. Hän totesi kuitenkin vaikuttamisen yksin olevan huomattavasti todennäköisempää kuin vaikuttaminen kollektiivisesti, yhdessä. (Kiilakoski 2014.) Tällaisten ajatuskulkujen kautta lienee luonteavaa, että kyselyn lähtökohdaksi valikoitui nimenomaan yhdistelmä erilaisista demokratiakäsityksistä.

Vuonna 2013 kysytty patteristo sisälsi 22 erillistä kysymystä. Kun tämä patteristo toistettiin vuonna 2018, mukaan valikoitiin kahdeksan kysymystä. Nämä kahdeksan kysymystä päätettiin toistaa myös vuonna 2024 mahdollisimman laajan aikasarjan saamiseksi. Vuonna 2013 ja 2018 kysymykset esitettiin kahdesta näkökulmasta kysyen vastaajilta, kuinka paljon eri keinoilla voi vaikuttaa ja miten usein vastaajat ovat osallistuneet eri vaikuttamismuotoihin. Vuonna 2024 kysyttiin vain jälkimmäinen vaihtoehto. Poliittisen toiminnan muuttuvasta luonteesta kertoo osaltaan se, että vuoden 2021 Nuorisobarometrissa kysyttiin tehokkaita vaikuttamisen tapoja ympäristöasioissa. Tuolloin patteristoon lisättiin vapaaehtoistyö ympäristöjärjestöissä, ilmastolakko sekä kylä- ja kaupunkiaktivismi. (Kiilakoski & Laine 2022, 48.) Vuoden 2024 kysymyksessä pitäydettiin kuitenkin vuoden 2018 pelkistetyimmässä muotoilussa.

Kysymyslomakkeen kahdeksan vaihtoehtoa kartoittavat eri demokraattisen toiminnan muotoja. Edustuksellisen demokratian erilaisia muotoja mittaavat äänestäminen ja asettuminen ehdolle vaaleissa. Deliberatiivista demokratiaa eli keskustelun roolia kansalaisuudessa mittaa keskusteleminen sosiaalisessa mediassa tai

nettifoorumilla. Tämä kysymys kattaa myös vuodesta 2013 asti ajankohtaiset digitaalisen vaikuttamisen kysymykset. Osallistuvaan demokratiaan voi laskea kuuluvaksi aktiivisen toiminnan nuorisovaltuustossa tai jossain järjestössä. Kuluttajademokratiaa kuvaa puolestaan kysymys ostopäätöksistä. Vastademokratiaa kuvaavat osallistuminen mielenosoituksiin ja äänestämättä jättäminen. Väkivaltaa voi pitää demokratian vastaisena toimintana, mutta aiheesta kysyminen on olennaista sen selvittämiseksi, kuinka sitoutuneita nuoret ovat toimimaan yhteiskunnassa rauhanomaisesti. Näin patteriston kysymykset pitävät sisällään erilaisia kansalaisuuden muotoja, kuten päättäjä-, osallistuja- ja keskustelijakansalaiset. Tämä myös korostaa nuorisotutkimuksellista lähtökohtaa siitä, ettei nuorten kansalaisuus pelkisty vain yhteen näkökulmaan. (Demokratiaihanteista ks. Gretschel & Kiilakoski 2012.)

Tämän barometrin vastaajilta kysyttiin, ovatko he vaikuttaneet kysytyillä tavoilla. Vaihtoehtoina oli ”usein”, ”joskus”, ”en”, ”en usko olevan vaikutusta” sekä ”en osaa sanoa”. Kysymyksessä ei asetettu mitään erillistä aikaraamia.

Vuonna 2024 eniten usein käytetty vaikuttamisen tapa oli äänestäminen (kuvaaja 25). Usein äänestäneitä puhelinvastaajissa oli 63 prosenttia ja joskus äänestäneitä 16 prosenttia. Ainakin joskus äänestäneitä oli yhteensä 79 prosenttia. Tätä enemmän joskus vaikuttaneita on kuitenkin ostopäätöksin vaikuttaneissa. Ainakin joskus ostopäätöksillä oli vaikuttanut 88 prosenttia. Nämä kaksi vaikuttamisen tapaa ovat selkeästi omassa luokassaan, ja muut vaikuttamisen tavat ovat selkeästi vähemmän käytettyjä. Kumpikin näistä vaikuttamisen muodoista on yksin toteutettava vaikuttamisen tapa, joka ei vaadi kollektiivista kehystä. Samoin yksin vaikuttamisen keinoksi voi tulkita asioista keskustelemisen sosiaalisessa mediassa tai nettifoorumeilla. Vastaajista 35 prosenttia oli ainakin joskus käynyt tällaisia keskusteluja.

Aktiivisesti nuorisovaltuustossa tai jossain järjestöissä on toiminut vähintään joskus 23 prosenttia ja usein 7 prosenttia. Tämä kertoo edellä jo mainitusta ja Nuorisobarometreissa usein havaitusta seikasta, jonka mukaan yksin

vaikuttaminen on paljon tyypillisempää kuin yhteisesti vaikuttaminen. Esimerkiksi vuoden 2021 Nuorisobarometrissa ympäristömyönteinen käyttäytyminen yksityisesti oli verrattain tyypillistä, mutta ympäristöasioita edistäneisiin ryhmätoimintoihin viimeisten kuuden kuukauden aikana oli osallistunut vain 23 prosenttia. (Kiilakoski & Laine 2022, 38.) Vastaavansuuruisen osuus vuoden 2024 puhelinvastaajista (24 %) oli osallistunut mielenosoitukseen ainakin joskus. Äänestämättä jättäneiden osuus oli 19 prosenttia.

Kysymyksessä vaaleissa ehdolle asettumisesta ei täsmennetä, tarkoitetaanko tällä ensisijaisesti yleisiä valtakunnallisia vaaleja. Nuorethan ovat voineet asettua ehdolle esimerkiksi nuorisovaltuustoa vaaleilla valittaessa. 7 prosenttia oli asettunut joskus vaaleissa ehdolle. Väkivallalla oli joskus vaikuttanut 2 prosenttia vastaajista, mikä tekee siitä selkeästi vähiten suosituimman vaihtoehdon.

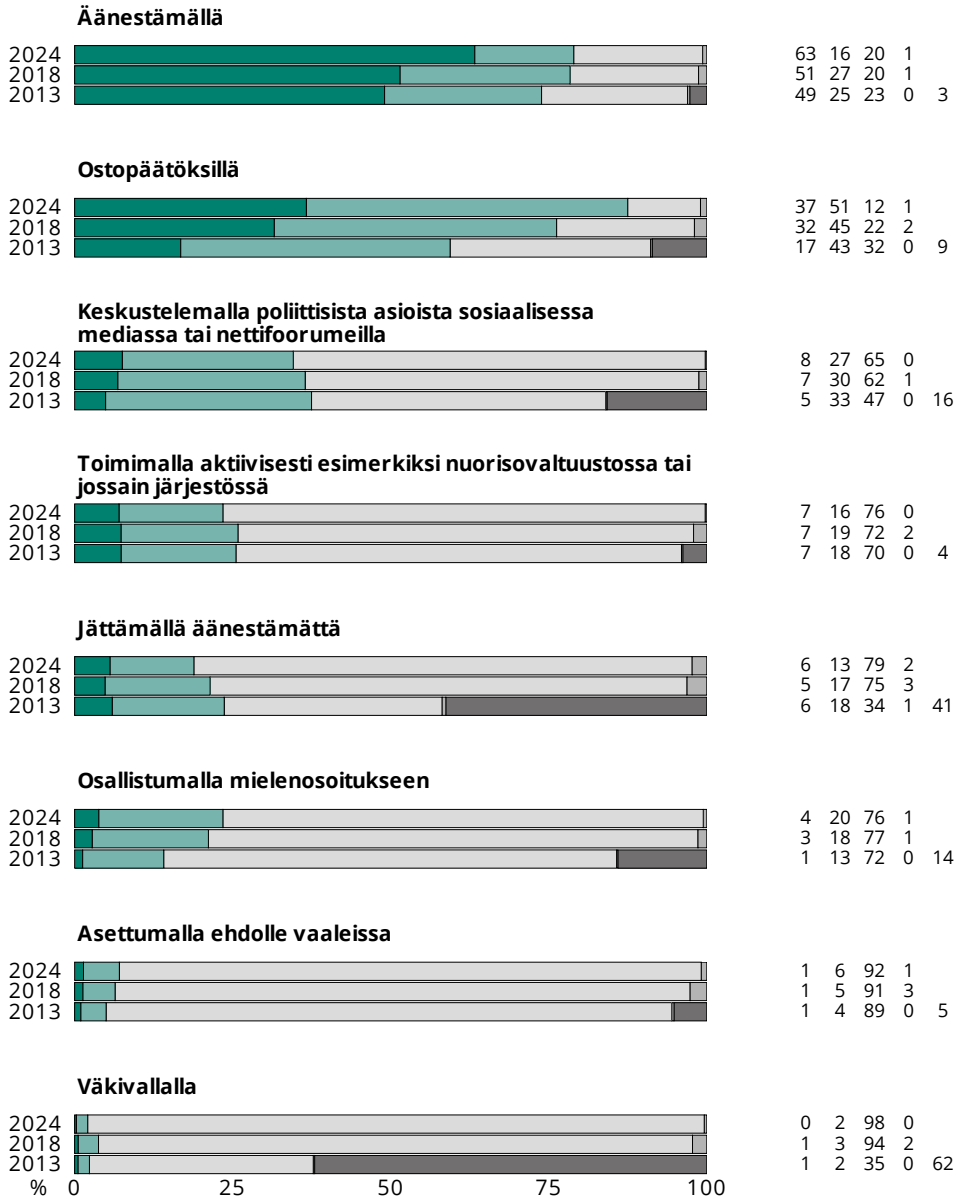
Kun tarkastellaan ajallista muutosta, ilmenee kiinnostavia kehityskulkuja. Vuosina 2013 ja 2018 äänestämällä vaikuttaneiden osuus oli isoin kysytyistä kahdesta vaihtoehdosta. Äänestämällä vaikuttaneiden osuus on myös kasvanut. Eniten on kasvanut ostopäätöksillä vaikuttaneiden osuus, sillä ainakin joskus vaikuttaneiden osuus on kasvanut 60 prosentista 88 prosenttiin. Kuluttamalla vaikuttamisen merkityksen kasvua on ennustettu pitkään (Wilska 2014), ja tässä vaikuttamisen tavassa näkyikin huomattavaa kasvua vuodesta 2013. Nämä kaksi vaikuttamisen tapaa ovat tässä noin 11 vuoden aikasarjassa kysytyistä kahdeksasta kysymyksestä olleet ainoat vaikuttamisen tavat, joita yli 50 prosenttia vastaajista on jokaisena kysyttynä vuonna harjoittanut ainakin joskus. Kysymyksen rajaus tietysti jättää näkyvistä muita vaikuttamisen tapoja. Esimerkiksi vuonna 2013 kysytyyn laajan patteriston mukaan palautetta jostakin palvelusta oli ainakin joskus antanut 83 prosenttia, 70 prosenttia oli allekirjoittanut vetoomuksen ja 54 prosenttia oli toiminut porukalla jonkin asian puolesta tai vastaan. (Myllyniemi 2014a, 25.)

Sosiaalisessa mediassa tai nettifoorumilla poliittisista asioista keskustelleiden osuus on pysynyt verrattain vakaana. Vuonna 2013 vastaajista 38 prosenttia oli keskustellut niissä ainakin joskus,

ja vuonna 2024 osuus puhelinvastaajista oli 35 prosenttia. Oman ilmoituksensa mukaan keskustelleiden osuudessa ei siis ole ollut kasvua huolimatta älypuhelinien kehityksestä ja teknologian tulemisesta kaikkialla läsnä olevaksi. Deliberatiivisen demokratian teoriassa keskustelua pidetään poliittisen toiminnan ytimessä olevana asiana. Tällöin puntaroidaan ja harkitaan yhteisen todellisuuden luonnetta ja siellä toimimista sekä sovitetaan vastakkaisia näkemyksiä toisiinsa. Tällöin korostetaan yhteisen näkemyksen muodostamisen tärkeyttä ja pidetään lähtökohtana sitä, että on tärkeää omaksua mekanismeja, joissa kantoja asioihin muokataan argumenttien ja vasta-argumenttien kautta. (Esim. Gretschel & Kiilakoski 2012; Tammi 2017.) Vuoden 2018 Nuorisobarometrissa tulkittiin, että nuorten poliittikkäsitykset ovat avartuneet, vaikka osa yhteiskunnallisesta keskustelusta jää tunnistamatta poliittiseksi (Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 2). Kysymystä poliittisista asioista keskustelemisesta voi siis tulkita pohtien sitä, minkälaiset asiat tunnistetaan poliittiseksi – nuorille henkilökohtainen ei aina näyntyä poliittisena.

Myös nuorisovaltuustoissa ja järjestöissä aktiivisesti vaikuttaneiden osuus on pysynyt verrattain samanlaisena läpi aikasarjan. Usein vaikuttaneiden osuus on ollut 7 prosenttia jokaisena kolmena mittausvuonna. Ainakin jonkun verran vaikuttaneiden osuus on vaihdellut 23 prosentista (vuonna 2024) 26 prosenttiin (vuonna 2018). Järjestötoiminnan vakiintunutta osuutta taustoitetaan kahden vuoden välein toteutettava Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus. Sen mukaan vuosien 1998 ja 2022 välillä on tapahtunut verrattain pientä laskua järjestökiinnittyneisyydessä. Järjestön jäsenenä olevien osuus on muuttunut 52 prosentista vuoden 2024 lukemaan 50 prosenttia. (Tarvainen ym. 2023, 100–101.) Verrattain vakaana pysynyt nuorten osallistuminen järjestöihin jäsenenä osoittaa samaan suuntaan kuin järjestövaikuttamisen yleisyys: järjestöihin osallistumisessa on tarkastelujakson aikana jopa yllättävää tasaisuutta.

Äänestämättä jättämistä ei ole pidetty erityisen yleisenä tapana vaikuttaa. Kun vuonna 2013

■ Kyllä, usein ■ Kyllä, joskus ■ En ■ En osaa sanoa ■ Ei kysytty

KUVAAJA 25. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN "OLETKO ITSE VAIKUTTANUT SEURAAVILLA TAVOILLA?" VAIKUTTAMISKEINOITTAIN. VUONNA 2013 MUKANA OLII VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA JA KYSYMYS ESITETTIIN VAIN NIILLE, JOTKA AJATTELIVAT, ETTÄ KYSEISELLÄ VAIKUTTAMISKEINOLLA VOI VAIKUTTAA.

vastaajista 24 prosenttia ilmoitti joskus vaikuttaneensa jättämällä äänestämättä, vuonna 2024 tämä osuus oli 19 prosenttia puhelinvastaajista. Vielä vuosina 2013 ja 2018 tämä tapa oli yleisempi kuin mielenosoituksiin osallistuminen. Vuonna 2024 joskus mieltä osoittamalla vaikuttaneiden osuus oli 24 prosenttia. Nuorisobarometreissa on ollut kiinnostusta nuorten mielenosoituksiin ensimmäistä tutkimuksista lähtien, ja mieltä osoittamalla vaikuttavien määrä on noussut jokaisessa mittauksessa vuosina 2013–2024.

Suomalaisissa sosiaalisissa liikkeissä on perinteisesti pyritty pikemminkin vuoropuheluun päättäjien kanssa kuin turvauttu vastakkainasettelujen hakemiseen (Luhtakallio 2019). Mielenosoituksia on tästä huolimatta tietysti ollut jo pitkään. Ranskalainen politiikan tutkija Pierre Rosanvallon on demokratian teoriassaan esittänyt, että vastademokratiassa on jotakin tämän ajan hengen tai poliittisen kulttuurin mukaista. Hän kutsuu vastademokratiaksi toimintatapaa, jossa perinteistä poliittista järjestystä kohtaan tunnetaan epäluottamusta ja jossa tähän järjestykseen pyritään vaikuttamaan sitä tarkkaillen, valvoen ja ajoittain horjuttaen. Rosanvallonin mukaan tällainen toiminta ei kuitenkaan ole demokratianvastaista tai antidemokraattista, vaan se on yritystä vaikuttaa päätöksentekoon, vaikkakin ulkopuolelta käsin. (Rosanvallon 2008,

141–147.) Vastademokratiaa ei tule kuitenkaan sekoittaa väkivallan käyttämiseen. Väkivaltaa joskus vaikuttamisen keinona käyttävien osuus oli vain 2 prosenttia vastaajista vuonna 2024, ja määrä on ollut matala läpi barometrin historian.

Yhteenvetona voi todeta, että käytetyimmät vaikuttamisen keinot ovat äänestäminen ja ostopäätökset. Erityisesti jälkimmäisen merkitys on kasvanut tasaisesti. Ehdottomasti yleisimmin käytetyt vaikuttamisen keinot ovat sellaisia, joita voidaan tehdä yksityisesti ja verrattain kevyesti. Vuoden 2013 Nuorisobarometrin laajempi kysymyspatteristo mahdollisti tämän tulkitsemisen laajemmin kuin tässä esitelyjen vaihtoehtojen kautta (ks. Kiilakoski 2014; Myllyniemi 2014a, 25–26). Vuonna 2024 sekä järjestöjen tai nuorisovaltuustojen kautta vaikuttaneiden että mielenosoituksiin osallistuneiden osuudet olivat samansuuruisia, vajaan neljänneksen luokkaa. Erot suosituimpien vaikuttamisen tapojen käytössä verrattuna muihin ovat huomattavia. Sekä äänestämällä ja ostopäätöksillä vaikuttaneiden että mielenosoitukseen osallistuneiden osuus on kasvanut tarkastelujaksolla.

Vaikuttamistapojen yhteyttä nuorten taustoihin ja erityisesti vähemmistökokemuksiin käsitellään tarkemmin Päivi Honkatukian ja Konsta Happonen tässä teoksessa julkaistussa tutkimusartikkelissa.

Elämäntyytyväisyys on ollut yksi Nuorisobarometrien pitkäikäisimmistä kysymyksistä. Se on myös taajimmin toistettu kysymys. Ensimmäisen kerran kysymys esitettiin vuonna 1997 osana kaikkienensa viidettä Nuorisobarometriä. Nuorisobarometrien syntytaustasta taloudellisen laman nuorisovaikutusten tulkkina kertonee se, että tuolloin esitettiin kaksi kysymystä tyytyväisyyttä koskien. Tärkeimmäksi niistä nostettiin tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen. Tästä kertoo se, että tuolloisen raportin otsikkoon nostettiin nimenomaan tämä kysymys eikä kysymystä yleisestä tyytyväisyydestä elämään. (Saarela 1997a, 27–29.) Sittemmin kysymys yleisestä tyytyväisyydestä elämään on noussut barometrin keskeiseksi mittariksi.

Kuten edellä on jo todettu, Nuorisobarometreille tyypillistä on kysyä nuorilta heidän omia näkemyksiään asioista. Kysymys tyytyväisyydestä elämään kaiken kaikkiaan ja kysymykset tyytyväisyydestä eri osa-alueisiin mittaavatkin nuorten vastaajien omia näkemyksiä. Kysymys tyytyväisyydestä perustuu siis vastaajien omaan arvioon eikä objektiivisiin hyvinvoinnin ulottuvuuksia kiteyttäviin mittareihin. Kysymys itse arvioidusta tyytyväisyydestä on laajalti käytössä myös muissa tutkimuksissa niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Nuorten parissa vastaava kysymys on esitetty esimerkiksi peruskouluikäisiä tutkivassa PISA-tutkimuksessa. Siinä kysymys on esitetty mitta-asteikolla 1–10. (Leino ym. 2019, 102–103.) Nuorisobarometreissa kysymys on esitetty kouluarvosana-asteikolla 4–10. Taustajatuksena on, että suomalaisille vastaajille on luontevampaa arvioida toimintaansa asteikolla, jota he ovat tottuneet käyttämään kouluajoistaan lähtien.

Nuorten itsensä raportoima tyytyväisyys elämään kaiken kaikkiaan on vaihdellut aaltomaisesti

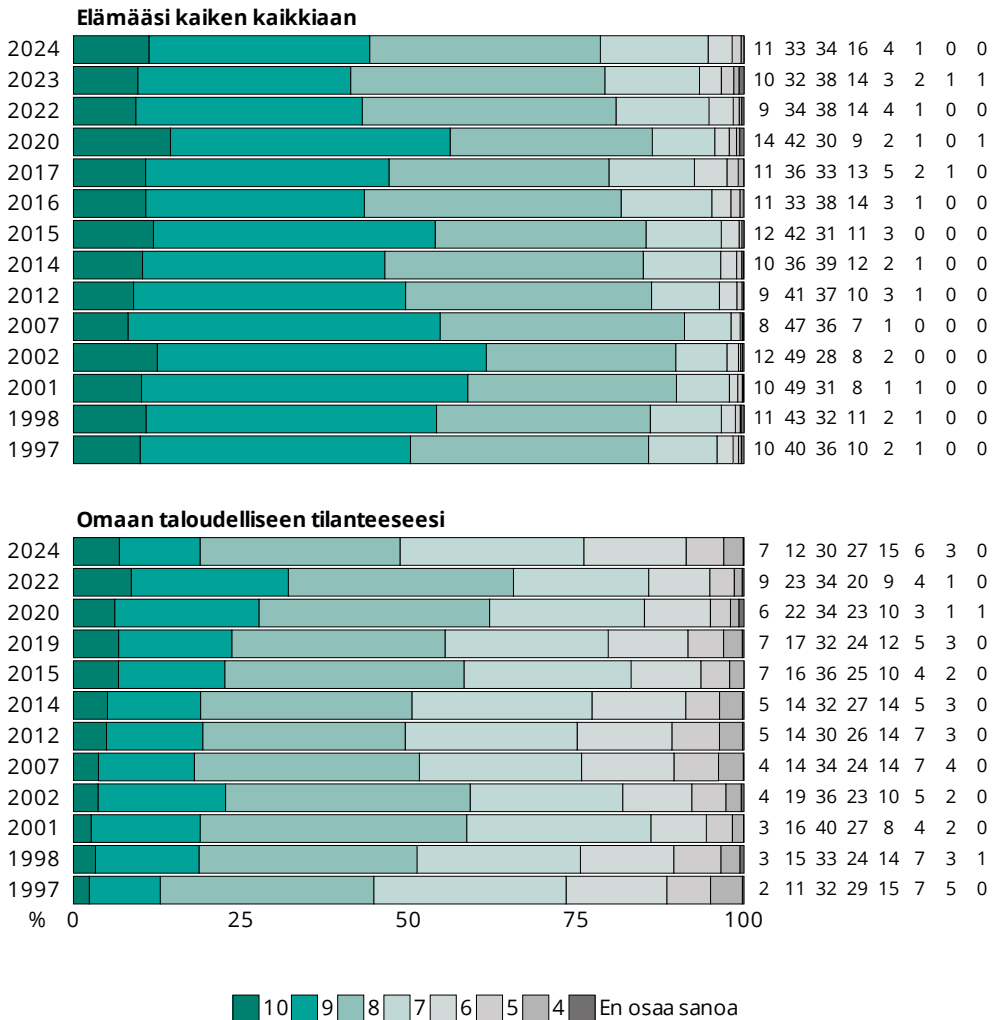
vuodesta 1997 (kuvaaja 26). Eniten kiitettäviä arvosanoja annettiin vuonna 2002. Tuolloin arvosanojen 9 ja 10 elämälleen antaneiden osuus oli 61 prosenttia. Alimmillaan kiitettäviä arvosanoja antaneiden osuudet ovat olleet vuosina 2016 sekä 2022–2024. Vuonna 2024 vastaajista 44 prosenttia antoi elämälleen kiitettävän arvostuksen. Huomionarvoista on, että vuoteen 2020 verrattuna osuus on pienentynyt. Pandemia-aikana käytiin paljon keskustelua siitä, mikä vaikutus pandemialla on nuorten hyvinvointiin (Lahtinen, Laine & Pitkänen 2021). Vuosien 2022, 2023 ja 2024 seurantatiedot näyttävät vahvistavan käsitystä siitä, että pandemia joko kiihdytti aiemmin alkaneita kehityskulkuja nuorten hyvinvoinnissa tai suorastaan tuotti uudenlaisen tilanteen terveysterveineen, joskin myös nuorten resilienssiä muutosten edessä on korostettu (Pirttijärvi & Kivijärvi 2023; Repo 2024).

Havainnollista on tarkastella myös arvosanoja 4–7. Pienimmillään näitä arvosanoja antaneiden osuus on ollut vuonna 2007, jolloin 8 prosenttia antoi elämälleen tällaisen arvostuksen. Suurimmillaan osuus on ollut vuosina 2016–2017 sekä 2022–2024, jolloin myös kiitettäviä arvosanoja elämälleen antaneiden osuus on ollut pienimmillään. Erot vuosina 2022–2024 ovat verrattain pieniä. Suurimmillaan alle arvostuksen 8 elämälleen antaneiden osuus oli vuonna 2024 (21 %). Myös tulevaisuususkon oli alimmillaan vuonna 2024, mikä kertonee osaltaan nuorten kohtaamista haasteista sekä muuttuneesta yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta tilanteesta.

Tyytyväisyyttä taloudelliseen tilanteeseen on seurattu vuodesta 1997 lähtien (kuvaaja 26). Tuolloin lamasta nousevassa Suomessa nuorten tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseensa oli alhaisimmillaan. Kiitettävän arvostuksen taloudelliselle tilanteelleen antoi 13 prosenttia ja alle

tydyttävän arvosanan 27 prosenttia. Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen lähti nousemaan tämän jälkeen, joskin siinä on ollut aaltomaista liikettä. Taloudelliseen tilanteeseen on yleisesti oltu kaikkein tyytymättömiä, mikä on ymmärrettävää, sillä nuoruus on elämänvaihe, jossa useimmilla ei ole omaa varallisuutta ja jossa

siirtymät työelämään eivät joko ole tapahtuneet tai ovat tapahtuneet vasta hiljattain. Suurimmitaan kiitettävän arvosanan antaneiden osuus oli vuonna 2022 (32 %). Vuonna 2024 taloudelliseen tilanteeseensa tyytyväisten osuus on pudonnut vuodesta 2022 ja tyytymättömien osuus on noussut. Vuonna 2024 enää 19 prosenttia antoi

KUVAAJA 26. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET TYYTYVÄISYYTTÄ ERI ELÄMÄN OSA-ALUEISIIN KARTOITTAVAAN KYSYMYKSEEN VUOSINA 1997–1998. VASTAUKSET ON ANNETTU KOULUARVOSANA-ASTEIKKOLA 4–10. VUOSINA 1997–2002 VASTAAJINA OLI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ, VUOSINA 2007–2012 SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ JA VUODESTA 2014 ETEENPÄIN KAIKENKIELISIÄ NUORIA.

taloudelliselle tilanteelleen kiitettävän arvosanan, ja 24 prosenttia antoi alle tyydyttävän arvosanan. Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen poikkeaa tyytyväisyydestä elämään kaiken kaikkiaan siinä, että tyytymättömien osuus on isompi. Lisäksi yleinen elämäntyytyväisyys laski vuonna 2022 vuoteen 2020 verrattuna, kun taas taloudellinen tyytyväisyys nousi hieman. Vuoden 2024 tilanteeseen lienevät vaikuttaneet hallituksen leikkaukset nuorten tulonsiirtoihin, edeltäviä vuosia kovempi inflaatio sekä taloudellista kriisiä korostanut yhteiskunnallinen keskustelu.

Vuoden 2007 Nuorisobarometrin teemana oli nuorten hyvinvointi ja suhde yhteiskuntaan. Tässä yhteydessä kysymystä elämäntyytyväisyydestä tarkennettiin kysymällä tyytyväisyyttä edellä kuvattujen kahden ulottuvuuden lisäksi kolmella uudella ulottuvuudella. Tarkasteluun otettiin mukaan tyytyväisyys ihmissuhteisiin, vapaa-aikaan ja terveydentilaan. Nämä kysymykset mahdollistavat yksityiskohtaisemman katsauksen nuorten elämän eri osa-alueisiin heidän itsensä näkemänä. Nuorisotutkimukselle on luonteenomaista korostaa myönteisiä ihmissuhteita niin kaverisuhteina oman sukupolven sisällä kuin eri sukupolvien välisiä suhteita perheessä, koulutuksessa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Nuorisobarometrin kysymys ihmissuhteista ei yksilöi, puhutaanko niissä romanttisista, ystävyys- vai sukulaissuhteista tai suhteista muihin nuoriin vai aikuisiin. Olennaista kuitenkin lienee se, että nuoret vastaavat tähän kysymykseen miettien, millaisia ihmissuhteita he itse pitävät keskeisinä. Ihmissuhteiden lisäksi vapaa-aika on ollut keskeinen nuorisotutkimuksen kohde, ja mielekäs vapaa-aika on yksi tärkeistä nuorisopoliittisista tavoitteista. Kysymys tyytyväisyydestä terveydentilaan asettuu puolestaan luontevasti osaksi nuoria koskevaa hyvinvointikeskustelua.

Kysytyistä osa-alueista nuoret ovat kaikkein tyytyväisimpiä terveydentilaansa (kuvaaja 27). Yli puolet (54 %) puhelinvastaajista antoi terveydentilalleen kiitettävän arvion vuonna 2024. Varsin lähellä sitä on tyytyväisyys ihmissuhteisiin (51 % kiitettäviä arvosanoja). Kiitettävillä arvosanoilla tarkastellen tyytyväisyys sekä terveydentilaan että ihmissuhteisiin on ollut verrattain samalla tasolla.

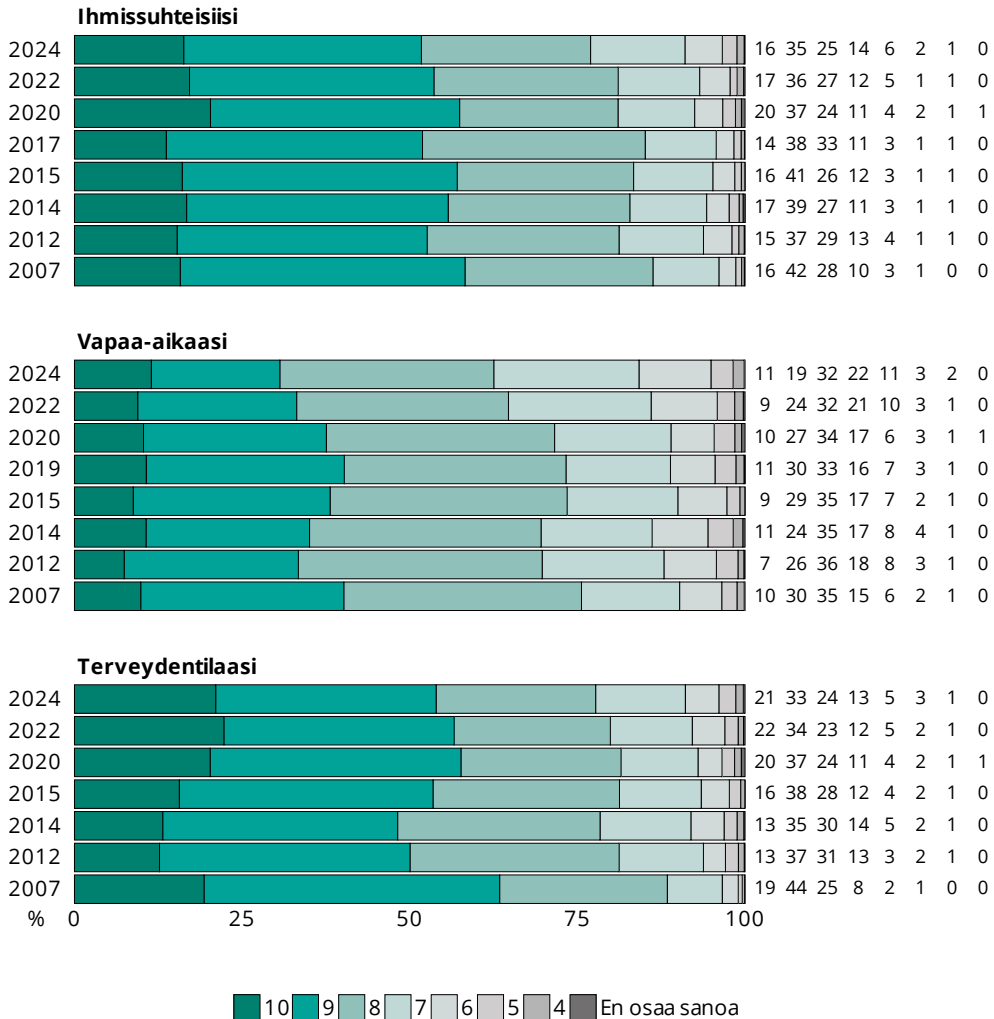
Aaltomaista vaihtelua on ollut eri vuosina. Jos taas tarkastellaan vähintään arvosanan 8 antaneiden osuutta, terveydentilaansa tyytyväisten osuus oli vuoteen 2007 verrattuna 9 prosenttiyksikköä pienempi vuonna 2024. Vertailukohta ei kuitenkaan ole välttämättä mielekäs, sillä kuten edellä on todettu, vuonna 2007 tyytyväisten osuus (mitattuna yli arvosanan 8 antaneilla) oli ylipäänsä korkealla tasolla. Tyytyväisyys terveyteen oli vuonna 2024 suunnilleen samalla tasolla kuin vuosina 2014–2022, mutta vuoteen 2007 verrattuna on jonkin verran laskua.

Vapaa-aikaansa tyytyväisyys on ollut lievässä laskussa vuodesta 2007 (kuvaaja 27). Kiitettävän arvosanan vapaa-ajalleen antaneiden osuus oli 30 prosenttia vuonna 2024, kun se vuonna 2007 oli 40 prosenttia ja vuonna 2019 puolestaan 41 prosenttia. Vapaa-aikaansa tyytyväisten osuus oli korkealla vuosina 2015, 2019 ja 2020, mutta tämän jälkeen suunta on ollut laskeva. Vuonna 2024 sekä vähintään arvosanan 9 että vähintään arvosanan 8 vapaa-ajalleen antaneiden osuus on pienin mitatuista vuosista.

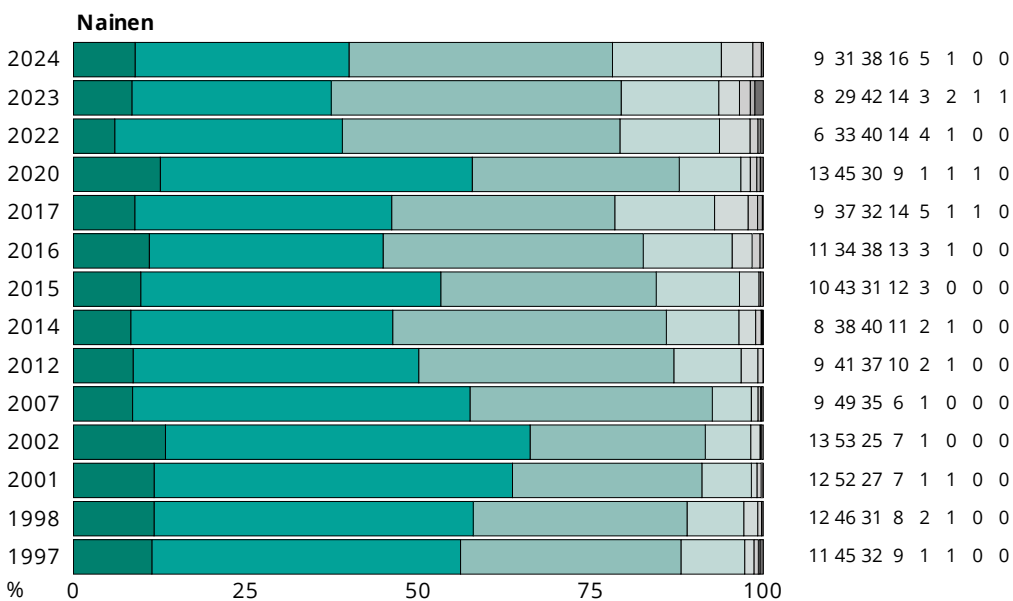
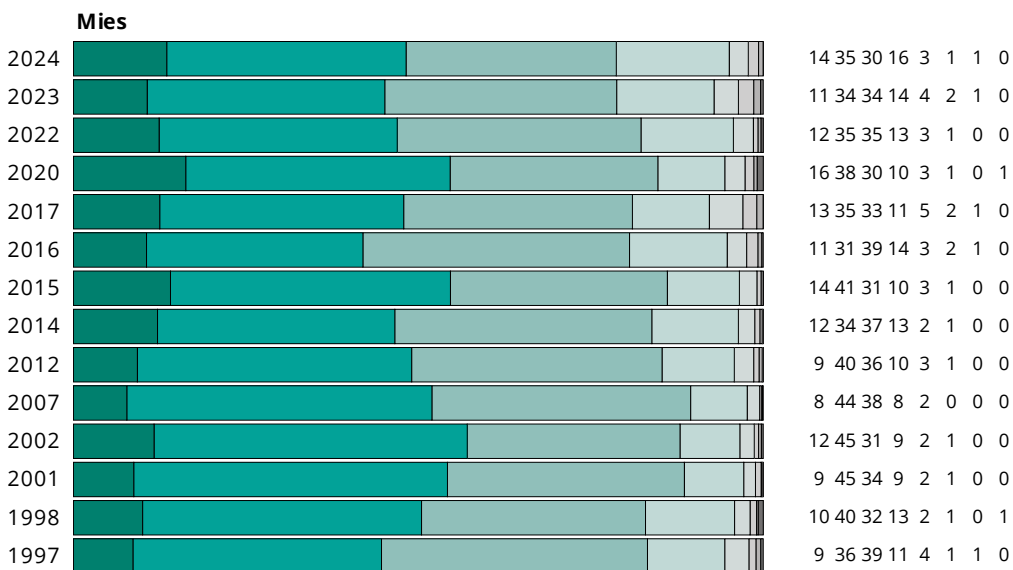
Naisten tyytyväisyys elämäänsä on Nuorisobarometreissa jo melko pitkään ollut miehiä alhaisempaa. 1990-luvulla naiset kuitenkin olivat miehiä tyytyväisempiä. Kuvaajasta 28 ilmenee, että tämä ero selittyy sillä, että naisissa on jonkin verran vähemmän kiitettäviä arvosanoja antavia – ei esimerkiksi sillä, että naisissa olisi iso osuus heitä, jotka antavat matalia arvosanoja elämälleen. Vuonna 2024 kiitettävän arvosanan elämälleen antoi 40 prosenttia puhelimesta vastanneista naisista, kun taas luku miehissä oli 49 prosenttia. Vähintään arvosanan 8 antaneiden osuudet ovat verrattain lähellä toisiaan. Naiset antoivat vuosina 2022–2024 kiitettäviä arvosanoja vähiten mitatuista vuosista. Miehillä sen sijaan arvosanojen jakauma on verrattain samankaltainen kuin vuonna 2014. Toisinaan esitetään näkemys, jonka mukaan varsinkin nuorten naisten hyvinvoinnin lasku johtuu sosiaalisen median yleistyemisestä. Nuorisobarometrin aikasarjat kuitenkin osoittavat, että subjektiivisen hyvinvoinnin lasku on alkanut jo ennen sosiaalisen median yleistymistä, vuosien 2002 ja 2007 välissä. Esimerkiksi

Facebook alkoi yleistyä vasta vuoden 2007 lopulla (Helsingin Sanomat 2007). Myös Ruotsissa nuorten psykosomaattinen oireilu on alkanut huomattavasti ennen älypuhelinien ja sosiaalisen median yleistymistä, 90-luvulla (Paulsen 2024). Naisten pandemianjälkeisen ajan tyytymättömyyden syiden tutkiminen on jatkotutkimuksen tehtävä.

Vastaukset miesten ja naisten osalta analysoitiin kaikilla tyytyväisyyden osa-alueilla. Tyytyväisyydessä ihmissuhteisiin ja terveyteen ajallisten muutosten analyysi ei muodostanut selkeää kehityskulkua. Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen on kummallakin tarkastellulla sukupuolella sisältänyt aaltomaista vaihtelua (kuvaaja 29). Vuoden 1997 matalimmista lukemista oli kasvua vuoteen

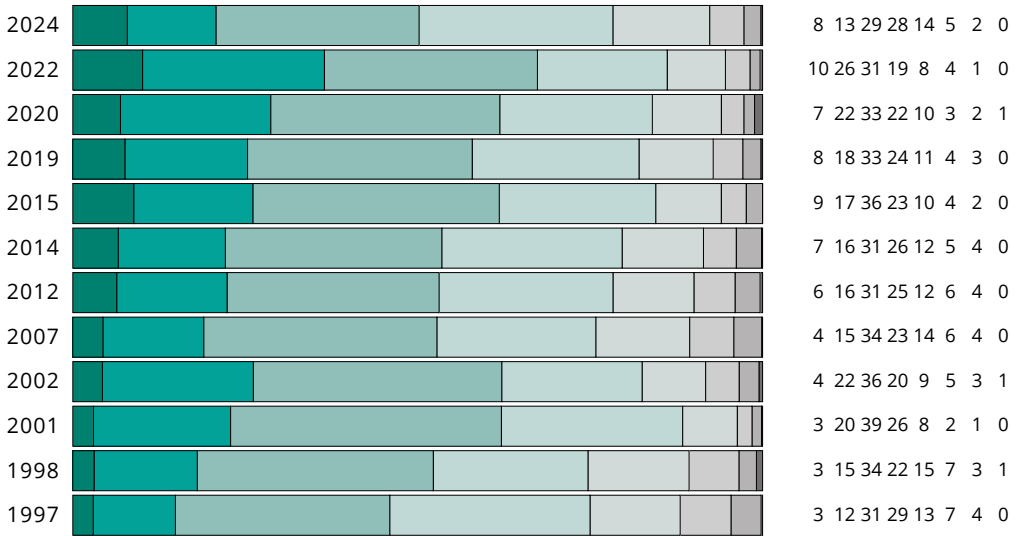
KUVAAJA 27. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET TYYTYVÄISYYTTÄ ERI ELÄMÄN OSA-ALUEISIIN KARTOITTAVAAN KYSYMYKSEEN VUOSINA 2007–2024. VUOSINA 2007–2012 VASTAAJINA OLIVAT VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ JA VUODESTA 2014 ETEENPÄIN KAIKENKIELISIÄ NUORIA.

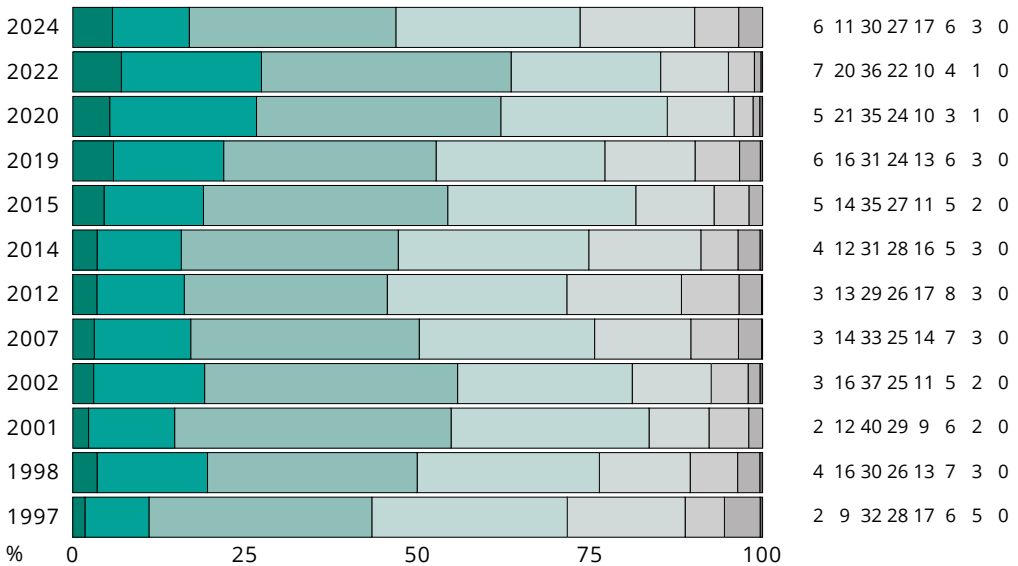
■ 10 ■ 9 ■ 8 ■ 7 ■ 6 ■ 5 ■ 4 ■ En osaa sanoa

KUVAAJA 28. NUORTEN VASTAUKSET TYYTYVÄISYYTTÄ OMAAN ELÄMÄÄN KARTOITETTAVAAN KYSYMYKSEEN VUOSINA 2007–2024 REKISTERISUKUPUOLEN MUKAAN. VUOSINA 1997–2002 VASTAAJINA OLI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ, VUOSINA 2007–2012 SUOMEN- JA RUOT-SINKIELISIÄ JA VUODESTA 2014 ETEENPÄIN KAIKENKIELISIÄ NUORIA.

Mies

Nainen

■ 10 ■ 9 ■ 8 ■ 7 ■ 6 ■ 5 ■ 4 ■ En osaa sanoa

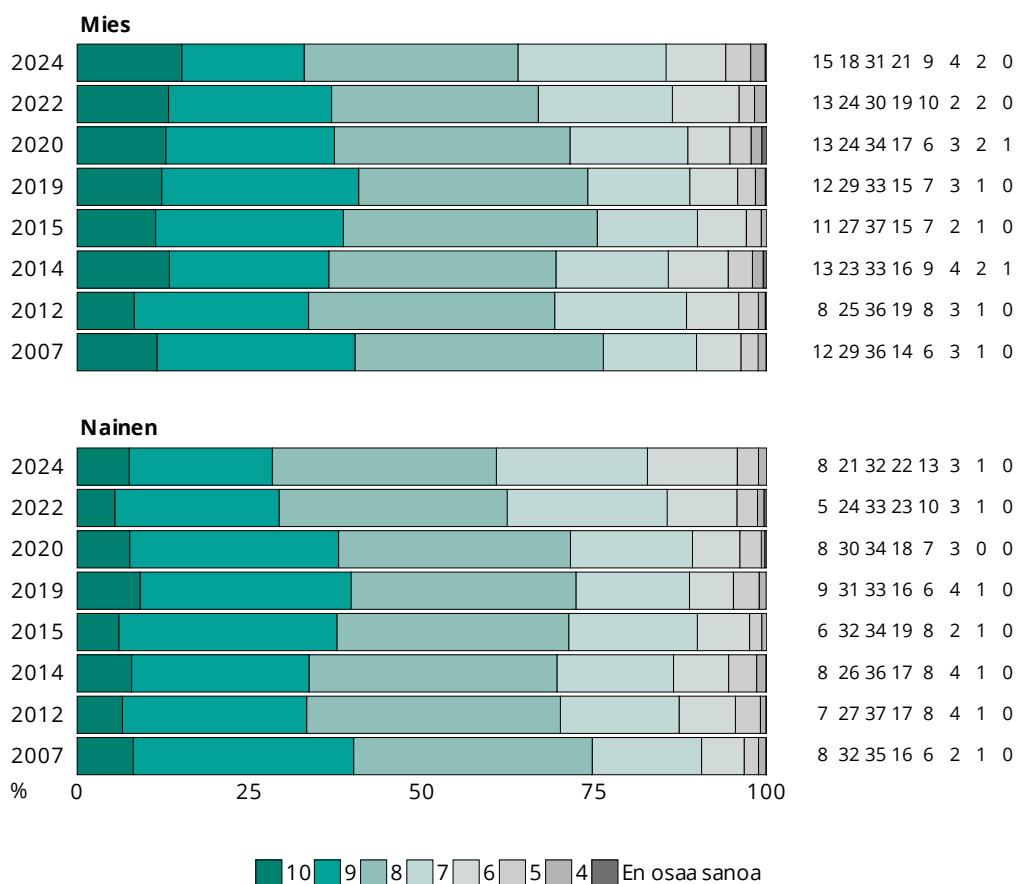
KUVAAJA 29. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET TYYTYVÄISYYTTÄ OMAAN TALOUDELLISEEN TILANTEeseen KARTOITTAVAAN KYSYMYKSEEN VUOSINA 2007–2024 REKISTERISUKUPUOLEN MUKAAN. VUOSINA 1997–2002 VASTAAJINA OLII VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ, VUOSINA 2007–2012 SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ JA VUODESTA 2014 ETEENPÄIN KAIKENKIELISIÄ NUORIA.

2002, jonka jälkeen tyytyväisyys väheni hieman, mutta nousi taas 2010-luvun puolivälin jälkeen. Vuodesta 2022 tyytyväisyys putosi huomattavan paljon. Vuonna 2024 naisista 47 prosenttia arvioi tyytyväisyytensä taloudelliseen tilanteeseensa vähintään arvosanalla 8, miehistä 50 prosenttia. Miehistä kiitettävän arvosanan antaneiden osuus putosi vuoteen 2022 verrattuna 5 prosenttiyksikköä ja naisilla 10.

Tyytyväisyys vapaa-aikaan on laskenut vuodesta 2007 niin miehillä kuin naisilla (kuvaaja 30). Naisilla vuodet 2022 ja 2024 erottuvat vuosina,

jolloin tyytyväisempiä on vähiten. Myös miehillä samoina vuosina on vähiten tyytyväisyyttä, mutta erot eivät ole niin selkeitä. Vuonna 2024 puhelimessa vastanneista naisista 29 prosenttia antoi vapaa-ajalleen vähintään arvosanan 9. Miehistä näin teki 33 prosenttia. Vähintään arvosanan 8 antoi 61 prosenttia naisista ja 64 prosenttia miehistä. Sukupuolten väliset erot tyytyväisyydessä vapaa-aikaan eivät ole järin suuria.

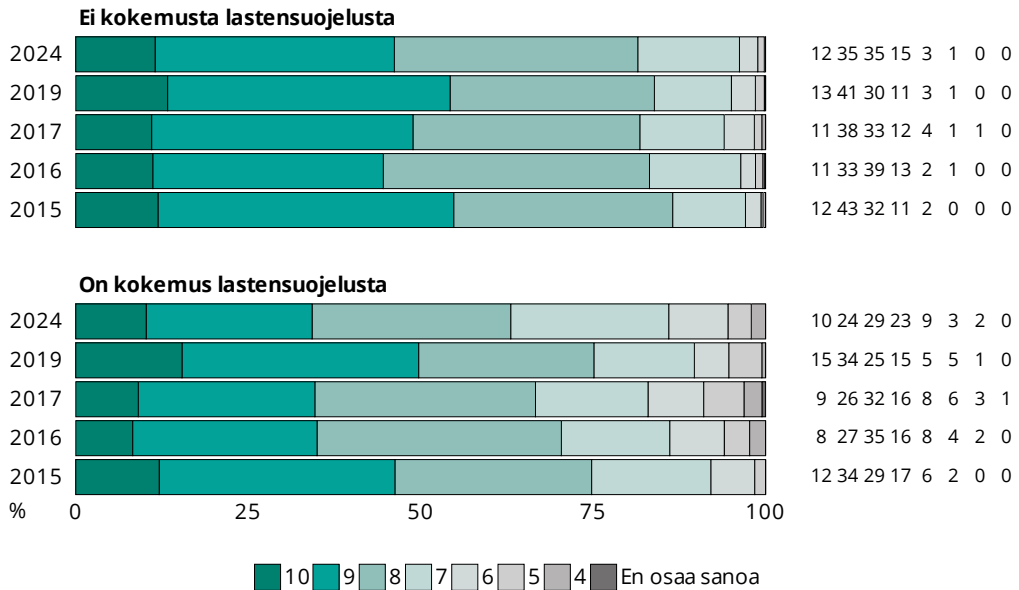
Barometrissa tarkasteltiin erikseen lastensuojelutaustan vaikutusta elämäntyytyväisyyteen (kuvaaja 31). Lastensuojelutaustasta on kysytty

KUVAAJA 30. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET TYYTYVÄISYYTTÄ OMAAN VAPAA-AIKAAN KARTOITTAVAAN KYSYMYKSEEN VUOSINA 2007–2024 REKISTERISUKUPOULEN MUKAAN. VUOSINA 2007–2012 VASTAAJINA OLI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ JA VUODESTA 2014 ETEENPÄIN KAIKENKIELISIÄ NUORIA.

Nuorisobarometrissa ensimmäisen kerran vuonna 2015. Vastaajia on pyydetty arvioimaan, onko heidän perheensä ollut peruskouluiässä tekemisissä lastensuojelun kanssa. Näin Nuorisobarometreihin on muodostunut noin kymmenen vuotta kattava aikasarja vuosille 2015–2024. Kuvaajasta ilmenee, että kaikkina vuosina lastensuojelutaustaisten tyytyväisyys elämäänsä on ollut jonkin verran matalampaa kuin niiden, joilla ei ole lastensuojelutaustaa. Korkeita arvosanoja antaneiden osuudet ovat alhaisempia lastensuojelutaustaisilla. Vuonna 2024 vähintään arvosanan 8 antoi 63 prosenttia lastensuojelutaustaisista, kun taas luku oli 82 prosenttia sellaisilla

vastaajilla, joiden perhe ei ollut lastensuojelun kanssa tekemisissä. Olenainen havainto on, että jälkimmäisillä arvosanan 8 antaneiden osuus ei poikkea olennaisesti vuosista 2016 ja 2017. Lastensuojelun kanssa tekemisissä olleilla tyytyväisyys elämään oli matalimmillaan vuonna 2024. Arvosanan 8 antaneiden osuus on pudonnut 11 prosenttiyksikköä vuodesta 2019. Merkittävää on myös, että korkeintaan arvosanan 6 antaneiden osuus on huomattavasti suurempi kuin heillä, joilla ei ole lastensuojelukokemusta. Vuonna 2024 heidän osuutensa oli 14 prosenttia. Korkeimmillaan osuus oli vuonna 2017, jolloin 17 prosenttia antoi arvosanan 6 tai vähemmän.

KUVAAJA 31. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET TYYTYVÄISYYTTÄ OMAAN ELÄMÄÄN KARTOITTA-VAAN KYSYMYKSEEN VUOSINA 2015–2024 SEN MUKAAN, OLIKO VASTAAJIEN PERHE OLLUT TEKEMI-SISSÄ LASTENSUOJELUN KANSSA HEIDÄN OLLESAAN PERUSKOULUIÄSSÄ.

MITÄ TULEVAISUUDELTA TOIVOTAAN?

On tavanomaista sanoa, että nuoret ovat tulevaisuus. Tämä väittämä voi tarkoittaa kahta asiaa. Sillä voidaan viitata siihen, että nuoret voivat ennakoida muun yhteiskunnan toimintaa – he ovat ikään kuin savumerkkejä siitä, millainen tulevaisuus muita sukupolvia odottaa. Vaikkapa teknologian käyttöönotto on esimerkki prosessista, jossa nuoret käyttäjät massamuotoisesti omaksuvat uusia välineitä ja kehittävät niihin liittyviä kulttuureja. Toisaalta väittämällä voidaan viitata siihen tosiseikkaan, että sukupolvien ketjussa vanhemmat sukupolvet häviävät ja korvautuvat uusilla. Tässä prosessissa osa tiedoista, taidoista ja asenteista unohtuu. (Mannheim 1972.) Se, millaisia nuoret ovat tulevaisuudessa, kertoo sukupolvien välisestä sosialisatiosta, siitä, mitä on siirretty. Sosialisatio ei kuitenkaan ole koskaan täysmääräistä, ja osa asioista unohtuu.

Nuorisobarometreissa tulevaisuuteen kohdistuvia toiveita ja odotuksia on tutkittu kysyen, kuinka tärkeää nuorille on, että he ovat saavuttaneet 35-vuotiaana eri tarjottuja vaihtoehtoja. Kysymys lisättiin barometriin vuonna 1998. Sitä pidettiin ilmeisen kiinnostavana, sillä sama kysymys toistettiin tiuhaan, kaikkienensa viisi kertaa vuosina 1998–2007. Tämän jälkeen tutkimuksellinen mielenkiinto kysymystä kohtaan on hiipunut ja se on kysytty vain kahdesti, vuonna 2016 ja tätä barometriä varten vuonna 2024. Kaikkia vaihtoehtoja ei ole kuitenkaan kysytty jokaisena vuonna.

Kysymys mittaa nuorten kokemusta siitä, kuinka tärkeinä tarjottuja vaihtoehtoja pidetään omassa elämässä. Näin kysymyksessä on pikemminkin yksilöllinen kuin kysytyjen asioiden yleistä tärkeyttä kuvaava vivahde. Vuonna 1998 tätä kysymystä sanoitettiin tulevaisuutta koskevien odotusten käsitteellä (Saarela 1998). Vuoden 2005 barometrissa puhuttiin tulevaisuudensuunnitelmista ja -unelmista (Myllyniemi 2005, 50),

vuonna 2016 puolestaan tulevaisuutta koskevista toiveista (Myllyniemi 2016, 27). Tämä kertoo siitä, ettei ole aivan selvää, mitä kysymys tarkkaan ottaen mittaa – haaveita, odotuksia, toiveita vai asioita, joita kohden tietoisesti pyritään. Kysymyksellä on myös yhteys nuorten arvoihin, kuten Antti Kivijärven ja Helena Helven tässä teoksessa julkaistussa artikkelissa esitetään.

Vuonna 2024 kysyttiin vastaajien mielipiteitä siitä, kuinka tärkeinä he pitivät kaikkiaan 15 vaihtoehdon saavuttamista tulevaisuudessa (kuvaajat 32 ja 33). Selkeästi tärkeimpänä puhelinvastaajat pitivät sitä, että heillä on tulevaisuudessa läheisiä ystäviä: 85 prosenttia kaikista vastaajista piti ystäviä tulevaisuudessa erittäin tärkeinä ja 97 prosenttia vähintään melko tärkeinä. Tulos heijastelee monia muita Nuorisobarometriä löydöksiä, joiden mukaan vertaisuudet ovat nuorille keskeisiä. Vuoden 2022 Nuorisobarometrissa nuorilta kysyttiin avovastauksena, mitkä asiat ovat auttaneet heitä selviämään vaikeista tilanteista. Eniten mainintoja saivat ystävät. (Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 27.) Vuoden 2017 barometrissa puolestaan kysyttiin, mitä taitoja nuoret pitävät elämässä pärjäämisen kannalta tärkeinä. Tarjotuista vaihtoehtoista tärkeimpiä olivat sosiaaliset taidot. (Myllyniemi & Kiilakoski 2018, 73.) Nuorisotutkimuksessa kavereiden merkitystä on kuvattu esimerkiksi todeten, että nuoruus on vertaisvetoinen vaihe, jossa ystävien kanssa vietetyllä ajalla on merkitystä hyvinvoinnille. Ystävien kanssa voidaan viettää aikaa, viihtyä, kartuttaa sosiaalista pääomaa ja heiltä voidaan saada emotionaalista tukea. (Kivijärvi 2015; Kiilakoski & Lanas 2022.) Kavereiden merkitys on tärkeää nuoruusaikana, mutta kysymysvastaukset kertovat myös siitä, että ystävät ovat osa nuorten tulevaisuusodotuksia.

Toiseksi tärkein asia nuorille tulevaisuudessa on hyvä fyysinen kunto. Vuonna 2024 nuorista

96 prosenttia piti sitä ainakin melko tärkeänä, ja erittäin tärkeänä sitä piti yli puolet heistä (58 %). Pysyvää työsuhdetta tulevaisuudessa erittäin tärkeänä piti 54 prosenttia ja ainakin melko tärkeänä 89 prosenttia. Ystävät, hyvä fyysinen kunto ja pysyvä työsuhde ovat ainoat kysytyistä vaihtoehtoista, joita yli puolet puhelinvastaajista pitää erittäin tärkeinä. Vakituisen työn tärkeys nuorille voi näyttäytyä vastakkaisena erilaisille julkisuudessa käydyille keskusteluille, joissa oletetaan heidän työelämäasenteidensa muuttuneen merkittävästi ja työn imun heikenneen. Pysyvän työsuhteen odotukset ovat osoittautuneet barometriänsä historiassa jo aiemmin tärkeiksi. Työtä ja yrittäjyyttä käsitellessä vuoden 2019 Nuorisobarometrissa 87 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä siitä, että on todennäköistä, että he saavat vakinaista työtä (Haikkola & Myllyniemi 2020, 55). Työn tärkeys on havaittu myös niissä aiemmissa Nuorisobarometreissa, joissa on kysytty, kuinka tärkeitä eri asiat, kuten rauha, perhe, tasa-arvo, luonnon hyvinvointi tai uskonto, ovat nuorille tällä hetkellä. Vuoden 2023 Nuorisobarometrissa 90 prosenttia puhelimessa ja 78 prosenttia verkossa vastanneista ilmoitti pitävänsä työtä ainakin melko tärkeänä (Happonen & Kiilakoski 2024, 66). Vakituinen työ on siis paitsi tärkeäksi koettua myös todennäköisenä pidettyä, mikä on tietysti sikäli hyvä asia, että se kertoo nuorten uskonan pystyvänsä toteuttamaan tärkeinä pitämiään asioita.

Vuonna 2024 neljänneksi tärkeimpänä puhelinvastaajat pitivät korkeaa elintasoa, jos osuus lasketaan heistä, jotka pitävät asioita vähintään melko tärkeinä. Vastaajista 80 prosenttia koki näin. Toisaalta korkeaa elintasoa erittäin tärkeänä pitävien osuus on alhaisempi (28 %) kuin kahden seuraavaksi tärkeimpänä pidetyn vaihtoehdon. Neljänneksi ja viidenneksi tärkeimpinä pidettyjä asioita voi pitää ainakin osin toisilleen vastakkaisina. 77 prosenttia piti ainakin melko tärkeänä sitä, että heillä on tulevaisuudessa mahdollisuus matkustaa ja nähdä maailmaa. 40 prosenttia piti tätä erittäin tärkeänä. Sama osuus piti ainakin melko tärkeänä sitä, että heillä on mahdollisuus tehdä ympäristöä säästäviä kulutusvalintoja. Erittäin tärkeänä tätä piti 34 prosenttia vastaajista.

Matkustaminen ja maailman näkeminen väistämättä tuottaa ympäristöhaittoja, joten sen voi nähdä jännitteisessä suhteessa haluun tehdä ympäristöä säästäviä kulutusvalintoja. Jännitettä voi ratkaista esimerkiksi viittaamalla erilaisiin ympäristöä säästäviin tapoihin matkustaa, kuten pyrkimykseen matkustaa maata pitkin (Piispa 2022). Toisaalta aiemmissakin Nuorisobarometreissa on havaittu, että ympäristöön myönteisemmin suhtautuvat ovat vierailleet useammassa maassa kuin vähemmän myönteisesti ympäristöön suhtautuvat (Myllyniemi & Kiilakoski 2019). Kansainvälisyys on nuorille keskeinen arvo, joten asian voi hahmottaa myös kahden tulevaisuudessa keskeisen asian välisenä törmäyksenä.

Omaa perhettä ja lapsia vähintään melko tärkeänä piti vuonna 2024 hieman yli kaksi kolmasosaa puhelinvastaajista (69 %) ja erittäin tärkeänä vajaa kolmannes vastaajista (31 %). Yli 60 prosenttia puhelinvastaajista piti vähintään melko tärkeänä myös omistusasuntoa (67 %), keskitasoa korkeampaa palkkaa (66 %) sekä omaa autoa (61 %). Kaikkienensa siis kymmenen kysytyistä vaihtoehtoista on sellaisia, joita selkeä enemmistö piti tärkeinä.

Alle puolet puhelinvastaajista piti tärkeinä viittä vaihtoehtoa, ja kääntäen yli puolet puhelinvastaajista piti näitä viittä vaihtoehtoa vain vähän tai ei lainkaan tärkeinä. Arvostettua yhteiskunnallista asemaa piti ainakin melko tärkeänä 45 prosenttia vastaajista. Sitä, että pidetään hyvännäköisenä, ainakin melko tärkeänä piti 43 prosenttia. Näistä erottuvat vähäisellä tärkeydellään työskentely omassa yrityksessä (29 %), politiikassa mukana olo (22 %) ja kaikkein vähäisimpänä julkisuuden saavuttaminen (11 %). Yksittäisenä nostona voi mainita, että vakituista työtä tärkeänä pitävien osuus on merkittävästi suurempi kuin niiden, jotka haluaisivat työskennellä omassa yrityksessään.

11 kysymyksen kohdalla on olemassa vuodesta 1998 vuoteen 2024 asti ulottuva aikasarja. Osassa vaihtoehtoista asiasta on kysytty seitsemänä vuonna, osassa kuutena vuonna. Neljän kysymyksen osalta aikasarja ulottuu vuodesta 2005 vuoteen 2024. Kuvaajat 32 ja 33 esittelevät vuositaso vaihtelut.

Tarkastelemme ensimmäiseksi aikasarjoja vuodesta 1998. Kuvaajasta ilmenee, että pysyvä työsuhde on ollut pitkäkestoisesti laajan enemmistön mielestä asia, jonka saavuttaminen 35 ikävuoteen mennessä on tärkeää. Kuvaajasta kuitenkin ilmenee, että suurimmillaan osuus tätä tärkeänä pitävistä oli vuonna 1998, jolloin 95 prosenttia piti sitä ainakin jonkin verran tärkeänä. Vuonna 2024 tätä erittäin tärkeänä pitävien osuus oli 15 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 1998. Pysyvä työsuhde on säilyttänyt tärkeytensä osana nuorten tulevaisuusodotuksia, mutta kuvaajasta voi kuitenkin havaita myös maltillisia siirtymiä.

Vuodesta 1998 asti on tietoa erilaisista ulottuvuuksista, joita voisi kutsua materiaalien arvojen mukaisiksi. Tällaisia ovat korkea elintaso, oma asunto, oma auto sekä keskitasoa korkeampi palkka. Korkea elintaso on säilyttänyt asemansa näistä arvoista tärkeimpänä.

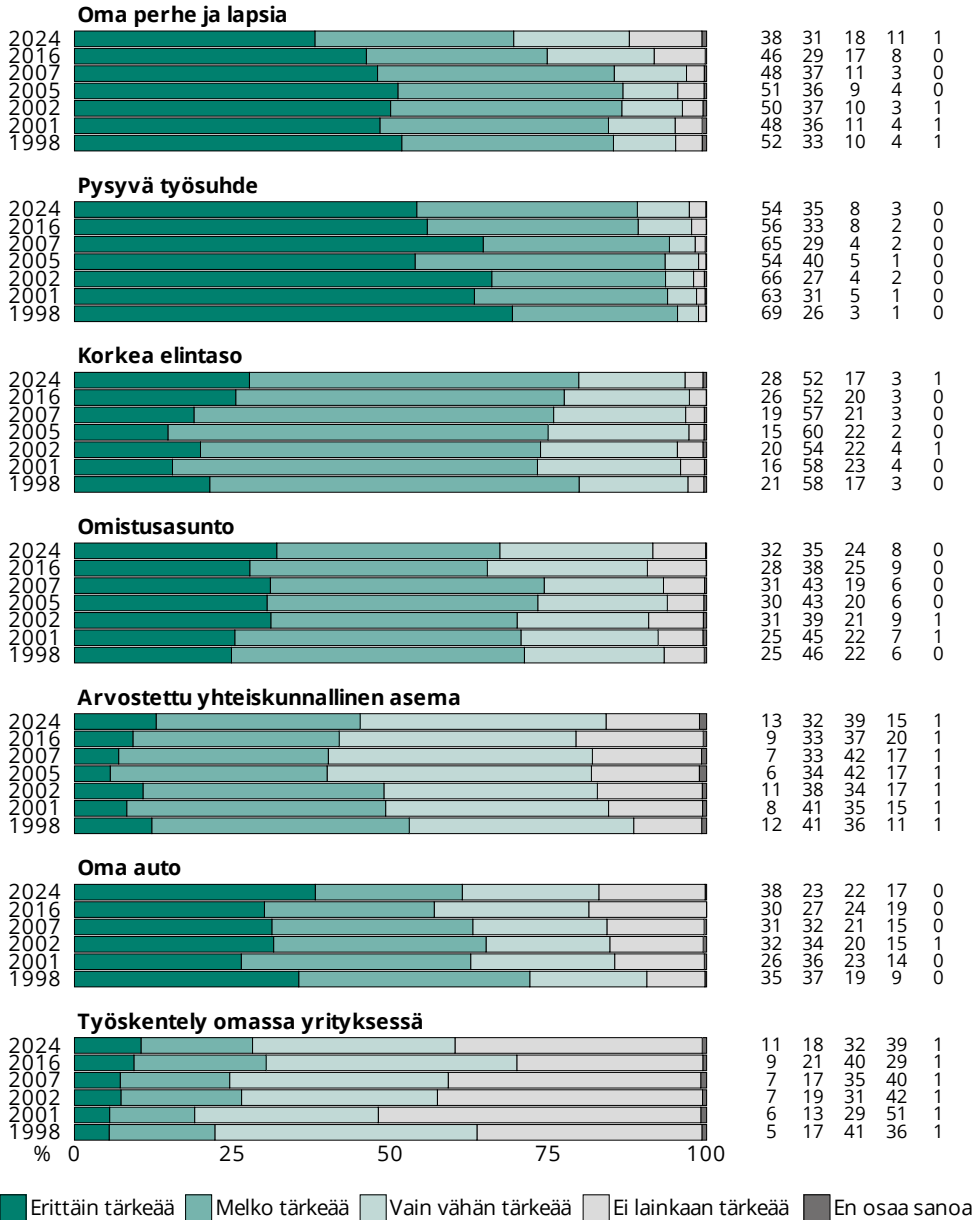
Tulevaisuusodotuksien materialistia ulottuvuuksia mittaava kysymys korkeasta elintasosta on myös säilynyt tuloksiltaan verrattain samalla tasolla, sillä asian saavuttamista 35 ikävuoteen mennessä ainakin melko tärkeänä pitävien osuus on vaihdellut 74–80 prosentin välillä. Korkein osuus oli vuonna 2024. Samoin asiaa erittäin tärkeänä pitävien osuus oli suurimmillaan tämän vuoden barometrissa. Pysyvän työsuhteen ohella toiveet korkeasta elintasosta ovat olleet selkeän enemmistön jakamia koko aikasarjan ajan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että nuoret olivat valmiita hyväksymään minkä tahansa työn, josta saa riittävän korvauksen. Vuoden 2019 Nuorisobarometrissa 39 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä siitä, että mikä tahansa työ kelpaa heille, kunhan siitä maksetaan riittävästi (Haikkola & Myllyniemi 2020, 55). Nuorten käsityksiä työstä tarkasteltiin tarkemmin tämän barometrin osiossa Työllistyminen, koulutus ja toimeentulo.

Kiinnostava havainto on, että niin keskitasoa korkeampaa palkkaa, omistusasumista kuin omaa autoa erittäin tärkeinä pitävien osuudet ovat korkeimmillaan vuonna 2024. Kaikkia ainakin melko tärkeinä pitävien osuudet olivat vähintään 61 prosenttia. Oma autoa vähintään melko tärkeänä pitävien osuus on vähentynyt vuodesta

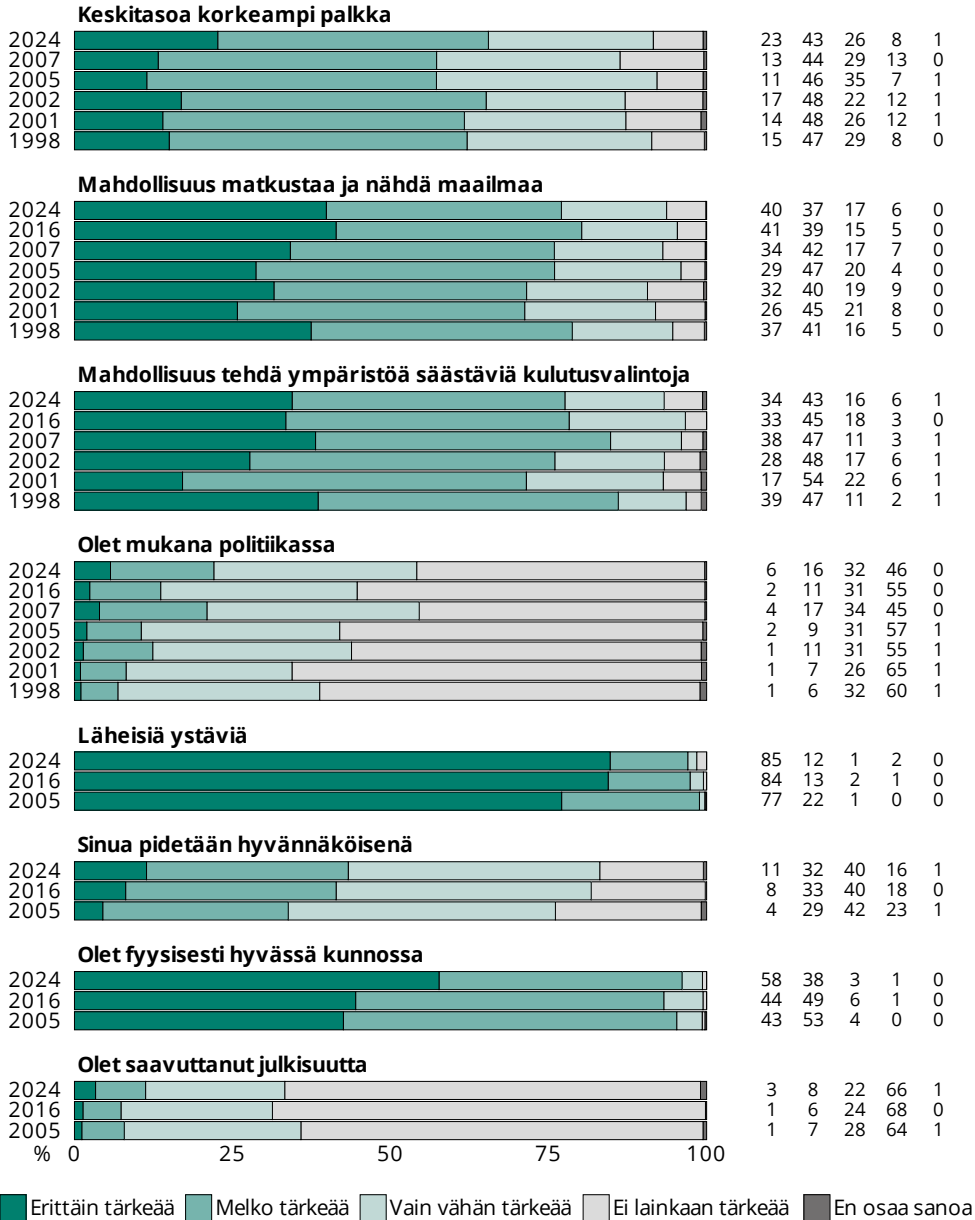
1998. Tällöin 72 prosenttia piti omaa autoa tärkeänä, kun taas vuonna 2024 osuus oli 61 prosenttia. Omistusasuntoa tärkeänä pitävien osuus on laskenut vain maltillisesti vuodesta 1998, ja keskitasoa korkeampaa palkkaa tärkeänä pitävien osuus on hieman noussut. Tästä voinee päätellä, etteivät materiaaliset arvot ole laajoissa mitoin korvautumassa jälkimateriaalisilla. Sen sijaan materiaaliset arvot eivät kaikilta osin kohdennu samoihin toiveisiin kuin aiemmilla ikäluokilla, mistä kertoo esimerkiksi oman auton merkityksen lievä lasku. Kehityssuuntia ei tule kuitenkaan liioitella, ja on korostettava myös vahvoja jatkumoit.

Kestävän kulutuksen tärkeyttä mittaa kysymys siitä, kuinka tärkeää on mahdollisuus tehdä ympäristöjä säästäviä kulutusvalintoja. Tämä oli vuonna 2024 erittäin tärkeää noin kolmannekselle puhelinvastaajista (34 %) ja ainakin melko tärkeää 77 prosentille. Kiinnostavasti tämän kysymyksen tärkeys on vaihdellut ajassa. Vähiten tärkeää tämä on ollut vuonna 2001 ja kaikkein tärkeintä vuonna 1998, jolloin asian saavuttamista 35 ikävuoteen mennessä vähintään melko tärkeänä piti 86 prosenttia. Huolimatta nuorten ilmastoliikkeen ja nuorten ympäristötoiminnan korostumisesta 2020-luvulla (Piispa, Kiilakoski & Ojajärvi 2021; Gorman ym. 2024), näiden asioiden tärkeys kaikille vastaajille on vähentynyt vuodesta 2007 ja on käytännössä samalla tasolla kuin vuonna 2016. Kysymystä voi taustoittaa myös poimimalla vuoden 2021 Nuorisobarometrissa sen tiedon, että 75 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä väittämästä, että he saavat hyvän olon kestävien valintojen tekemisestä (Kiilakoski & Laine 2022). Tämä osuus on lähes samalla tasolla kuin niiden osuus, jotka halusivat vuonna 2024 olla 35 vuoden ikään mennessä saavuttaneet mahdollisuuden tehdä ympäristöä säästäviä kulutusvalintoja. Mahdollisuutta matkustaa tärkeänä pitävien määrä on pysynyt verrattain vakaana läpi seuranta-ajan.

Vuodesta 1998 asti kolme kysymystä on suurimman osan ajasta ollut sellaisia, joita alle puolet on pitänyt tärkeinä tulevaisuudessa. Vuonna 1998 korkean yhteiskunnallisen aseman saavuttamista ainakin melko tärkeänä piti 53 prosenttia vastaajista. Tämän jälkeen osuus on laskenut hieman,

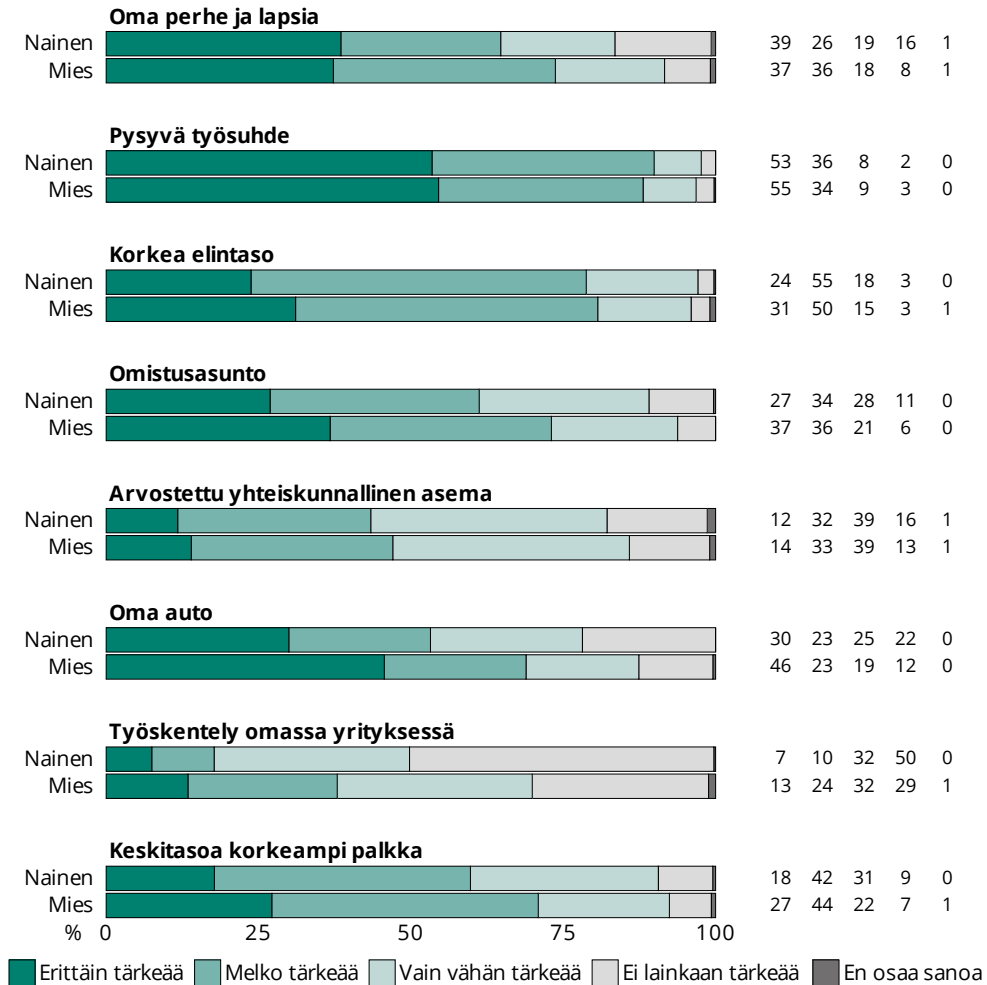
KUVAAJA 32. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ OLET 35-VUOTIAANA SAAVUTTANUT SEURAAVIA ASIOITA?” VUOSINA 1998–2024. KYSYTYT SAAVUTUKSEN KOHTEET ON ESITETTY ERIKSEEN. REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISET OVAT TUTKIMUKSESSA MUKANA VUODESTA 1998 ALKAEN, RUOTSINKIELISET VUODESTA 2007 ALKAEN JA MUUNKIELISET VUODESTA 2016 ALKAEN. TULOKSET JATKUVAT SEURAAVASSA KUVAAJASSA. VUOSINA 1998–2002 YHTEISKUNNALLISESTA ASEMASTA KYSYTTIIN MUODOSSA “HYVÄ JA ARVOSTETTU YHTEISKUNNALLINEN ASEMA”.

KUVAAJA 33. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN "KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ OLET 35-VUOTIAANA SAAVUTTANUT SEURAAVIA ASIOITA?" VUOSINA 1998–2024. REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISET OVAT TUTKIMUKSESSA MUKANA VUODESTA 1998 ALKAEN, RUOTSIKIELISET VUODESTA 2007 ALKAEN JA MUUNKIELISET VUODESTA 2016 ALKAEN.

ja se on vaihdellut 40 prosentin ja hieman yli 40 prosentin välillä vuodesta 2005. Yhteiskunnallinen asema on siis nuorille vähemmän tärkeää kuin omaan toimeentuloon, läheisiin ja ystävyys-suhteisiin tai erilaisiin materiaalsiin arvoihin liittyvät asiat. Sekä politiikassa oleminen että työskentely omassa yrityksessä ovat kasvattaneet merkitystään, vaikka enemmistö ei niitä tärkeinä pidäkään.

Vuodesta 2005 on voitu seurata neljää vaittämää. Ystäväistä toki kysyttiin jo vuonna 1998, mutta eri muotoilulla: ”luotettavat ja hyvät ystävät”. Tuolloinkin ystävien merkitys oli kaikkein suurin. (Saarela 1998.) Vuoden 1998 muotoilussa kysytään kuitenkin kahta erillistä, vaikkakin toisiinsa liittyvää asiaa. Kysymys muotoiltiin myöhemmin uudelleen muotoon ”läheiset ystävät”. Läheisten ystävien ja hyvän fyysisen kunnon

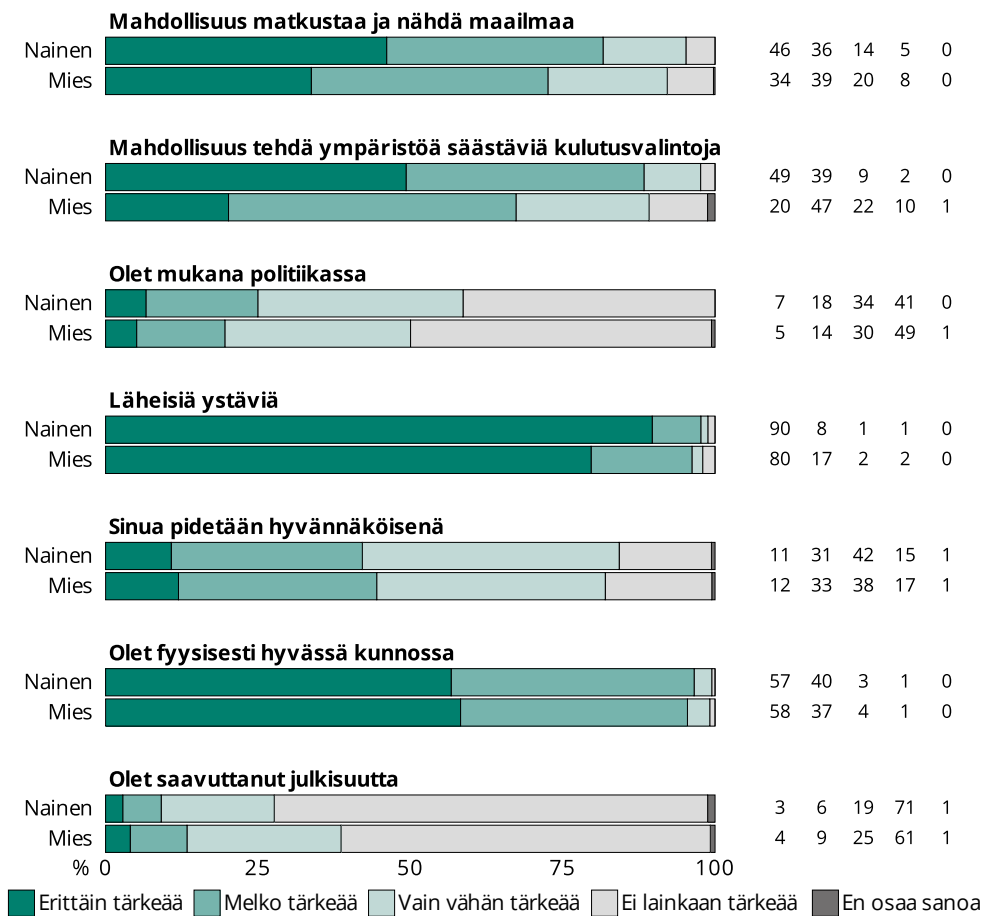

KUVAAJA 34. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN ”KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ OLET 35-VUOTIAANA SAAVUTTANUT SEURAAVIA ASIOITA?” REKISTERISUKUPUOLEN MUKAAN VUONNA 2024. TULOKSET JATKUVAT SEURAAVASSA KUVAAJASSA.

merkitys on ollut tärkeää lähes kaikille vastaajille kaikkina kolmena vuotena, jolloin niistä on kysytty. Tätä havaintoa voinee tulkita siten, että yksilöön liittyvät asiat koetaan tärkeiksi, mutta yksilön hyvinvointitekijäksi nähdään paitsi omina ja toimeentulo, myös sosiaaliset suhteet.

Vuodesta 2005 niiden osuus, joille on tärkeää, että muut pitävät heitä hyvännäköisenä, on kasvanut 33 prosentista 43 prosenttiin vastaajista. Lisäksi erittäin tärkeänä asiaa pitävien osuus on kivunnut 4 prosentista 11 prosenttiin. Kun lisäksi

havaitaan, että fyysistä kuntoa erittäin tärkeänä pitävien osuudessa on ollut 15 prosenttiyksikön kasvua, voidaan väittää, että omaan fyysisyyteen liittyvien asioiden merkitys on maltillisesti noussut nuorten keskuudessa. Enemmistö nuorista ei kuitenkaan pidä hyvännäköisyyttä edes melko tärkeänä. Vuonna 2024 puhelinvastaajista 11 prosenttia piti tärkeänä sitä, että on ollut julkisuudessa. Osuus on noussut muutaman prosenttiyksikön, mutta julkisuus on kysytyistä vaihtoehdoista silti vähämerkityksellisin ja on ollut sitä aina, kun

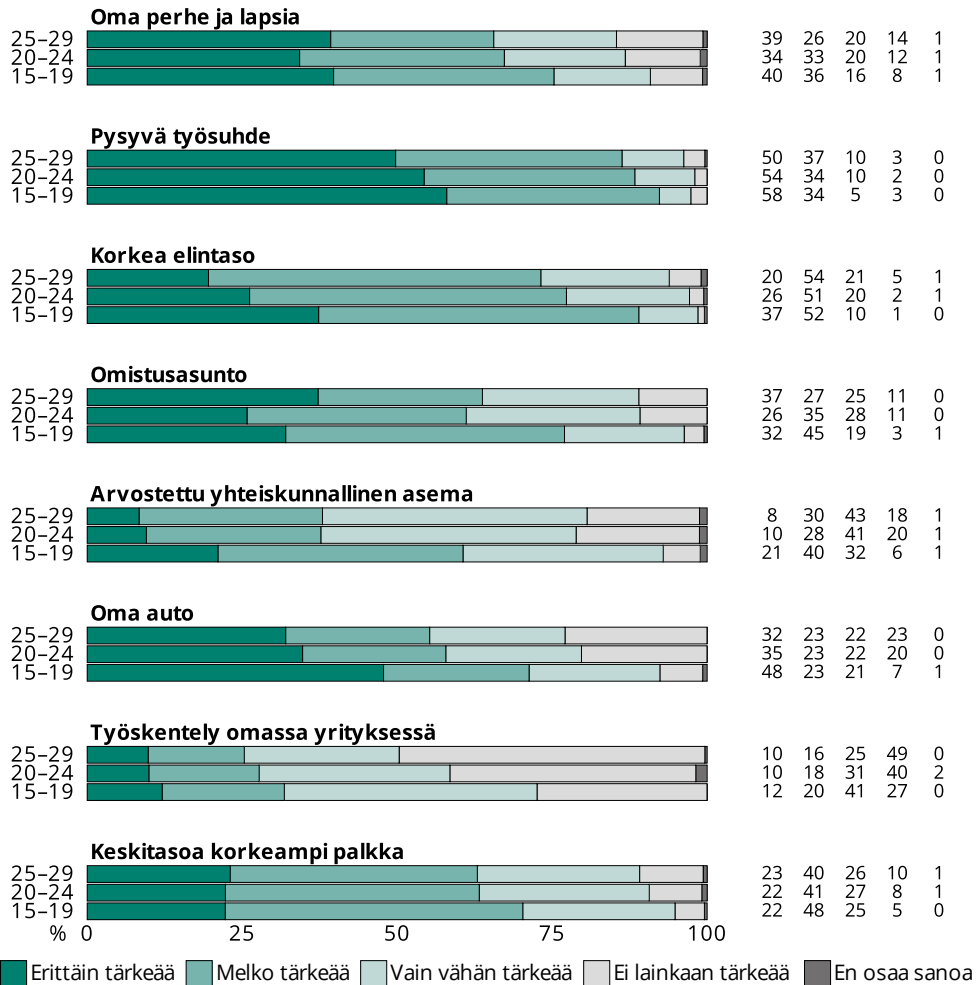

KUVAAJA 35. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN "KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ OLET 35-VUOTIAANA SAAVUTTANUT SEURAAVIA ASIOITA?" REKISTERISUKUPUOLEN MUKAAN VUONNA 2024.

asiasta on kysytty. Luku on samansuuruinen Lasten ja nuorten säätiön toteuttaman, nuorten unelmia käsitelleen selvityksen kanssa. Sen mukaan 14 prosenttia nuorista unelmoi julkisuudesta (Lasten ja nuorten säätiö 2024).

Sukupuolten tulevaisuudenkuvia vertailtaessa havaitaan jonkin verran eroja (kuvaajat 34 ja 35). Läheiset ystävät, fyysinen kunto, pysyvä työsuhde, korkea elintaso ja arvostettu yhteiskunnallinen

asema ovat lähes yhtä tärkeitä molemmille. Naiset pitävät tärkeämpinä mahdollisuutta matkustaa ja nähdä maailmaa, mahdollisuutta tehdä ympäristöystävällisiä valintoja sekä hieman enemmän miehiä tärkeänä myös politiikassa mukana olemista. Miehillä tärkeämpiä ovat puolestaan oma perhe ja lapset, omistusasunto, oma auto, omassa yrityksessä työskentely ja jossakin määrin oma ulkonäkö. Osa näistä eroista vahvistaa tutkimuksissa jo

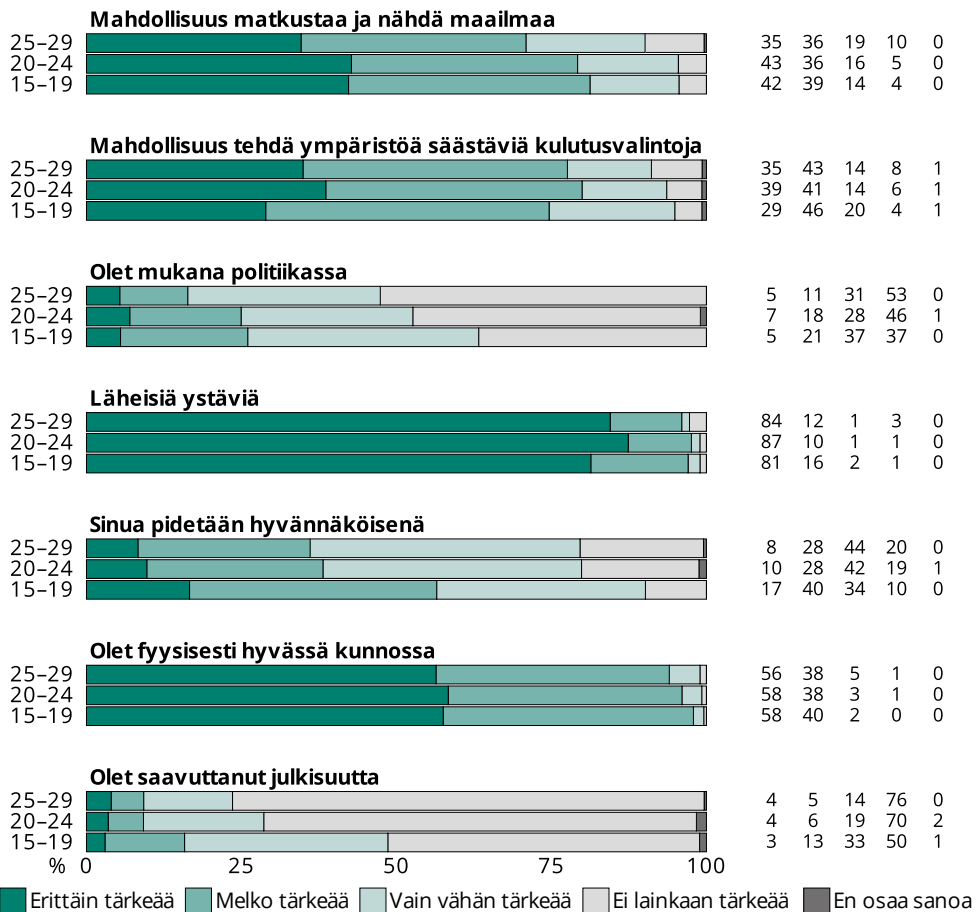

KUVAAJA 36. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN "KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ OLET 35-VUOTIAANA SAAVUTTANUT SEURAAVIA ASIOITA?" IKÄRYHMÄN MUKAAN VUONNA 2024. TULOKSET JATKUVAT SEURAAVASSA KUVAAJASSA.

havaittuja sukupuolten mukaisia eroja. Esimerkiksi naisten miehiä myönteisempi suhtautuminen ympäristöön on usein tehty havainto (esim. Kiilakoski & Laine 2022). Suomen väestökehitystä ja lasten saamista koskevaan keskusteluun mielenkiintoinen havainto on, että siinä missä kumpikin sukupuoli pitää ystäviä yhtä tärkeinä, on miehissä enemmän heitä, joiden mielestä oman perheen saavuttaminen 35 ikävuoteen mennessä on tärkeä asia.

Vastaajien iällä on keskeinen merkitys, kun kysytään, mitä asioita on haluttu saavuttaa 35 vuoden iässä (kuvaajat 36 ja 37). Alle 20-vuotiailla

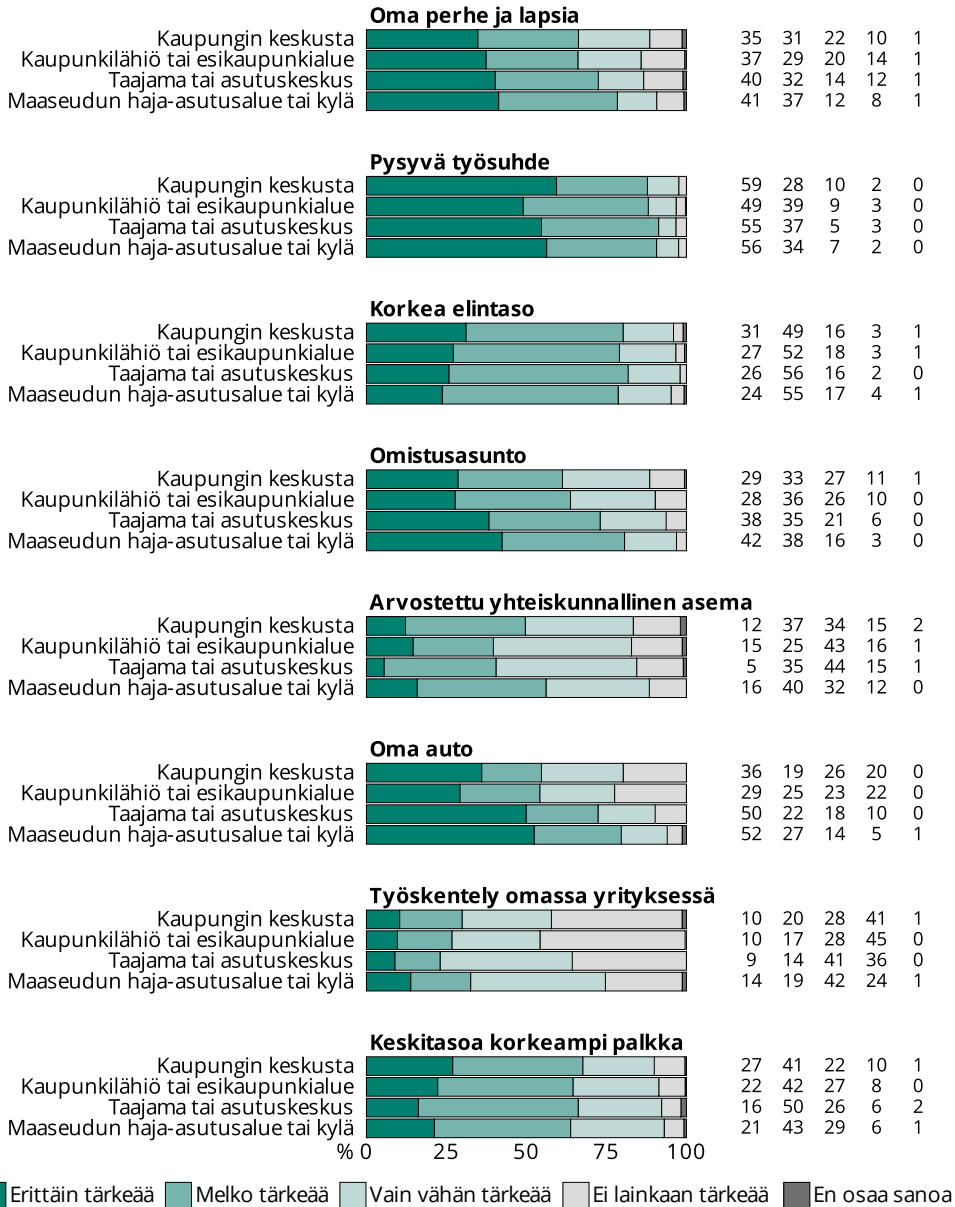
vastaajilla tämä elämänhetki on vasta tulevaisuudessa yli 15 vuoden päässä, mutta osalle vastaajista 35 ikävuotta tulee vastaan alle kymmenen vuoden kuluessa. Tulevaisuusperspektiivi on siis vastaajilla erilainen, ja on oletettavaa, että se näkyy myös vastauksissa. Siksi kiinnostavia ovat myös ne asiat, jotka yhdistävät eri vastaajia, sillä näiden asioiden voi väittää olevan henkilökohtaisesti tärkeitä koko barometrin vastaajakunnalle nuoruuden eri vaiheissaan, aina teini-ikästä nuoren aikuisuuden loppumetreille. Tällaisia asioita ovat ystävät, fyysinen kunto, keskitasoa korkeampi palkka,

KUVAAJA 37. PUHELINVESTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ OLET 35-VUOTIAANA SAAVUTTANUT SEURAAVIA ASIOITA?” IKÄRYHMÄN MUKAAN VUONNA 2024.

julkisuus sekä mahdollisuus tehdä ympäristöä säästäviä kulutusvalintoja. Muissa kysymyksissä asioiden tärkeys vähenee iän myötä. Voi arvailla,

että osa kysymyksistä selittyy vastaajien iällä – vaikkapa niin, että mitä konkreettisemmaksi asiaksi oman perheen perustaminen tulee iän myötä, sitä

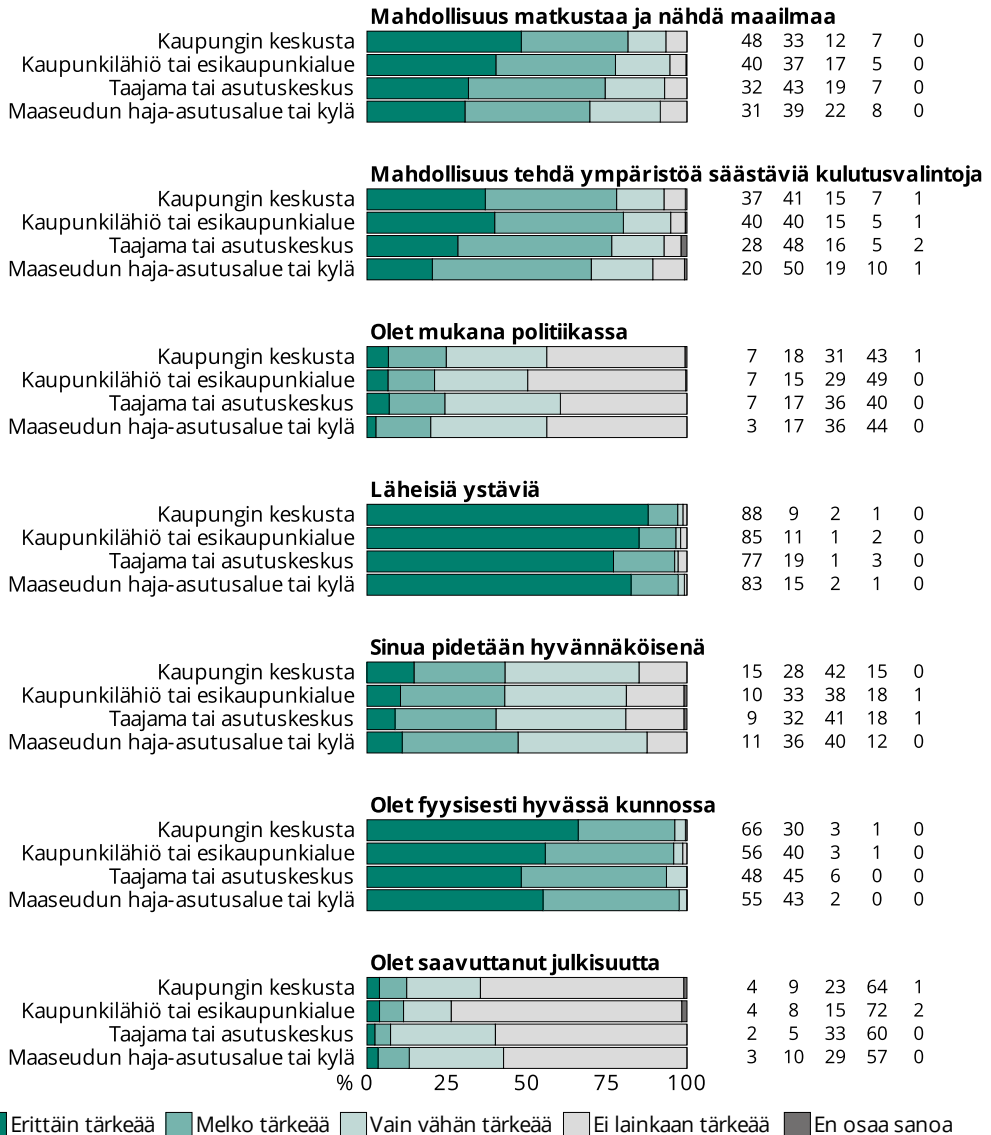

KUVAAJA 38. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN "KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ OLET 35-VUOTIAANA SAAVUTTANUT SEURAAVIA ASIOITA?" IKÄRYHMÄN MUKAAN VUONNA 2024. TULOKSET JATKUVAT SEURAAVASSA KUVAAJASSA.

harvempi nuori näkee sen saavuttamisen tärkeänä 35 vuoden ikään mennessä.

Kuvaajissa 38 ja 39 on tarkasteltu tulevaisuus-odotuksia asuinpaikan mukaan. Siitä ilmenee, että merkittävä osa tulevaisuusodotuksista on riippumaton asuinpaikasta. Sen sijaan esimerkiksi

oma asunto, omistusasunto sekä oma perhe ja lapset ovat vähemmän tärkeitä kaupungissa asuvien nuorten tulevaisuusodotuksista, kun taas mahdollisuudet matkustaa ja nähdä maailmaa sekä tehdä ympäristöä säästäviä valintoja ovat heille tärkeämpiä.

KUVAAJA 39. PUHELINVESTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN "KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ OLET 35-VUOTIAANA SAAVUTTANUT SEURAAVIA ASIOITA?" IKÄRYHMÄN MUKAAN VUONNA 2024.

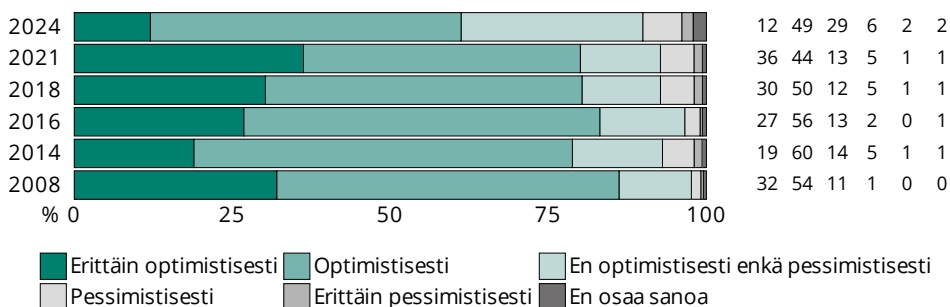
TULEVAISUUSUSKO

Kysymys siitä, kuinka optimistisesti tai pessimistisesti vastaaja suhtautuu tulevaisuuteen, lisättiin barometreihin vuonna 2008. Vastaajilta on kysyty näkemyksiä omasta tulevaisuudestaan (5 kertaa ennen tätä barometriä), oman asuinpaikan tulevaisuudesta (3 kertaa), Suomen tulevaisuudesta asuinmaana (5 kertaa), Euroopan tulevaisuudesta (2 kertaa) ja maailman tulevaisuudesta ylipäänsä (5 kertaa). Yleiskuva näissä vastauksissa on ollut, että vastaajat ovat suhtautuneet omaan ja Suomen tulevaisuuteen huomattavasti optimistisemmin kuin maailman tulevaisuuteen. (Kiilakoski & Laine 2022, 74–76.) Maailman tulevaisuuteen kohdistuva huoli ei siis välttämättä käänny huoleksi omasta tulevaisuudesta.

Laadullisessa tutkimuksessa ilmiötä on selitetty esimerkiksi sillä, että vaikka tulevaisuudessa nähtäisiinkin piirteitä, jotka tulevat aiheuttamaan hankaluuksia nuorille, nuoret ajattelevat itse selviytyvänsä. Esimerkiksi Minna Nikusen ja Päivi Korvajärven mukaan nuorilla aikuisilla on käytössään toiveikkaan pessimismin resurssi: nuoret

näkevät oman tulevaisuutensa myönteisessä tai toiveikkaassa valossa, vaikka he tunnistavat, että joillakin heidän vertaisillaan voi tulevaisuudessa olla hankaluuksia. Nikusen ja Korvajärven tulokinnan mukaan optimismissa onkin individualistinen piirre. (Nikunen & Korvajärvi 2022.) Samoin Anita Rubin on omista tutkimuksissaan todennut, että nuoret hahmottavat tulevaisuutensa omien toimintamahdollisuuksiensa ja toisaalta modernin teollisuusyhteiskunnan sosiaalista nousua enteilevien kehityskulkujen mukaisena. Maailman tulevaisuus sen sijaan näyttyy erilaisten uhkakuvien kautta. (Rubin 2013.) Kuten luvussa Onko menestyminen itsestä kiinni? todettiin, aiempaa harvempi on sitä mieltä, että yksilö voi vaikuttaa menestymiseensä. Voi olettaa, että tämä on yhteydessä myös tulevaisuususkoon.

Tässä barometrissa vastaajilta kysyttiin heidän näkemyksiään omasta tulevaisuudestaan. Kaikkienensa kysymys on esitetty barometrin historian aikana kuusi kertaa aikavälillä 2008–2024. Näin muotoutunut aikasarja kertoo 16 vuoden

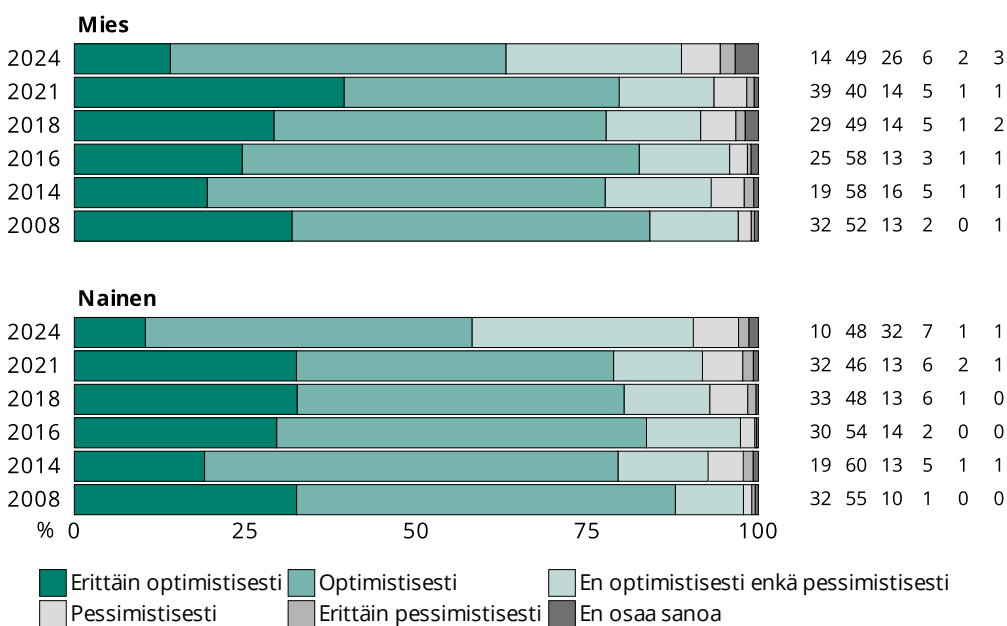
KUVAAJA 40. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUSTEN ARVIOITU JAKAUMA KYSYMYKSEEN "KUINKA OPTIMISTISESTI TAI PESSIMISTISESTI SUHTAUDUT OMAAN TULEVAISUUTEESI?" VUOSINA 2008–2024. VUOSINA 2018 JA 2021 TOISEKSI ÄÄREVIMMÄT VAIHTOEHDOT OLIVAT "JOKSEENKIN OPTIMISTISESTI" / "JOKSEENKIN PESSIMISTISESTI". VUOSINA 2008 JA 2014 MUKANA OLIVAT VAIN REKISTERIÄIDINKIELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

aikajänteellä tapahtuneista muutoksista nuorten suhteessa tulevaisuuteen (kuvaaja 40).

Vuonna 2024 erittäin optimistisesti omaan tulevaisuuteensa suhtautui 12 prosenttia puhelinvastaajista. Erittäin optimistisesti suhtautuvien osuus on vaihdellut huomattavasti vuosina 2008–2024. Suurimmillaan se on ollut vuonna 2021, jolloin keräysajankohtana ajankohtaisesta koronapandemiasta huolimatta erittäin optimistisia oli 36 prosenttia. Erittäin optimististen osuudessa on kuitenkin tapahtunut huomattavaa laskua vuodesta 2021, ja vuonna 2024 tämä osuus oli alimmillaan. Myös erittäin optimististen ja optimististen yhteenlaskettu osuus oli alimmillaan vuonna 2024. Korkeimmillaan osuus oli vuonna 2008, jolloin 86 prosenttia vastaajista suhtautui omaan tulevaisuuteensa optimistisesti. Vuonna 2024 vastaava osuus oli 61 prosenttia.

Optimististen osuudessa on huomattavaa laskua myös vuosista 2018 ja 2021.

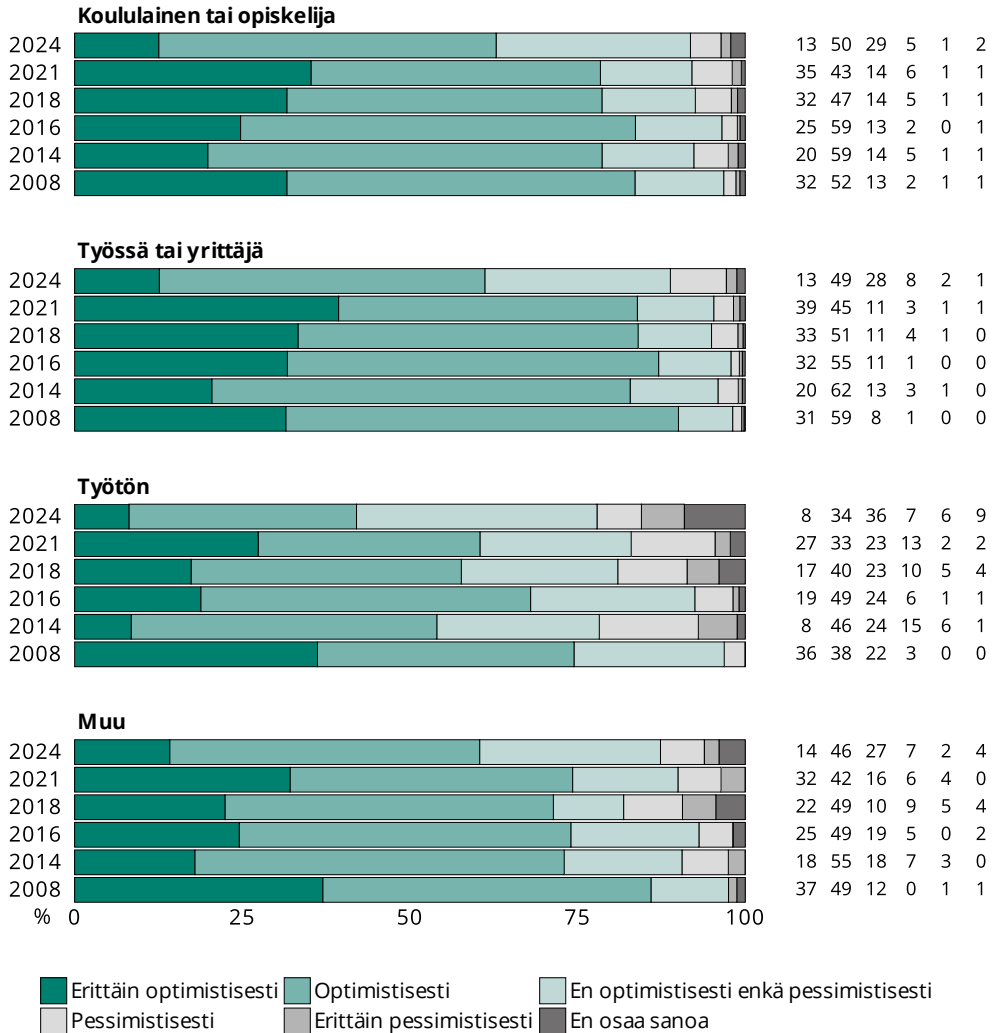
Muutos selittyy sillä, että yhä useampi nuori on siirtynyt vastaamaan suhtautuvansa neutraalisti, eli ei optimistisesti eikä pessimistisesti. Näiden nuorten osuus on kasvanut 16 prosenttiyksikköä vuodesta 2021 vuoteen 2024. Vaikka voidaan sanoa, että optimistisesti suhtautuvien määrä on vähentynyt, tämä ei siis tarkoita, että pessimismi sinällään on lisääntynyt. Pessimistisesti suhtautuvien osuus on edelleen varsin pieni. Kysymys tulevaisuususkosta noudattelee samantapaista kehityskulkua kuin tyytyväisyys elämään, jota käsiteltiin luvussa Elämänhallinta ja elämään tyytyväisyys. Tyytyväisyys elämään laski vuodesta 2020 vuoteen 2022, ja se pysyi samalla tasolla myös vuosina 2023 ja 2024. On tietysti luontevaa ajatella, että tyytyväisyydellä elämään on

KUVAAJA 41. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUSTEN ARVIOITU JAKAUMA KYSYMYKSEEN “KUINKA OPTIMISTISESTI TAI PESSIMISTISESTI SUHTAUDUT OMAAN TULEVAISUUTEESI?” REKISTERISUKUPUOLEN MUKAAN VUOSINA 2008–2024. VUOSINA 2018 JA 2021 TOISEKSI ÄÄREVIMMÄT VAIHTOEHDOT OLIVAT ”JOKSEENKIN OPTIMISTISESTI” / ”JOKSEENKIN PESSIMISTISESTI”. VUOSINA 2008 JA 2014 MUKANA OLI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

jonkinlainen yhteys myös tulevaisuuskoon. Kuten edellä todettiin, nuorten tulevaisuuskhoa ei selitä pelkästään heidän käsityksensä maailman tapahtumista, vaan kyse on yksilön käsityksistä koskien omia toimintamahdollisuuksiaan nyt ja tulevaisuudessa.

Nuorisobarometreissa on havaittu nuorten naisten kokevan miehiin verrattuna vähäisempää tyytyväisyyttä elämäänsä (Happonen & Kiilakoski 2024). Myös Kouluterveyskyselyn mukaan tytöt ovat tyytymättömpämpiä elämäänsä, minkä lisäksi heillä on enemmän yksinäisyyden kokemuksia ja

KUVAAJA 42. PUHELINVESTAAJIEN VASTAUSTEN ARVIOITU JAKAUMA KYSYMYKSEEN "KUINKA OPTIMISTISESTI TAI PESSIMISTISESTI SUHTAUDUT OMAAN TULEVAISUUTEESI?" PÄÄASIALLISEN TOIMINNAN MUKAAN VUOSINA 2008–2024. VUOSINA 2018 JA 2021 TOISEKSI ÄÄREVIMMÄT VAIHTOEHDOT OLIVAT "JOKSEENKIN OPTIMISTISESTI" / "JOKSEENKIN PESSIMISTISESTI". VUOSINA 2008 JA 2014 MUKANA OLI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

he kokevat terveydentilansa heikommaksi. Näin on sekä peruskoulussa, ammatillisessa oppilaitoksessa että lukiossa opiskelevien osalta. (Heleinius & Kivimäki 2023.) Tulevaisuususkon osalta erot sukupuolten välillä ovat verrattain maltillisia (kuvaaja 41). Miehistä 63 prosenttia suhtautui vuonna 2024 tulevaisuuteensa optimistisesti, kun taas luku naisilla oli 58 prosenttia. Pessimistisesti suhtautuvien osuus oli molemmilla 8 prosenttia.

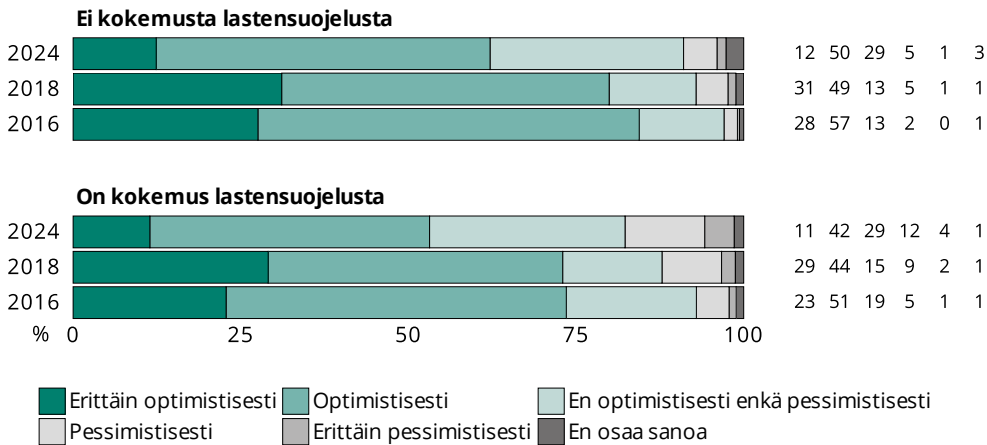
Kuvaajasta 41 voidaan lukea, että suurimmillaan optimismi oli vuonna 2008. Tuolloin sukupuolten välillä ei myöskään ollut juurikaan eroa. Tämän jälkeen optimistisesti tulevaisuuteen suhtautuvien osuus vaihteli 80 prosentin molemmin puolin. Molemmilla sukupuolilla kaikkein matalinta tulevaisuusoptimismi oli vuonna 2024.

Enemmän eroja piiryy näkyviin, kun tarkastellaan pääasiallista toimintaa eli sitä, ovatko vastaajat opiskelijoita, työssäkäyviä, yrittäjiä, työttömiä vai muussa elämäntilanteessa (kuvaaja 42). Tarkastelujaksona 2008–2024 työttömien tulevaisuususkon on ollut aina vähäisintä. Kaikissa elämäntilanteissa olevien tulevaisuususkon oli

suurimmillaan vuonna 2008 ja vähäisintä vuonna 2024. Muiden kuin työttömien tulevaisuususkon on ollut verrattain vakaata vuoteen 2021 asti. Vuonna 2024 optimististen määrä on vähentynyt ja erittäin optimistisesti suhtautuvien osuus oli aiempaa vähäisempi kaikissa ryhmissä. Työttömillä tulevaisuususkon on vaihdellut eniten.

Vuonna 2024 työttömistä 42 prosenttia eli alle puolet suhtautui tulevaisuuteensa optimistisesti. Muissa ryhmissä optimistisesti suhtautuvien osuus oli 60–63 prosenttia. Työttömissä oli suurin osuus pessimistisesti suhtautuvia sekä heitä, jotka eivät osanneet sanoa kantaansa. Vuodesta 2021 vuoteen 2024 on myös huomattavaa kasvua niiden työttömien osuudessa, jotka valitsevat ”en osaa sanoa” -vaihtoehtoon.

Lastensuojelutaustan on Nuorisobarometreissa havaittu olevan yhteydessä moniin eri asioihin. Se on yhteydessä myös tulevaisuususkon. Sellaiset puhelinvastaajat, joiden perhe oli peruskouluiässä tekemisissä lastensuojelun kanssa, ovat olleet jonkin verran vähemmän optimistisiä kuin he, joilla vastaavaa kokemusta ei ole

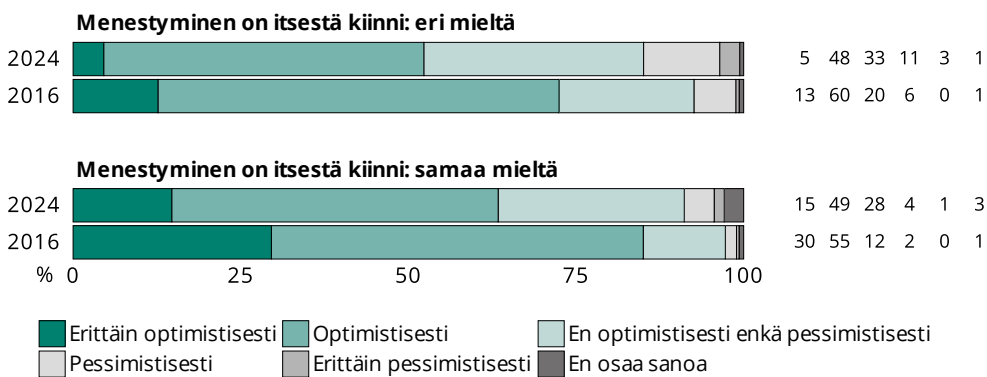

KUVAAJA 43. Puhelinvastaaajien vastausten arvioitu jakauma kysymykseen ”kuinka optimistisesti tai pessimistisesti suhtaudut omaan tulevaisuuteesi?” sen mukaan, oliko nuori ollut peruskouluiässä tekemisissä lastensuojelun kanssa. Vuonna 2018 toiseksi äärevimmät vaihtoehdot olivat ”jokseenkin optimistisesti” / ”jokseenkin pessimistisesti”. Vastaajat, jotka eivät osanneet tai halunneet vastata lastensuojelutaustastaan, on yhdistetty ”ei kokemusta lastensuojelusta” -ryhmään.

(kuvaaja 43). Kummankin ryhmän tulevaisuus-
usko on pudonnut. Lastensuojelutaustaa omaavilla
vastaajilla pessimismi on kasvanut tilastollisesti
merkittävästi nopeammin kuin muilla vastaajilla,
kun asiaa tarkastellaan lineaarisella todennäköi-
syyssasteikolla. Lastensuojelutaustaisista jopa 16
prosenttia suhtautui vuonna 2024 tulevaisuu-
teensa pessimistisesti.

Lopuksi tarkastelemme vielä sitä, missä
määrin tulevaisuususkon on yhteydessä käsityk-
siin yksilön mahdollisuuksista. Asia on tietysti

mielenkiintoinen silloin, kun selitetään, mistä tu-
levaisuususkon putoaminen voisi johtua. Toisaalta
sillä voi olla merkitystä myös, kun mietitään,
miten tulevaisuususkon voi vahvistaa. Kuvaajasta
44 voi lukea, että ne vastaajat, jotka ovat eri mieltä
siitä, että menestyminen on itsestä kiinni, suh-
tautuvat vähemmän optimistisesti tulevaisuuteen.
Heissä myös pessimistisesti suhtautuvien osuus
on isompi. Kummassakin ryhmässä optimististen
osuus on vähentynyt.

KUVAAJA 44. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUSTEN ARVIOITU JAKAUMA KYSYMYKSEEN "KUINKA OPTIMISTISESTI TAI PESSIMISTISESTI SUHTAUDUT OMAAN TULEVAISUUTEESI?" SEN MUKAAN, OLIKO NUORI ENEMMÄN SAMAA VAI ERI MIELTÄ VÄITTEESTÄ "MENESTYMINEN ELÄMÄSSÄ ON ITSESTÄ KIINNI". HEIDÄT, JOTKA VASTASIVAT "EN OSAA SANOA" MENESTYMISTÄ KOSKEVAAN KYSYMYKSEEN, ON JÄTETTY ANALYYSISTA POIS.

Ensimmäisen kerran nuorisotyön palveluista kysyttiin vuoden 2002 Nuorisobarometrissa. Kunnallinen nuorisotyö oli jo tuolloin 2000-luvun alussa vakiintunut maahamme. Tämä kehityskulku oli alkanut 1970-luvulla osana hyvinvointivaltion kehittymistä, ja ensimmäinen alaa koskeva laki oli säädetty jo vuonna 1972. Kaksi vuotta myöhemmin alkoi kahden vuoden nuorisotyöntekijöiden koulutus. Nuorisotyön kehitys oli edennyt voittopuolisesti järjestöjen tekemästä työstä yhdistelmäksi kuntien, seurakuntien ja järjestöjen tekemää työtä. Kunnat alkoivat viimeistään 1970-luvun loppupuolella muuntua keskeisiksi palveluntarjoajiksi. (Kiilakoski 2019.) Vuonna 2002 1990-luvun lama oli takanapäin ja elettiin Nokia-vetoisen kasvun vaiheita.

Vuoden 2002 Nuorisobarometrissa ei avattu, millaisen nuorisopoliittisen harkinnan kautta nuorisotyön palveluista päädyttiin kysymään. Tämä päätös on kuitenkin helppo nähdä suomalaisen nuorisopoliittikan kehityksessä. Suomalaisen nuorisopoliittikan ja nuorisotyön kehitykselle leimallista on ollut hyvinvointipalveluiden kohdistaminen kaikille nuorille tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusperiaatteiden mukaan. Tällainen kokonaisvaltainen pyrkimys on ollut voimassa 1960-luvulta lähtien. Siihen on myös liittynyt tietopohjaisuuden kehittäminen. (Hoikkala 2017.) Vuonna 2002 voimassa olleen nuorisotyölain mukaan nuorisotyössä ”parannetaan nuorten elinoloja ja luodaan edellytyksiä nuorisotoiminnalle” (Nuorisotyölaki 235/1995, §2). Suomalaisen nuorisotyön pitkä linja korostaakin nuorten kasvuympäristöön vaikuttamista. Elinolojen sekä elinolojen parantamisen käsitteillä on otettu kantaa siihen, ettei nuorisotalan tule toimia pelkästään nuorten kanssa vaan sen on laajemmin osallistuttava yhteiskunnan ja kuntien parantamiseen. Nuorisotoiminnan edellytyksillä

taas viitataan siihen, että nuorisotyön tehtävä on luoda nuorille mahdollisuuksia omaehtoiseen eli aikuisista irralliseen vertaisvuorovaikutukseen perustuvaan toimintaansa.

Seuraavan kerran nuorisotyön palveluista kysyttiin vuoden 2008 Nuorisobarometrissa. Tuolloin tehdyn ratkaisun mukaan kysymys kohdennettiin vain alle 20-vuotiaille nuorille (Myllyniemi 2008, 86). Tätä perusteltiin sillä, että nuorisotyön tärkein kohderyhmä ovat barometrin nuorimmat vastaajat. Tämä oli tuolloin perusteltua, sillä ajankohdan arvioiden mukaan ”kuntien käytännön nuorisotyön kohderyhmänä ovat 7–18-vuotiaat” (Aaltonen 2007, 22). Alle 10-vuotiaat nuorisotyön kohderyhmänä selittyivät alakoulun ensimmäisten luokkien iltapäiväkerhotoiminnalla. Tuolloin voimassa olleessa nuorisolaissa oli lavennettu nuorisotyön määritelmää. Kun aiemmin elinolosuhteet olivat nuorisotyötä, määriteltiin elinolosuhteiden parantaminen nyt nuorisopoliittikan tehtäväksi. Nuorisotyön nähtiin olevan nuorten ”oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta” (Nuorisolaki 72/2006, §2). Tämä määritelmä kiinnittää nuorisotyön ensisijaisesti vapaa-aikaan. Määritelmässä mainittu sosiaalinen vahvistaminen oli tuolle ajalle luonteenomainen käsite, jolla viitattiin sosiaaliseen tukeen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Kasvun ja itsenäistymisen tuen korostus tuolloisessa nuorisolaissa on puolestaan ymmärrettävää siitä näkökulmasta, että Suomessa nuorisotyössä on ollut leimallisesti kyse kasvun tuesta, ohjaamisesta tai nuorisokasvatuksesta. Muualla Euroopassa nuorisotyötä saatetaan hahmottaa enemmän sosiaalityötä lähellä olevana toimintana (Williamson 2017).

Nuorisotyön muutoksia voi hahmottaa katso-
malla vuoden 2016 nuorisolakia, jossa määritelmä
nuorisotyöstä muuttui jälleen edelliseen
verrattuna. Määritelmä lyheni, ja siitä poistettiin
maininta nuorten omasta ajasta esimerkiksi siitä
syystä, että nuorisotyön ja koulun yhteistyö oli
tihentymässä. Aiemmin oma aika oli hahmotettu
koulun ja opiskelun ulkopuolisena aikana, eikä
kouluaikana tehtävä nuorisotyö sopinut tähän
määritelmään. Uuden määritelmän mukaan nuor-
isotyö on ”nuorten kasvun, itsenäistymisen ja
osallisuuden tukemista yhteiskunnassa” (Nuoriso-
laki 1285/2016, §3). Määritelmä säilyttää keskei-
sen kasvatuksellisen painotuksensa, ja sosiaalinen
vahvistaminen muuttui osallisuuden tukemiseksi
yhteiskunnassa. Nuorisopolitiikan sisältönä säilyi
kasvu- ja elinolosuhteiden parantaminen.

Nuorisotyöhön liittyvä kysymyspatteris-
to käsittelee nuorten näkemyksiä kunnallisen
nuorisotyön tärkeydestä. Vuonna 2020 kysyttiin
nuorisotyön palveluiden käytöstä osana Nuor-
isobarometria, joka arvioi sosiaali- ja terveys-
palveluita. Kysymys kohdistui yleisesti nuoriso-
työhön. Tulosten mukaan nuorisotyön palveluita
käyttivät eniten 15–17-vuotiaat nuoret, joista
vajaa 40 prosenttia oli käyttänyt ainakin joskus
nuorisotyön palveluita. Palvelujen käyttäjien
osuus väheni, mitä vanhempia vastaajat olivat.
Sen sijaan kysyttäessä etsivästä nuorisotyöstä
osuudet olivat erilaisia. Tällöin eniten käyttäjiä
oli 18–20-vuotiaiden ryhmässä. (Myllyniemi &
Kiilakoski 2021, 24–26.) Vuonna 2023 kunnilta
kerätyn tiedon mukaan hieman vajaa puolet kun-
nista (47 %) rajaa nuorisotyön vanhimmat kohde-
ryhmät alle 19-vuotiaisiin (Kivijärvi, Kauppinen
& Kiilakoski 2024, 25–27). Koska vuonna 2008
rajattiin vastaajat alle 20-vuotiaisiin ja pääasial-
linen nuorisotyön käyttäjäryhmä rajautuu edel-
leen tähän ikäryhmään, myös tässä barometrissa
nuorisotyöhön liittyviin kysymyksiin pyydettiin
vastaajiksi 15–19-vuotiaita.

Vastaajia pyydettiin ilmaisemaan näkemyk-
sensä yhteensä kymmenestä erilaisesta kunnalli-
sesta nuorisotyön palvelusta. Kuutta näistä on
kysytty jo vuonna 2002. Yksi, mahdollisuus ko-
koontua johonkin sisätiloihin vapaamuotoisesti,

on esitetty tätä ennen vain vuonna 2008. Kaksi ky-
symystä muotoiltiin uudelleen, joten niistä ei ole
luotettavaa seurantatietoa. Vuonna 2008 kysyttiin
vastaajien näkemyksiä verkkonuorisotyöntekijäs-
tä sekä nuorten neuvonta- ja tiedotuspisteestä.
Kumpikin näistä nuorisotyön työmuodoista on
sittemmin kehittynyt teknologisen edistyksen ja
nuorisotyön sisäisen keskustelun myötä. Nuorten
osaamiskeskusten konsultoinnin jälkeen näis-
tä palveluista päädyttiin kysymään muodoissa
”nuorisotyötä verkossa ja somessa” sekä ”nuorten
tieto- ja neuvontapalvelu kasvokkain ja verkossa”.
Lisäksi kysymyspatteristoon lisättiin kokonaan
uusi kysymys koulunuorisotyöntekijästä. Koulu-
nuorisotyö on kehittynyt 2010-luvun aikana, ja
se on laajentunut 2020-luvun aikana (Kiilakoski
2016b; Kivijärvi, Kauppinen & Kiilakoski 2024).
Kysymysmuotoilujen muutos kuvastaa myös sitä,
että vaikka nuorisotyössä on nuorisotilojen kal-
taisia vakiintuneita työn tekemisen areenoita, se
myös reagoi aikaansa kehittäen uusia työtapoja
tai muovaten uudelleen jo vakiintuneita tapoja.

Vuoden 2024 barometrissa 15–19-vuotiailta
puhelinvastaajilta kysyttiin heidän näkemyksi-
ään siitä, kuinka tärkeää heille on, että heidän
kunnassaan tai kaupungissaan on tarjolla tiettyjä
nuorisotyön palveluita. Selkeä enemmistö vas-
taajista koki kaikki kysytyt palvelut erittäin tai
melko tärkeiksi, sillä osuudet vähintään melko
tärkeänä pitävillä vaihtelivat 75–89 prosentin vä-
lillä. Erittäin tärkeinä pitävien osuudet vaihtelivat
kysytyjen palveluiden osalta 29–51 prosentin
välillä. Eniten erittäin tärkeänä pidettiin nuorten
tieto- ja neuvontapalvelua kasvokkain tai verkos-
sa (51 %). Jaetusta näkemyksestä nuorisotyön
palvelujen tärkeydestä kertoo myös se, että vain
vähän tärkeänä pitävien osuus on vain muutaman
prosentin luokkaa jokaisessa kysytyssä palvelussa.

Vuodet 2002, 2008 ja 2024 kattava aikasarja
on olemassa kuudesta eri kysymyksestä. Aikasarja
kattaa yli 20 vuoden ajanjakson, mutta vuosien
2008 ja 2024 välillä on lähes yhden sukupolven
iän mittainen väli. Tämän takia aikasarja kuvaakin
pikemminkin näkemysten yleiskehitystä kuin
niiden vaihtelua vuositasolla. Huomionarvoista
on, että nuoret pitävät kaikkia kysytyjä palveluita

vuonna 2024 tärkeämpinä kuin vuonna 2002. Palveluita sekä erittäin tärkeinä että ainakin melko tärkeinä pitävien osuudet ovat kasvaneet tämän reilun 20 vuoden aikana. Mikäli vertaillaan kehitystä vuodesta 2008 vuoteen 2024, neljän kysytyyn palvelun tärkeys vastaajien mielestä on kasvanut. Näin vastausten voi katsoa olevan linjassa sen kanssa, että nuorisotyön ammattilaiset kokevat nuorisotyön yhteiskunnallisen merkityksen kasvaneen ja sen toimintojen monipuolistuneen 2000-luvun mittaan (Kivijärvi, Kauppinen & Kiilakoski 2024; Rauas 2024, 39).

Vuodesta 2002 asti kysytyistä vaihtoehtoista eniten tärkeänä puhelinvastaajat pitivät vuonna 2024 taloudellista tukea nuorisojärjestöille ja -ryhmille (kuvaaja 45). Ainakin melko tärkeänä tätä omassa kunnassaan piti 88 prosenttia vastaajista. Nuorisotyön tutkija Juha Nieminen on kutsunut tätä nuorisotyön tehtävää resursointi- ja allokointitehtäväksi. Tällä hän viittaa siihen, että nuorisotyön yksi tehtävä on vaikuttaa sekä siihen, kuinka paljon yhteiskunta suuntaa nuorelle ikäluokalle voimavaroja, että siihen, mihin nämä resurssit kohdistetaan. Nieminen myös korostaa, että nuorisotyön kokonaisuus koostuu useista erilaisista tehtävistä. (Nieminen 2007, 25.) Kun vertaillaan vuosia 2002 ja 2024, erittäin tärkeänä taloudellista tukea nuorisojärjestöille ja -ryhmille pitävien osuus on kasvanut 27 prosentista 40 prosenttiin ja ainakin melko tärkeänä pitävien osuus 73 prosentista 88 prosenttiin.

Vuonna 2024 vastaajista 85 prosenttia piti vähintään melko tärkeänä sitä, että kunnassa on nuorisotyöntekijä ja koululaisten iltapäiväkerhoja. Erittäin tärkeinä näitä toimintoja pitävien osuudet ovat myös hyvin samalla tasolla, sillä nuorisotyöntekijöitä erittäin tärkeinä piti 43 prosenttia ja iltapäiväkerhoja 42 prosenttia. Nuorisotyöntekijöiden tärkeyttä voinee pitää myös osoituksena nuorisotyön tärkeydestä ylipäänsä. Tulos kertoo myös siitä, että vastaajat tunnistavat nuorisotyöntekijöiden olemassaolon ammattikuntana.

Kunnan tulee järjestää iltapäivätoimintaa joko itsensä toteuttamana tai ostopalveluna. Opetushallituksen vuoden 2018 raportin mukaan

55 prosenttia ykkösluokkalaisista osallistui iltapäivätoimintaan (Holappa ym. 2018, 9). Tiedot ovat vuosilta 2016 ja 2017. Voinee päätellä, että noin puolet Nuorisobarometrin 15–19-vuotiaista vastaajista on itse osallistunut iltapäivätoimintaan ja että valtaosalla vastaajista lienee myös jonkinlainen käsitys toiminnasta. Kunnallisen nuorisotyön yhteys iltapäivätoimintaan on vuonna 2024 ohut: kuntien itsensä ilmoittama nuorisotyön alaikäraja oli vuonna 2024 toteutetun tutkimuksen mukaan keskimäärin 10,55 vuotta, ja vain noin viidenes kunnista työskenteli kahdeksanvuotiaiden tai nuorempien kanssa. (Kivijärvi, Kauppinen & Kiilakoski 2024, 26–27.) Iltapäiväkerhotoiminnasta kysyminen nimenomaan nuorisotyön yhteydessä on siis nykyperspektiivistä hieman harhaanjohtavaa, mutta kysymys haluttiin säilyttää osana olemassa olevaa kysymyspatteria.

Nuorisotaloja ja -tiloja omassa kunnassaan ainakin melko tärkeinä piti 84 prosenttia puhelinvastaajista vuonna 2024. Erittäin tärkeinä niitä piti 41 prosenttia vastaajista. Nämä osuudet ovat samansuuruisia niiden kanssa, jotka pitivät nuorisotyöntekijöitä tärkeinä. Osittain tätä selittänee se, että nuorisotalot ovat olleet jo pitkään keskeinen ja näkyvä osa nuorisotyötä, vaikka toiminnot ovatkin laajentuneet 2000-luvun aikana monille muille kentille (Kiilakoski 2011; Kalliomaa & Ahonen-Walker 2019). Tämän kehityskulun myötä nuorisotilojen määrä on ollut laskusuunnassa. Kun vuonna 1989 tiloja oli 1546 ja vielä 2010-luvun alussa noin 1000 (Forkby & Kiilakoski 2014, 4), on määrä vuoden 2024 Nuorisotilastojen mukaan 794 (Suomen nuorisotyön tilastot 2024). Tilastoinnissa on kuitenkin epävarmuutta. Silti on selvää, että vuosien 2002 ja 2024 aikana nuorisotilojen määrä on laskenut prosentuaalisesti merkittäväällä tavalla. Nuorten näkemys nuorisotalojen ja -tilojen tärkeydestä ei sen sijaan ole muuttunut. On tietysti huomattava, että nuoret pitävät myös käytännössä kaikkia muita kysytyjä nuorisotyön muotoja tärkeinä. Tällöin resurssien suuntaaminen useisiin eri nuorisotyön muotoihin on myös nuorten tarpeisiin vastaamista.

Vuonna 2024 nuorisovaltuustoja ainakin jonkin verran tärkeinä omassa kunnassaan piti

77 prosenttia puhelinvastaajista ja erittäin tärkeinä kolmannes (33 %). Muutos vuoteen 2002 on huomattava, sillä tuolloin vain hieman yli puolet (56 %) nuorista piti nuorisovaltuustoja ainakin jonkin verran tärkeinä. Myös nuorisovaltuustoja ei lainkaan tärkeinä pitävien osuus on laskenut 17 prosentista 3 prosenttiin. Nuorisovaltuustoja siis pidetään aiempaa tärkeämpinä.

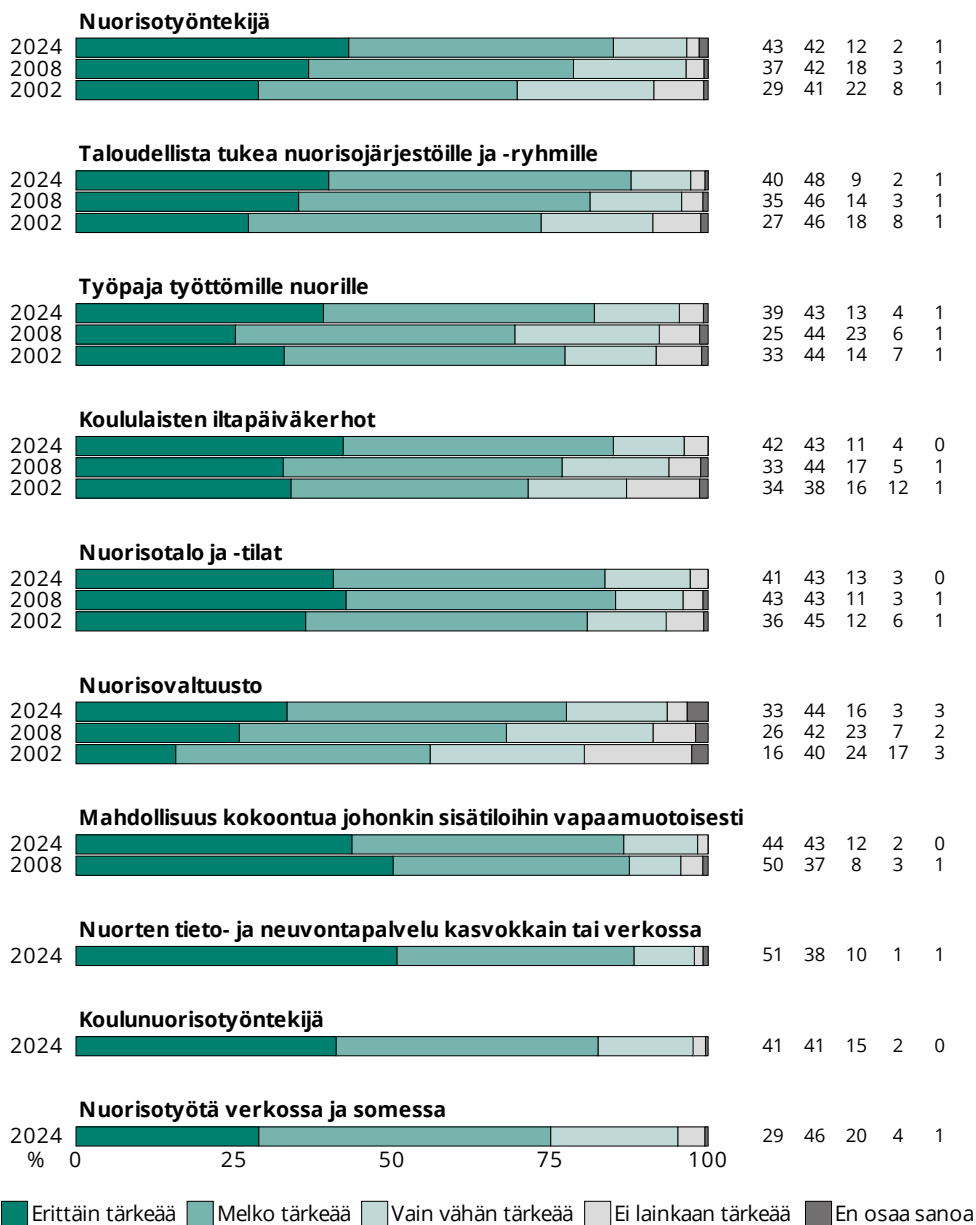
Lukuja voi tarkastella suhteessa suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneisiin kehityskuluihin. Nuorten osallisuuteen alettiin kiinnittää enenevässä määrin huomiota 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Tällöin huomiota kohdennettiin sekä vaikuttamiseen että yhteisöllisyyteen, eli sekä osallisuuden poliittisiin että sosiaalisiin ulottuvuuksiin. Nuorisotyö oli aktiivinen toimija nuorisovaltuustojen tukemisessa, ja valtuustot käytännössä rakentuivatkin nuorisotyön yhteyteen. (Kiilakoski 2022.) Vuonna 2003 nuorten vaikuttajaryhmiä oli 186 kunnassa kaikkina 432 kunnasta, eli siis 43 prosentissa kuntia. Osallisuustutkija Anu Gretschelin vuoden 2007 arviota mukaan puolet näistä vaikuttajaryhmistä oli nuorisovaltuustoja. (Gretschel 2007, 105.) Osuus kasvoi tästä tasaisesti, ja 2010-luvun ensimmäisinä vuosina se oli 70 prosentin lukemissa tai korkeampi (Valtion nuorisoneuvosto 2020). Merkittävä vedenjakaja oli vuosi 2015, jolloin voimaan tullut kuntalaki velvoitti kunnanhallitusta asettamaan nuorisovaltuuston tai sitä vastaavan elimen. Tätä perusteltiin nuorten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien kasvulla. (Kuntalaki 410/2015, § 26.) Tämän jälkeen nuorisovaltuustoja onkin ollut lähes kaikissa kunnissa. Nuorten näkemykset nuorisovaltuustojen tärkeydestä ovat siis ajallisesti kehittyneet yhdessä nuorisovaltuustojen kasvun kanssa.

Vuonna 2008 nuorilta kysyttiin, kuinka tärkeää heille on mahdollisuus kokoontua sisätiloihin vapaamuotoisesti. Sekä tuolloin että vuonna 2024 vapaamuotoista kokoontumista ainakin jonkin verran tärkeänä piti 87 prosenttia vastaajista. Sitä erittäin tärkeänä pitävien osuus on laskenut hieman: vuonna 2008 sitä erittäin tärkeänä piti 50 prosenttia, ja vuonna 2024 osuus oli 44 prosenttia puhelinvastaajista. Kysymystä voi tulkita

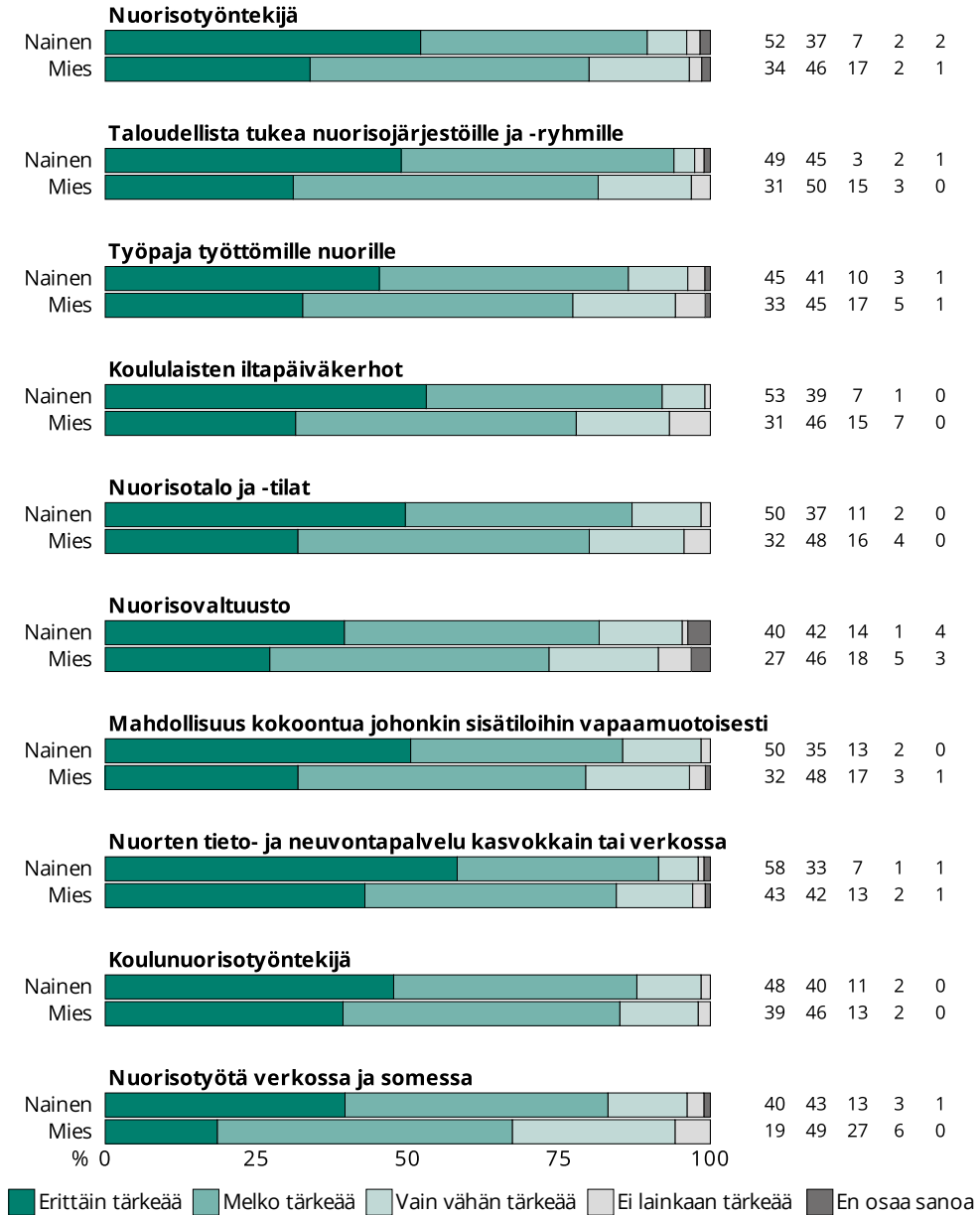
osoituksena useasta näkökulmasta. Yhtäältä se kertoo pysyvistä halusta nähdä toisia nuoria myös kasvokkain. Näin sitä voi tarkastella esimerkkinä siitä, ettei koronapandemia tuottanut pysyviä muutoksia nuorten tarpeeseen kohdata toisia nuoria. Korona-aikanakin oli tarve tavata toisia nuoria ja elää sitä kautta normaalia, vertaissuhteiden täyttämää arkea. (Laine ym. 2023.) Myöskään digitaalisten kulttuurien lisääntyminen ei ole kumonnut halua tavata toisia nuoria ilman aikuisten valvontaa. Toiseksi asiaa voi lähestyä perinteisenä kysymyksenä kodin, koulun ja työn ulkopuolisista tiloista, niin sanotuista kolmansista tiloista. Tällaisissa tiloissa nuoret voivat olla keskenään, rentoutua ja oleilla ilman aikuisten valvontaa. Nuorisotyöhön kysymys liittyy siten, että nuorisotilojen on ajateltu kykenevän vastaamaan juuri tähän tarpeeseen. Nuorisotyön laadusta kertoo se, että nuorisotilat voivat olla houkuttelevia, nuorisolähtöisiä kolmansia tiloja samalla kun niissä on ohjauksellinen ja kasvua tukeva aikuselementti. (Kiilakoski 2011; de St Croix & Doherty 2023.)

Vuoden 2024 barometrissa kysyttiin kolmesta eri palvelusta ensimmäisen kerran. Täysin uutena lisättiin kysymys koulunuorisotyöntekijästä. Koulunuorisotyöntekijän tärkeyttä koskevat näkemykset ovat varsin lähellä sitä, kuinka tärkeänä pidetään nuorisotyöntekijöitä yleisesti: ainakin melko tärkeänä koulunuorisontekijää piti 82 prosenttia puhelinvastaajista. Koulunuorisotyön merkitys on vahvistunut viimeistään 2010-luvun alusta lähtien. Kehitys on tapahtunut kuntien toimesta, sillä valtiovalta on osoittanut resursseja tähän vasta vuonna 2020, osin reaktiona tuolloin vallinneeseen pandemiaan ja sen tuottamiin hyvinvointivajeisiin. Vuonna 2024 koulunuorisotyötä teki tai sen tekemistä suunnitteli 94 prosenttia kunnista. (Kivijärvi, Kauppinen & Kiilakoski 2024, 63.) Tuloksia voi tulkita todeten, että nuorten näkemykset sen tärkeydestä ovat linjassa tehtyjen panostusten kanssa.

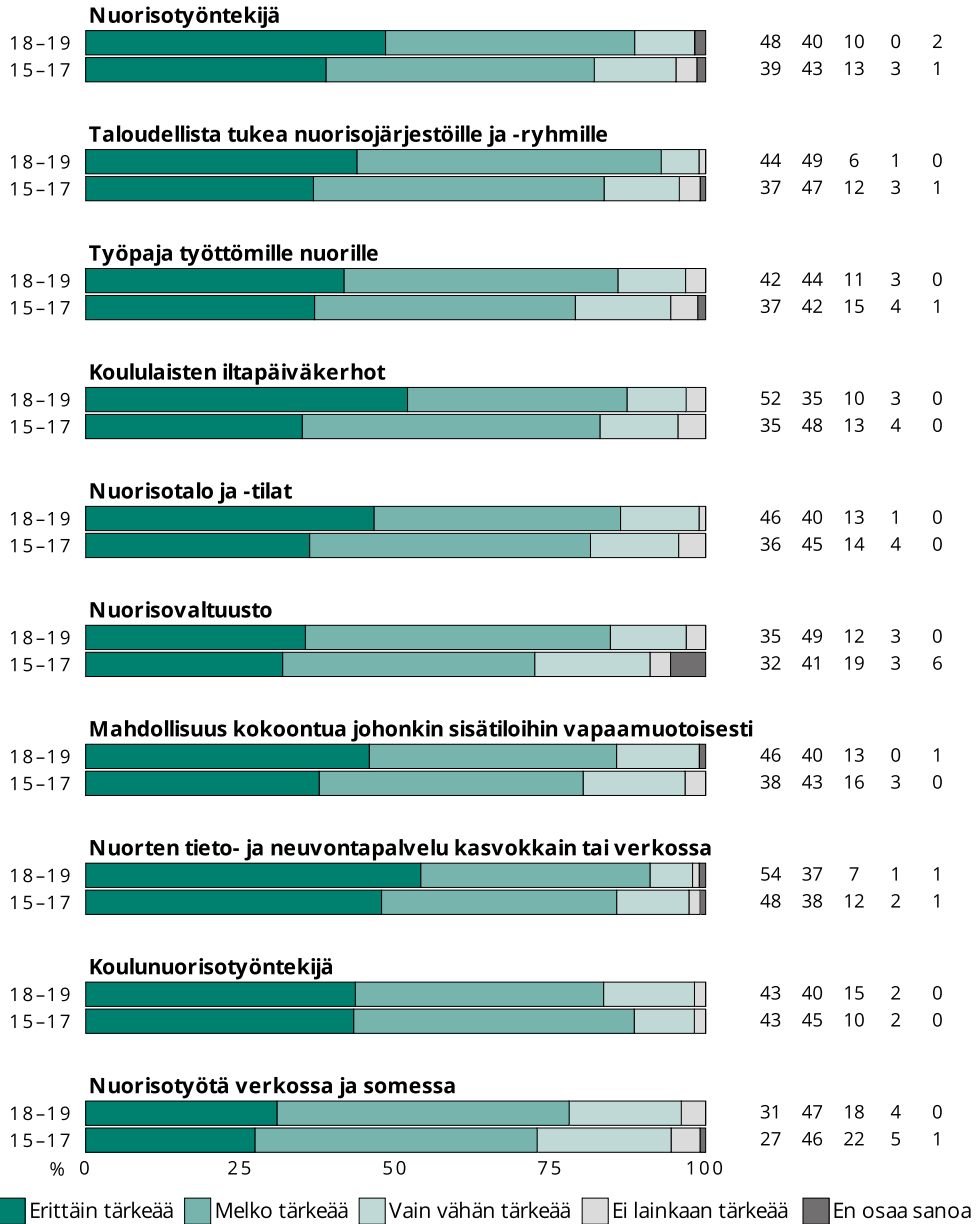
Kuten edellä kerrottiin, kaksi aiemmin kysytyistä vaihtoehdoista muotoiltiin tätä barometriä varten uudelleen, sillä tapa toteuttaa näitä nuorisotyön palveluita oli muuttunut. Vuosina

KUVAAJA 45. 15–19-VUOTIAIDEN PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ KUNNASSASI TAI KAUPUNGISSASI ON SEURAAVIA ASIOITA?” VUOSINA 2002–2024. VUONNA 2002 TUTKIMUKSESSA OLI MUKANA VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUONNA 2008 VAIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

KUVAAJA 46. 15–19-VUOTIAIDEN PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ KUNNASSASI TAI KAUPUNGISSASI ON SEURAAVIA ASIOITA?” VUONNA 2024 REKISTERISUKUPUOLEN MUKAAN.

KUVAAJA 47. 15–19-VUOTIAIDEN PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “KUINKA TÄRKEÄÄ SINULLE ON, ETTÄ KUNNASSASI TAI KAUPUNGISSASI ON SEURAAVIA ASIOITA?” IKÄRYHMITTÄIN VUONNA 2024.

2002 ja 2008 kysyttiin ”tieto- ja neuvontapisteen” tärkeydestä, kun taas vuoden 2024 kysymysmuotoilussa fyysisen pisteen sijaan korostuu itse tieto- ja neuvontapalvelu, jota voidaan toteuttaa paitsi kasvokkain myös verkossa. Kysymyksen uudelleenmuotoilussa kehittämispäällikkö Jaana Fedotoff ja pitkäkestoisesti nuorisotyötä kehittänyt osaamiskeskus Koordinaatti olivat suureksi avuksi. Puhelinvastaajista 89 prosenttia oli vuonna 2024 sitä mieltä, että kunnassa nuorten tieto- ja neuvontapalvelut kasvokkain tai verkossa ovat ainakin jonkin verran tärkeitä. Myös vuoden 2008 kysymys verkkonuurisotyöntekijästä muotoiltiin uudelleen, tällä kertaa osaamiskeskus Verken ja toiminnanjohtaja Minna Ilvan avulla. Kysymys muotoiltiin koskemaan työntekijän sijaan työmuotoa itseään. Vuonna 2024 nuorisotyötä verkossa ja somessa ainakin jonkin verran tärkeänä piti 75 prosenttia.

Tuloksia voi tulkita todeten, että nuorisotyö on vakiintunut myös nuorten näkökulmasta yhdeksi tärkeäksi palveluksi. Näin on siitä huolimatta, etteivät kaikki nuoret käytä nuorisotyön

palveluita. Vuoden 2020 Nuorisobarometrin mukaan vajaa 40 prosenttia 15–17-vuotiaista käytti nuorisotyön palveluita (Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 28). Palveluiden käyttö vähenee iän myötä. Nuorten arviot nuorisotyön tärkeydestä eivät siis kuvaa käyttäjien arvioita itse toiminnasta vaan siitä, millaisia palveluita kunnassa on tärkeää olla riippumatta siitä, käytetäänkö niitä. Kuvaajasta 47 ilmenee, että 18–19-vuotiaat puhelinvastaajat pitävät nuorisotyön palveluita tärkeämpinä kuin 15–17-vuotiaat. Kiinnostavasti koulunuorisotyöntekijä on ainoa kysytyistä nuorisotyön palveluista, jonka olemassaoloa 18–19-vuotiaat pitävät vähemmän tärkeänä kuin 15–17-vuotiaat vastaajat. Sukupuolittain tarkastellessa selviää, että tytöt pitävät nuorisotyön palveluja keskimäärin tärkeämpinä kuin pojat (kuvaaja 46). Näin on siitä huolimatta, että nuorisotyötä on historian eri vaiheissa pidetty pikemminkin poikia suosivana (ks. Honkasalo 2011; Forkby & Kiilakoski 2014). Tuloksia ei ehkä kannata katsoa ensisijaisesti palvelujen käyttämisen kysymyksenä, vaan tulkintana siitä, miksi näitä palveluja ylipäänsä tarvitaan.

Kysymys kuulumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan esitettiin ensimmäisen kerran vuoden 2004 Nuorisobarometrissa. Tuolloin tutkittiin nuorten kuulumisen kokemuksia erilaisiin yhteisöihin. Kysymyksen tulkittiin mittaavan sosiaalista pääomaa, joskin vain yhdeltä kulmalta. Tuolloin keskeisimmät kuulumisen yksiköt olivat perhe, ystävät, kaveripiiri ja koulu- tai työyhteisö. (Myllyniemi 2004, 32.) Tässä barometrissa esitettiin kuitenkin vain kysymys siitä, kuinka kiinteästi vastaajat kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan. Vastausvaihtoehdot tarjottiin viisiportaisesti ulottuen erittäin kiinteästä kuulumisesta erittäin löyhään tai ei ollenkaan kuulumiseen.

Kysymyksessä esitetty kuulumisen käsite viittaa yksilön suhteeseen johonkin sosiaaliseen yksikköön. Nuorisotutkija Jenni Kallio on tutkinut kuulumista mahdollisuutena kokea itsensä arvokkaaksi kansalaiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi. Hän toteaa, että kuulumisen kokemus on inhimillinen perustarve. Kuuluminen on yhtäältä henkilökohtainen kokemus siitä, että kuuluu johonkin paikkoihin ja yhteisöihin, mutta toisaalta sen toisena ulottuvuutena on poliittinen kiinnittyminen osaksi yhteisöä ja sitä kautta jako ”meihin” ja ”heihin”. (Kallio 2023, 54.) Näin kuuluminen on yhteydessä sosiaaliseen identiteettiin ja siihen, millaisiin ryhmiin ja yhteisöihin nuori samaistuu (Mutanen 2024, 29). Voi tulkita, että kysymys kuulumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan mittaa kuulumisen poliittisia ulottuvuuksia ja sitä, samaistuuko eli identifioituuko nuori suomalaiseksi. Tällaisenaan se kuvaa myös nuorisopolitiikan onnistumista eli sitä, pystyykö suomalainen yhteiskunta tarjoamaan nuorille samaistumispintaa.

Vuonna 2024 puhelinvastaajista 72 prosenttia ilmoitti kuuluvansa vähintään melko kiinteästi

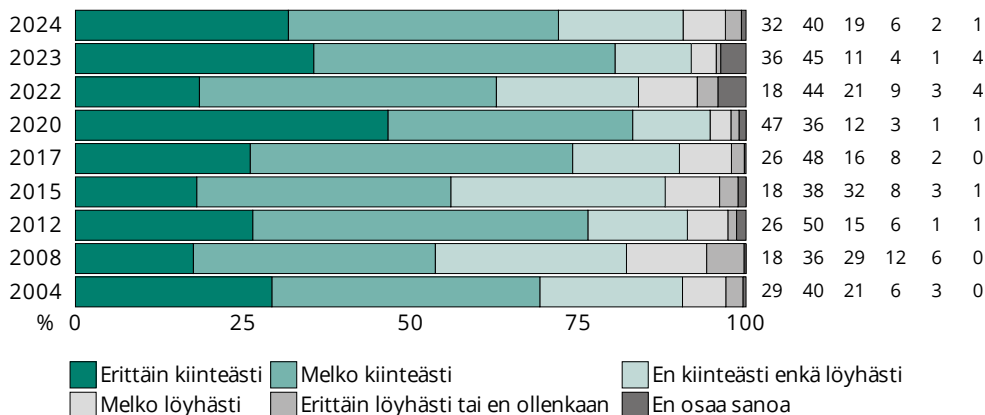
suomalaiseen yhteiskuntaan. Noin kolmannes eli 32 prosenttia vastasi kuuluvansa yhteiskuntaan erittäin kiinteästi. Melko tai erittäin löyhästi suomalaiseen yhteiskuntaan ilmoitti puolestaan kuuluvansa 8 prosenttia vastaajista. Selkeä enemmistö vastaajista tuntee kuitenkin kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan. Sukupuolten välillä ei ollut isoja eroja kysymyksen suhteen.

Kun tarkastellaan 20 vuoden aikasarjaa vuodesta 2004, havaitaan huomattavaa aaltomaista liikettä (kuvaaja 48). Vuonna 2004 ainakin melko kiinteästi suomalaiseen yhteiskuntaan kuuluvien osuus oli 69 prosenttia, mikä on varsin lähellä vuoden 2024 osuutta. Matalimmillaan osuudet ovat olleet vuosina 2008, 2015 ja 2022. Korkeimmillaan luku oli vuonna 2020, jolloin 83 prosenttia vastaajista ilmoitti kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan. Aaltomaisen liikkeen vuoksi ei voida erottaa selkeitä kehityskulkuja, mikä tekee tästä kysymyksestä poikkeavan joihinkin muihin tämän barometrin kysymyksiin verrattuna.

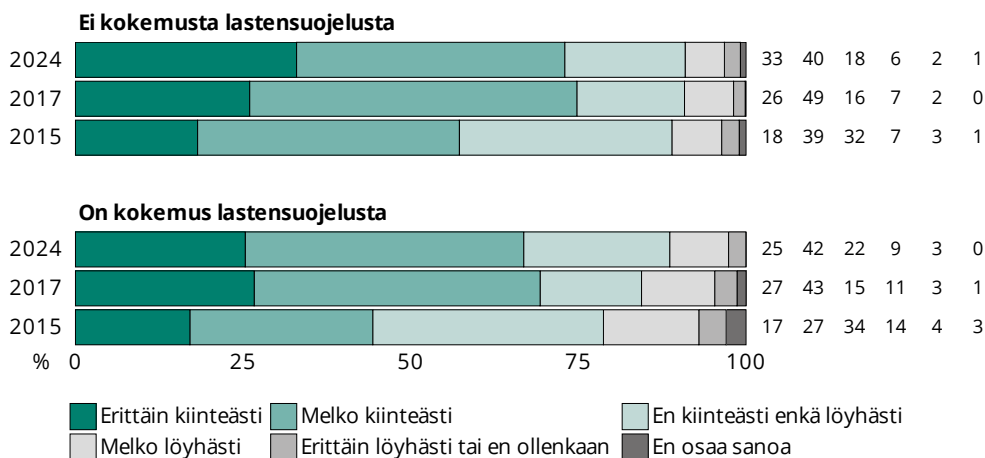
Niistä vastaajista, joiden perhe oli ollut tekemisissä lastensuojelun kanssa heidän peruskouluikässään, 67 prosenttia ilmoitti vuonna 2024 kuuluvansa erittäin tai melko kiinteästi suomalaiseen yhteiskuntaan (kuvaaja 49). 12 prosenttia puolestaan ilmoitti kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan löyhästi. Heillä, joilla ei ollut lastensuojelutaustaa, yhteiskuntaan kiinteästi kuuluvien osuus oli 73 prosenttia ja löyhästi kuuluvien 8 prosenttia. Vuonna 2015 lukemat kiinnittymisestä olivat ylipäätään matalia. Tuolloin 44 prosenttia lastensuojelutaustaisista ilmoitti kuuluvansa kiinteästi suomalaiseen yhteiskuntaan. Lastensuojelutaustan osalta barometrin aikasarja on suuntaa antava, mutta se haluttiin liittää osaksi barometriä, koska tulevaisuusoptimismia ja elämäntyytyväisyyttä

tarkasteltaessa lastensuojelutausta on yhteydessä vähäisempään optimismiin ja tyytyväisyyteen. Näitä lukuja tulkittaessa on hyvä huomioida

myös se, että yhteiskuntakiinnittyneisyydessä erot ovat vähäisempiä.

KUVAAJA 48. PUHELINVESTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “KUINKA KIINTEÄSTI TUNNET KUULUVASI SUOMALASEEN YHTEISKUNTAAN?” VUOSINA 2004–2024. VUONNA 2004 TUTKIMUKSESSA OLI MUKANA VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUOSINA 2008–2012 VAIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

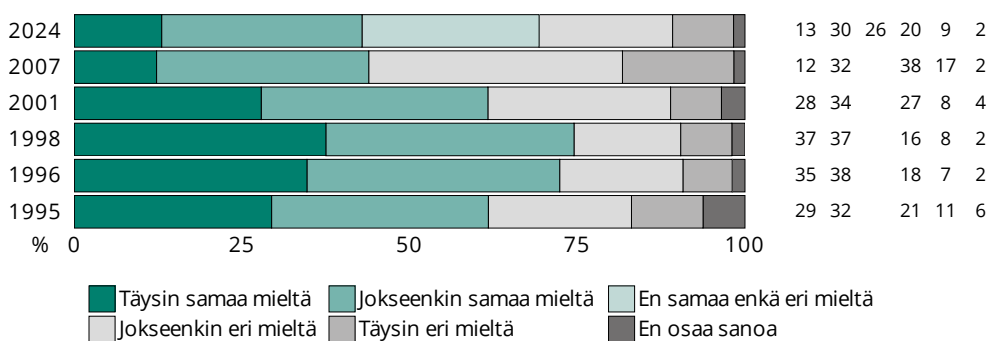
KUVAAJA 49. NUORTEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “KUINKA KIINTEÄSTI TUNNET KUULUVASI SUOMALASEEN YHTEISKUNTAAN?” VUOSINA 2015–2024 SEN MUKAAN, OLIVATKO VASTAAJIEN PERHEET TEKEMISSÄ LASTENSUOJELUN KANSSA HEIDÄN OLLESSAAN PERUSKOULUIKÄISIÄ. LASTENSUOJELUKOKEMUKSISTAAN EPÄVARMAT ON TÄSSÄ LUETTU HEIHIN, JOILLA EI OLE LASTENSUOJELUTAUSTAA.

YHDENVERTAISUUS, VÄHEMMISTÖT JA IDENTITEETIT

Jo Nuorisobarometrin toisena toteuttamisvuonna 1995 barometrin teemoja laajennettiin nuorten yleisiin arvoihin ja asenteisiin. Tuon vuoden barometrin johdannon mukaan tavoitteena oli ”kartoittaa laajasti yhteiskunnallista todellisuutta – sellaisena kuin nuoret itse sen kokevat, ei sellaisena kuin heidän oletetaan tai kuvitellaan sen kokevan” (Saarela 1995, 1). Osana arvoja ja yhteiskunnallista todellisuutta mittaavaa kysymyspatteristoa barometriin tuli monta ”isänmaallisuutta”, pakolaisia ja rasismia koskevaa kysymystä. Taustalla voidaan ajatella olevan barometria edeltävinä vuosina aktivoitunut yhteiskunnallinen keskustelu maahanmuutosta. 90-luvun taitteessa Suomeen tuli aikaisempaa enemmän turvapaikanhakijoita, joista näkyvin joukko pakeni Somalian sisällissotaa. Tätä seurasi pakolaisiin kohdistuneiden rasististen väkivaltarikosten aalto (Yle Elävä arkisto 2015). Näiden rikosten näkyvimpiin tekijöihin kuuluivat niin kutsutut Joensuun skinit. Barometrin rasismiin liittyvien

kysymysten ja väitteiden voidaan ajatella olleen reaktioita näihin näkyviin yhteiskunnallisiin kehityskulkuihin. Rasismia koskevista väitteistä tähän barometriin valittiin seuraava: ”Rasismi on lisääntynyt viime aikoina suomalaisten nuorten keskuudessa”. Kysymyksen muotoilua ja tuloksia pohdittaessa on muistettava, että varhaisimpien Nuorisobarometriin tiedonkeruu kohdistui vain suomenkielisiin nuoriin, kun taas vuoden 2024 tiedonkeruussa tavoiteltiin kaikenkielisiä nuoria. Heistä monella on maahanmuuttotausta, ja siten he voivat olla rasismien kokijoita ja arvioida suomalaisen yhteiskunnan rasismia myös omien kokemustensa kautta.

Valitettavasti rasismiin liittyvän kysymyksen suunnittelussa tapahtui tänä vuonna virhe. Vuoden 2024 vastausvaihtoehdoissa oli mukana vaihtoehto ”en samaa enkä eri mieltä”, jota ei ole ollut mukana aiempina vuosina. Tästä syystä vuoden 2024 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoiset aiempiin vuosiin verrattuna. Joitakin

KUVAAJA 50. NUORTEN VASTAUKSET VÄITTEeseen ”RASISMI ON LISÄÄNTYNYT VIIME AIKONA SUOMALAISTEN NUORTEN KESKUUDESSA” VUOSINA 1995–2024. VUOSINA 1995–2001 TUTKIMUKSESSA OLI MUKANA VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMENKIELISIÄ JA VUONNA 2007 VAIN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

päätelmiä voidaan kuitenkin tehdä. Usko siihen, että rasismi on lisääntynyt suomalaisnuorten keskuudessa, lienee laskenut 1990-luvun loppupuoleen verrattuna (kuvaaja 50). Jo vuoden 2007 luvut olivat merkittävästi alemmalla tasolla kuin vaikkapa huippuvuonna 1998. On syytä kuitenkin uskoa, että usko rasismin lisääntymiseen on kasvanut vuosien 2007 ja 2024 välillä. Tyypillisesti keskivaihtoehdon lisääminen neliportaiseen asteikkoon vähentää sekä samaa että eri mieltä olevien osuutta vastaajista, mutta vuosien 2007 ja 2024 samaa mieltä olevien vastaajien osuudet ovat tästä huolimatta lähes identtiset. Kasvusta ei kuitenkaan voida olla täysin varmoja.

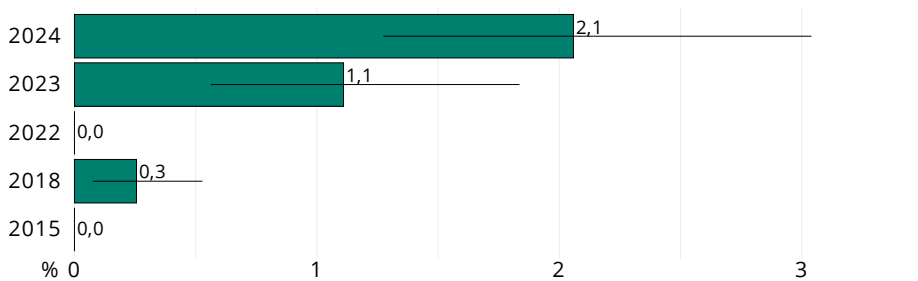
Nuorisobarometrissa, kuten käytännössä kaikissa kyselytutkimuksissa, on alusta lähtien tarkasteltu vastauksia myös sukupuolen mukaan. Sukupuoli on perustavalla tavalla ihmisen kokemusmaailmaa muokkaava tekijä. Suuret ja pienet asiat, kuten yksilöltä odotettu käyttäytyminen ja pukeutuminen, saatavilla olevat harrastusmahdollisuudet, koulujen ryhmäjaot, häirintäkokemukset sekä väkivallan uhka, riippuvat kaikki tilastollisessa mielessä siitä, mitä sukupuolta ympäröivät ihmiset ajattelevat henkilön olevan. Koska ihmisten keskimääräiset kokemukset, arvot ja asenteet eroavat sukupuolen mukaan, on tutkimuksen tärkeää ottaa tämä vaihtelu huomioon. Nuorisobarometrin historiassa yleisin tapa huomioida sukupuolten väliset erot on ollut tarkastella niin sanottua rekisterisukupuolta eli sitä, mikä sukupuoli nuorelle on merkitty väestötietojärjestelmään. Rekisterisukupuolta kutsutaan myös juridiseksi sukupuoleksi. Rekisterisukupuolella on tilastotutkimuksellisenä työkaluna se etu, että se mahdollistaa otantaan ilmaantuneiden sukupuolivoumien korjaamisen. Rekisterisukupuolen jakaumaa otoksessa on mahdollista verrata väestötietojärjestelmän tietoihin ja painottaa otos niin, että tutkimustulokset kuvaavat väestöä mahdollisimman hyvin.

Yksilön koettu sukupuoli voi myös olla eri kuin mitä ympäristö häneltä syntymässä määritetyn sukupuolen perusteella odottaisi. Tätä kutsutaan transsukupuolisuudeksi. Yhdessä intersukupuolisten kanssa transsukupuoliset

muodostavat sukupuolivähemmistöksi kutsutun joukon. Sukupuolen moninaisuuden huomiointiseksi barometrissa kysytään nykyään ihmisen koettua sukupuolta. Sukupuolivähemmistöön kuulumista on barometrissa kartoitettu kahdella tavalla: 1) kysymällä muunsukupuolisuudesta ja 2) kysymällä vähemmistöön kuulumisesta sukupuoli-identiteetin perusteella.

Koettua sukupuolta selvittävään kysymykseen on lisätty vaihtoehdoksi ”muu” ensimmäisen kerran vuonna 2015 (kuvaaja 51). Tuolloisen barometrin toimittaja kirjoitti teoksen tilasto-osiossa, että ”sukupuoli, kuten monet muutkin taustamuuttujat ovat – hyvästä syystä – alttiita kritiikille vallitsevien luokitusten ylläpitämisestä” (Myllyniemi 2016). Sukupuolen moninaisuuden kysymykset alkoivat tuolloin näkyä yhä useammin myös julkisuudessa. Esimerkiksi Ylellä esitettiin vuonna 2015 Oili Orispään lyhytdokumentti *Ei mies, ei nainen*, joka käsitteli myös muunsukupuolisuuden kysymyksiä. Ensimmäisenä kysymysvuonna 2015 yksikään barometrivastaaja ei kertonut olevansa muunsukupuolinen. Vuodesta 2023 lähtien muunsukupuolisuuden kokemus on kuitenkin ollut varsin nopeassa nousussa, ja vuonna 2024 jo reilut kaksi prosenttia puhelinvastaajista kertoi sukupuolensa olevan jotain muuta kuin mies tai nainen.

Kasvun taustalla voi ajatella olevan ainakin kolme ilmiötä: tiedon lisääntyminen, ilmiön normalisoituminen ja kokemusten kertyminen. Ensinnäkin sukupuolivähemmistöjä koskeva keskustelu ja tietoisuus on lisääntynyt huomattavasti viimeisten kymmenen vuoden aikana. Esimerkiksi vuoden 2015 Helsinki Pride -kulkueeseen osallistui noin 20 000 ihmistä (Yle Uutiset 2015), kun taas vuonna 2024 osallistujia oli jo viisinkertainen määrä (Yle Uutiset 2024c). Vuonna 2024 nuorilla on aikaisempaa enemmän tietoa muunsukupuolisuudesta, mitä on varmasti edistänyt esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan tekemä työ. Nykyään tieto leviää myös nuorten omissa sosiaalisen median verkostoissa. Toiseksi lisääntynyt tietoisuus tarkoittaa myös sitä, että vähemmistöön kuulumiseen liittyvä stigma on vähentynyt ja että nuoret uskaltavat nykyään avoimemmin kertoa muunsukupuolisuudestaan. Kolmanneksi, vaikka

KUVAAJA 51. MUUNSUKUPUOLISTEN OSUUS NUORISTA VUOSINA 2015–2024. VAAKAVIIVAT OSOITAVAT 95 % USKOTTAVUUSVÄLIN.

sukupuoli-identiteetti voi olla myös joustava, voidaan muunsukupuolisuuden kokemusten kuitenkin pääsääntöisesti ajatella kertyvän siten, että vuonna 2023 itsensä muunsukupuoliseksi määritelleet määrittelivät itsensä muunsukupuoliseksi myös vuonna seuraavana vuonna. Heidän lisäksi muunsukupuolisten osuuteen tulivat mukaan vuonna 2024 itsensä ensimmäistä kertaa muunsukupuoliseksi määritelleet.

Vuoden 2013 Nuorisobarometrin teema oli osallisuus (Myllyniemi 2014b). Tuona vuonna barometrissa kysyttiin ensimmäistä kertaa vähemmistöön kuulumisen kokemuksista. Ensimmäisenä vuonna mukana olleet vähemmistöluokat mukailivat tuolloin voimassa olleessa yhdenvertaisuuslaissa lueteltuja syrjintäperusteita (Yhdenvertaisuuslaki 21/2004, §6). Vähemmistökokemusten kysymistä perusteltiin sillä, että ne ”voivat auttaa osoittamaan sellaisia syrjinnän tai rasmin kaltaisia yhteiskunnallisia epäkohtia, jotka muuten jäisivät huomioimatta” (Myllyniemi 2014a, 15). Barometrissa huomioitiin myös, että vähemmistöjä koskevia tietoja on toisinaan vaikea saada rekistereistä, vaikka tiedolla voisi olla yhteiskunnallista merkitystä. Toisaalta huomautettiin, että vähemmistötiedon keräämisessä on se vaara, että vähemmistöjen kokemat ongelmat esimerkiksi ”etnistetään” eli ajatellaan niiden johtuvan vähemmistön sisäisistä ominaisuuksista, vaikka niiden taustalla olisivatkin esimerkiksi sosioekonomiseen asemaan liittyvät tekijät. (Mt.) Nämä pohdinnat ovat yhä ajankohtaisia.

Kysymysten ensimmäisinä vuosina vähemmistöön kuulumisesta on kysytty kolmiportaisella asteikolla (”en”, ”kyllä, vähän”, ”kyllä, paljon”). Asteikko muutettiin vuoden 2020 tiedonkeruussa selkeän kaksiportaiseksi. Tuloksia tarkastellessa näyttää siltä, että ”kyllä, vähän” -vastausvaihtoehdon valinneet eivät ole enää lukeneet itseään vähemmistöön, kun asiasta on tiedusteltu kaksiportaisella asteikolla.

Barometrissa kysytyt vähemmistökategoriat ovat vuosien varrella eläneet. Esimerkiksi uskonnollisen vakaumuksen ja aatteellisen vakaumuksen perusteella vähemmistöön kuulumisesta kysyttiin alkuvuosina yhdessä, mutta vuodesta 2020 alkaen uskonnolliseen vähemmistöön kuulumisesta on kysytty omana kohtanaan. Vuonna 2023 vähemmistökokemusten perusteisiin lisättiin uskonnoton vakaumus. Nuorisobarometrin kysymysmuotoiluiden kehittämisessä tasapainoiltaan jatkuvasti aikasarjojen vertailukelpoisuuden, kyselyiden teknisen hyvyyden ja kysymysten ajankohtaisuuden ristipaineessa. Vähemmistökokemuksia kartoittavat kysymykset eivät siis koskaan tule asettumaan lopulliseen muotoon, vaan ne reagoivat yhteiskunnallisiin muutoksiin.

Tänä vuonna kysyimme ensi kertaa vähemmistöön kuulumisesta neuroepätyypillisyyden perusteella. Mielenkiinto kokemuksen kartoittamiseen erillisellä kysymyksellä tuli kahden edellisvuoden barometrin vähemmistökokemuksia kartoittavien kysymysten avovastauksista. Verkkoastajista vajaa prosentti kertoi kuuluvansa

vähemmistöön joko neuroepätyypillisyyden tai neuropsykiatrisen häiriön, kuten ADHD:n, diagnoosin perusteella. Näistä neuroepätyypillisyyssmainintoja oli määrällisesti enemmän. Neuroepätyypillisyyden perusteella vähemmistössä olevia kutsutaan neurovähemmistöksi. Neurovähemmistöön voidaan kuulua neuropsykiatrisen häiriön perusteella, mutta termi ei kuitenkaan pelkisty lääketieteellisiin diagnooseihin eivätkä kaikki esimerkiksi ADHD-diagnoosin saaneet identifioitu neurovähemmistöön. Barometrissa lähestyimme neurovähemmistöön kuulumista identiteettinä, jolla ei tarvitsekaan olla tarkkarajaista objektiivista määritelmää. Sosiaalisten liikkeiden tutkimuksessa on korostettu sitä, että kollektiivisen identiteetin rakentaminen on yksi oleellinen oikeuksien puolesta toimivaan liikehdintään kuuluva prosessi. Tämä identiteetti on harvoin pysyvä. Ryhmän jäsenet joutuvat jatkuvasti neuvottelemaan uudelleen siitä, mitä he ovat, mitä he vaativat ja miten he haluavat toimia. (Melucci 1989.)

Oletimme, että neurovähemmistökokemukset ovat näkyvän neurovähemmistöaktiivisuuden (esim. Yle Uutiset 2023) ja tiedon lisääntymisen myötä käyneet vaivihkaa varsin yleisiksi identiteettiään aktiivisesti rakentavien nuorten keskuudessa. Tälle hypoteesille saatiin tukea, sillä yli kymmenesosa vastaajista kertoi kuuluvansa vähemmistöön neuroepätyypillisyyden perusteella (kuvaaja 53). Neurovähemmistöille voidaan siis sanoa muodostuneen kollektiivinen tietoisuus, joka mahdollistaa yhteisen poliittisen toiminnan. Voidaan olettaa, että neuroepätyypillisyyden perusteella vähemmistöön kuuluminen on ollut viime vuosina voimakkaassa kasvussa, sillä esimerkiksi Helsingin Sanomien brändin alle kuuluvissa lehdissä neuroepätyypillisyyden mainittu ensimmäisen kerran vasta vuonna 2019 (Helsingin Sanomat 2019). Ilmiön merkitys nuorten sosiaalisten liikkeiden kannalta lienee tulevaisuudessa siis nykyistä suurempi. Nuorten vähemmistökokemusten ja vaikutustoiminnan yhteydestä voi lukea lisää tässä teoksessa julkaisusta Päivi Honkatukian ja Konsta Happonen tutkimusartikkelista.

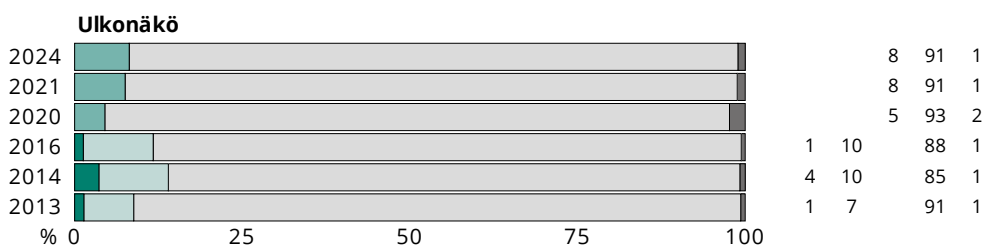
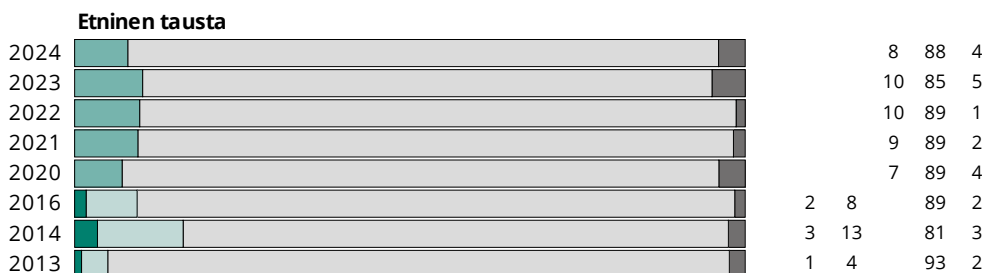
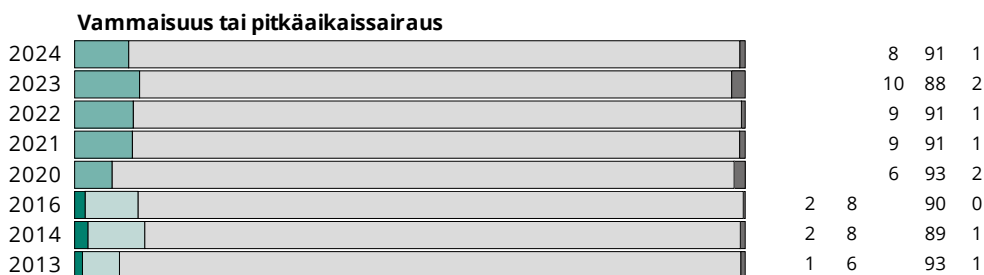
Pidempään seurattujen vähemmistökokemusten yleisyyden muutoksia voidaan tarkastella vertailukelpoisesti vuodesta 2020 lähtien (kuvaajat 52 ja 53). Useimpien vähemmistöjen kohdalla näkyy pientä mutta selvää vuosien välistä vaihtelua vähemmistöön kuulumisen yleisyydessä. Tutkimus tavoittaa vuosittain hieman erilaisista taustoista tulevia nuoria, mutta vaihtelu alleviivaa myös edellä käsiteltyä vähemmistöön kuulumisen jatkuvaa uudelleen neuvottelemista. Esimerkiksi sukupuoli-identiteetin perusteella itsensä vähemmistöön lukevien nuorten osuus on vaihdellut kolmen ja viiden prosentin välillä (kuvaaja 53).

Tutkimme vähemmistökokemusten trendinomaista harvinaistumista tai yleistymistä ensimmäisestä aikasarjan vertailukelpoisesta vuodesta lähtien logistisella regressiolla, jossa vuosi oli jatkuvana selittäjänä muuttujana. Yksikään vähemmistökokemus ei ole tilastollisesti merkittävästi trendinomaisesti harvinaistunut tuona ajanjaksona. Sen sijaan neljästä vähemmistökokemuksesta on tullut aiempaa yleisempiä. Nämä vähemmistöön kuulumisen perusteet ovat (voimakkaimmasta vuosittaisesta trendistä luetteloinnin aloittaen) uskonnoton vakaumus, seksuaalinen suuntautuminen, ulkonäkö ja vammainen tai pitkäaikaissairaus.

Uskonnottomaan vähemmistöön kuulumisen trendin voimakkuutta voi selittää se, että aikasarja on vain kahden vuoden pituinen (2023–2024) ja siten altis satunnaisvaihtelusta johtuvalle virheelle. Seksuaalisen suuntautumisen perusteella vähemmistöön kuulumisen kokemuksen yleistymistä selittänevät ainakin osin samat tekijät, joista keskusteltiin edellä muunsukupuolisuuden kontekstissa. Ulkonäön perusteella vähemmistöön itsensä lukeneiden määrän kasvu on tapahtunut valtaosin vuosien 2020 ja 2021 välillä. Kasvu voisi selittyä osaltaan sillä, että asiaa ensimmäisen kerran kysyttäessä vuoden 2020 Nuorisobarometrissa (Berg & Myllyniemi 2021) vastaajille annettiin esimerkkejä siitä, mitkä asiat ulkonäössä voisivat johtaa vähemmistöön kuulumiseen (”ihonväri, pukeutuminen tms.”). Kun vastaajien mielikuvitusta ei ole vuodesta 2021 alkaen ohjattu keskittymään vain tiettyihin asioihin ulkonäössä, on

tämä voinut laajentaa itsensä ulkonäön perusteella vähemmistöön lukevien nuorten määrää. Avovastauksien perusteella tähän vähemmistöön on barometrin historiassa sijoittauduttu esimerkiksi lyhyiden ja lihavuuden perusteella. Pelkän barometriaineiston perusteella on sen sijaan vaikea sanoa, miksi aiempaa suurempi osa nuorista lukee itsensä vammaisuuden tai pitkäaikaissairauden perusteella vähemmistöön. Tämän identifikaation kasvu voisi liittyä esimerkiksi vammaispalvelulain

muutokseen (Vammaispalvelulaki 675/2023), jossa vammaisten tukipalvelut on ulotettu koskemaan entistä laajemmin myös ei-kehitysvammaisia, kuten esimerkiksi autisteja. Toisaalta taustalla voisi olla vaikkapa ahdistuneisuushäiriön ja muiden mielenterveysongelmien aiheuttamien haittojen yleistyminen, mikä voidaan todeta Kelan korvaamien pitkien mielenterveysperustaisten sairaspöissaolojen kasvusta (Kela 2024a). Tämä kaikki on kuitenkin vain spekulatiota.

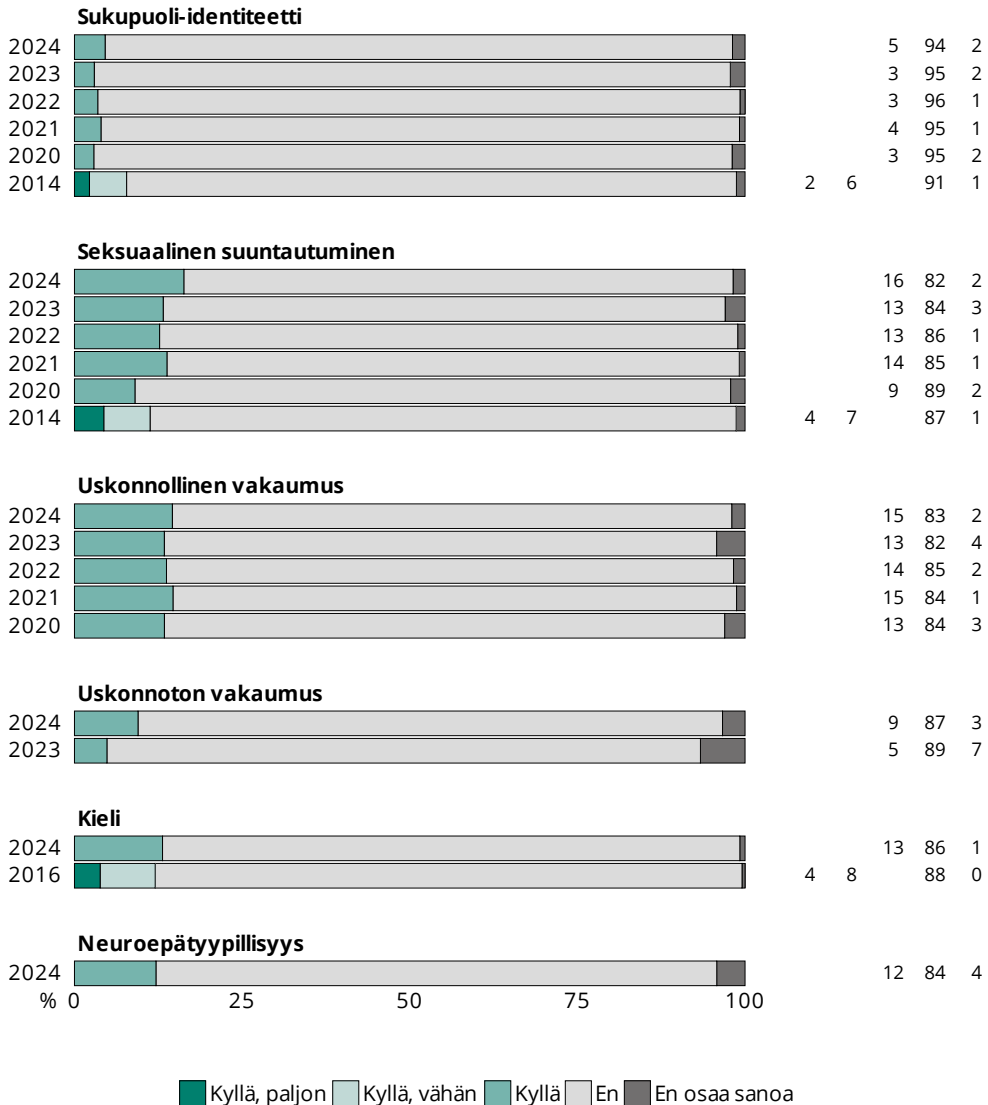

■ Kyllä, paljon ■ Kyllä, vähän ■ Kyllä ■ En ■ En osaa sanoa

KUVAAJA 52. PUHELINVASTAAJAIN KOKEMUKSET VÄHEMMISTÖIHIN KUULUMISESTA VÄHEMMISTÖITTÄIN. VASTAUSVAIHTOEHDOT OVAT MUUTTUNEET VUODESTA 2020 ALKAEN. VUONNA 2013 MUKANA OLI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA. JATKUU SEURAAVASSA KUVAAJASSA.

Vähemmistöön kuulumisen kokemuksen yleisyys ja sen muutokset ajassa eroavat osassa vähemmistöistä voimakkaasti vastaajien sukupuolen mukaan (kuvaaja 54). Miehistä seksuaalivähemmistöihin lukeutui vuonna 2020 noin seitsemän prosenttia, eikä osuus ole virhemarginaalit

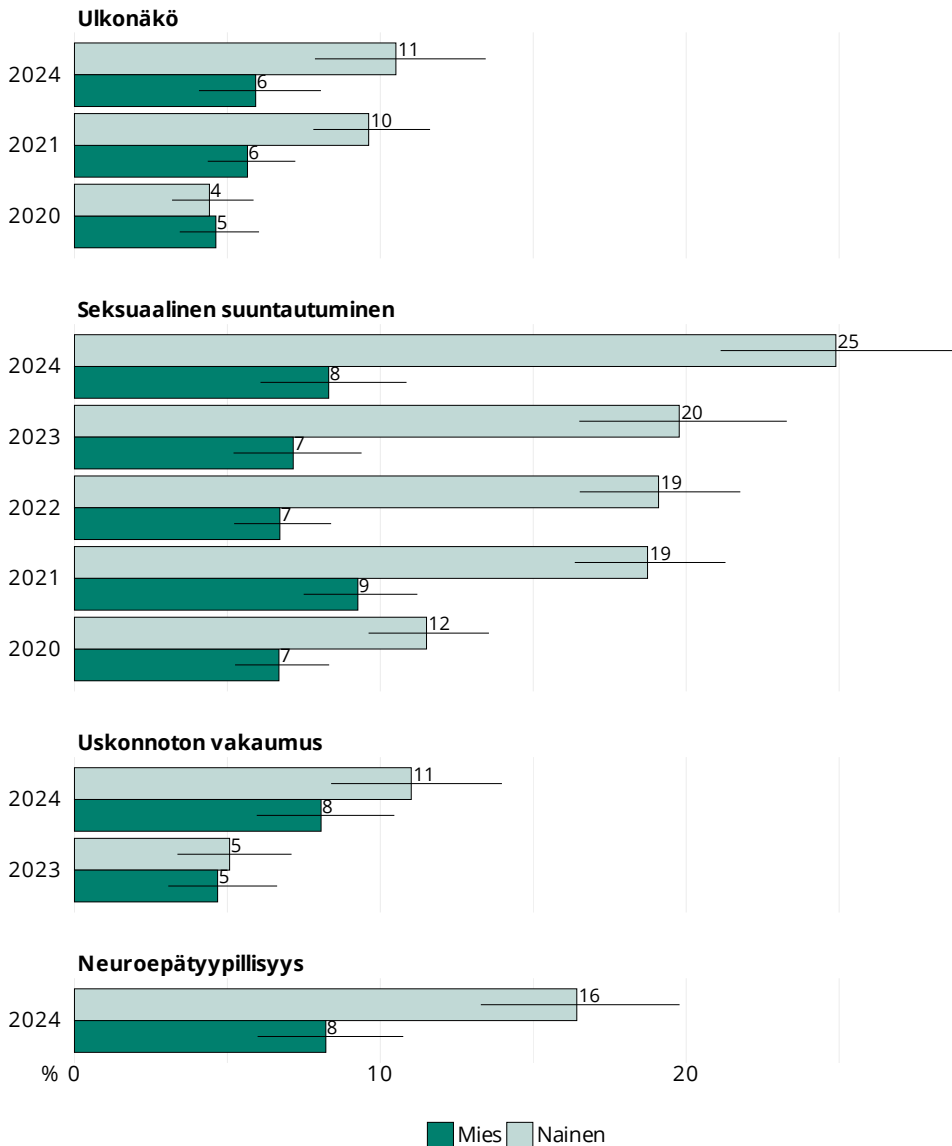
huomioiden juurikaan kasvanut vuoteen 2024 mennessä. Jo vuonna 2020 naisilla oli yli puolitakertainen todennäköisyys kuulua seksuaalivähemmistöön (12 %). Vuonna 2024 kerroin on jo kasvanut yli kolmen, ja jopa neljäsosa nuorista naisista kertoi kuuluvansa seksuaalisen

KUVAAJA 53. PUHELINVASTAAJIEN KOKEMUKSET VÄHEMMISTÖIHIN KUULUMISESTA VÄHEMMISTÖITTÄIN. VASTAUSVAIHTOEHDOT OVAT MUUTTUNEET VUODESTA 2020 ALKAEN. VUONNA 2013 MUKANA OLI VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

suuntautumisensa perusteella vähemmistöön. Samankaltainen kehitys on nähtävissä myös ulkonäön ja uskonnottoman vakaumuksen perusteella vähemmistöön kuulumisessa. Näiden

kehityskulkujen seurauksena huomattavasti useampi nainen kuin mies kokee nykyään kuuluvansa jollain lailla vähemmistöön. Vuoden 2024 aineistossa rekisterisukupuoleltaan naisista vajaa

KUVAAJA 54. PUHELINVESTAAJIEN KOKEMUKSET ERÄISIIN VÄHEMMISTÖIHIN KUULUMISESTA REKISTERISUKUPUOLEN MUKAAN VUODESTA 2020 ALKAEN. VIIVAT NÄYTTÄVÄT 95 % USKOTTAVUUSVÄLIN. MUKANA VAIN VUODET, JOIDEN VASTAUSVAIHTOEHDOT OVAT VERTAILUKELPOISIA ("KYLLÄ", "EI", "EN OSAA SANOA").

60 prosenttia koki kuuluvansa vähintään yhteen yhdeksästä nimetystä vähemmistöstä, kun taas miesvastaajilla vastaava osuus oli alle 40 prosenttia.

On kiinnostavaa, että sukupuolten ero on samansuuntainen myös neurovähemmistöjen kohdalla. Neuroepätyypillisyykokemusten taustalla monesti olevat autismikirjon ja keskittymishäiriöiden diagnoosit ovat huomattavasti yleisempiä pojilla kuin tytöillä, vaikka osa erosta selittyykin sillä, että naisten keskittymisvaikeudet ja autismi ovat todennäköisesti alidiagnostoituja (Koponen & Jehkonen 2019; Rujedawa & Zaman 2022). Barometrin tulokset alleviivaavat ajatusta siitä, että vähemmistöön asettautuminen voi olla aktiivinen, identiteetin rakentamiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvä teko (Honkatukia & Happonen tässä teoksessa) ja että vähemmistökokemukset kuvastavat paitsi ihmisen yhteiskunnallista asemaa myös hänen tietoisuuttaan ja asennoitumistaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

2020-luvulla kasvanut sukupuolten välinen ero seksuaalisen suuntautumisen ja ulkonäön perusteella vähemmistöön asettautumisessa herättää kysymyksen siitä, onko kehitys yhteydessä samanaikaisesti kasvaneeseen sukupuolten väliseen eroon vasemmistoliberaali–oikeistokonservatiiviksi (Happonen & Kiilakoski 2024). Liberaalit poliittiset liikkeet ovat kiinnostuneempia vähemmistökyseksistä kuin konservatiivisemmat liikkeet, ja yksi vasemmistolaisen ja oikeistolaisen ajattelun keskeisimmistä eroista liittyy käsitykseen yksilönvapaudesta. Kärjistäen voidaan sanoa, että vasemmistolaiset liikkeet kannattavat positiivisia vapauksia, kuten subjektiivisia oikeuksia ja niiden toteutumisen takaamista kaikille, kun taas oikeistolaiset liikkeet korostavat yksilöiden valinnanvapautta sekä vastuuta tehdyistä valinnoista.

Vähemmistöön kuulumisen voi olla yhteydessä vastaajien arviointifikaatioihin ainakin kahden mekanismin kautta. Ensinnäkin vähemmistöön jo identifioidut nuoret saattavat valita sijaintinsa arvokartalla sen mukaan, mitä he ajattelevat tuossa kohdassa kartalla olevien ihmisten ja liikkeiden ajattelevan heidän oikeuksistaan. Esimerkiksi

seksuaalivähemmistöön kuuluvan nuoren voi olla vaikea identifioitua konservatiiviksi, vaikka hän vastustaisi monenlaisia yhteiskunnallisia muutoksia, jos muut konservatiivit vastustavat esimerkiksi hänen oikeuttaan avioliittoon. Toisaalta vähemmistöidentiteetteihin väistämättä liittyvät poliittiset konnotaatiot voivat myös vaikuttaa siihen, tahtovatko nuoret identifioitua vähemmistöön. Voiko olla esimerkiksi niin, että oikeistokonservatiivi ADHD-diagnostoitu identifioituu harvemmin vähemmistöön neuroepätyypillisyyden perusteella, koska hänen kulmassaan poliittista spektriä identiteettipolitiikka on vähemmän suotavaa tai koska identiteettipolitiikan perusteena ovat muut kuin vähemmistöön kuulumisen kokemukset, kuten vaikkapa etnisuus? Konservatiivisen suuntautumisen ytimessä ovat muutosten vastustaminen sekä epätasa-arvoisten lopputulosten ymmärtäminen ja oikeuttaminen (Jost ym. 2003), mikä on ristiriidassa yhteiskunnalliseen muutokseen tähtäävän poliittisen vähemmistöidentifikaation kanssa. Tämän teoksen kontekstissa ole mahdollista käydä tyhjentävästi läpi kaikkia vähemmistökokemusten, sukupuolen ja arvojen yhteyksiä. Aiheeseen on palattava myöhemmin syventävien analyysien kera.

Vuonna 2024 kysytyt vähemmistöidentifikaatiot eivät ole toisistaan riippumattomia. Tiettyihin vähemmistöihin lukeutuvat vastaajat kuuluvat paljon todennäköisemmin myös muihin vähemmistöihin. Tutkimme asiaa vähemmistökokemusten korrelaatiomatriisin avulla (kuvaaja 55). Matriisia tarkastelemalla käy heti selväksi, että kysytyjen vähemmistökokemusten väliset korrelaatiot ovat joko positiivisia tai lähellä nollaa. Kysytyt vähemmistökokemukset siis joko esiintyvät yhdessä tai ovat toisistaan riippumattomia. Tämä on osin yllättävää, sillä kysytyihin vähemmistöön kuulumisen perusteisiin kuuluvat sekä uskonnollinen vakaumus että uskonnoton vakaumus. Voidaan siis olettaa, että osa uskonnottomista lukee itsensä vähemmistöön uskonnolliseen vakaumuksensa, siis uskonnottomuuden, perusteella.

Vähemmistökokemuksista voidaan silmämääräisesti havaita ainakin kolmenlaisia vähemmistökokemuskippeja. Ensinnäkin sukupuoli-,

seksuaali- ja neurovähemmistökokemukset korreloivat jossakin määrin keskenään. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistökokemusten voidaan ajatella olevan kaksi aspektia laajemmasta sateenkaari-identiteetistä. Tieto seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuudesta on kytkeytynyt vahvasti yhteen, ja esimerkiksi ihmisoikeus- ja kansalaisjärjestö Seta ry määrittelee itsensä molempien vähemmistöjen ihmisoikeuksien edistäjäksi. Lisäksi osa sukupuolivähemmistöistä

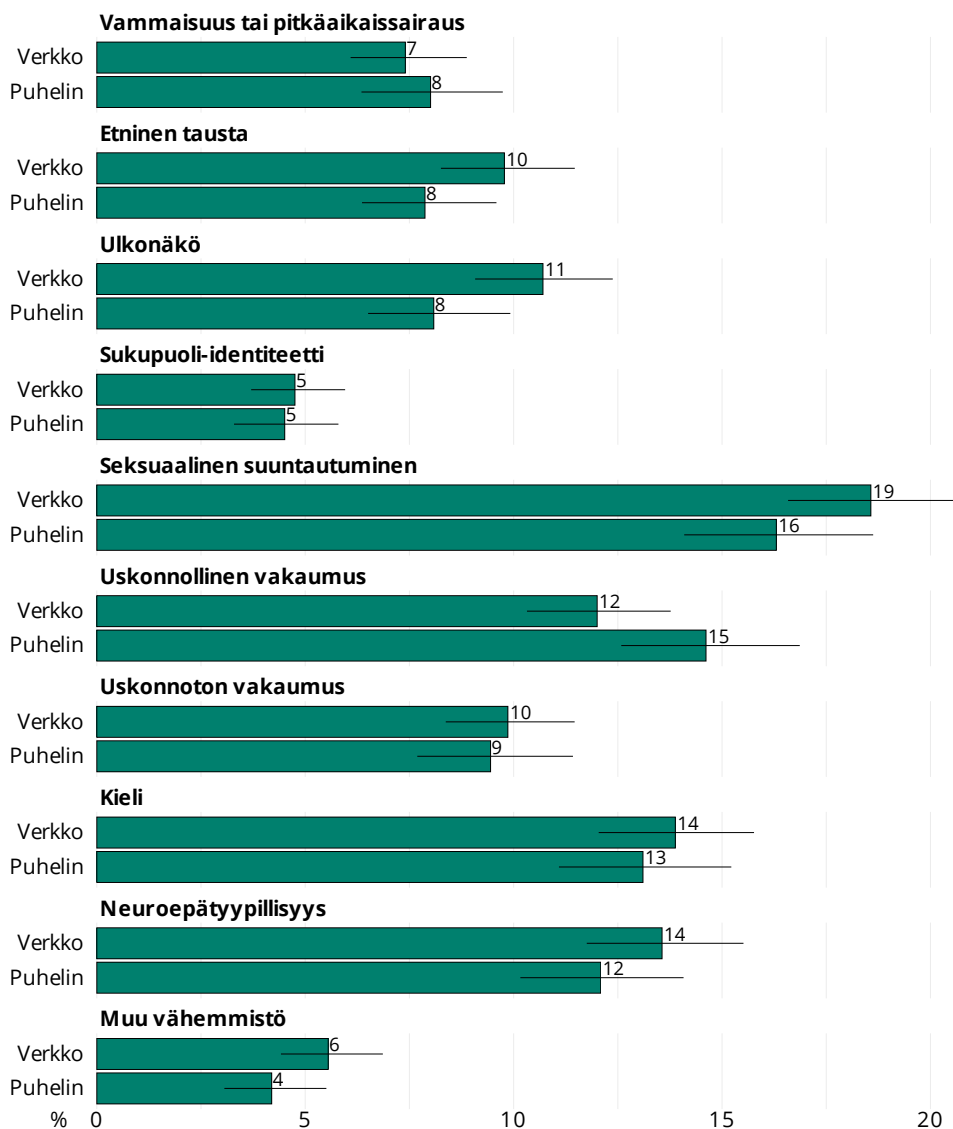
voi kokea kuuluvansa määritelmällisesti myös seksuaalivähemmistöön, mikäli enemmistö määrittellään miehistä kiinnostuneiksi naisiksi tai naisista kiinnostuneiksi miehiksi. Neuroepätyypillisyyden yhteys sateenkaari- vähemmistökokemuksiin on tunnettu, ja monet tutkimukset ovat osoittaneet esimerkiksi autismikirjon ihmisten seksuaalisen suuntautumisen olevan useammin ei-heteroseksuaalinen (Young & Cocallis 2023).

Muu -	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	
Uskonto -	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0,1	0,2	0,2	0,2	
Etnisyys -	0,1	0,1	0,2	0	0	0,1	0,3	0,2	0,1	
Kieli -	0,1	0,1	0,2	0	0	0,1	0,3	0,2	0,1	
Uskonottomuus -	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	
Seksuaalisuus -	0,4	0,2	0,1	0,3	0,2	0	0	0	0,1	
Neuroepätyypillisuus -	0,3	0,4	0,1	0,3	0,2	0	0	0,1	0,1	
Ulkonäkö -	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	
Vammaisuus -	0,3	0,2	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	
Sukupuoli -	0,3	0,3	0,3	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	
	Sukupuoli	Vammaisuus	Ulkonäkö	Neuroepätyypillisuus	Seksuaalisuus	Uskonottomuus	Kieli	Etnisyys	Uskonto	Muu

KUVAAJA 55. KORRELAATIOT PUHELINVASTAAJIEN VÄHEMMISTÖIHIN KUULUMISEN KOKEMUSTEN VÄLILLÄ VUONNA 2024. VÄHEMMISTÖT ON JÄRJESTETTY KORRELAATIOIDEN KESKIMÄÄRÄISEN VOIMAKKUUDEN MUKAAN. VÄHEMMISTÖJEN NIMIÄ ON LYHENNETTY KUVAAJAA VARTEN: ESIMERKIKSI KUVAAJAN TEKSTI "VAMMAISUUS" ON KOKONAISUUDESSAAN "VAMMAISUUS JA PITKÄAIKAIS- SAIRAUUS". VÄHEMMISTÖJEN TÄYDET NIMET LÖYTYVÄT KUVAAJISTA 52 JA 53.

Toiseksi neurovähemmistökokemuksella on kohtalainen korrelaatio myös vammaisuuden tai pitkäaikaissairauden perusteella vähemmistöön asettautumisen kanssa. Monella neurovähemmistöön kuuluvalla on todennäköisesti neuropsykiatrisen häiriön diagnoosi, mikä voi edesauttaa

pitkäaikaissairauden perusteella vähemmistöön identifioitumista. Kuten edellä kirjoitettiin, vammaispalvelulain muutoksessa vammaisten tukipalvelut on ulotettu koskemaan entistä laajemmin esimerkiksi autisteja, mikä on voinut kasvattaa vammaistietoisuutta neuroepätyypillisten

KUVAAJA 56. NUORTEN KOKEMUKSET VÄHEMMISTÖIHIN KUULUMISESTA VUONNA 2024 OTANTAMENETELMÄN MUKAAN.

keskuudessa. Vammaisuudesta keskusteltaessa viitataan usein vammaisuuden sosiaaliseen malliin (Oliver 2013). Se on näkemys, jonka mukaan vammaisuus ei johdu ensisijaisesti yksilön ominaisuuksista vaan sosiaalisesti tuotetuista ulossulkemisen muodoista. Ulossulkeminen perustuu sopimuksenvaraiseen käsitykseen normaalista ihmisestä, jonka ehdoilla yhteiskuntaa suunnitellaan. Tätä mallia on sovellettu myös neurovähemmistökeskusteluun. Neuro- ja vammaisvähemmistökeskustelun monet leikkaamispinnat kuvaavat niitä syitä, joiden vuoksi monet lukevat itsensä molempiin vähemmistöihin.

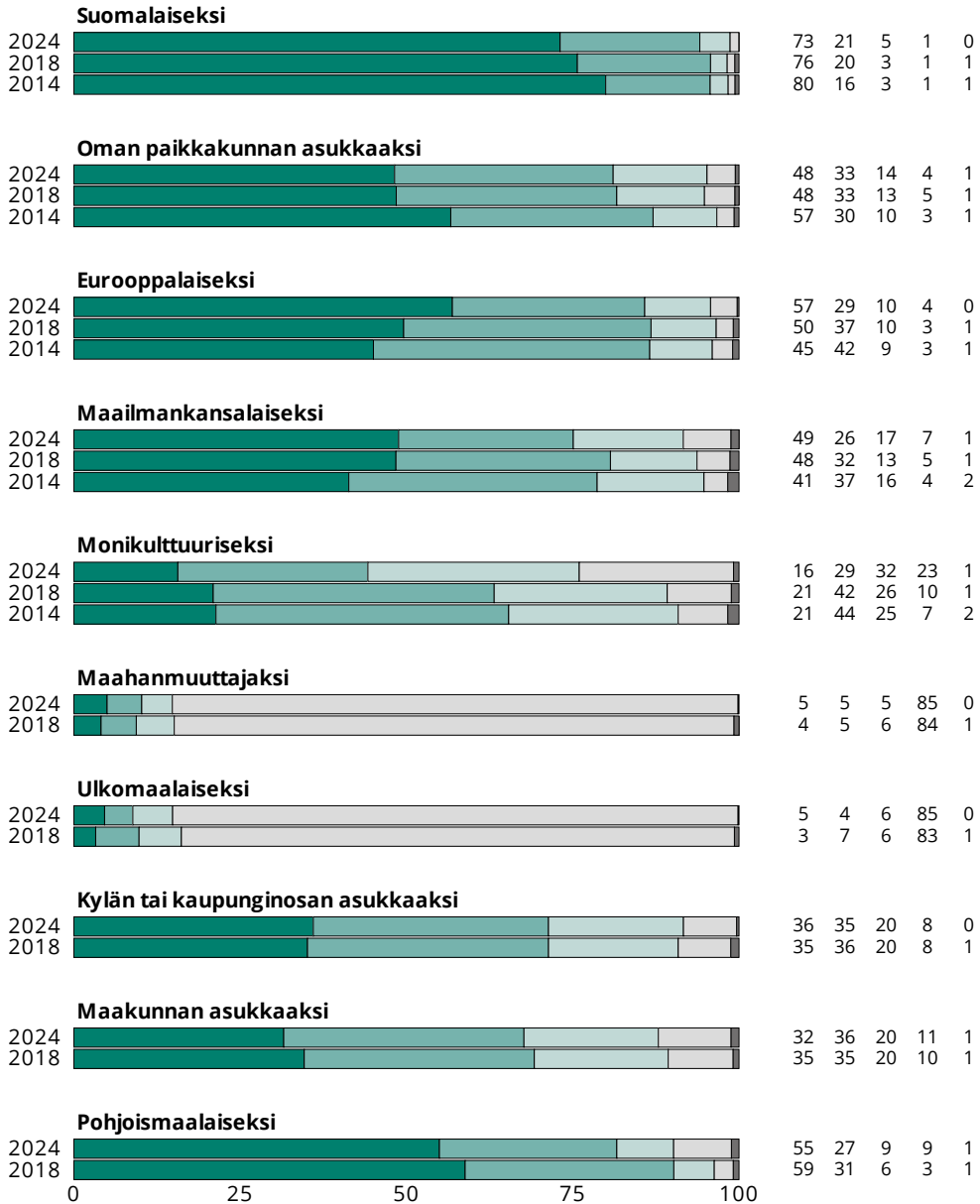
Kolmanneksi voidaan huomata, että etnisen taustan perusteella itsensä vähemmistöön lukevat kuuluvat muita useammin myös kielivähemmistöön. Tämä ei ole yllättävää. Pikemminkin huomionarvoista on se, että vähemmistökokemusten välinen korrelaatio on melko matala, vain noin 0,3. Osaltaan tämä johtuu ruotsinkieliseen kielivähemmistöön kuuluvista vastaajista, joista hyvin harva luki itsensä etniseen vähemmistöön. Toisaalta toisessa suuressa kielivähemmistössä eli venäjänkielisissä vain puolet luki itsensä etniseen vähemmistöön. Nuorten henkilökohtaiset taustat vaihtelevat hyvin paljon myös kieliryhmien sisällä, eikä etnisyyttä ole yksiselitteinen käsite. Vastaavasti etniseen vähemmistöön itsensä lukevat nuoret voivat hyvin olla suomenkielisiä, eivätkä he siten lukeneet itseään kielivähemmistöön.

Vuoden 2023 Nuorisobarometri oli ensimmäinen, jossa puhelintiedonkeruun rinnalle otettiin verkossa tapahtuva tiedonkeruu. Tuolloin huomattiin, että vastaukset useisiin kysymyksiin vaihtelivat sen mukaan, kummalla menetelmällä ne oli kerätty. Kyselytutkimuksessa tunnetaan ilmiö, jota kutsutaan sosiaalisen suotavuuden harhaksi. Se tarkoittaa, että vastaajat muuttavat vastaustaan siihen suuntaan, mitä he ajattelevat haastattelijan tai yhteiskunnan yleisesti pitävän suotavana. Harhan vaara on erityisen suuri kysymyksissä, jotka koetaan herkiksi, henkilökohtaisiksi tai nolostuttaviksi. Myös tutkimusmenetelmän on todettu vaikuttavan harhan todennäköisyyteen. Mitä selkeämmin haastattelijalla on läsnä kyselytilanteessa, sitä todennäköisemmin

vastauksissa on suotavuusharhaa. Vastaajat siis esimerkiksi nolostelevat enemmän kasvokkaisuissa haastatteluissa kuin puhelimessa. Myös yksin täytettäviin kyselyihin liittyy suotavuusharhaa, mutta keskimäärin vähemmän kuin puhelinhaastatteluihin.

Tämän huomioon ottaen ei ollut yllättävää, että vuoden 2023 Nuorisobarometrissa monet vähemmistökokemukset olivat yleisempiä verkkoaineistossa kuin puhelimitse kerättyissä vastauksissa. Odotusten vastaisesti vuonna 2024 voimakkaita eroja ei enää löytynyt (kuvaaja 56). Vaikka vähemmistökokemukset eivät olleet täsmälleen yhtä yleisiä ja kymmenestä kysytystä vähemmistöstä kahdeksassa kokemukset olivat yleisempiä verkkoaineistossa, vain yhdessä vähemmistössä erot nousivat tilastollisesti merkitseviksi: verkossa oli yleisempää lukea itsensä vähemmistöön ulkonäön perusteella. Syitä muutokseen harhan määrässä voi vain arvailla. Kenties kyse on vuoden 2023 barometrin teeman (katsomukset ja hengellisyys) vaikutuksesta joidenkin vähemmistöryhmien vastaushalukkuuteen puhelimessa. Tiedonkeruun toteuttanut yritys myös vaihtui barometrien välillä, mikä on voinut muuttaa tutkimuksen toteuttamisen yksityiskohtia hienovaraisilla tavoilla.

Suoraan identiteettiin liittyvä kysymyskokoelma otettiin osaksi Nuorisobarometriä vuonna 2014. Barometrin teemana oli tuolloin yhdenvertaisuus. Tilasto-osion mukaan Nuorisobarometrissa ”haluttiin tuoda lisävalaistusta ihmisen taustan ja omien samastumiskokemusten väliseen suhteeseen” (Myllyniemi 2015, 22). Vuoden 2014 Nuorisobarometri oli ensimmäinen, jossa äidinkieltään muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä nuoria tavoiteltiin vastaajiksi osana barometrin varsinaista tiedonkeruuta. Muunkielisiä oli tavoiteltu vastaajiksi jo aiemmin, mutta erillisotoksena. Vuoden 2014 barometrissa kiinnostus oli erityisesti maahan muuttaneiden nuorten ja maahanmuuttajien lasten ”kulttuuristen ja kansallisten itsemäärittelyiden” vertaamisessa niihin nuoriin, joilla ei ollut ulkomaalaistaustaa. Tarjotut itsemäärittelyt olivat paikkaan ja kansallisvaltioon liittyviä identiteettejä, kuten

Paljon Jonkin verran Vähän En ollenkaan En osaa sanoa

KUVAAJA 57. PUHELINVESTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN "MISSÄ MÄÄRIN KOET ITSESI..." EROTELTONA IDENTITEETEITTÄIN VUOSINA 2014–2024.

”suomalainen”, ”eurooppalainen” ja ”maahanmuuttaja”. Viimeksi mainitusta identiteetistä kysyttiin tosin vain vastaajan äidinkielen, syntymämaan ja vanhempien syntymämaan mukaan maahanmuuttajataustaisiksi määritellyiltä, minkä takia kysymyksestä ei voitu muodostaa vertailukelpoista aikasarjaa vuodesta 2014 alkaen. Vuoden 2018 tiedonkeruussa paikkaan liittyvää identiteettivalikoimaa tarkennettiin lisäämällä kysymyksiä muiden muassa siitä, missä määrin vastaajat kokevat olevansa pohjoismaalaisia tai oman kylänsä tai kaupunginosansa asukkaita. Tuona vuonna kysyttiin ensimmäistä kertaa myös ulkomaalaisuuden kokemuksesta. Myös vuonna 2018 identiteettejä tarkasteltiin suhteessa ulkomaalaistaustaisuuteen.

Samaistumisissa on vuosien varrella tapahtunut muutama erityisen näkyvä muutos. Ensiksikin nuorten identifioituminen vahvasti eurooppalaisiksi on viimeisten kymmenen vuoden aikana kasvanut selvästi (kuvaaja 57). Tulokset heijastelevat vuoden 2023 Nuorisobarometrin tuloksia, joiden mukaan kiinteä kuuluvuus Eurooppaan ja Euroopan unioniin on kasvanut selvästi 2000-luvun ensimmäiseen vuosikymmeneen verrattuna (Happonen & Kiilakoski 2024). 2020-luvun Nuorisobarometrien vastaajista lähes kaikki ovat kasvaneet koko elämänsä Euroopan unioniin kuuluvassa Suomessa ja valtaosa myös Suomessa, jonka valuutta on markan sijaan euro. Tulos on kiintoisa, kun ottaa huomioon, että samaan aikaan euroskeptisyydestä ja nationalismista tunnettu Perussuomalaiset on noussut alle 34-vuotiaiden äänestäjien suosituimmaksi puoluevalinnaksi (Kestilä-Kekkonen, Rapeli & Söderlund 2024). Kulttuuriset virtaukset eivät selvästikään ole aina yksiselitteisiä tai ristiriidattomia.

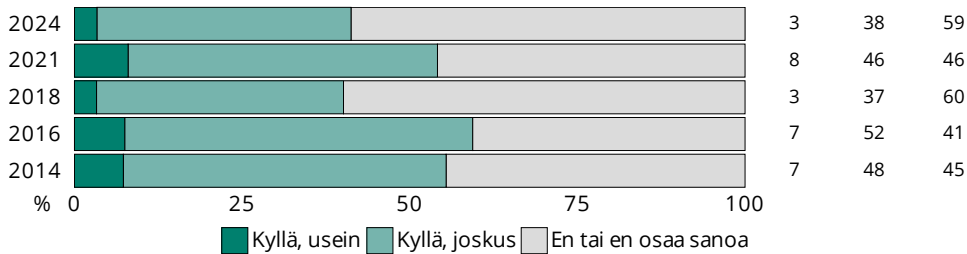
Siinä missä eurooppalaiseksi määrittäytymisen on ollut kasvussa, itsensä vahvasti suomalaisiksi lukee yhä harvempi nuori (kuvaaja 57). Kymmenessä vuodessa itsensä paljon suomalaisiksi kokevien nuorten osuus on pienentynyt seitsemän prosenttiyksikköä. Kun tulosta tulkitaan yhdessä edellä esitellyn eurooppalaisuuden kokemuksen voimistumisen kanssa, näyttäisi siltä, että

suomalaisuus ei ole yhtä monelle entiseen tapaan itsestään selvä ja ensisijainen identifikaatio. Asiaan voi vaikuttaa myös se, että vuosina 2014–2024 äidinkieleltään muun kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuus Nuorisobarometrin tavoittelemista nuorista on kasvanut viidellä prosenttiyksiköllä 12,5 prosenttiin.

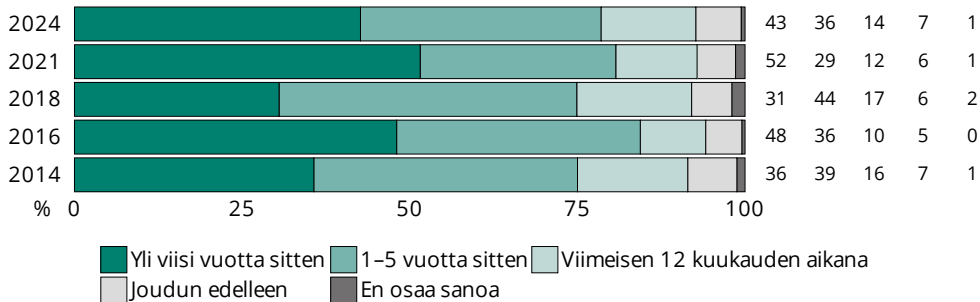
Myös itsensä kokeminen monikulttuuriseksi on ollut selvässä laskussa verrattuna kuuden vuoden takaiseen tilanteeseen. Vuonna 2018 noin 65 prosenttia nuorista koki itsensä monikulttuuriseksi vähintään jossain määrin. Vuoden 2024 tiedon valossa osuus on laskenut 45 prosenttiin. Itseään ei lainkaan monikulttuuriseksi kokevien nuorten osuus on kolminkertaistunut vajaan neljäsosaan. Koska erilaiset kulttuuriset vaikutteet ovat maahanmuuton myötä pikemminkin kasvaneet kuin vähentyneet, laskun täytyy johtua siitä, että ihmiset, jotka vuonna 2018 olisivat lukeneet itsensä monikulttuurisiksi, eivät enää vuonna 2024 tehneet niin. Ilmiön taustalla saattaa olla monikulttuurisuuden vastainen ilmapiiri, joka on ilmennyt niin poliitikkojen ja sosiaalisen median keskustelijoiden polarisoivissa ulostuloissa (Nortio ym. 2021) kuin populististen vastamedioiden, kuten MV-lehden, toiminnassa (Tuomola 2023). Avoin monikulttuurisuuden vastaisuus voi vaikuttaa monikulttuuriseksi samaistumiseen ainakin kahdella tavalla. Ensinnäkin, mikäli monikulttuurisuuden vastainen ajattelutapa on yleistynyt julkisuuden lisäksi myös nuorten keskuudessa, voi aiempaa useammalla olla halu käsittää oma taustansa yksikulttuurisen linssin läpi. Toiseksi, kun monikulttuurisuus on toistuvasti julkisuudessa negatiivisten kehystysten kautta, voi tämä vähentää monikulttuuriseksi identifioitumisen houkuttelevuutta myös niiden nuorten parissa, jotka vähemmän tuomitsevassa ilmapiirissä näkisivät olevansa monikulttuurisia. On myös mahdollista, että monikulttuurisuuden houkuttelevuus identiteettinä on laskenut, koska monikulttuurisuudesta puhutaan usein monessa kulttuurissa kasvaneiden ohitse. Heillä voi olla muita termejä, joita he käyttävät mieluummin oman postmonikulttuurisen identiteettinsä käsitteellistämiseen (Wright & Xiao 2023).

Nuorisobarometrissa on kysytty nuorten syrjinnän kokemuksista vuodesta 2014 alkaen. Näiden kokemusten yleisyys on vaihdellut aaltomaisesti. Vuonna 2024 noin neljä kymmenestä nuoresta kertoi joutuneensa vähintään joskus syrjityksi (kuvaaja 58). Luku on alhaisempi kuin kymmenen vuotta aikaisemmin ja suunnilleen samalla tasolla kuin vuoden 2018 Nuorisobarometrissa. Luku on suurempi kuin vuoden 2023 Kouluterveyskyselyn syrjintää koulussa tai vapaaajalla kokeneiden 8.- ja 9.-luokkalaisten (33 %) tai toisen asteen opiskelijoiden (reilu 20 %) osuus, mikä voi selittyä sillä, että Kouluterveyskyselyssä kysytään syrjinnän kokemuksista viimeisen vuoden aikana ja vain ennalta määriteltyjen kategorioiden kautta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2025). Valtaosa Nuorisobarometrissa syrjintää raportoineista paikantaa syrjinnän kokemuksen melko kauas menneisyyteen, yli viiden vuoden taakse (kuvaaja 59). Vain viidesosa syrjityksi joutuneista kertoo tulleen syrjityksi viimeisen vuoden aikana.

tai toisen asteen opiskelijoiden (reilu 20 %) osuus, mikä voi selittyä sillä, että Kouluterveyskyselyssä kysytään syrjinnän kokemuksista viimeisen vuoden aikana ja vain ennalta määriteltyjen kategorioiden kautta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2025). Valtaosa Nuorisobarometrissa syrjintää raportoineista paikantaa syrjinnän kokemuksen melko kauas menneisyyteen, yli viiden vuoden taakse (kuvaaja 59). Vain viidesosa syrjityksi joutuneista kertoo tulleen syrjityksi viimeisen vuoden aikana.

KUVAAJA 58. PUHELINVASTAAJIEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “OLETKO ITSE JOSKUS KOKENUT JOUTUNEESI SYRJITYKSI?” VUOSINA 2014–2024. VUONNA 2014 TUTKIMUKSESSA OLI MUKANA VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

KUVAAJA 59. NUORTEN VASTAUKSET KYSYMYKSEEN “MILLOIN OLET JOUTUNUT SYRJINNÄN KOHTEEKSI?” VUOSINA 2014–2024. VASTAAJISSA OVAT MUKANA VAIN SYRJINTÄÄ VÄHINTÄÄN JOSKUS KOKENEET NUORET. VUONNA 2014 TUTKIMUKSESSA OLI MUKANA VAIN REKISTERIÄIDINKIELELTÄÄN SUOMEN- JA RUOTSINKIELISIÄ NUORIA.

- Aaltonen, Kimmo (2007) Osallistuva nuori. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 22.
- Aristoteles (2012) *Politiikka*. Kääntäneet A. M. Anttila & J. Sihvola. Helsinki: Gaudeamus.
- Armila, Päivi (2018) Kauas on pitkä matka. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä*. Tampere: Vastapaino, 171–182.
- Aro, Rasmus & Antikainen, Janne (2024) Vuoden 2024 MDI Väestöennuste. <https://www.mdi.fi/wp-content/uploads/2024/09/MDI-vaestoennuste-2024-keskeiset-tulokset.pptx> (Viitattu 9.12.2024.)
- Berg, Päivi & Myllyniemi, Sami (toim.) (2021) *Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2021*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 232. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Erola, Jani & Kilpi-Jakonen, Elina & Ruggera, Lucia (2020) Koulutuksen yhteys sosiaaliseen liikkuvuuteen vahvistuu. *Talous ja Yhteiskunta* 48 (4), 26–36.
- Euroopan komissio (2024) *Standard Eurobarometer 102. Public opinion in the European Union. First results report*. Bryssel: Euroopan komissio.
- Eurooppatiedotus (2020) Suomen tie jäsenyyteen. <https://eurooppatiedotus.fi/suomi-ja-eu/suomen-tie-jasenyyteen/> (Viitattu 13.12.2024.)
- Faure, Edgar & Herrera, Felipe & Kaddoura, Abdul Razzak & Lopes, Henri & Petrovskij, Arthur V. & Rahnama, Majid & Ward, Frederick Champion (2013) *Learning to be: the world of education today and tomorrow*. Pariisi: UNESCO.
- Forkby, Torbjörn & Kiilakoski, Tomi (2014) Building capacity in youth work: Perspectives and practice in youth clubs in Finland and Sweden. *Youth & Policy* 112, 1–17.
- Forsell, Martta & Kuoppala, Tuula (2023) *Lastensuojelu 2022*. Tilastoraportti 24/2023. Helsinki: THL. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023051544509>
- Fry, Richard & Braga, Dana & Parker, Kim (2024) Is College Worth It? Washington D.C.: Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/social-trends/2024/05/23/is-college-worth-it-2/> (Viitattu 26.11.2024.)
- Fu, Jun (2024) Rethinking education and work relationships in youth transition: an alternative metaphor. *Journal of Youth Studies* 27 (10), 1510–1527. <https://doi.org/10.1080/13676261.2023.2228726>
- Furlong, Andy & Cartmel, Fred (1997) The epistemological fallacy of late modernity. Teoksessa Alan Warde (toim.) *Young People and Social Change*. Berkshire: Open University Press, 138–144.
- Gorman, Jamie & Kiilakoski, Tomi & Pasic, Lan & Vallado, Esther (toim.) (2024) *Youth and democracy in the climate crisis*. Youth Knowledge 31. Bryssel: Euroopan neuvosto & Euroopan komissio.
- Gretschel, Anu (2007) Nuorisovaltuuston henki. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 102–118.
- Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) (2012) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Nuorisotutkimusseuran/

- Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Gretschel, Anu & Myllyniemi, Sami (2020) *Kuulummeko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista*. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisusarjan julkaisu 110. Helsinki: KAKS – Kunnallisalan keskussäätiö
- Haavisto, Ilkka (2020) *Politiikan poikkeustila*. EVA Analyysi 81. Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta.
- Haikkola, Lotta (2024) Nuoret ravintola-alan työntekijät, epätyypillinen työ ja selviytyminen koronapandemian vaikutuksista. *Yhteiskuntapolitiikka* 89 (3), 268–278. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024061250878>
- Haikkola, Lotta & Myllyniemi, Sami (2020) Tilasto-osio. Teoksessa Lotta Haikkola & Sami Myllyniemi (toim.) *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019*. Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 225. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–108.
- Hallituksen esitys (66/2013)*. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130066> (Viitattu 13.12.2024.)
- Hallituksen esitys (268/2014)*. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140268#idm46111191708032> (Viitattu 13.12.2024.)
- Happonen, Konsta & Helfer, Alix & Haikkola, Lotta & Lahtinen, Jenni (2024) COVID-19-related Life Events and Life Satisfaction among Young People in Finland. Teoksessa Simone Maddanu & Emanuele Toscano (toim.) *Inequalities, Youth, Democracy, and the Pandemic*. Lontoo: Routledge, 137–156.
- Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2024) Tilasto-osio. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–98.
- Helenius, Jenni & Kivimäki, Hanne (2023) *Lasten ja nuorten hyvinvointi - Kouluterveyskysely 2023*. Tilastoraportti 48/2023. Helsinki: THL. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124224>
- Hellman, Heikki (2021) Lehtiketjut ja lehdistön ”uusi normaali”: Keskittymisen mittaaminen ja sanomalehdistön keskittyminen Suomessa 2009–2019. *Media & viestintä* 44 (2), 92–116. <https://doi.org/10.23983/mv.109861>
- Helminen, Ville & Nurmio, Kimmo & Vesanen, Sampo (2020) *Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.
- Helsingin Sanomat (2007) *Microsoft osti palan Facebookia*. Julkaistu 25.10.2007. <https://www.hs.fi/talous/art-2000004521542.html> (Viitattu 10.1.2025.)
- Helsingin Sanomat (2019) *Olin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden soturi – kunnes halusin lopettaa sotimisen*. Julkaistu 26.8.2019. <https://www.hs.fi/nyt/art-2000006216706.html> (Viitattu 10.1.2025.)
- Helsingin Sanomat (2024) *Kuluttajatutkimus: Temu on maaseudun suosituin verkkokauppa*. Julkaistu 19.11.2024. <https://www.hs.fi/talous/art-2000010843232.html> (Viitattu 10.1.2025.)
- Henn, Matt & Sloam, James & Nunes, Ana (2022) Young cosmopolitans and environmental politics: how postmaterialist values inform and shape youth engagement in environmental politics. *Journal of Youth Studies* 25 (6), 709–729. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1994131>
- Hoikkala, Tommi (2017) Nuorisotutkimusverkoston tiekartta. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) *Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu & Nuorisotutkimusseura, 332–362. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-279-9>
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2002) Nuorisopolitiikka ja sukupolvien ehdot. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikka*

- Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 29. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 14–31.
- Holappa, Arja-Sisko & Hyvönen, Sonja & Junttila, Niina & Keskinen, Nikke & Kola-Torvinen, Pia & Palve-Kaunisto, Leena (2018) *Aamu- ja iltapäivätoiminnan tila ja kehittämistarpeet. Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämistyöryhmän raportti*. Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2018:12. Helsinki: Opetushallitus.
- Honkapohja, Seppo (2009) 1990-luvun rahoituskriisit Suomessa ja muissa Pohjoismaissa. *Euro & talous* 1, 23–37.
- Honkasalo, Veronika (2011) *Tyttöjen kesken: Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 109. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Jost, John T. & Glaser, Jack & Kruglanski, Arie W. & Sulloway, Frank J. (2003) Political conservatism as motivated social cognition. *Psychological Bulletin* 129 (3), 339–375. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.3.339>
- Kalenius, Alekski & Karhunen, Hannu (2018) Miksi nuorten koulutustaso laskee? *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (5-6), 562–572. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018112949448>
- Kallio, Jenni (2023) *Eletty, opittu, kamppailtu. Itsenäistyvien nuorten kansalaisuuden rakentuminen institutionaalisessa järjestelmässä*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 883. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3106-1>
- Kallio, Kirsi Pauliina (2019) Elettyä kansalaisuutta jäljittämässä: Kansalaisuuden ulottuvuudet Nuorisobarometrissa. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 167–182.
- Kallioma, Johanna & Ahonen-Walker, Mari (toim.) (2019) *Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2019*. Helsinki: Kuntaliitto.
- Kansan Uutiset (2024) ”Mielikuvissa EU kieltää, EU tekee liikaa, se astuu kansallisvaltioiden tontille”, sanoo akatemiaturkija Timo Miettinen KU:n haastattelussa. Julkaistu 9.5.2024. <https://www.ku.fi/artikkeli/5007088-mielikuvissa-eu-kieltaa-eu-tekee-liikaa-se-astuu-kansallisvaltioiden-tontille-sanoo-akatemiaturkija-timo-miettinen-kun-haastattelussa> (Viitattu 10.1.2025.)
- Karv, Thomas & Raunio, Tapio (2019) Luottamus Euroopan unioniin. Teoksessa Maria Bäck & Elina Kestilä-Kekkonen (toim.) *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus : Polut, trendit ja kuilut*. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:31. Helsinki: valtiovarainministeriö, 218–238. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-012-9>
- Kela (2024a) *Kelan sairausvakuutustilasto 2023*. Helsinki: Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024091170581>
- Kela (2024b) Aiempaa harvempi nosti opintolainaa vuonna 2023, mutta keskimääräinen laina nousi. Helsinki: Kela. <https://www.kela.fi/ajankohtaista/aiempaa-harvempi-nosti-opintolainaa-vuonna-2023-mutta-keskimääräinen-laina-nousi> (Viitattu 5.12.2024.)
- Kestilä-Kekkonen, Elina & Rapeli, Lauri & Söderlund, Peter (toim.) (2024) *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 2024:10. Helsinki: oikeusministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-875-4>
- Kestilä-Kekkonen, Elina & Vento, Isak (2019) Poliittinen luottamus – käsitteet, teoriat ja mittaaminen. Teoksessa Maria Bäck & Elina Kestilä-Kekkonen (toim.) *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus : Polut, trendit ja kuilut*. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:31. Helsinki: valtiovarainministeriö, 18–34. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-012-9>
- Kiilakoski, Tomi (2011) Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen. Teoksessa Veronika Honkasalo, Tomi Kiilakoski & Antti Kivijärvi (toim.) *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä: tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön*

- kehittämishankkeet*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 114. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 153–252.
- Kiilakoski, Tomi (2014) Monenkirjavia vaikuttamista: nuorten useista kansalaisuuksista. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, 103–106.
- Kiilakoski, Tomi (2016a) *I am Fire but my Environment is the Lighter: A Study on Locality, Mobility, and Youth Engagement in the Barents Region*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 98. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. <https://doi.org/10.57049/nts.313>
- Kiilakoski, Tomi (2016b) *Koulu on enemmän: Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 107. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. <https://doi.org/10.57049/nts.306>
- Kiilakoski, Tomi (2019) *Youth work education in Finland*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 149. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. <https://doi.org/10.57049/nts.268>
- Kiilakoski, Tomi (2022) Osallisuuden doksat: kriittinen luenta. Teoksessa Kari Paakkunainen & Juri Mykkänen (toim.) *Nuorisopolitiikka ja poliittinen nuoriso: objekteista subjekteiksi?* Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 166. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 31–63.
- Kiilakoski, Tomi (2023) Usko tai älä! Miten nuoren sukupolven arvot ja elinolosuhteet voivat selittää uskonnollisuuden muutoksia. Teoksessa Sini Mikkola & Suvi-Maria Saarelainen (toim.) *Millenniaalien kirkko. Kulttuuriset muutokset ja kristinusko*. Helsinki: Kirkon tutkimus ja koulutus, 109–134.
- Kiilakoski, Tomi & Honkatukia, Päivi & Hutunen, Rauno (2018) Teoria nuorten ja nuorisotyön tutkimuksessa. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Päivi Honkatukia (toim.) *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä*. Tampere: Vastapaino, 54–74.
- Kiilakoski, Tomi & Laine, Riku (2022) Tilasto-osio. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021*. Helsinki: valtion nuoriseuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–91.
- Kiilakoski, Tomi & Lanas, Maija (2022) Kahden kehän koulu. Teoksessa Maija Lanas & Tomi Kiilakoski (toim.) *Häiriö? Näkökulmia työrauhan säröihin koulussa*. Tampere: Vastapaino, 151–174.
- Kinnari, Heikki (2022) Elinikäisen oppimisen sisällöstä kamppailevat monet merkitykset. *Aikuiskasvatus* 42 (4), 322–324. <https://doi.org/10.33336/aik.125311>
- Kivijärvi, Antti (2015) *Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa: tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 162. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kivijärvi, Antti & Kauppinen, Eila & Kiilakoski, Tomi (2024) Tilasto-osio. Teoksessa Antti Kivijärvi, Eila Kauppinen & Tomi Kiilakoski (toim.) *Poikkeusoloista uuden kynnykselle: Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 249. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 5–110. <https://doi.org/10.57049/nts.967>
- Kivijärvi, Antti & Myllyniemi, Sami (2023) Tilasto-osio. Teoksessa Antti Kivijärvi (toim.) *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022*. Helsinki: valtion nuoriseuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–102.
- Koponen, Veera & Jehkonen, Mervi (2019) Naisen tarkkaavuushäiriö - lapsuudesta aikuisuuteen. *Duodecim* 135 (3), 283–288. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14762> (Viitattu 17.1.2025.)
- Korvela, Paul-Erik & Vento, Isak (2021) Luottamuksen kääntöpuoli. *Politiikka* 63 (1), 7–27. <https://doi.org/10.37452/politiikka.97361>

- Kosonen, Jarkko (2019) *Kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina : asevelvollisten sitoutuminen maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin*. Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisusarja 1: Tutkimuksia 33. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-3093-9>
- Kuntalaki (410/2015)*. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410> (Viitattu 12.12.2024.)
- Lahelma, Eero & Pentala, Oona & Helldán, Anni & Helakorpi, Satu & Rahkonen, Ossi (2017) Koetun terveyden koulutusryhmittäiset erot ovat pysyneet tasaisen suurina. *Suomen lääkirilehti* 72 (25-32), 1629–1634. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201708148101>
- Lahtinen, Jenni & Laine, Riku & Pitkänen, Tuuli (2021) Koronaan liittyvät kokemukset stressaavat nuoria. *Näkökulma* 78. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokolma78> (Viitattu 15.2.2023.)
- Laine, Sofia & Tani, Sirpa & Kauppinen, Eila & Ahlstedt, Eliisa (2023) Hengailu korona-ajan kaupungeissa. Teoksessa Sofia Laine, Eila Kauppinen, Karla Malm & Tommi Hoikkala (toim.) *Nuoruus korona-ajan kaupungissa*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 242. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 123–143.
- Laitinen, Kari J. (2010) Ohi on. Havaintoja varusmiesten loppukyselystä ja Nuorisobarometristä. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & nuorisosiain neuvottelukunta, 180–190.
- Lasten ja nuorten säätio (2024) *Nuorten unelmat 2024*. <https://nuori.fi/nuorten-unelmat-2024/> (Viitattu 10.12.2024.)
- Leino, Kaisa & Ahonen, Arto K. & Hienonen, Ninja & Hiltunen, Jenna & Lintuvuori, Meri & Lähteinen, Suvi & Lämsä, Joni & Nissinen, Kari & Nissinen, Virva & Puhakka, Eija & Pulkkinen, Jonna & Rautopuro, Juhani & Sirén, Marjo & Vainikainen, Mari-Pauliina & Vettenranta, Jouni (2019) *Pisa 18. Ensituksia. Suomi parhaiden joukossa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-680-5>
- Luhtakallio, Eeva (2019) Group formation, styles, and grammars of commonality in local activism: Grammars of commonality in local activism. *The British Journal of Sociology* 70 (4), 1159–1178. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12606>
- Lundbom, Pia (2016) *Eläinten puolustajat. Suomalaisen eläinoikeusaktiivisuuden muuttuva poliittinen tyyli ja toiseus*. Jyväskylän studies in education, psychology and social research 570. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6842-7>
- Lyly-Yrjänäinen, Maija (2024) *Työolobarometri 2023*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:16. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-917-9>
- Mani, Anandi & Mullainathan, Sendhil & Shafir, Eldar & Zhao, Jiaying (2013) Poverty impedes cognitive function. *Science* 341 (6149), 976–980. <https://doi.org/10.1126/science.1238041>
- Mannheim, Karl (1972) The Problem of Generations. Teoksessa Paul Kecskemeti (toim.) *Essays on the Sociology Knowledge*. Lontoo: Routledge, 276–322.
- Melucci, Alberto (1989) Collective action: a constructivist view. Teoksessa John Keane & Paul Mier (toim.) *Nomads of the Present: Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society*. Philadelphia: Temple University Press, 17–37.
- Mietola, Reetta & Kallio, Jenni & Honkatukia, Päivi (2023) Nuoret ja pandemian jälkeistä yhteiskuntaa koskeva päätöksenteko. Teoksessa Markku Oksanen & Henri Vogt (toim.) *Huomisen huomaava demokratia - Pitkäjännöksen politiikan mahdollisuudet*. Tampere: Vastapaino, 275–298.
- Miner, Michael A. (2020) Unmet promises: Diminishing confidence in education among

- college-educated adults from 1973 to 2018. *Social Science Quarterly* 101 (6), 2312–2331. <https://doi.org/10.1111/ssqu.12873>
- Mutanen, Heli (2024) *Kamppailua toimijuudesta ja identiteeteistä. Nuoret aikuiset koulutuksen ja työn marginaalissa ja aktivointitoimenpiteissä*. Publications of the University of Eastern Finland, Dissertations in Education, Humanities, and Theology 208. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-5081-9>
- Myllyniemi, Sami (2004) Nuorisobarometri 2004. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004*. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & nuorisosiain neuvottelukunta, 10–57.
- Myllyniemi, Sami (2005) Tilasto-osuus. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & nuorisosiain neuvottelukunta, 12–65.
- Myllyniemi, Sami (2007) *Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007*. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & nuorisosiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami (2008) *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & nuorisosiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2009) *Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009*. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & nuorisosiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami (2014a) Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, 9–100.
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2014b) *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto.
- Myllyniemi, Sami (2015) Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 159. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusseura, 11–124.
- Myllyniemi, Sami (2016) Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 174. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, 9–114.
- Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi (toim.) (2013) *Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 140. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusseura, nuorisosiain neuvottelukunta & valtion liikuntaneuvosto.
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi (2018) Tilasto-osio. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) *Nuorisobarometri 2017. Opin polut ja pientareet*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–118.
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi (2019) Tilasto-osio. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–112.
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi (2021) Tilasto-osio. Teoksessa Päivi Berg & Sami Myllyniemi (toim.) *Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–76.
- Mäkelä, Kalle & Mertanen, Katariina & Brunila, Kristiina (2021) Outreach youth work and employability in the ethos of vulnerability. *Power and Education* 13 (2), 100–115. <https://doi.org/10.1177/17577438211021943>
- Nieminen, Juha (2007) Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä:*

- menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet.* Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 21–43.
- Nikunen, Minna & Korvajärvi, Päivi (2022) Being positive, being hopeful, being happy: Young adults reflecting on their future in times of austerity. *European Journal of Cultural Studies* 25 (3), 824–842. <https://doi.org/10.1177/1367549420935901>
- Nortio, Emma & Niska, Miira & Renvik, Tuuli Anna & Jasinskaja-Lahti, Inga (2021) ‘The nightmare of multiculturalism’: Interpreting and deploying anti-immigration rhetoric in social media. *New Media & Society* 23 (3), 438–456. <https://doi.org/10.1177/1461444819899624>
- Nuorisolaki (72/2006).* <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060072> (Viitattu 12.12.2024.)
- Nuorisolaki (1285/2016).* <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285> (Viitattu 12.12.2024.)
- Nuorisotyölaki (235/1995).* <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950235> (Viitattu 10.12.2024.)
- Nurmi, Lauri (2023) *Suomen salattu tie Natoon.* Helsinki: Into.
- Oliver, Mike (2013) The social model of disability: thirty years on. *Disability & Society* 28 (7), 1024–1026. <https://doi.org/10.1080/09687599.2013.818773>
- Paakkunainen, Kari (2006) Nuorten arvot, yhteiskunnallinen osallistuminen ja kirkko. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Uskon asia. Nuorisobarometri 2006.* Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & nuorisoasiain neuvottelukunta, 146–168.
- Paulsen, Roland (2024) How we feel. Teoksessa *Why We Worry.* Lontoo: Routledge, 17–36. <https://doi.org/10.4324/9781003514930-3>
- Pekkarinen, Elina (2016) Arjen- ja elämänhallinnan ongelmat lapsuudenperheessä – lastensuojelun näkökulma. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015.* Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, 163–180.
- Penttilä, Risto E. J. & Karvinen, Jyrki (2022) *Pitkä tie Natoon.* Helsinki: Otava.
- Pesu, Matti (2016) Pienvaltiorealismi kuihtuu: suomalaisen ulkopoliittisen ajattelun murros. *The Ulkopoliittist* -verkkolehti. <https://ulkopoliittist.fi/2016/11/23/pienvaltiorealismikuihtuu-suomalaisen-ulkopoliittisen-ajattelun-murros/> (Viitattu 10.12.2024.)
- Piispa, Mikko (2018) *Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta.* Helsinki: Teos.
- Piispa, Mikko (2022) *Liikkuvia utopioita, hidastamisen politiikkaa. Tutkimus nuorista liikkeessä ilmastokriisin ajassa.* Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 172. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Piispa, Mikko & Kiilakoski, Tomi & Ojajärvi, Anni (2021) Mikä ilmastoliike? Nuorten ilmastoaktivistien poliittinen toimijuus ja ilmastokeskustelut. *Nuorisotutkimus* 39 (2), 8–26.
- Pirttijärvi, Anssi & Kivijärvi, Antti (2023) Esi-puhe. Teoksessa Antti Kivijärvi (toim.) *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022.* Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 5–7.
- PostNord (2024) E-commerce in the Nordics 2024 Autumn. https://sites.postnord.fi/e-commerce_in_the_nordics_2024_autumn.pdf (Viitattu 5.12.2024.)
- Pulkkinen, Jonna & Rautopuro, Juhani (2018) *Opin polut ja pientareet harvaan asutuilla alueilla: Nuorisobarometri 2017 lisäotos.* Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Puolustusvoimat (2024) Varusmiesten maanpuolustustahto jatkaa nousuaan – kotiutuneilta loppukyselyssä aikasarjan parhaat tulokset. <https://puolustusvoimat.fi/-/varusmiesten-maanpuolustustahto-jatkaa-nousuaan-kotiutuneilta-loppukyselyssa-aikasarjan-parhaat-tulokset> (Viitattu 10.12.2024.)
- Pöyriä, Pasi & Ojala, Satu (2017) Työn prekarisaatio. Teoksessa Pasi Pöyriä (toim.) *Työelämän myytit ja todellisuus.* Helsinki:

- Gaudeamus, 42–62.
- Rauas, Minna (2024) Pahoinvoivia nuoria, lisää työtehtäviä ja huono palkka: Alanvaihdon harkinta ja syyt 2020-luvun nuorisotyössä. *Työväentutkimus Vuosikirja* 37, 28–44. <https://doi.org/10.37456/tvt.136300>
- Raunio, Tapio & Saari, Juho (2021) Johdanto: integraation kehitys ja tulevat haasteet. Teoksessa Tapio Raunio & Juho Saari (toim.) *Mönnäisyydessään yhtenäinen? Euroopan unionin suunta*. Helsinki: Gaudeamus, 9–30. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-345-737-9>
- Repo, Juuso (2024) *Worst of times, best of times. Assessing pandemic impact on adolescents*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B 707. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9997-2>
- Rimpelä, Matti (2023) Kouluterveyskysely oli 1990-luvun innovaatio, joka voisi jäädä historiaan – Jälkikirjoitus Ylen uutiseen 21.2.2023. <https://mattirimpela.fi/index.php/2023/02/16/kouluterveyskysely-oli-1990-luvun-innovaatio-joka-voisi-jaada-historiaan/> (Viitattu 9.12.2024.)
- Rinne, Risto & Salmi, Eeva (1998) *Oppimisen uusi järjestys: uhkien ja verkostojen maailma koulun ja elämänmittaisen opiskelun haasteena*. Tampere: Vastapaino.
- Ristikari, Tiina & Keski-Säntti, Markus & Sute-la, Elina & Haapakorva, Pasi & Kiilakoski, Tomi & Pekkarinen, Elina & Kääriälä, Antti & Aaltonen, Mikko & Huotari, Tiina & Merikukka, Marko & Salo, Jarmo & Juutinen, Aapo & Pesonen-Smith, Anna & Gissler, Mika (2018) *Suomi lasten kasvu ympäristönä: Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä*. Helsinki: THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-152-2>
- Rosanvallon, Pierre (2008) *Vastademokratia. Politiikka epäluulon aikakaudella*. Kääntänyt T. Kilpeläinen. Tampere: Vastapaino.
- Rubin, Anita (2013) Hidden, inconsistent, and influential: Images of the future in changing times. *Futures* 45, S38–S44. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2012.11.011>
- Rujeedawa, Tanzil & Zaman, Shahid H. (2022) The diagnosis and management of autism spectrum disorder (ASD) in adult females in the presence or absence of an intellectual disability. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19 (3), 1315. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031315>
- Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. (2000) Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *The American Psychologist* 55 (1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/10003-066x.55.1.68>
- Saarela, Pekka (1994) *Nuorisobarometri 1/94. Asematutkimus nuorten koulutus- ja työmotivaatioista*. Helsinki: opetusministeriö.
- Saarela, Pekka (1995) *Nuorisobarometri 1995*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & työministeriö.
- Saarela, Pekka (1996) *Nuorisobarometri 2/1996*. Helsinki: nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Saarela, Pekka (1997a) *Nuorisobarometri 1/97. Selvitys suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten koulutukseen, työhön, työelämän muutoksiin ja kulutustottumuksiin liittyvistä käsityksistä*. NUORAn julkaisuja 1. Helsinki: nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Saarela, Pekka (1997b) *Nuorisobarometri 2/1997*. Helsinki: opetusministeriö & nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Saarela, Pekka (1998) *Nuorisobarometri 2/1998. Selvitys 15–29-vuotiaiden nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen, tulevaisuuden odotuksiin ja kulttuuripalveluihin liittyvistä käsityksistä*. NUORAn julkaisuja 9. Helsinki: nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Saarela, Pekka (2004) *Nuorisobarometrit vuosina 1994–2002*. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004*. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & nuorisoasiain neuvottelukunta, 113–135.
- Siltala, Juha (2020) Nuoret henkilökohtaisen toivon ja yleisen näköalattomuuden ristivedossa. Teoksessa Lotta Haikkola & Sami Myllyniemi (toim.) *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto,

- Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 111–134.
- Silvennoinen, Heikki & Kalalahti, Mira & Varjo, Janne (2018) Koulutususkon yhteiskunnallisenä ilmiönä. Teoksessa Heikki Silvennoinen, Mira Kalalahti & Janne Varjo (toim.) *Koulutuksen lupaukset ja koulutususkon kasvatustieteellisen tutkimuksen vuosikirja 2*. Kasvatusalan tutkimuksia 79. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura, 11–40.
- Simola, Hannu (2015) *Koulutusihmeen paradoksit: Esseitä suomalaisesta koulutuspolitiikasta*. Tampere: Vastapaino.
- de St Croix, Tania & Doherty, Louise (2023) 'It's a great place to find where you belong': creating, curating and valuing place and space in open youth work. *Children's Geographies*. 1–15. <https://doi.org/10.1080/14733285.2023.2171770>
- Suomen nuorisotyön tilastot (2024) Nuorisotyön kunnissa. <https://nuorisotilastot.fi/1131/visualisoinnit/nuorisotyokunnissa/> (Viitattu 12.12.2024.)
- Suomen Pankki (2024a) Muiden rahoituslaitosten myöntämien kulutusluottojen kanta supistui vuoden 2023 aikana. <https://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/tilastotiedotteet/muut-rahoituslaitokset-lainat-ja-korot/2023/muiden-rahoituslaitosten-myontamien-kulutusluottojen-kanta-supistui-vuoden-2023-aihana/> (Viitattu 5.12.2024.)
- Suomen Pankki (2024b) Suomen kotitalouksien euromääräiset lainat ja talletukset. https://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/taulukot-ja-kuviot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/taulukot/rati-taulukot-fi/pt_kotitalouksien_lainat_ja_talletukset_fi/ (Viitattu 5.12.2024.)
- Suomen Pankki (2024c) Euriborokorot kuu-kausittain. https://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/taulukot-ja-kuviot/korot/kuviot/korot_kuviot/euriborokorot_kk_chrt_fi/ (Viitattu 5.12.2024.)
- Suomen perustuslaki (731/1999)*. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> (Viitattu 13.12.2024.)
- Sutela, Hanna & Pärnänen, Anna & Keyriläinen, Marianne (2019) *Digitaalisen työelämän - työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018*. Helsinki: Tilastokeskus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-244-634-3>
- Söderlund, Peter (2019) Poliittinen luottamus vertailevasta näkökulmasta. Teoksessa Maria Bäck & Elina Kestilä-Kekkonen (toim.) *Poliittinen ja sosiaalinen luottamus: Polut, trendit ja kuulut*. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:31. Helsinki: valtiovarainministeriö, 35–48. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-012-9>
- Tammi, Tuure (2017) *Poliittinen prosessi ja demokratiakokeilujen tartunnat koulun arjessa*. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 2. Helsinki: Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2872-0>
- Tammi, Tuure & Rautio, Pauliina (2022) Kysymmekö oikeita kysymyksiä? Lyhyt johdanto yleisen ihmisen seikkailuihin Nuorisobarometrissa ja maailmassa, joka meiltä jää. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 155–168.
- Tarvainen, Kai & Manner, Joel & Myllyniemi, Sami & Salasuo, Mikko (2023) Tilasto-osio. Teoksessa Sinikka Aapola-Kari (toim.) *Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, valtion nuorisoneuvosto, valtion liikuntaneuvosto & Nuorisotutkimusseura, 11–124.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2025) Kouluterveyskyselyn tulokset. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset> (Viitattu 17.1.2025.)
- Tilastokeskus (2024a) Suomen virallinen tilasto: Kansantalouden vuositilinpito. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/vtp> (Viitattu 27.9.2024.)
- Tilastokeskus (2024b) Suomen virallinen tilasto: Työnvälitystilasto. Helsinki: Tilastokeskus.

- <https://stat.fi/tilasto/tyonv> (Viitattu 2.12.2024.)
- Tilastokeskus (2024c) Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/vaerak> (Viitattu 27.9.2024.)
- Tilastokeskus (2024d) Suomen virallinen tilasto: Asunnot ja asuinolot. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/asas> (Viitattu 9.12.2024.)
- Tilastokeskus (2024e) Suomen virallinen tilasto: Työvoimatutkimus. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/tyti> (Viitattu 27.9.2024.)
- Tilastokeskus (2024f) Suomen virallinen tilasto: Syntyneet. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/synt> (Viitattu 28.11.2024.)
- Tilastokeskus (2024g) Suomen virallinen tilasto: Väestöennuste. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/vaenn> (Viitattu 28.11.2024.)
- Tilastokeskus (2024h) Suomen virallinen tilasto: Velkaantumistilasto. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/velk> (Viitattu 5.12.2024.)
- Tilastokeskus (2024i) Suomen virallinen tilasto: Joukkoviestintä. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/jvie> (Viitattu 13.12.2024.)
- Tilastokeskus (2024j) Suomen virallinen tilasto: Kunnallisvaalit. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/kvaa> (Viitattu 13.12.2024.)
- Tilastokeskus (2024k) Suomen virallinen tilasto: Eduskuntavaalit. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/evaa> (Viitattu 13.12.2024.)
- Tuomisto, Jukka (1991) Elinikäisen kasvatuksen kehittäminen. *Aikuiskasvatus* 11 (3), 142–148. <https://doi.org/10.33336/aik.96746>
- Tuomola, Salla (2023) *Hyvä, katala vastajulkisuus: Populistisen vastamedian julkisen puhuttelun tavat maahanmuutto- ja pakolaiskeskustelussa*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 734. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2724-8>
- Uusitalo-Arola, Liisa & Tuisku, Katinka & Rossi, Helena (2022) *Työuupumus (burnout)*. Duodecim Terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00681> (Viitattu 1.12.2024.)
- Valtion nuorisoneuvosto (2020) *Nuorisovaltuustot*. Tietoanuorista.fi. <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/vaikuttaminen-ja-osallisuus/nuorisovaltuustot> (Viitattu 16.12.2024.)
- Vammaispalvelulaki (675/2023)*. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230675#> (Viitattu 13.12.2024.)
- Vehkoo, Johanna (2024) Todenmukainen journalismi on vaikeampaa kuin moni luulee. Teoksessa Teppo Eskelinen & Matti Ylönen (toim.) *Tyhmenevä demokratia? Kriittisen tiedontuotannon tila Suomessa*. Helsinki: Rosebud, 107–126.
- Vehviläinen, Jukka (2008) *Nuorten osallisuushanke - arvioinnin loppuraportti*. Helsinki: Opetushallitus.
- Wilhelmsson, Niklas (2014) Valtioneuvoston demokraatiapolitiikka ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, 107–110.
- Williamson, Howard (2017) Winning space, building bridges – what youth work is all about. Teoksessa Hanjo Schild, Nuala Conolly, Francine Labadie, Jan Vanhee, & Howard Williamson (toim.) *Thinking seriously about youth work - and how to prepare people to do it*. Youth Knowledge 20. Strasbourg: Euroopan neuvosto & Euroopan komissio, 15–26.
- Wilska, Terhi-Anna (2014) Nuoret osallistuvat kulutusvalinnoillaan – vai osallistuvatko? Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, 121–124.
- Wright, Handel Kashope & Xiao, Yao (2023) “We’ve worn out the use of that word”: Australian New Youth on Multiculturalism, And the Politics of Identity, Difference and

- Belonging. *Diaspora Indigenous and Minority Education* 17 (1), 8–24. <https://doi.org/10.1080/15595692.2022.2028136>
- Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2004/20040021> (Viitattu 13.12.2024.)
- Yle Elävä arkisto (2015) *Pakolaisviha räjähti Valkealassa 1991*. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/10/02/pakolaisviha-rajahiti-valkealassa-1991> (Viitattu 10.1.2025.)
- Yle Uutiset (2015) *Pride-osallistuja Ylelle: ”Itken joka vuosi liikutuksesta” – video*. Julkaistu 27.6.2015. <https://yle.fi/a/3-8109957> (Viitattu 10.1.2025.)
- Yle Uutiset (2023) *Vahvuutena herkkyys*. Julkaistu 25.10.2023. <https://yle.fi/a/74-20054292> (Viitattu 10.1.2025.)
- Yle Uutiset (2024a) *Korkeasti koulutettu Riina Simonen ei saa mistään töitä, ja hänenlaisiaan on koko ajan enemmän*, Julkaistu 14.8.2024. <https://yle.fi/a/74-20103362> (Viitattu 10.1.2025.)
- Yle Uutiset (2024b) *Yli 120 terveyskeskusta on nyt kiinni, osin työvoimapulan takia – potilas: ”Suoraan sanottuna pelottaa”*. Julkaistu 25.7.2024. <https://yle.fi/a/74-20099484> (Viitattu 10.1.2025.)
- Yle Uutiset (2024c) *Jopa 100 000 osallistujaa marssi Pride-kulkueessa*. Julkaistu 29.6.2024. <https://yle.fi/a/74-20097068> (Viitattu 10.1.2025.)
- Yliaska, Ville (2014) *Tehokkuuden toiveuni: uuden julkisjohtamisen historia Suomessa 1970-luvulta 1990-luvulle*. Helsinki: Into.
- Young, Susan & Cocallis, Kelly (2023) A systematic review of the relationship between neurodiversity and psychosexual functioning in individuals with autism spectrum disorder (ASD) or attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD). *Neuropsychiatric Disease and Treatment* 19, 1379–1395. <https://doi.org/10.2147/NDT.S319980>

LIITTEET

LIITE 1. EROT PUHELIN- JA VERKKOVASTAAJIEN VÄLILLÄ

Tässä liitteessä esitellään kuvaajat sekä puhelin- (n=1006) että verkkovastaajien (n=1347) vastauksista. Tulokset on painotettu väestöllisesti edustaviksi Aineisto ja menetelmät -luvussa raportoidulla menetelmällä. Tulokset eivät kuitenkaan pohjaudu multinomilogistiseen regressioon, joten prosenttiosuuksissa voi olla pyöristyksestä johtuvia yhden prosenttiyksikön eroja verrattuna tilasto-osion tuloksiin. Samaa vastausskaalaa käyttävät kysymykset esitetään pääosin samassa kuvaajassa. Poikkeuksen muodostavat kysymyssarjat, joissa on useita nimettyjä kohteita, kuten esimerkiksi ”Kuinka tärkeää sinulle on, että kunnassasi tai kaupungissasi on seuraavia asioita?”. Nämä sarjat esitetään omissa kuvaajissaan.

Ennen yksityiskohtaisempaa erojen läpikäyntiä esittelemme tiiviisti tärkeimmät erot verkko- ja puhelinvastaajien välillä. Pidämme tässä kohdin pienimpänä merkityksellisenä erona pyöristäen neljän prosenttiyksikön eroa vastaajajoukkojen välillä. Tilastollisesti merkitseviä eroja voivat olla myös monet tätä pienemmät erot. Voidaan kuitenkin katsoa, että alle neljän prosenttiyksikön erot eivät useimpien kysymysten kohdalla ole merkityksellisiä, kun suunnitellaan tulevaisuuden Nuorisobarometriin kyselyjä. Lisäksi vähäiset erot osuuksissa tuskin ovat merkityksellisiä nuorisopolitiikan kannalta.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että puhelinvastaajiin verrattuna verkkovastaajat

- ovat useammin akateemiselta koulutuspolulta ja koulutetummista perheistä
- arvioivat hyvinvointinsa ja toimeentulonsa alhaisemmaksi
- pitävät yleisesti monia asioita vähemmän tärkeänä, mukaan lukien erilaisten palveluiden saatavuutta ja elämän merkkipaalujen saavuttamista 35 vuoden ikään mennessä
- kertovat luottavansa yhteiskunnallisiin instituutioihin vähemmän
- raportoivat osallistuneensa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen harvemmin
- kokevat heikompa kuuluvuutta suomalaiseen yhteiskuntaan ja erilaisiin identiteetti-kategorioihin
- ovat EU-myönteisempiä
- valitsevat useammin ”en osaa sanoa” -vastausvaihtoehdon.

Havainnot ovat pääosin yhteneväisiä aiemman tutkimuksen kanssa, jonka mukaan verkkokyselyssä ihmiset raportoivat alhaisempaa hyvinvointia ja vastaavat muutenkin vähemmän yleisten yhteiskunnallisten normien mukaisesti¹. Vastaajajoukkojen erot ovat todennäköisesti yhdistelmä tiedonkeruumenetelmien vaikutusta ihmisten vastauksiin sekä sitä, että tiedonkeruumenetelmät tavoittavat hieman eri ihmisiä. Verkkovastaajien korkeampi koulutusaste saa pohtimaan, tulisiko Nuorisobarometriin tulevaisuudessa kehittää menetelmä painottaa vastauksia edustavammasi myös koulutustason mukaan. Esimerkiksi

1 Sarracino, Francesco & Riillo, Cesare Fabio Antonio & Mikucka, Malgorzata (2017) Comparability of web and telephone survey modes for the measurement of subjective well-being. *Survey Research Methods* 11 (2), 141–169. <https://doi.org/10.18148/srm/2017.v11i2.6740>
Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2024) Tilasto-osio. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–98.

verkkovastaajien korkeampi EU-myönteisyys voisi hyvinkin olla yhteydessä vastaajajoukkojen sosio-ekonomisiin eroihin.

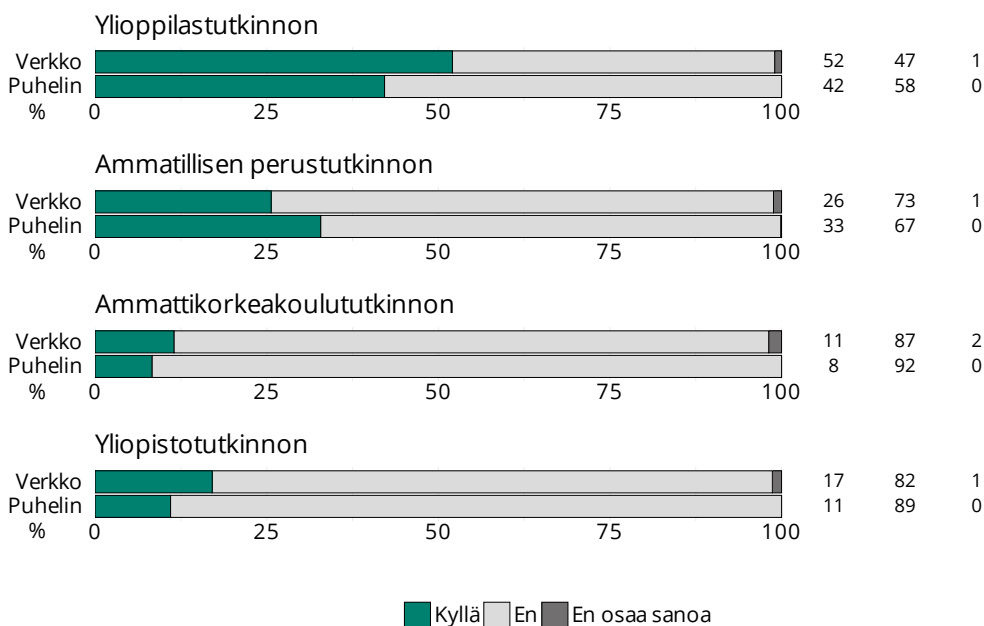
TAUSTAMUUTTUJAT JA TOIMEENTULO

Verkkovastaajilla on useammin ylioppilas- ja yliopistotutkinto ja harvemmin ammatillinen perustutkinto (kuvaaja L1). Myös verkkovastaajien vanhemmat ovat koulutetumpia (kuvaaja L2). Verkossa vastanneet asuvat harvemmin yksin ja useammin lapsettomassa avo- tai avioliitossa (kuvaaja L3) ja ovat useammin avioliitossa kuin puhelinvastaajat (kuvaaja L4).

Verkkovastaajat arvioivat kotitaloutensa toimeentulon alhaisemmaksi kuin puhelinvastaajat. Kysymyksessä käytetään asteikkoa 1–10, missä 1 on heikosti toimeentuleva, 5 on keskituloinen ja 10 on hyvin toimeentuleva. Verkossa erityisesti vastaus 6 on yleisempi kuin puhelimesta, ja vastaavasti vastaukset 7, 8 ja 9 ovat harvinaisempia (kuvaaja L5). Verkkovastaajat kertovat myös muita useammin jättäneensä harrastuksen aloittamatta rahanpuutteen takia (kuvaaja L6).

Vastaajaryhmien välillä ei ollut eroa asuinpaikassa (kuvaaja L7), pääasiallisessa toiminnassa (kuvaaja L8), opiskelupaikassa (kuvaaja L9), koetussa sukupuolossa (kuvaaja L10) tai lastensuojelun asiakkuuksissa (kuvaaja L11).

Mitkä seuraavista tutkinnoista olet suorittanut?

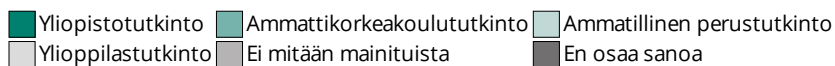
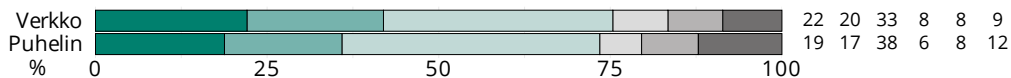

KUVAAJA L1. KUVAAJASSA ON ALLE 18-VUOTIAIDEN OSALTA OLETETTU, ETTÄ HE EIVÄT VIELÄ OLE SUORITTANEET MITÄÄN MAINITUISTA TUTKINNOISTA.

Mikä on äitisi koulutustaso?

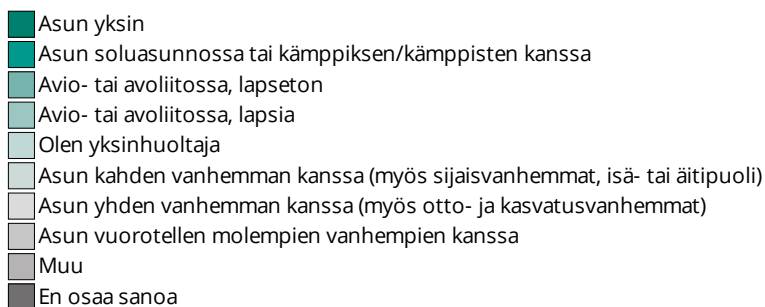
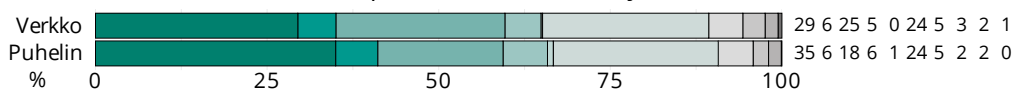

Mikä on isäsi koulutustaso?

KUVAAJA L2.

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten kotitaloutta, jossa asut?

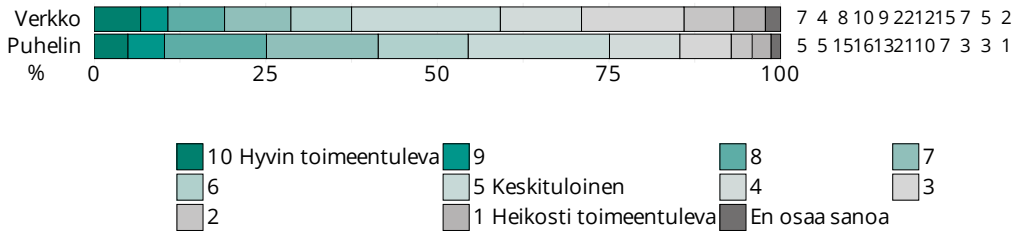
KUVAAJA L3.

Mikä on siviilisäätysi tai suhdemuotosi?

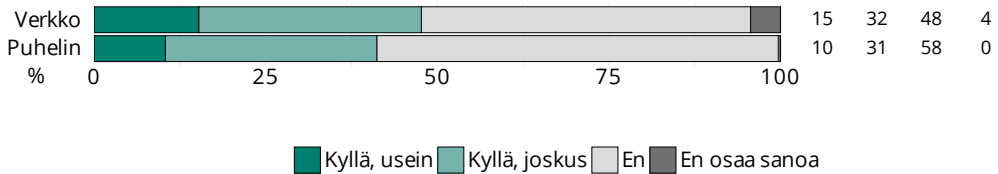
KUVAAJA L4.

Millaiseksi arvioisit kotitaloutesi toimeentulon tällä hetkellä?

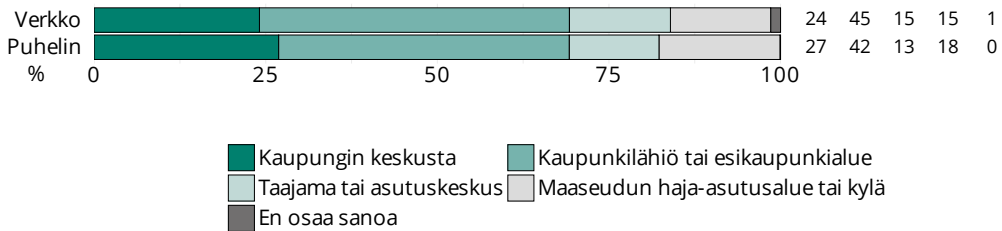
KUVAAJA L5.

Oletko joutunut rahanpuutteen takia jättämään harrastuksen aloittamatta?

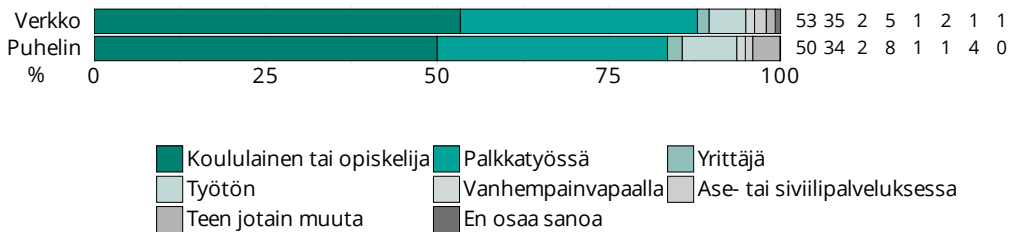
KUVAAJA L6.

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten asuinpaikkaasi?

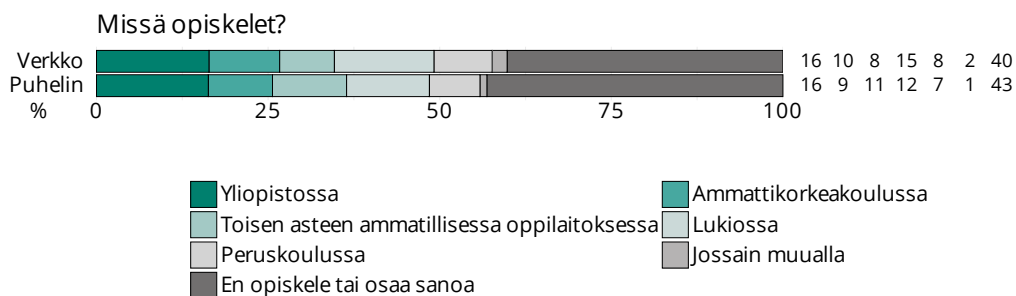

KUVAAJA L7.

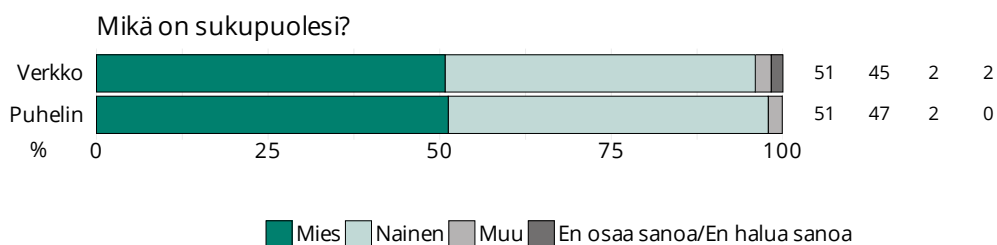
Mikä on tällä hetkellä pääasiallinen toimintasi? Oletko...

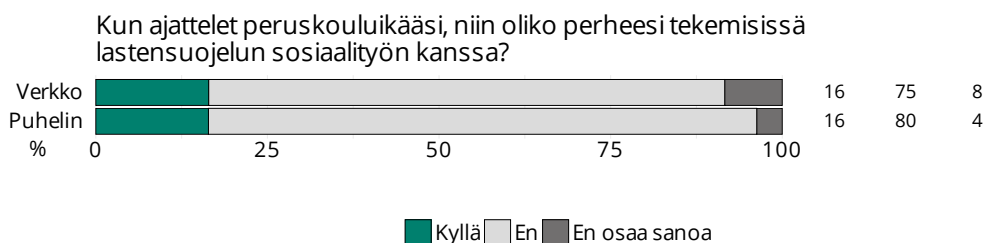
KUVAAJA L8.

KUVAAJA L9. KUVAAJAN VASTAUKSET ON YHDISTETTY KAHDESTA KYSYMYKSESTÄ ("OPISKELETKO?" JA "MISSÄ OPISKELET?").

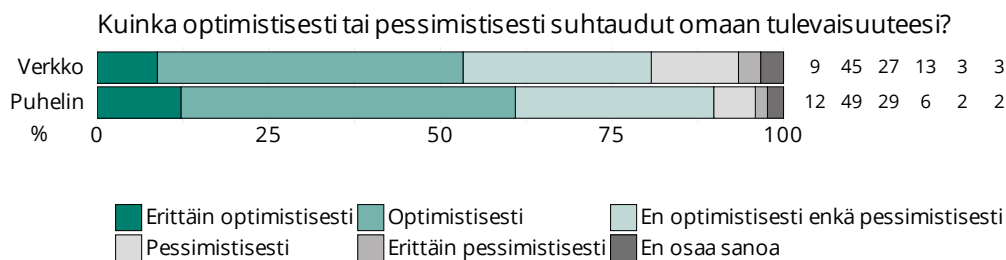
KUVAAJA L10.

KUVAAJA L11.

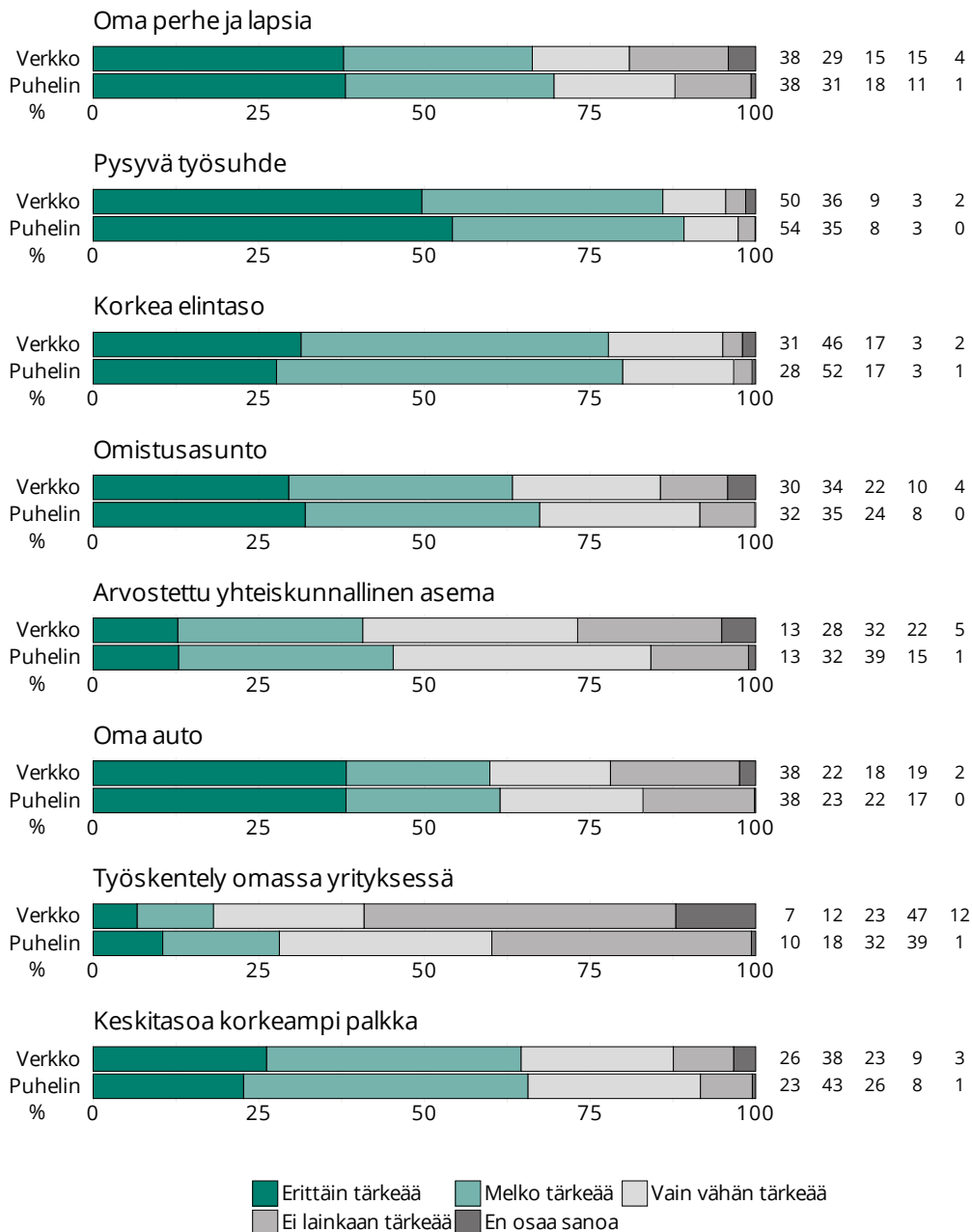
TULEVAISUUDEN TOIVEET JA TULEVAISUUSUSKO

Verkkovastaajat pitävät pysyvän työsuhteen, mahdollisuuden tehdä ympäristöä säästäviä kulutusvalintoja, läheisten ystävien ja hyvän fyysisen kunnon saavuttamista 35 vuoden ikään mennessä harvemmin erittäin tärkeänä. Lisäksi arvostettu yhteiskunnallinen asema, työskentely omassa yrityksessä sekä mahdollisuus matkustaa ja nähdä maailmaa ovat verkkovastaajille harvemmin vähintään melko tärkeitä. Verkkovastaajille on hieman useammin vähintään melko tärkeää, että heitä pidetään 35-vuotiaana hyvännäköisenä. (Kuvaajat L12 ja L13.) Lisäksi verkkovastaajat ovat puhelinvastaajia harvemmin optimistisia oman tulevaisuutensa suhteen (kuvaaja L14).

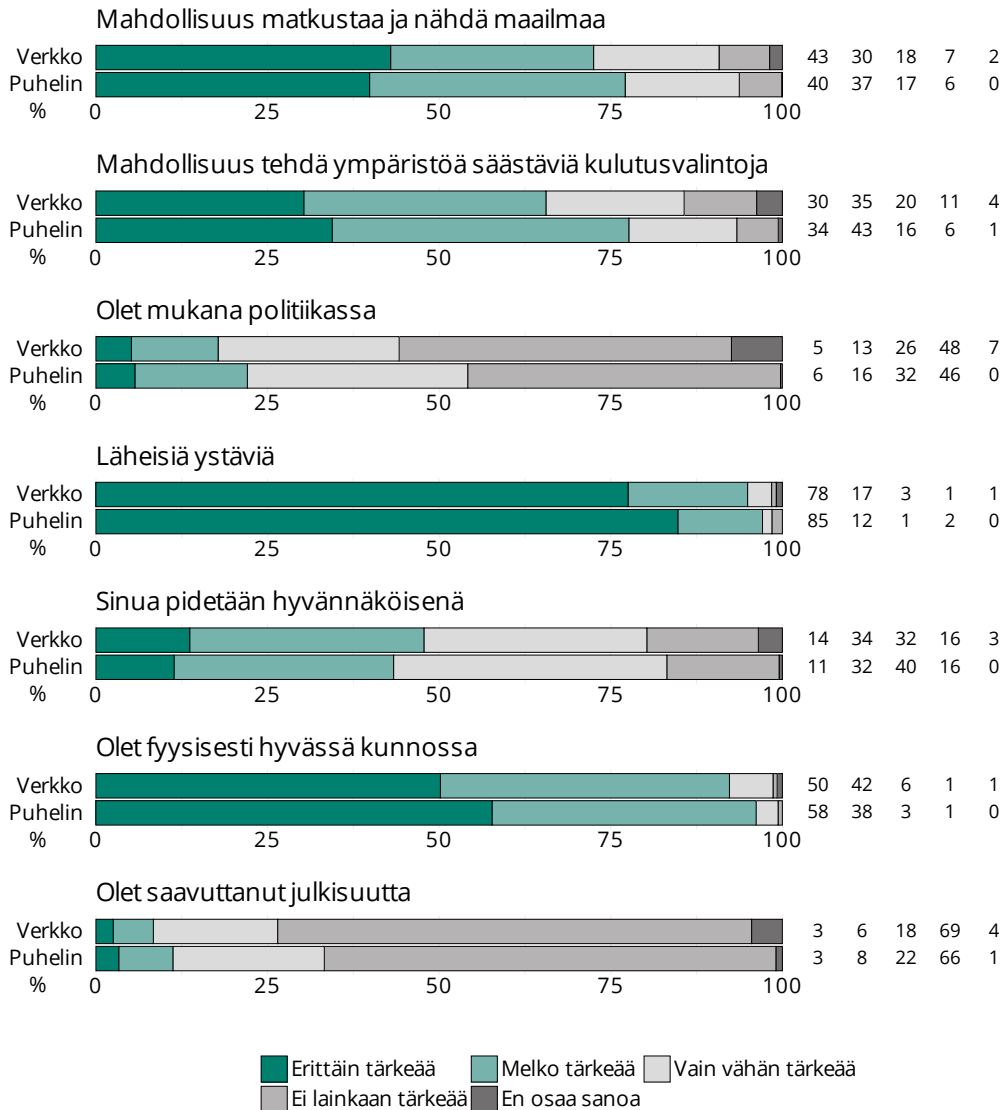

KUVAAJA L14.

Kuinka tärkeää sinulle on, että olet 35-vuotiaana saavuttanut seuraavia asioita?

Kuinka tärkeää sinulle on, että olet 35-vuotiaana saavuttanut seuraavia asioita?

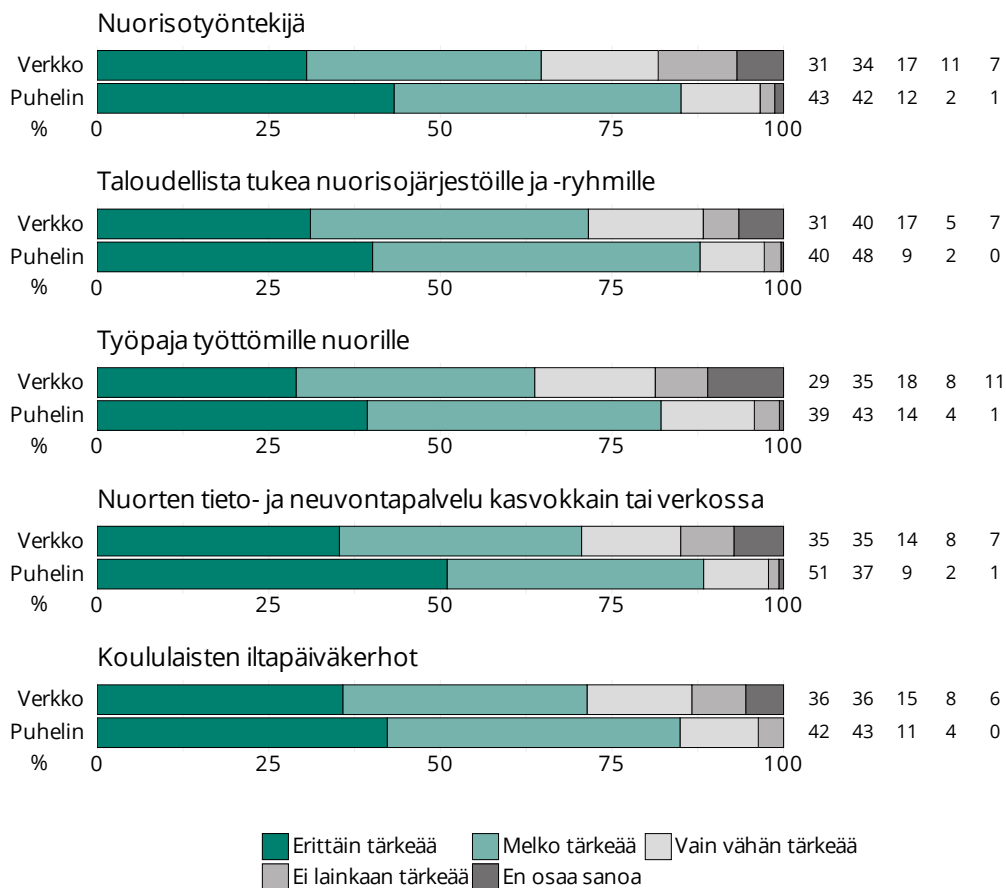

KUVAAJA L13.

NUORISOPALVELUT

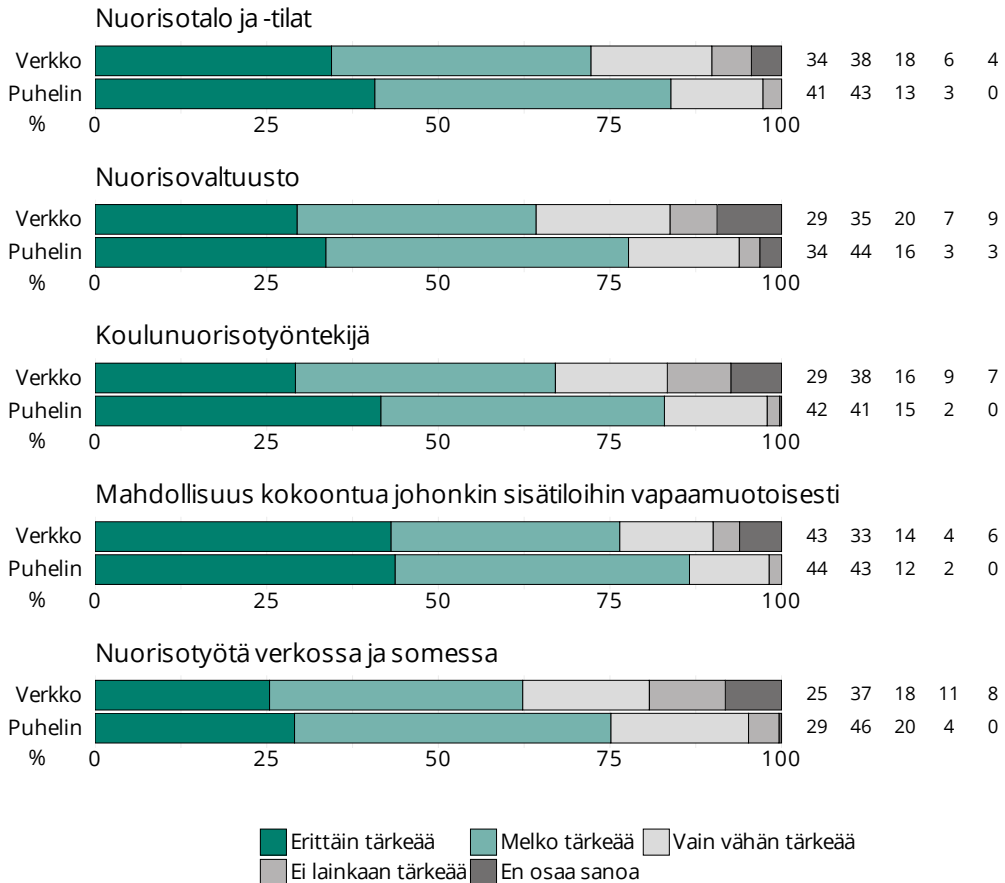
Verkkovastaajat pitävät kaikkia nuorisopalveluita vähemmän tärkeinä kuin puhelinvastaajat (kuvaajat L15 ja L16).

Kuinka tärkeää sinulle on, että kunnassasi tai kaupungissasi on seuraavia asioita?

KUVAAJA L15. VASTAAJISSA MUKANA VAIN 15–19-VUOTIAAT.

Kuinka tärkeää sinulle on, että kunnassasi tai kaupungissasi on seuraavia asioita?

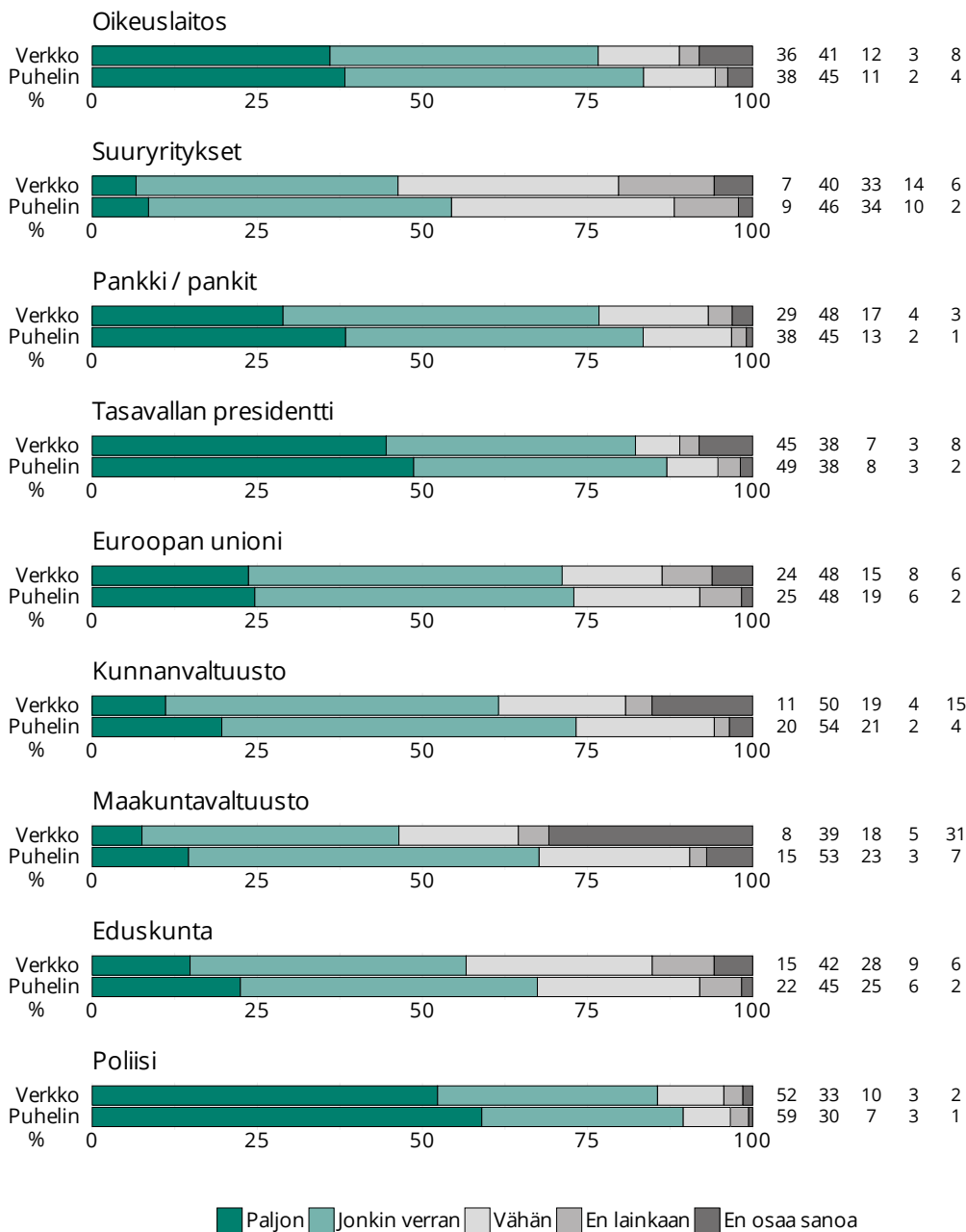

KUVAAJA L16. VASTAAJISSA MUKANA VAIN 15–19-VUOTIAAT.

LUOTTAMUS INSTITUUTIOIHIN

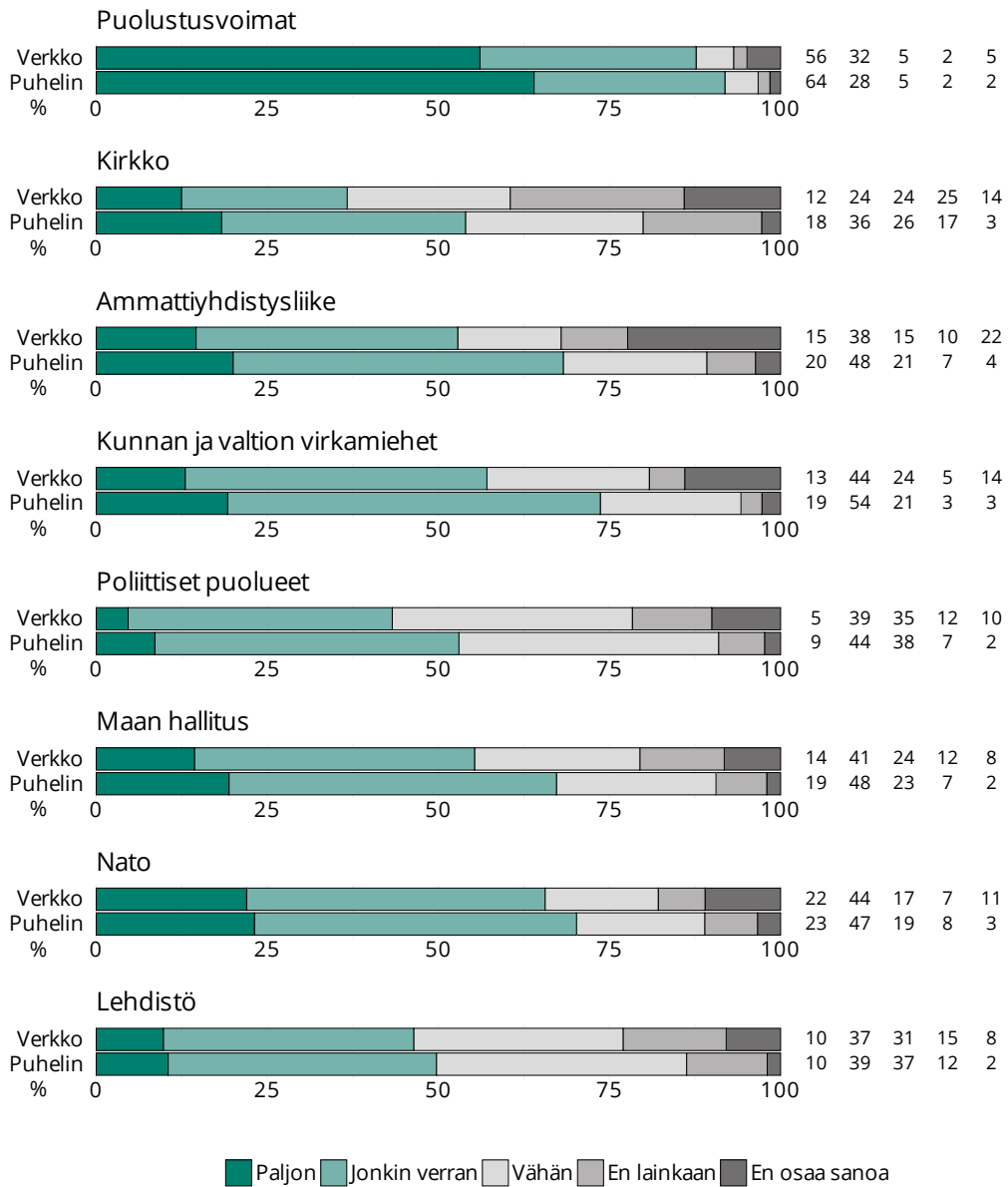
Verkkovastaajien joukossa luotetaan vähemmän oikeuslaitokseen, suuryrityksiin, pankkeihin, tasavallan presidenttiin, kunnanvaltuustoon, maakuntavaltuustoon, eduskuntaan, poliisiin, Puolustusvoimiin, kirkkoon, ammattiyhdistysliikkeeseen, kunnan ja valtion virkamiehiin, poliittisiin puolueisiin, maan hallitukseen ja Natoon (kuvaajat L17 ja L18). Luottamus on siis vähäisempää kaikkiin kysytyihin instituutioihin lukuun ottamatta Euroopan unionia ja lehdistöä.

Kuinka paljon luotat seuraavien yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaan?

KUVAAJA L17.

Kuinka paljon luotat seuraavien yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaan?

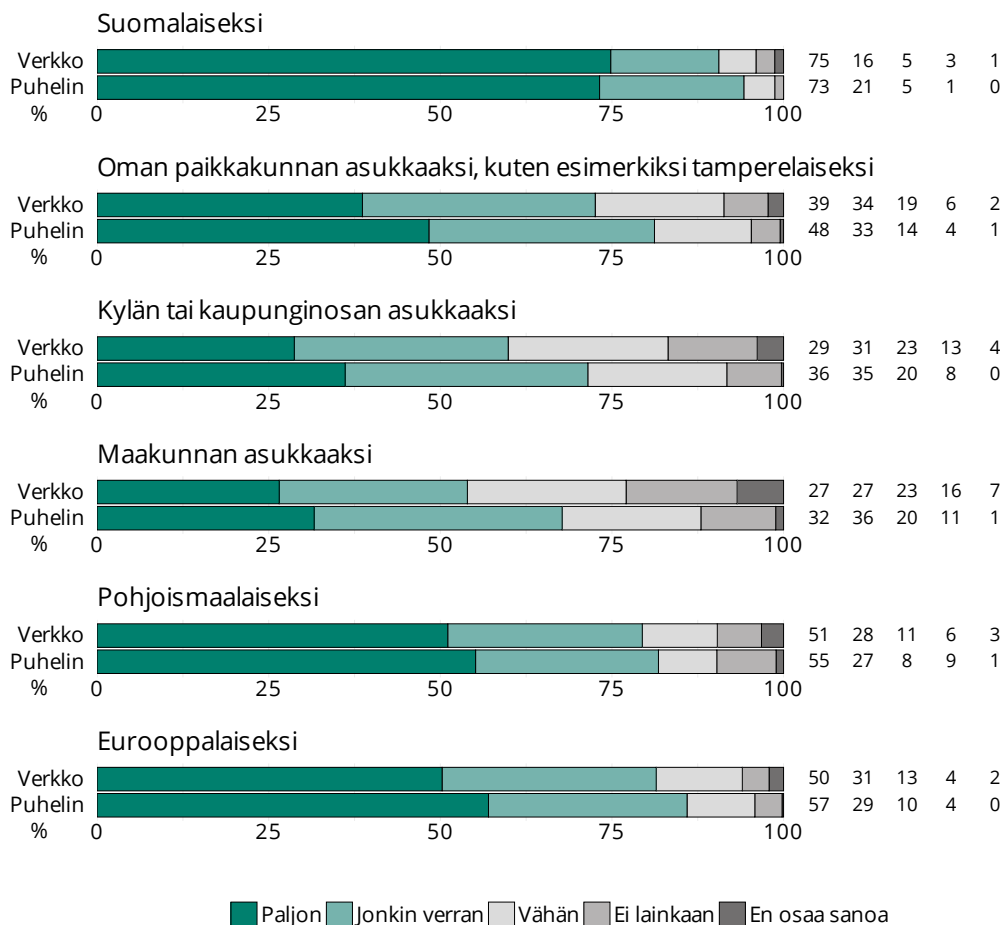
KUVAAJA L18.

IDENTITEETIT, SYRJINTÄ JA YHTEISKUNTAKIINNITTUNEISYYS

Verkkovastaajat kokevat itsensä harvemmin oman maakunnan, paikkakunnan, kylän tai kaupunginosan asukkaaksi. Lisäksi he identifioituvat muita harvemmin eurooppalaiseksi tai pohjoismaalaiseksi (kuvaaja L19). Verkkovastaajat kokevat itsensä myös huomattavasti harvemmin maailmankansalaiseksi tai monikulttuuriseksi kuin puhelinvastaajat (kuvaaja L20). Verkkovastaajat raportoivat tulleeensa syrjityksi useammin (kuvaaja L21).

Vastaajaryhmien välillä ei ollut yli neljän prosenttiyksikön eroja vähemmistökokemuksissa (kuvaajat L22 ja L23) tai kiinnittymisessä suomalaiseen yhteiskuntaan (kuvaaja L24).

Missä määrin koet itsesi...

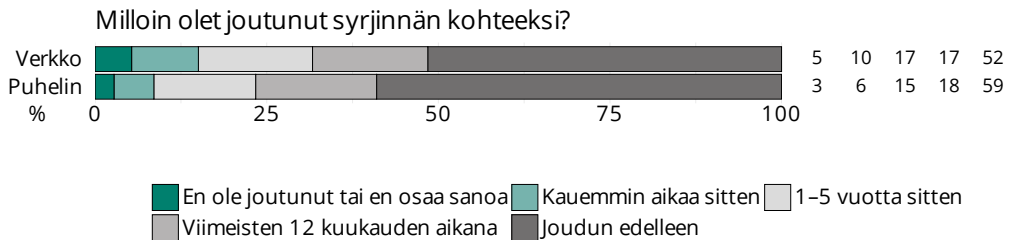

KUVAAJA L19.

Missä määrin koet itsesi...

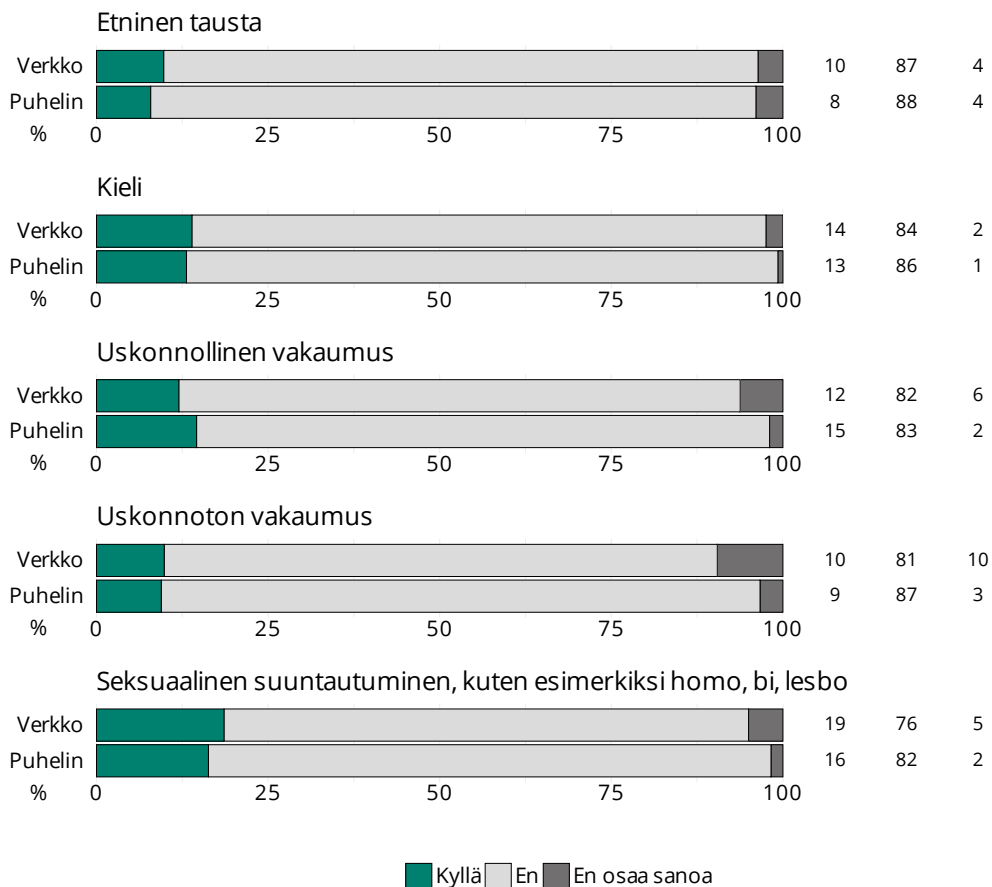

KUVAAJA L20.

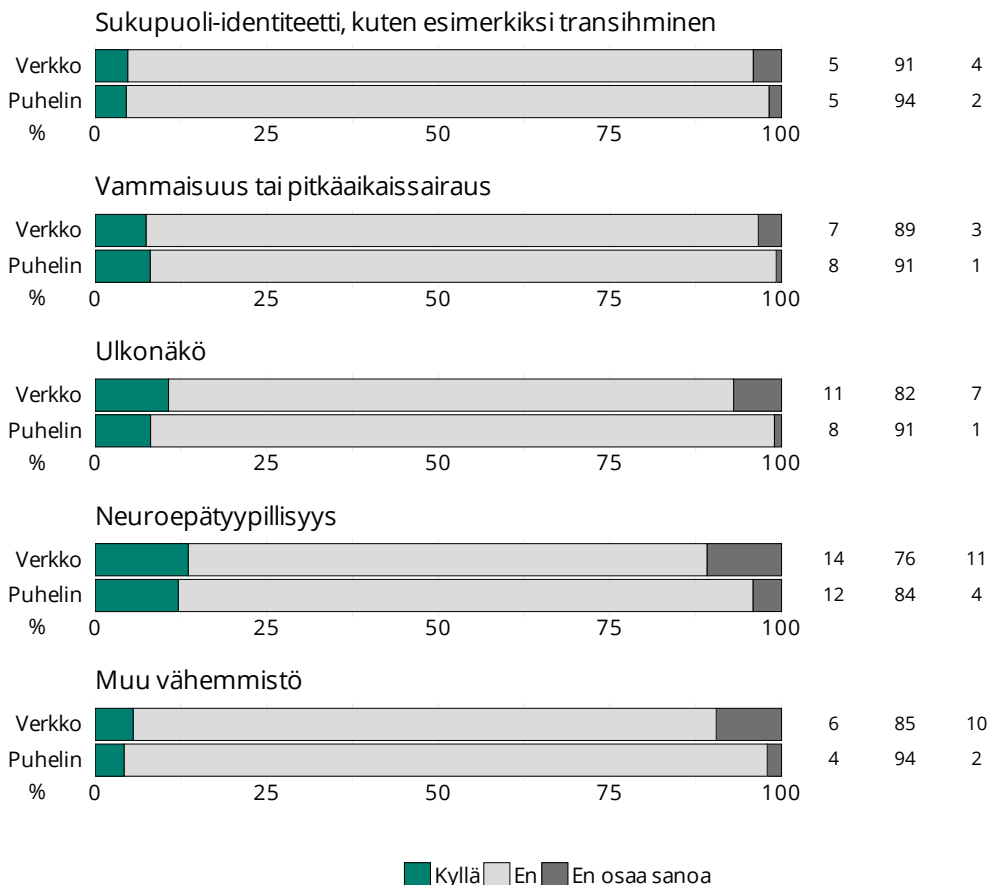
KUVAAJA L21. KUVAAJAN VASTAUKSET ON YHDISTETTY KAHDESTA KYSYMYKSESTÄ ("OLETKO JOSKUS JOUTUNUT SYRJINNÄN KOHTEEKSI?" JA "MILLOIN OLET JOUTUNUT SYRJINNÄN KOHTEEKSI?").

Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen?

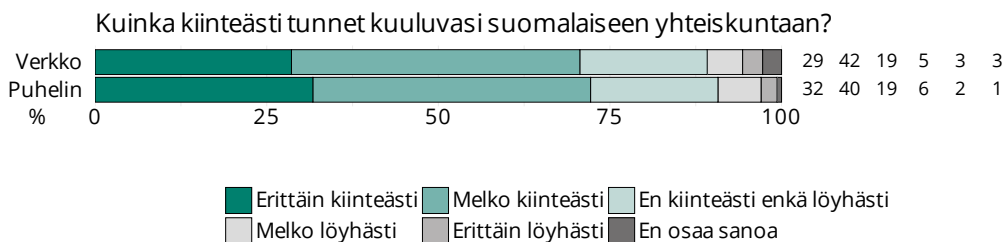

KUVAAJA L22.

Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen?

KUVAAJA L23.

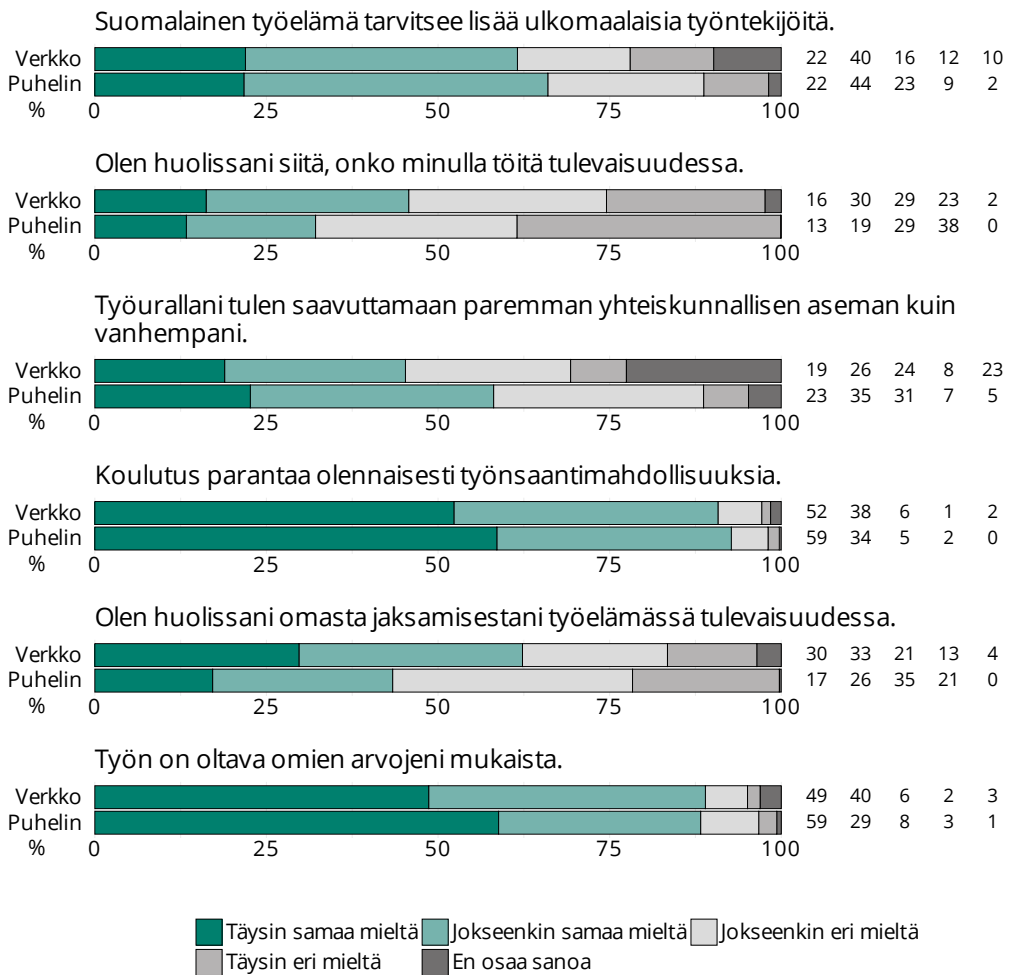

KUVAAJA L24.

NELIPORTAISET LIKERT-ASTEIKOLLISET KYSYMYKSET

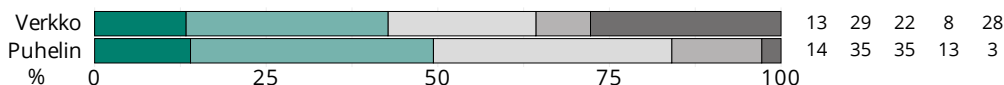
Verkkovastaajat ovat valinneet puhelinvastaajia selvästi useammin ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon. Tästä syystä erojen tulkitseminen on toisinaan haastavaa, sillä verkkovastaajissa saattaa olla vähemmän sekä samaa että eri mieltä olevia vastaajia. Seuraavat erot voidaan kuitenkin todeta. Verkkovastaajat ovat useammin täysin eri mieltä siitä, että suomalainen työelämä tarvitsee lisää ulkomaalaisia työntekijöitä. Heillä on heikompi usko koulutuksen työnsaantia parantavaan vaikutukseen, ja he ovat harvemmin täysin samaa mieltä siitä, että työn on oltava heidän arvojensa mukaista. Verkossa vastanneet uskovat harvemmin elämänsä olevan hyvin heidän hallinnassaan. (Kuvaajat L25 ja L26.)

Verkkovastaajat ovat muita useammin huolissaan omasta jaksamisestaan työelämässä ja siitä, onko heillä töitä tulevaisuudessa. He ovat myös puhelinvastaajia useammin täysin samaa mieltä siitä, että EU-jäsenyys on osoittautunut edulliseksi Suomelle.

KUVAAJA L25.

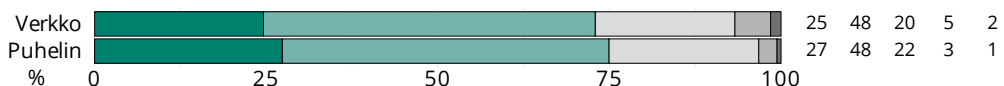
Vaihdan työurallani työpaikkaa useita kertoja.

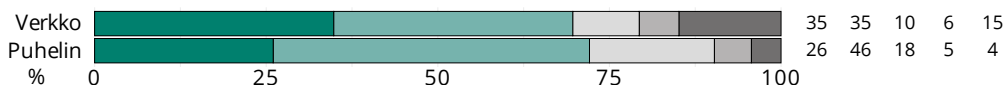
Suomi tarvitsee itsenäisen ja vahvan puolustuslaitoksen.

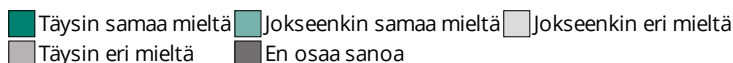
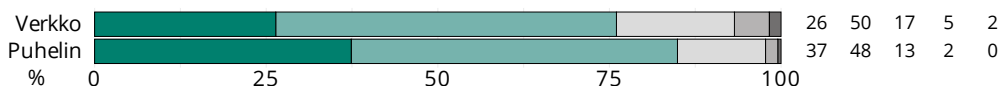
Menestyminen elämässä on itsestä kiinni.

EU-jäsenyys on osoittautunut edulliseksi Suomelle.

Koen elämäni olevan hyvin hallinnassani.

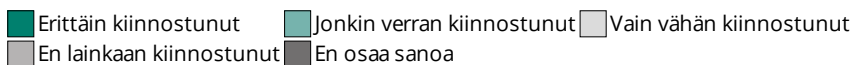

KUVAAJA L26.

VAIKUTTAMISTAVAT JA KIINNOSTUS POLITIIKKAA KOHTAAN

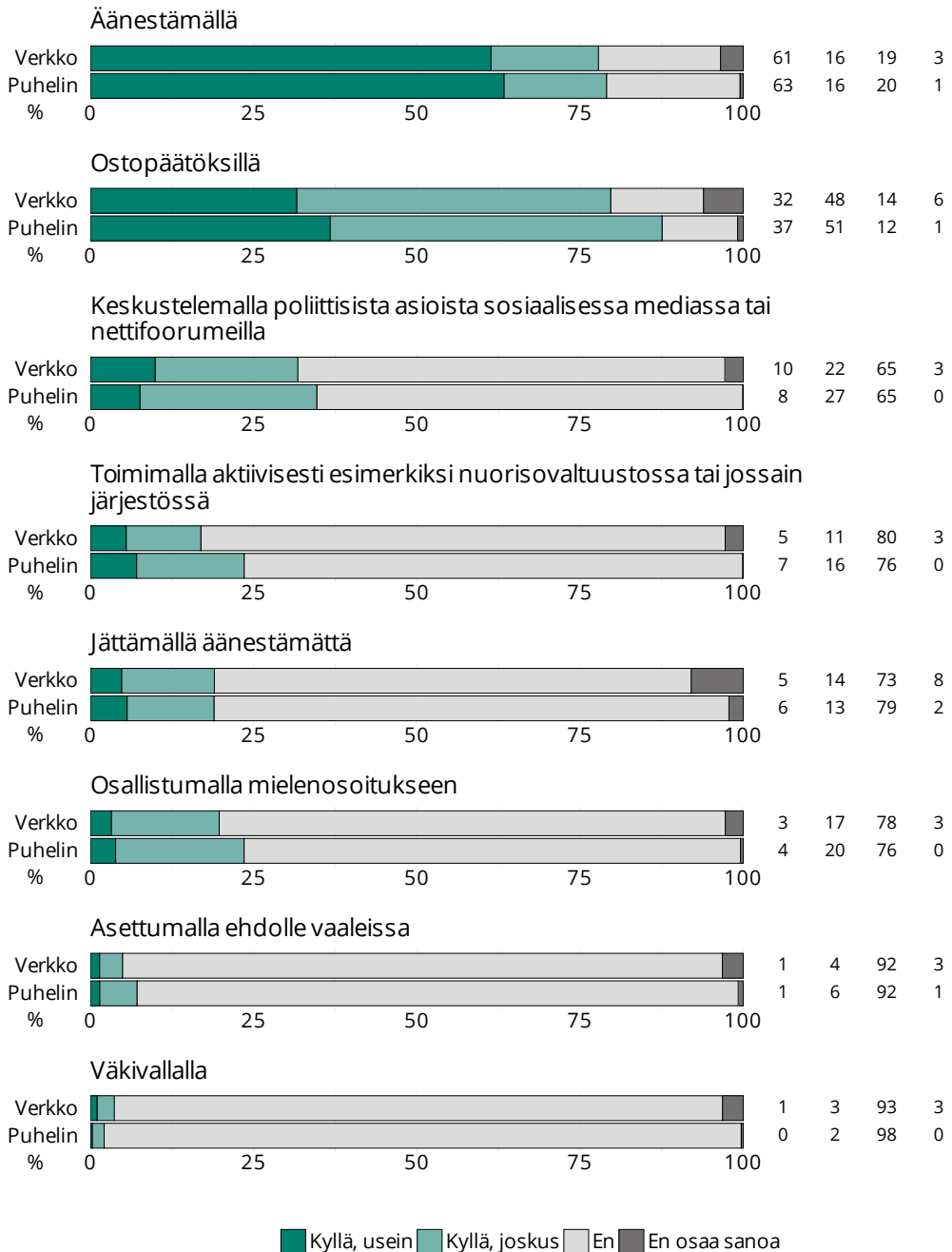
Verkkovastaajat kertovat vaikuttaneensa harvemmin ostopäätöksillä, keskustelemalla nettifoorumeilla, toimimalla järjestöissä ja osallistumalla mielenosoitukseen (kuvaaja L27). He ovat myös harvemmin vähintään jonkin verran kiinnostuneita politiikasta (kuvaaja L28).

Kuinka kiinnostunut olet politiikasta?

KUVAAJA L28.

Oletko itse vaikuttanut seuraavilla tavoilla?

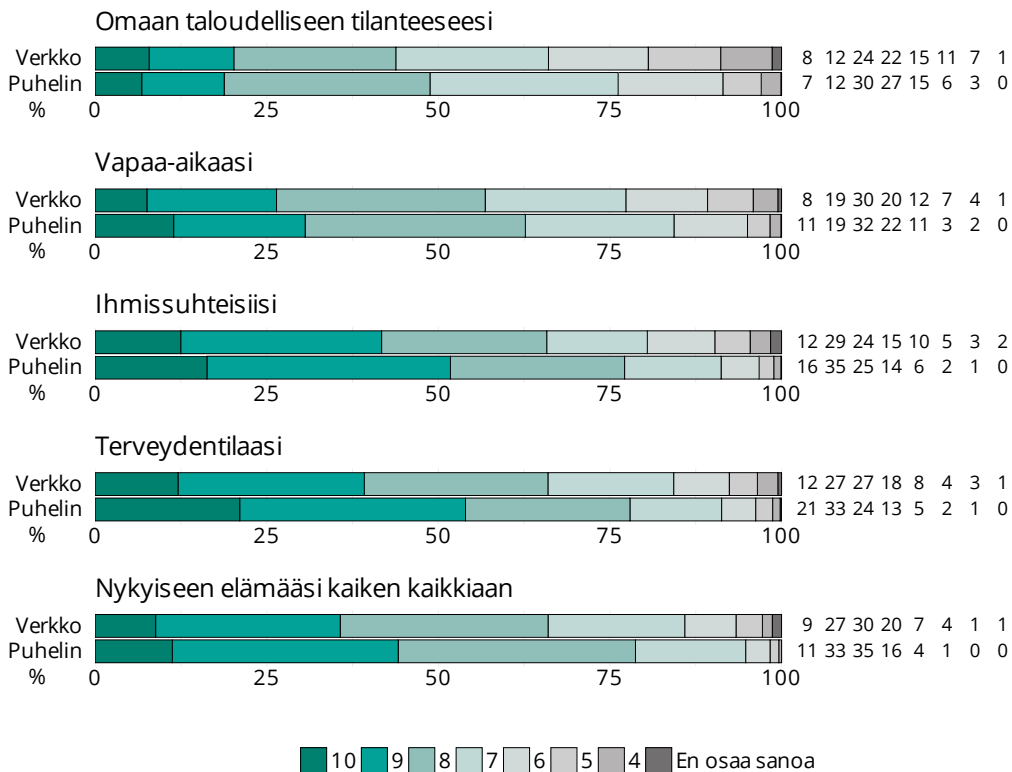

KUVAAJA L27.

TYTYVÄISYYS ELÄMÄÄN JA SEN OSA-ALUEISIIN

Verkkovastaajat ovat vähemmän tyytyväisiä (mitattuna vähintään arvosanan 8 antaneista) kaikkiin kysytyihin elämän osa-alueisiin sekä elämäänsä kaiken kaikkiaan (kuvaaja L29).

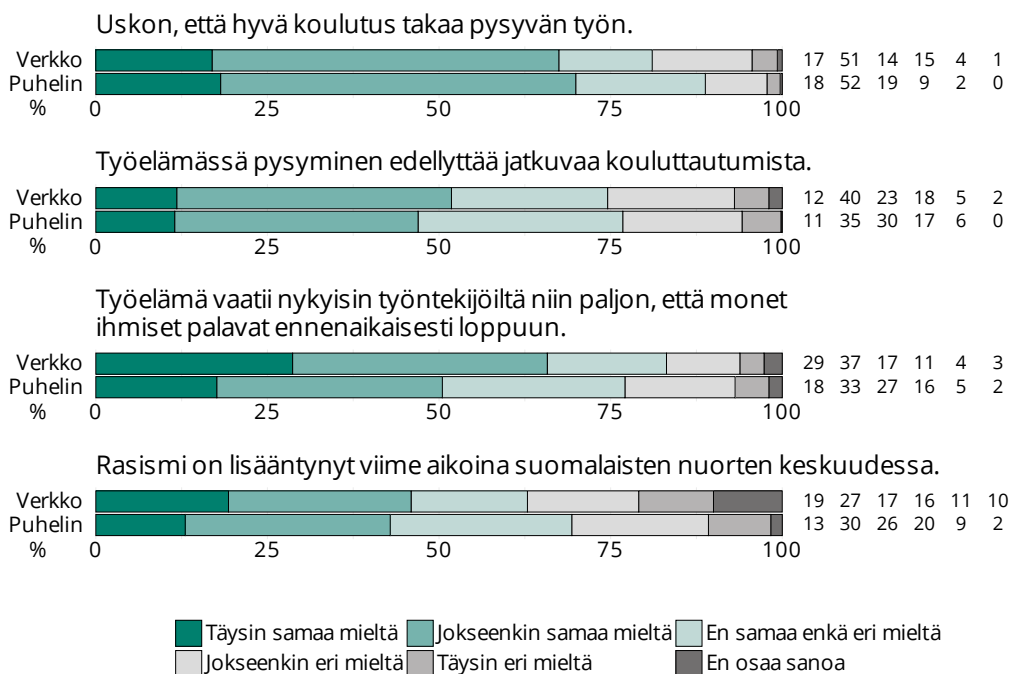
Kuinka tyytyväinen olet...

KUVAAJA L29.

VIISIPORTAISET LIKERT-ASTEIKOLLISET KYSYMYKSET

Verkkovastaajat ovat useammin eri mieltä siitä, että koulutus takaa pysyvän työn. He uskovat myös useammin, että työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista ja että työelämä vaatii työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun (kuvaaja L30).

KUVAAJA L30.

LIITE 2. KYSELYLOMAKE

Mikä on sukupuolesi?

- Mies
- Nainen
- Muu
- En osaa sanoa/En halua sanoa

Opiskeletko?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

Missä opiskelet?

- Peruskoulussa
- Lukiossa
- Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa
- Ammattikorkeakoulussa
- Yliopistossa
- Jossain muualla
- En osaa sanoa

Mikä on tällä hetkellä pääasiallinen toimintasi? Oletko...

- Koululainen tai opiskelija
- Palkkatyössä
- Yrittäjä
- Työtön
- Vanhempainvapaalla
- Ase- tai siviilipalveluksessa
- Teen jotain muuta
- En osaa sanoa

Vastasit pääasiallisen toimintasi olevan jokin muu. Mikä se on?

Avovastaus

Millaiseksi arvioisit kotitaloutesi toimeentulon tällä hetkellä?

- 10 Hyvin toimeentuleva
- 9
- 8
- 7
- 6
- 5 Keskituloinen
- 4
- 3
- 2
- 1 Heikosti toimeentuleva
- En osaa sanoa

Kun ajattelet peruskouluikäsi, niin oliko perheesi tekemisissä lastensuojelun sosiaalityön kanssa?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Mikä on äitisi koulutustaso?

- Ylioppilastutkinto
- Ammatillinen perustutkinto
- Ammattikorkeakoulututkinto
- Yliopistotutkinto
- Ei mitään mainituista
- En osaa sanoa

Mikä on isäsi koulutustaso?

- Ylioppilastutkinto
- Ammatillinen perustutkinto
- Ammattikorkeakoulututkinto
- Yliopistotutkinto
- Ei mitään mainituista
- En osaa sanoa

Mikä seuraavista tutkinnoista olet suorittanut?

Ylioppilastutkinnon

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Ammatillisen perustutkinnon

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Ammattikorkeakoulututkinnon

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Yliopistotutkinnon

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten kotitaloutta, jossa asut?

- Asun yksin
- Asun soluasuunnossa tai kämppiksen/kämppisten kanssa
- Avio- tai avoliitossa, lapseton
- Avio- tai avoliitossa, lapsia
- Olen yksinhuoltaja
- Asun kahden vanhemman kanssa (myös sijaisvanhemmat, isä- tai äitipuoli)
- Asun yhden vanhemman kanssa (myös otto- ja kasvatusvanhemmat)
- Asun vuorotellen molempien vanhempien kanssa
- Muu
- En osaa sanoa

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten asuinpaikkaasi?

- Maaseudun haja-asutusalue tai kylä
- Taajama tai asutuskeskus
- Kaupunkilähiö tai esikaupunkialue
- Kaupungin keskusta
- En osaa sanoa

Mikä on siviilisäätyisi tai suhdemuotosi?

- Sinkku
- Seurustelen
- Avoliitto
- Avoliitto
- Eronnut
- Muu
- En osaa sanoa

Vastasit, että suhdemuotosi on muu.

Mikä se on?

Avovastaus

Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

Uskon, että hyvä koulutus takaa pysyvän työn.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 En samaa enkä eri mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 En samaa enkä eri mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 En samaa enkä eri mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Seuraavissa väitteissä on hieman erilaiset vastausvaihtoehdot. Mitä mieltä olet niistä?

Suomalainen työelämä tarvitsee lisää ulkomaalaisia työntekijöitä.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevaisuudessa.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnallisen aseman kuin vanhempani.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Koulutus parantaa olennaisesti työnsaanti-mahdollisuuksia.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Olen huolissani omasta jaksamisestani työelämässä tulevaisuudessa.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Työn on oltava omien arvojeni mukaista.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Vaihdan työurallani työpaikkaa useita kertoja.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Entä oletko joutunut rahanpuutteen takia jättämään harrastuksen aloittamatta?

- Kyllä usein
- Kyllä joskus
- En
- En osaa sanoa

Suomi tarvitsee itsenäisen ja vahvan puolustuslaitoksen.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Menestyminen elämässä on itsestä kiinni.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Kuinka optimistisesti tai pessimistisesti suhtaudut omaan tulevaisuutesi?

- 5 Erittäin optimistisesti
- 4 Optimistisesti
- 3 En optimistisesti enkä pessimistisesti
- 2 Pessimistisesti
- 1 Erittäin pessimistisesti
- En osaa sanoa

**Entä kuinka tärkeää sinulle on, että olet
35-vuotiaana saavuttanut seuraavia asioita?**

Oma perhe ja lapsia

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Pysyvä työsuhde

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Korkea elintaso

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Omistusasunto

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Arvostettu yhteiskunnallinen asema

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Oma auto

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Työskentely omassa yrityksessä

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Keskitasoa korkeampi palkka

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

**Mahdollisuus matkustaa ja nähdä
maailmaa**

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

**Mahdollisuus tehdä ympäristöä säästäviä
kulutusvalintoja**

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Olet mukana politiikassa

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Läheisiä ystäviä

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Sinua pidetään hyvännäköisenä

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Olet fyysisesti hyvässä kunnossa

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Olet saavuttanut julkisuutta

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Seuraavat kysymykset koskevat nuorisopalveluita.**Kuinka tärkeää sinulle on, että kunnassasi tai kaupungissasi on seuraavia asioita?****Nuorisotyöntekijä**

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Taloudellista tukea nuorisojärjestöille ja -ryhmille

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Työpaja työttömille nuorille

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää

- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu kasvokkain tai verkossa

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Koululaisten iltapäiväkerhot

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Nuorisotalo ja -tilat

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Nuorisovaltuusto

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Koulunuorisotyöntekijä

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Mahdollisuus kokoontua johonkin sisätiloihin vapaamuotoisesti

- 4 Erittäin tärkeää
- 3 Melko tärkeää
- 2 Vain vähän tärkeää
- 1 Ei lainkaan tärkeää
- En osaa sanoa

Nuorisotyötä verkossa ja somessa

4 Erittäin tärkeää
3 Melko tärkeää
2 Vain vähän tärkeää
1 Ei lainkaan tärkeää
En osaa sanoa

Seuraavaksi siirrymme politiikkaa ja kansalaisuutta koskeviin kysymyksiin.**Kuinka paljon luostat seuraavien yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaan?****Oikeuslaitos**

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Suuryritykset

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Pankki/pankit

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Tasavallan presidentti

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Euroopan unioni

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Kunnanvaltuusto

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Maakuntavaltuusto

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Eduskunta

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Poliisi

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Puolustusvoimat

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Kirkko

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Ammattiyhdistysliike

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Kunnan ja valtion virkamiehet

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Poliittiset puolueet

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Maan hallitus

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Nato

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Lehdistö

4 Paljon
3 Jonkin verran
2 Vähän
1 En lainkaan
En osaa sanoa

Seuraavaksi siirrymme politiikkaa ja kansalaisuutta koskeviin kysymyksiin.

Oletko itse vaikuttanut seuraavilla tavoilla?

Äänestämällä

Kyllä, usein
Kyllä, joskus
En
En osaa sanoa

Ostopäätöksillä

Kyllä, usein
Kyllä, joskus
En
En osaa sanoa

**Keskustelemalla poliittisista asioista
sosiaalisessa mediassa tai nettifoorumeilla**

Kyllä, usein
Kyllä, joskus
En
En osaa sanoa

**Toimimalla aktiivisesti esimerkiksi
nuorisovaltuustossa tai jossain järjestössä**

Kyllä, usein
Kyllä, joskus
En
En osaa sanoa

Jättämällä äänestämättä

Kyllä, usein
Kyllä, joskus
En
En osaa sanoa

Osallistumalla mielenosoitukseen

Kyllä, usein
Kyllä, joskus
En
En osaa sanoa

Asettumalla ehdolle vaaleissa

Kyllä, usein
Kyllä, joskus
En
En osaa sanoa

Väkivallalla

Kyllä, usein
Kyllä, joskus
En
En osaa sanoa

EU-jäsenyys on osoittautunut edulliseksi Suomelle.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Entä kuinka kiinnostunut olet politiikasta?

- 4 Erittäin kiinnostunut
- 3 Jonkin verran kiinnostunut
- 2 Vain vähän kiinnostunut
- 1 En lainkaan kiinnostunut
- En osaa sanoa

Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi suomalaisen yhteiskuntaan?

- 5 Erittäin kiinteästi
- 4 Melko kiinteästi
- 3 En kiinteästi enkä löyhästi
- 2 Melko löyhästi
- 1 Erittäin löyhästi
- En osaa sanoa

Seuraavat kysymykset käsittelevät yhdenvertaisuusasioita.

Mitä mieltä olet seuraavasta väitteestä?

Rasismi on lisääntynyt viime aikoina suomalaisten nuorten keskuudessa.

- 5 Täysin samaa mieltä
- 4 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 En samaa enkä eri mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Entä koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen?

- Etninen tausta**
- Kyllä
 - Ei
 - En osaa sanoa

Kieli

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Uskonnollinen vakaumus

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Uskonnoton vakaumus

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Seksuaalinen suuntautuminen, kuten esimerkiksi homo, bi, lesbo

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Sukupuoli-identiteetti, kuten esimerkiksi transihminen

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Vammaisuus tai pitkä-aikaissairaus

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Ulkonäkö

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Neuroepätyypillisuus

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Koetko kuuluvasi johonkin muuhun vähemmistöön?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Mihin muuhun vähemmistöön koet kuuluvasi?Avovastaus

Seuraavat kysymykset koskevat erilaisia identiteettejä.

Missä määrin koet itsesi...

Suomalaiseksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Oman paikkakunnan asukkaaksi, kuten esimerkiksi tamperelaiseksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Kylän tai kaupunginosan asukkaaksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Maakunnan asukkaaksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Pohjoismaalaiseksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Eurooppalaiseksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Maailmankansalaiseksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Monikulttuuriseksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Maahanmuuttajaksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Maahanmuuttajataustaiseksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Ulkomaalaiseksi

- 4 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 2 Vähän
- 1 Ei lainkaan
- En osaa sanoa

Oletko itse joskus kokenut joutuneesi
syrjityksi?

- Kyllä, usein
- Kyllä, joskus
- En
- En osaa sanoa

Milloin olet joutunut syrjinnän
kohteeksi? Joudun edelleen

- Viimeisten 12 kuukauden aikana
- 1-5 vuotta sitten
- Kauemmin aikaa sitten
- En osaa sanoa

Tähän väliin kysymys elämänhallinnasta.
Mitä mieltä olet seuraavasta väitteestä?

Koen elämäni olevan hyvin hallinnassani.

- 4 Täysin samaa mieltä
- 3 Jokseenkin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin eri mieltä
- 1 Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

Kuinka tyytyväinen olet...

tällä hetkellä omaan taloudelliseen
tilanteeseesi

- 10
- 9
- 8
- 7
- 6
- 5
- 4
- En osaa sanoa

vapaa-aikaasi

- 10
- 9
- 8
- 7
- 6
- 5
- 4
- En osaa sanoa

ihmissuhteisiisi

- 10
- 9
- 8
- 7
- 6
- 5
- 4
- En osaa sanoa

terveydentilaasi

- 10
- 9
- 8
- 7
- 6
- 5
- 4
- En osaa sanoa

nykyiseen elämääsi kaiken kaikkiaan

- 10
- 9
- 8
- 7
- 6
- 5
- 4
- En osaa sanoa

Tutkimusaineistoa, jossa ei ole suoria henkilötietoja, säilytetään Nuorisotutkimusseurassa. Lisäksi aineisto tarjotaan arkistoitavaksi pysyvästi Tietoarkistoon. Tietoarkisto voi luovuttaa aineiston tutkimus-, opetus- ja opiskelukäyttöön.

Saako vastauksesi arkistoida Tietoarkistoon?

- Kyllä
- Ei

TIETEELLISET ARTIKKELIT

NUORTEN KOKEMA EPÄVARMUUS TULEVAISUUDESTAAN TYÖELÄMÄSSÄ NUORISO- BAROMETRIN VALOSSA VUOSINA 2009–2024

LOTTA HAIKKOLA & KONSTA HAPPONEN

TIIVISTELMÄ

Nuorten suhtautuminen työhön on merkittävä yhteiskuntapoliittinen kysymys. Tässä artikkelissa¹ tarkastelemme Nuorisobarometrin aineistojen avulla suomenkielisten nuorten kokema epävarmuutta tulevaisuudestaan työelämässä ja epävarmuuden yleisyyttä selittäviä tekijöitä vuodesta 2009 vuoteen 2024. Tulokset osoittavat, että vastoin odotuksia nuorten kokema epävarmuus ei ole lisääntynyt, vaan pikemminkin vähentynyt huolimatta ajanjaksoa luonnehtivista perättäisistä talouden kriiseistä. Talouden tilanne on kuitenkin yhteydessä koettuun epävarmuuteen. Nuorten välillä on eroja, ja erityisesti nuorten miesten keskinäiset erot ovat kasvaneet: koulutuksessa ja työssä olevien miesten luottamus tulevaisuuteensa työelämässä on aiempaa vahvempaa, kun taas koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat nuoret miehet eivät ole päässeet osallisiksi samasta myönteisestä kehityskulusta. Naisten keskinäiset erot ovat vähäisempiä verrattuna miehiin, eikä heidän epävarmuutensa ole vähentynyt vastaavalla tavalla.

Asiasanat: nuoret, työ, epävarmuus, asenteet

JOHDANTO

Nuorten suhtautuminen työhön ja työn merkitys nuorille on ollut jatkuvan yhteiskunnallisen keskustelun aihe. 1970-luvulta lähtien huolena oli erityisesti se, sitoutuvatko nuoret työhön samalla tavalla kuin heitä edeltävät sukupolvet. Heikkeen työn moraalin syyksi nähtiin 1970-luvun taantumien aikana kasvava nuorisotyöttömyys ja 1980-luvun nousukauden aikaan puolestaan liian hyvä työllisyystilanne ja kasvavat kulutusmahdollisuudet (Nyyssölä 2002; Pyöriä & Ojala 2016a). 1990-luvun laman aikaan huolestuttiin uudelleen nuorisotyöttömyyden työn moraalia mahdollisesti rapauttavasta vaikutuksesta, mikä antoi myös alkusysäyksen Nuorisobarometrille. Ensimmäinen Nuorisobarometri ilmestyi vuonna 1994, jolloin sen yksi tavoite oli kartoittaa, heijastuiko 1990-luvun syvän laman aiheuttama, yli 30 prosenttiin

kivunnut nuorisotyöttömyys nuorten asenteisiin negatiivisesti heikentyneenä sitoutumisena työhön (Myllyniemi 2009, 106). 2010-luvulla epäiltiin, että työ ei enää muodosta nuorten elämän keskeistä sisältöä, vaan että he haluavat panostaa myös vapaa-aikaan (Pyöriä & Ojala 2016a).

2020-luvulle tultaessa sekä työmarkkinat että nuorten työhön liittyviä asenteita koskeva keskustelu ovat kuitenkin muuttuneet. Vuoden 2024 barometrin koostamisen aikaan yhteiskunnallinen huoli nuorten heikentyneestä sitoutumisesta työhön on muuttunut huoleksi siitä, heikentävätkö työhön liittyvät epävarmuudet nuorten hyvinvointia ja työkykyä. Nuoret siirtyvät työmarkkinoille, joita luonnehtii teknologinen kehitys, ammatti- ja elinkeinorakenteen muutos ja epävarmuus tulevaisuudessa tarvittavista taidoista (esim. Pohjola 2020) sekä muutokset työn tekemisen ja teettämisen tavoissa, kuten esimerkiksi epätyypillisen työn kasvu tietyillä aloilla ja alustatyön lisääntyminen (Pyöriä & Ojala 2016b). Vuoden 2024 barometria edeltäneisiin 15 vuoteen ovat yhdistyneet myös seuraavat globaalit

1 Artikkelin on kirjoitettu osana Lotta Haikkolan Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta (päättönumero 332674).

kriisit: finanssikriisin (2007–2008) jälkimainin-
git, 2010-luvun pitkähäkö matalasuhdanne Suo-
messä (Kaitila ym. 2018), vuonna 2020 alkanut
maailmanlaajuinen koronapandemia sekä Venä-
jän laajamittainen hyökkäys Ukrainaan (2022).
Näillä kaikilla on ollut merkittäviä vaikutuksia
Suomen talouteen ja sitä kautta mahdollisesti
nuorten työhön liittyviin tulevaisuudennäkymiin.

Huolimatta vanhempien sukupolvien nuoriin
kohdistamasta huolesta sekä Nuorisobarometrit että
muu suomalainen tutkimus ovat vuosi toisensa
jälkeen osoittaneet, että nuoret ovat sitoutuneet
työhön (Myllyniemi & Haikkola 2020; Pyöriä &
Ojala 2016a; Turunen 2009) ja että työtä pidetään
yhteiskuntaan kuulumisen tärkeänä osana (Ågren
2021). Lisäksi nuoret Suomessa ja Euroopassa
ovat suhtautuneet sekä tulevaisuuteensa yleisesti
(Keating & Melis 2022; Franceschelli & Keating
2018) että tulevaisuuteensa työelämässä luottavai-
sesti (Nikunen & Korvajärvi 2020). Nuoret myös
mieltävät työn edelleen itsestään selväksi osaksi
elämänsä ja tulevaisuuttaan (Ågren 2021;
Heggli, Haukanes & Tjomsland 2013). Myös
Nuorisobarometrin mukaan työ on ollut nuorille
tärkeä arvo koko 2000-luvun (Kiilakoski & Hap-
ponen 2024, 66–67). Osa tutkijoista onkin to-
dennut, että työelämän lisääntyvä epävarmuus ei
ole etäännyttänyt nuoria työstä, vaan päinvastoin
tehnyt työstä yhä tärkeämmän ja moraalisesti pa-
kottavamman osan nuorten identiteettiä (Farru-
gia 2019). Nuorten työhön liittyvä optimismi kes-
kellä yhteiskunnallista epävarmuutta ja työelämän
muutosta on liitetty esimerkiksi nuorten vahvaan
uskoon meritokratiaan eli siihen, että menestys
elämässä perustuu omiin ansioihin ja yksilöllisiin
ponnisteluihin, jota syvenevän yksilöllistymiske-
hityksen on nähty vahvistavan (Franceschelli &
Keating 2018; Ikonen 2020). Toisaalta laadul-
linen tutkimus eri puolilta Eurooppaa osoittaa,
että nuorten näkemykset tulevaisuudestaan työssä
eivät ole yhteneväisiä, vaan niissä on esimerkiksi
sukupuoleen ja luokka-asemaan (Ikonen 2020),
asuinpaikkaan (Franceschelli & Keating 2018),
asemaan työmarkkinoilla (Määttä & Westerback
2022) sekä yksilön resursseihin (Keating & Melis
2022) liittyviä eroja.

Tässä artikkelissa tarkastelemme nuorten
suhtautumista tulevaisuuteensa työssä keskitty-
mällä epävarmuuden kokemuksiin. Aineistona
ovat Nuorisobarometrin suomenkielisten nuorten
vastaukset vuodesta 2009 vuoteen 2024. Käymme
artikkelin hypoteesien taustaksi läpi sekä nuoriso-
tutkimuksellista että koettua työhön liittyvää epä-
varmuutta koskevaa tutkimusta. Tutkimuskentät
ovat luonteeltaan melko erilaisia, sillä nuorisotut-
kimuksessa nuorten suhtautumista tulevaisuuteen
ja työelämään on tutkittu laadullisesti (esim. Fran-
ceschelli & Keating 2018; Ågren 2021), kun taas
työllistymiseen liittyvää epävarmuutta on tutkittu
kyselytutkimusaineistoin (esim. Chung & Mau
2014; Klug ym. 2019). Näemme kuitenkin kum-
matkin tärkeinä artikkelin kysymyksille. Tarkaste-
lemme, onko työhön liittyvä koettu epävarmuus
lisääntynyt peräkkäisten talouden ja laajempien
yhteiskunnallisten kriisien myötä. Lisäksi tarkas-
telemme, eroaako koettu epävarmuus naisten ja
miesten välillä ja miten nuoren työmarkkina-asema
selittää epävarmuutta. Tulokset osoittavat, että
vastoin odotuksia nuorten tulevaisuuttaan työelä-
mässä koskeva epävarmuus ei ole lisääntynyt, vaan
pikemminkin vähentynyt. Talouden tilanne vai-
kuttaa epävarmuuteen. Nuorten välillä on kuiten-
kin eroja, ja erityisesti nuorten miesten keskinäiset
erot ovat kasvaneet: koulutuksessa ja työssä olevien
miesten luottamus tulevaisuuteensa työelämässä
on aiempaa vahvempaa, kun taas koulutuksen ja
työn ulkopuolella olevat nuoret eivät ole päässeet
osallisiksi samasta myönteisestä kehityskulusta.
Naisten keskinäiset erot ovat vähäisempiä verrat-
tuna miehiin, eikä heidän epävarmuutensa ole
vähentynyt vastaavalla tavalla.

EPÄVARMUUS TULEVAISUUDESTA TYÖELÄMÄSSÄ JA MONIEN KRIISIEN AIKA SUOMESSA

Nuorisotutkimuksessa nuorten työhön liittyvää
epävarmuutta on tarkasteltu erityisesti työelämän
prekarisoitumisen kautta. Prekarisaatio viittaa
muutoksiin työn teettämisen tavoissa ja epätyy-
pillisten työsuhteiden, kuten osa-aikaisuuksien,
nollatyösopimusten, vuokratyön ja alustatyön,

yleistymiseen sekä työsuhteeseen liittyvien työntekijää suojaavien tekijöiden rapautumiseen (Kalleberg & Vallas 2017). Tämän on nähty aiheuttavan nuorille epävarmuuden kokemuksia tulevaisuudestaan työelämässä. Laajemmin prekarisaatio on nähty yhteiskunnan lävistävänä kehityskulkuna, joka heikentää yhteiskunnallisia turvaverkkoja (Lorey 2015). Tässä artikkelissa käytämme kuitenkin suppeampaa käsitettä ”koettu työhön liittyvä epävarmuus” (*subjective employment insecurity*, Chung & van Oorschot 2010), joka viittaa yksilöiden arvioihin mahdollisuuksistaan työllistyä tulevaisuudessa, jos he jäävät työttömiksi. Käsitteessä yhdistyvät arviot työmarkkinoista ja niiden kehityksestä sekä omasta osaamisesta ja ominaisuuksista. Voi ajatella, että pelkän työn epätyypillistymisen sijasta arvioihin sisältyy myös pohdintaa muista työn muutoksista, joiden kautta omaa tulevaisuutta hahmotetaan.

Työhön liittyvää koettua epävarmuutta tarkasteleva tutkimus koskee useimmiten aikuisia, jo työuransa aloittaneita henkilöitä (Chung 2019), silloinkin kun tutkitaan nuoria ikäluokkia (Klug ym. 2019). Nuorisotutkimuksen näkökulmasta olemme tässä artikkelissa kuitenkin kiinnostuneita koko nuoresta väestöstä ja heidän välisistään eroista. Nuorten arviot mahdollisuuksistaan työelämässä ovat luonteeltaan erilaisia kuin vanhempien ikäluokkien, koska nuorten asema työmarkkinoilla on vakiintumattomampi eikä nuorilla välttämättä ole lainkaan omia kokemuksia työelämästä. Nuorisotutkimuksessa nuorten tulevaisuutta koskevan ajattelun nähdään usein keskittyvän omaan lähitulevaisuuteen (Cook 2016), mutta tulevaisuutta työelämässä koskevan pohdinnan voi ajatella johdattavan vastaajan pitkän aikavälin tulevaisuuden ajatteluun. Tässä tutkimuksessa näemme, että koetun työhön liittyvän epävarmuuden käsite kuvastaa nuoren yleistä näkemystä omista mahdollisuuksistaan työelämässä ja hänen luottamustaan näihin mahdollisuuksiin.

Koettu työhön liittyvä epävarmuus liittyy kiinteästi talouden sykleihin, ja taluskriisit ja niistä seuraava huono työmarkkinatilanne syventävät koettua epävarmuutta (Chung & Mau 2014). Nuorten on havaittu reagoivan taloussykleihin

vanhempia ikäryhmiä herkemmin, ehkä juuri siksi, että heidän työmarkkina-asemansa on vakiintumattomampi kuin jo työelämässä olleiden vanhempien ikäluokkien (Lübke & Erlinghagen 2014). Nuorisotutkimuksessa nuorten tulevaisuuteen ja työhön liittyvää tutkimusta on kehystännyt oletus lisääntyvästä epävarmuudesta, jonka on epäilty sekä heikentävän nuorten sitoutumista työhön että lisäävän heidän epävarmuuttaan suhteessa tulevaisuuteensa. Nuorten on kuitenkin havaittu näkevän työn edelleen itsestään selvänä ja myös moraalisesti pakottavana osana tulevaisuuttaan (Heggli, Haukanes & Tjomsland 2013; Farrugia 2019; Ågren 2021), ja heidän suhtautumisensa mahdollisuuksiinsa työelämässä on työmarkkinamuutoksista ja yleisestä epävarmuudesta huolimatta säilynyt optimistisena (Nikunen & Korvajärvi 2020; Franceschelli & Keating 2018). Yleinen taloustilanne siis vaikuttaa nuorten näkemyksiin, mutta nuorten optimismi voi toimia jonkinlaisena vastavoimana ja suojata nuoria epävarmuuden tunteilta myös vaikeassa taloustilanteessa tai laajemmin yhteiskunnallisissa kriiseissä.

Tämän artikkelin aineiston kattamaa ajanjaksoa luonnehtivat peräkkäiset yhteiskunnalliset mullistukset ja niiden tuottamat talouden kriisit. Globaali finanssikriisi (2007–2008) koetteli Suomen taloutta, ja sen seurauksena bruttokansantuote laski vuonna 2009 voimakkaasti (Tilastokeskus 2024a). Tästä alkoi maltillinen kasvu ja vuosille 2012–2014 ajoittunut toinen taantuma, mitä seurasi Venäjän käynnistämä Krimin miehitys vuonna 2014. Vuosina 2016–2019 talous kasvoi, mutta taloustieteilijät ovat silti kuvanneet 2010-lukua ”menetettyinä vuosikymmeninä” hitaan talouskasvun takia (Kaitila ym. 2018). Orastaneen kasvun katkaisi vuonna 2020 alkanut maailmanlaajuinen koronapandemia ja sen tuoma talouden supistuminen. Tätä seurasivat vuonna 2022 alkanut Venäjän täysimittainen hyökkäyssota Ukrainaan, siihen liittynyt voimakas inflaatio sekä Suomesta Venäjälle ja Venäjältä Suomeen suuntautuvan taloudellisen toimeliaisuuden pieneneminen. Suomen talous supistui taas vuonna 2023 (Tilastokeskus 2024a).

Koko ajanjaksolla sekä nuorisotyöttömyys että työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten

osuus vaihtelivat talouden syklien mukaan (Tilastokeskus 2024b). Yleistä työttömyysastetta käytetään sosiaalisen informaation lähteenä oman elämän turvattuudelle (Di Tella, MacCulloch & Oswald 2001). Työttömyysaste ei kuvasta vain faktaa työttömyyden riskistä, vaan se toimii myös sijaismuuttujana sille todennäköisyydelle, että yksilöiden elämänpäiriin kuuluu työttömyyden koskettamia ihmisiä. Nuorten kohdalla voidaan ajatella, että yleistä työttömyysastetta oleellisempi mittari olisi nuorisotyöttömyysaste, sillä se kuvastaa juuri heidän elämänvaiheessaan olevien ihmisten työttömyysriskiä. Työttömyysasteessa on kuitenkin ongelmia koko nuorten ikäluokkaa koskevana epävarmuuden mittarina laskentatapansa vuoksi, sillä siihen sisällytetään vain työvoimaan kuuluvat nuoret. Sen laskennassa ei oteta huomioon lainkaan työvoiman ulkopuolella olevia. Nuorten tilannetta ja mahdollisuuksia työmarkkinoilla paremmin kuvaava indikaattori on koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien osuus ikäluokasta eli niin sanottu NEET-osuus (*Not in Education, Employment or Training*), joka kuvaa koko ikäluokan tilannetta, sillä siihen lasketaan työttömien lisäksi myös työvoiman ulkopuolella olevat nuoret. Indikaattorin laajuus on myös keskeinen kritiikin kohde, sillä sen katsotaan yhdistävän hyvin eri tilanteessa olevia nuoria saman tilastollisen luokituksen alle (Furlong 2006). Luokituksen käyttö on kuitenkin tämän tutkimuksen tavoitteiden kannalta perusteltua, sillä työhön liittyvä subjektiivinen epävarmuus ei välttämättä liity vain työttömyyteen. Epävarmuus voi liittyä myös tilanteeseen, jossa nuori on koulutuksen ja työn ulkopuolella muista syistä, kuten sairauden, hoivavelvollisuuksien, vaikean elämäntilanteen, välivuoden tai elämänkulkuun liittyvän siirtymävaiheen takia.

Taloustilanteella on myös alueellinen ulottuvuus. Väestöennusteiden mukaan valtaosa Suomesta menettää asukkaita. Muuttoliike keskittyy erityisesti muutamille suurimmille kaupunkiseuduille, ja erityisen voimakkaasti väestö vähenee pienissä kunnissa (Tilastokeskus 2019). Osaltaan väestörakenteen muutoksessa on myös kyse talouden rakennemuutoksesta, kun syrjäisempien

paikkakuntien valmistavan teollisuuden työpaikat katoavat ja korvautuvat kaupunkien valkokaulus-työillä. Voisi siis olettaa, että asuinpaikan koolla ja väestökehityksellä olisi jonkinlainen yhteys työhön liittyvään epävarmuuteen, erityisesti niiden nuorten parissa, jotka eivät ole muuttaneet näiltä alueilta pois esimerkiksi opiskeluiden perässä.

Työvoimapolitiikka ja aktivointipolitiikka ovat yhteydessä työstä koettuun epävarmuuteen. Määrällisessä tutkimuksessa on esitetty, että panostukset aktivointipolitiikkaan voivat lieventää nuorten epävarmuutta, koska ne tarkoittavat useimmiten panostuksia nuorten työllisyyteen. Aikuisten epävarmuus voi puolestaan lisääntyä, sillä aktivointitoimien vahvistuminen liittyy usein talouden heikkenemiseen ja työttömyyden lisääntymiseen, mikä itsessään voi herättää huolta työllistymismahdollisuuksista (Lübke & Erlinghagen 2014). Nuorisotutkimus on kuitenkin osoittanut, että aktivointipolitiikka ja siihen liittyvä pakottavuus tuottavat nuorille toiveikkouden sijasta negatiivisia työelämäkokemuksia ja jopa kasautuvia pettymyksiä ja että nuorten kokemukset vaihtelevat heidän lähtökohtiensa ja aseman mukaan (Haikkola 2019; Ylistö 2023).

Artikkelin tutkimusajanjaksolla nuorisopolitiikan keskeiseksi kysymykseksi muodostui nuorten työllistyminen, minkä yhtenä taustatekijänä voi pitää globaalin finanssikriisin aiheuttamaa korkeaa nuorisotyöttömyyttä koko EU:ssa (Mertanen, Mäkelä & Brunila 2022). Aktivointipolitiikka on ollut suomalaisen työvoimapolitiikan päälinja jo 1990-luvulta asti (Ylistö 2023), mutta työllistymisen ja syrjäytymisen ehkäisemisen nousu myös nuorisopolitiikan keskiöön lisäsi panostuksia nuorten aktivointipolitiikkaan ja laajemmin nuorten työllistymistä tukeviin palveluihin. Panostukset kulminoituivat Nuorisotakuun nimellä tunnettuun ohjelmaan (2013–2015), jonka tavoite oli tarjota työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille työllistymistä tukeva toimenpide ripeästi (Mertanen 2020, 23–25). Nuorisotakuu ei tavoitteiltaan ja toimiltaan juurikaan poikennut sitä edeltäneestä, jo vuonna 1997 alkaneesta ”nuorten yhteiskuntatakuusta”, mutta sille osoitettiin rahoitusta, jonka turvin nuorille

tarjottiin ohjausta, tukea sekä erilaisia harjoitteluja ja koulutusmahdollisuuksia (Lähteenmaa 2021). Ohjelma lanseerattiin näyttävästi vuoden 2013 alussa. Samaan aikaan nuorisotyöttömyys sekä koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten osuus kuitenkin kasvoivat (Tilastokeskus 2024b). Tilanne loi intensiivisen nuorten syrjäytymistä koskevan huolen ja julkisen keskustelun, jossa nuoret nähtiin haavoittuvina ja tukea kaipaavina. Samalla nuorten syrjäytymisestä ja tuomisesta koulutuksen ja työn piiriin muodostui laaja yhteiskunnallinen projekti (Mertanen 2020). Tämän yksi ilmentymä oli Katariina Mertasen väitöskirjassaan kuvailema Ylen vuonna 2013 alkanut kampanja, jonka tavoite oli kannustaa eri tahoja toimiin nuorten työllisyys tukemiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi (mt., 12–14).

Vuodesta 2015 Nuorisotakuu nimettyä ohjelmana siirtyi taka-alalle, eikä sille ole enää osoitettu erillistä rahoitusta. Myös julkinen keskustelu nuorten työttömyydestä ja syrjäytymisestä hiipui, ja 2020-luvulle tultaessa huomio kohdistui esimerkiksi nuorten väkivaltaan (esim. Nieminen 2024). Aktivointipolitiikka ja siihen liittyvä sosiaaliturvan säätely sekä nuorisotakuun puitteissa luodut politiikkatavoitteet ovat sen sijaan edelleen olemassa osana nuorten työllisyyttä edistävien palvelujen laajaa järjestelmää (esim. Vauhkonen & Latvala 2023). Artikkelin aineiston kattamalla ajanjaksolla oli siis aktivointipoliittinen ”tihentymä” (vuosina 2013–2015), jossa nuorten työllisyyttä tukeviin palveluihin allokoitiin rahoitusta samalla kun nuorten työllistymisestä ja syrjäytymisestä käytiin intensiivistä julkista keskustelua. Aktivointipoliittisella tihentymällä voi olettaa olevan yhteys nuorten työelämää koskeviin näkemyksiin.

Yleisen taloustilanteen ja sille rinnakkaisten indikaattorien, kuten työttömyysasteen, lisäksi yksilötason tekijät ovat yhteydessä koettuun epävarmuuteen. Työmarkkina-asema on yhteydessä koettuun epävarmuuteen niin, että epätyypillinen työsuhde (määrä- tai osa-aikaisuus) ja työttömyyskokemukset lisäävät epäluottamusta (Lübke & Erlinghagen 2014; Klug ym. 2019). Nuorten suhtautumisessa tulevaisuuteensa työelämässä on

myös sukupuolittaisia eroja, mutta tulokset eivät ole selkeitä (Chung & van Oorschot 2010). Nuoret naiset ovat Suomessa olleet optimistisempia tulevaisuudestaan yleisesti (Myllyniemi 2017, 36; luku Tulevaisuusosko tilasto-osiossa), mutta he kokevat enemmän tulevaan työelämäänsä liittyvää epävarmuutta, mikä liittyy osittain siihen, että naisvaltaisilla aloilla epätyypilliset työsuhteet ovat yleisempiä (Haikkola, Laine & Pitkänen 2023). Lisäksi viimeisten 30 vuoden aikana naisten vastaukset useisiin Nuorisobarometrin subjektiivista hyvinvointia mittaaviin kysymyksiin ovat hitaasti laskeneet miesten vastauksia negatiivisemmiksi (luku Elämänhallinta ja elämään tyytyväisyys tilasto-osiossa). Työhön liittyvä epävarmuus voidaan nähdä tällaisena indikaattorina, eivätkä menneet säännönmukaisuudet välttämättä päde enää nykyhetkessä.

Nuorisotutkimuksellisen ja koettua työhön liittyvää epävarmuutta koskevan kirjallisuuskatsauksen perusteella hypoteesimme ovat, että 1) nuorten epävarmuus on kasvanut tutkimuksen ajanjaksolla, 2) taloustilanteella on yhteys epävarmuuteen niin, että talouden taantuma ja yleinen NEET-osuus ovat yhteydessä suurempaan epävarmuuteen, 3) asuinpaikan pienuus ja asuinpaikan muuttotappio ovat yhteydessä suurempaan epävarmuuteen, 4) Nuorisotakuun aika on yhteydessä nuorten kokemaan epävarmuuteen, 5) heikompi työmarkkina-asema sekä erityisesti työttömyys ja koulutuksen ja työn ulkopuolella oleminen ovat yhteydessä korkeampaan epävarmuuteen ja 6) koettu epävarmuus eroaa naisten ja miesten välillä.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Artikkelin aineisto on koottu vuosien 2009, 2013, 2016, 2019 ja 2024 Nuorisobarometri¹ aineis-

2 Nuorisobarometrit olivat *Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009* (Myllyniemi 2009), *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013* (Myllyniemi 2014), *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016* (Myllyniemi 2017), *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019* (Haikkola & Myllyniemi 2020) ja tämä Nuorisobarometri.

toista. Vuosittain toistuva Nuorisobarometri on väestöllisesti edustava kyselytutkimus, jonka kohdejoukko on 15–29-vuotiaat Manner-Suomessa asuvat nuoret. Vuosina 2009 ja 2013 kohdejoukkoon kuuluivat vain nuoret, joiden rekisteröity äidinkieli oli suomi tai ruotsi, kun taas vuosina 2016, 2019 ja 2024 otantaan tavoiteltiin kaikenkielisiä. Aineisto on kerätty pääosin puhelinhaastatteluilta, joskin vuonna 2024 aineistonkeruu tehtiin myös verkkolomakkeella. Barometrien tiedonkeruusta ja historiasta voi lukea lisää kyseisten vuosien Nuorisobarometreista ja tämän teoksen tilasto-osioista (luku Johdanto: Nuorisobarometrin kolme vuosikymmentä). Koska barometrien otannan kielellinen kattavuus muuttui kesken tutkimusajanjakson ja ruotsinkielisten nuorten määrä vastaajissa on vähäinen, keskitymme tässä analyysissä vain nuoriin, joiden rekisteröity äidinkieli on suomi. Käytämme ryhmästä nimitystä suomenkieliset nuoret tai suomenkieliset vastaajat. Vaikka myös ruotsinkielisistä nuorista olisi ollut saatavilla pidempi aikasarja, emme yhdistäneet suomen- ja ruotsinkielisiä kieliryhmiä, koska artikkelia taustoittavien analyysien perusteella niiden välillä oli selkeitä eroja koetun epävarmuuden tasossa ja trendeissä. Ruotsinkielisten vastaajien vähyys ei mahdollistanut tarkempia analyyseja, minkä vuoksi analyysi rajattiin vain suomenkielisiin nuoriin. Aikasarjojen vertailukelpoisuuden varmistamiseksi keskitymme analyysissä vain puhelinvastaajiin.

Analysoimme vastauksia koettua työhön liittyvää epävarmuutta mittaavaan väitteeseen ”Olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevaisuudessa”. Väittämän muotoilu ohjaa vastaajaa pohtimaan tulevaa työuraansa yleisellä tasolla, ei niinkään vastaushetken työnsaantimahdollisuuksia. Lisäksi siinä korostetaan huolen tunnetta. Katsomme, että väittäjä mittaa koettua työhön liittyvää epävarmuutta riittävällä tavalla. Kysymys lisättiin barometriin vuonna 2009, koska globaali finanssikriisi oli aiheuttanut runsaasti epävarmuutta taloudessa ja työmarkkinoilla. Alkuperäiset vastausvaihtoehdot olivat seuraavat: ”en osaa sanoa”, ”täysin eri mieltä”, ”jokseenkin eri mieltä”, ”jokseenkin samaa mieltä” ja ”täysin samaa mieltä”. Analyyseja varten dikotomisoimme

vastaukset siten, että yhdistimme jokseenkin ja täysin samaa mieltä olevien vastauskategoriat myönteiseksi vastaukseksi ja muut vastauskategoriat kielteiseksi vastaukseksi. Analysoimme myönteisesti vastanneiden joukkoa eli niitä, jotka kokivat epävarmuutta tulevasta työelämästään. Koko aineistossa 41 prosenttia koki epävarmuutta. Analyysi- ja tulosluvussa käytämme liian toisteisuuden välttämiseksi lyhyttä termiä ”epävarmuus”, kun puhumme koetusta työhön liittyvästä epävarmuudesta.

Analyysia varten kehittämämme mallien selittävinä muuttujina käytimme sekä Nuorisobarometrissa että muista lähteistä peräisin olevia muuttujia. Yhdistimme aineistoon Suomen bruttokansantuotteen (BKT) vuosimuutoksen aineistonkeruita edeltäneinä vuosina (Tilastokeskus 2024a). Tämä muuttuja indikoi taloudellista tilannetta kutakin keräyshetkeä edeltäneenä vuonna. Aineistossa vuosi 2009 (BKT-muutos 2008) oli kasvun vuosi, 2013 supistumisen vuosi, 2016 ja 2019 kasvun aikaa ja 2024 taas supistumisen vuosi. On hyvä kuitenkin huomata, että aineiston ensimmäisenä vuonna 2009 finanssikriisi oli ollut globaalisti käynnissä jo kaksi vuotta ennen kuin sen vaikutukset realisoituivat Suomessa vuonna 2009.

Haimme Tilastokeskuksen aineistoista tiedon 15–29-vuotiaiden työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien osuudesta (NEET-osuus) kutakin tutkimusvuotta edeltävänä vuonna (Tilastokeskus 2024b). Tilastokeskuksen NEET-osuudeksi määritellään niiden ei-työllisten, jotka eivät ole koulutuksessa eivätkä varusmiespalveluksessa, osuus ikäluokasta. Vuoden 2008 osuudesta ei ollut saatavilla tietoa, joten käytimme vuoden 2009 selittävänä muuttujana saman vuoden nuorten osuutta. Vaikka vuoden 2009 menettely oli poikkeuksellinen, pidimme sitä silti perusteltuna, sillä vaihtoehtona olisi ollut sulkea viidesosa aikasarjasta pois. NEET-osuuden muutokset eivät myöskään näyttäneet olevan vuosien 2009 ja 2023 välillä kovin nopeita, mikä antaa olettaa vuoden 2009 NEET-osuuden voivan toimia kohtalaisena korvikemuuttujana vuoden 2008 osuudelle.

Käytimme selittävinä muuttujina lisäksi kahta asuinpaikkaan liittyvää muuttujaa. Yhdistimme aineistoon asuinkunnan perusteella Tilastokeskuksen laatiman tilastollisen kuntaryhmityksen (kaupunkimainen kunta, taajaan asuttu kunta, maaseutumainen kunta) (Tilastokeskus 2024c). Kuntaryhmitys kuvaa standardoidulla tavalla kunnan kokoa. Lisäksi haimme kunnan väkiluvut tutkimusvuotta edeltävinä kahtena vuonna (Tilastokeskus 2024d), joista laskimme väkiluvun prosentuaalisen muutoksen kyseisten vuosien välillä. Tämän muuttujan näemme kuvaavan kunnan elinvoimaa. Tilastokeskuksen tietojen hakemisessa käytimme apuna PxWeb-ohjelmistopakettia (Magnusson ym. 2024).

Käytimme selittävinä muuttujina myös Nuorisobarometrin ja eri rekisterien tietoja. Barometrissa on kaikkina tässä tutkimuksessa olevina vuosina kysytty vastaajien pääasiallista toimintaa. Vastausvaihtoehdot ovat jonkin verran vaihdelleet vuosien aikana: esimerkiksi työkokeilut ja työpajat ovat toisinaan olleet vastausvaihtoehtoina, toisinaan eivät. Vastausvaihtoehdot harmonisoiittiin vuosien välillä ja päätoimi luokiteltiin seuraaviin neljään luokkaan: ”työssä” (palkkatyössä olevat, apurahalla työskentelevät ja yrittäjät), ”työtön” (työttömät ja lomautetut), ”koululainen tai opiskelija” sekä ”muu” (työpajassa tai työkokeilussa, varusmiespalvelussa, vanhempainvapaalla tai muussa tilanteessa olevat). Vastaajien vastaushetken rekisterisukupuoli, asuinkunta ja ikäryhmä (15–19, 20–24, 25–29) perustuvat väestötietojärjestelmästä tutkimusta varten otetun otoksen tietoihin.

Aineisto analysoitiin R-ympäristössä (R Core Team 2024). Mallinnus tehtiin brms-ohjelmistopakettilla (Bürkner 2018) joka on käyttöliittymä probabilistiseen mallinnusmoottori Staniin (Stan Development Team 2023). Käytetyt additiiviset regressiomallit nojaavat lisäksi vahvasti mgcv-ohjelmistopaketin toiminnallisuuteen (Wood 2011).

Laskimme vuosien väliset muutokset suomenkielisten vastaajien pääasiallisessa toiminnassa. Painotimme havaintoja ikäryhmän ja rekisterisukupuolen mukaan muodostetuilla painokertoimilla.

Pääasiallinen toiminta on alla kuvatuissa malleissa oleellinen muuttuja, ja sen muutosten tunteminen on oleellista myös työhön liittyvää epävarmuutta koskevan yleistrendin tulkinnessa.

Sovitimme kaikkia suomenkielisiä nuoria koskevan logistisen regressiomallin, jossa selittävinä muuttujana oli aika. Tämän mallin otantavirhettä suhteessa tutkittavaan populaatioon korjasimme painottamalla havaintoja rekisterisukupuolen ja ikäryhmän leikkausten mukaan lasketuilla kertoimilla. Kertoimet laskettiin vertaamalla ryhmien osuuksia otoksesta Tilastokeskuksen väestörakennearineistoihin (Tilastokeskus 2024d). Viittaamme tähän malliin jatkossa mallina 1.

Tämän jälkeen tutkimme työhön liittyvän epävarmuuden ajallista vaihtelua pääasiallisen toiminnan ja sukupuolen mukaan muodostetuissa ryhmissä. Mallinnusmenetelmänä käytimme logistisia additiivisia regressiomalleja. Vertasimme toisiinsa kolmea mallirakennetta k-ositusristiinvalidoinnilla. Käytimme ristiinvalidoinnissa kymmentä ositetta. Yksinkertaisimman verrattavan mallin yleiskeskivärtön annettiin vaihdella rekisterisukupuolen, pääasiallisen toiminnan ja niiden yhdysvaikutuksen mukaan. Mallin aikatrendi muodostui jokaiselle sukupuolen ja pääasiallisen toiminnan leikkaukselle erikseen sovitetusta kuutioplinistä. Seuraavaksi monimutkaisin malli oli muuten samanlainen, mutta sen yleiskeskivärtön annettiin vaihdella rekisterisukupuolen, vastausvuoden ja pääasiallisen toiminnan sekä näiden kahdenvälisen yhdysvaikutusten mukaan. Kaikkein monimutkaisimmassa mallissa oli edellisen mallin selittävien muuttujien lisäksi sukupuolen, pääasiallisen toiminnan ja ikäryhmän mukaan vaihteleva poikkeama yksinkertaisemmasta vuositrendistä. Tämä poikkeama toteutettiin faktori-splini-yhdysvaikutuksena (*factor-smooth interaction*). Menetelmässä jokaiselle ryhmälle sovitetaan oma kuutioplini, mutta splineillä on jaettu rososakko. Ristiinvalidoinnin perusteella keskimäinen malli oli näistä parsimonisin, joten valitsimme sen jatkokehittelyä varten. Viittaamme tähän malliin jatkossa mallina 2.

Tutkimme seuraavaksi valtio- ja kuntatason muuttujien vaikutusta työhön liittyvään

epävarmuuteen. Sisällytimme edellä parhaaksi valittuun malliin eli malliin 2 neljä lisämuuttujaa: tutkimusvuotta edeltävän vuoden BKT:n volyymimuutoksen, tutkimusvuotta edeltävän vuoden NEET-osuuden, tilastollisen kuntaluokituksen sekä kunnan suhteellisen väkiluvun muutoksen luokiteltuna kolmeen luokkaan (väkiluku pieneni / kasvoi korkeintaan prosentilla / kasvoi yli prosentilla). BKT-suhde sisällytettiin malliin logaritmoituna. Logaritmoinnin jälkeen nollan ja äärettömän välillä vaihtelevien muuttujien vaihteluväli on negatiivisesta äärettömästä positiiviseen äärettömään.

Sisällytetyistä lisämuuttujista vain BKT-muutoksen ja NEET-nuorten osuuden yhteys vasteeseen oli 95 prosentin uskottavuudella nollasta poikkeava, joten sovitimme lopuksi vielä mallin, josta kaksi heikosti vasteen kanssa yhteydessä olevaa muuttujaa oli poistettu. Viitaamme tähän malliin jatkossa mallina 3.

TULOKSET

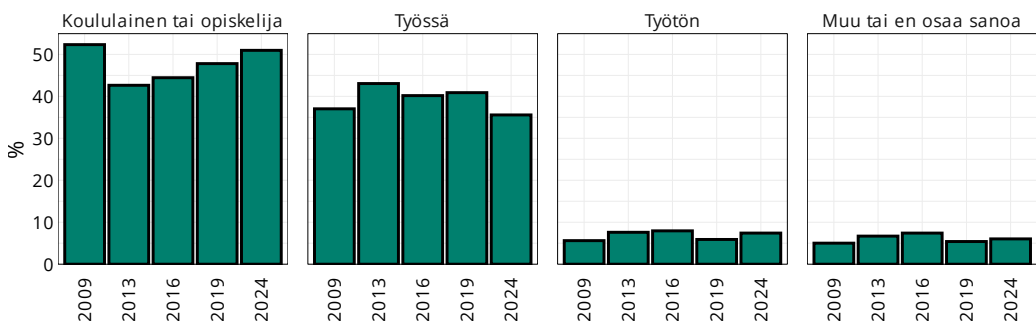
Käymme seuraavaksi läpi sovittamiemme mallien oleelliset tulokset. Vastaajien pääasiallisessa toiminnassa ei ollut vuosien välillä tapahtunut lineaarisen trendin omaista vaihtelua (kuvaaja 1). Yleisimmin vastaajat olivat koululaisia tai opiskelijoita (n. 40–50 % vastaajista), seuraavaksi yleisimmin työssä (n. 35–45 %) ja harvimm

työttömiä tai jotain muuta tekeviä (kumpikin n. 5–10 %). Vuosien 2009 ja 2013 välillä koululaisten ja opiskelevien vastaajien osuus pieneni ja muiden päätoimiluokkien osuus vastaavasti kasvoi. Vuodesta 2013 lähtien tilanne on palannut lähelle vuoden 2009 tilannetta.

Malli 1 selitti painottamattoman vasteen vaihtelusta noin 2 prosenttia käyttäen bayeslaista versiota logistiselle regressiolle sopivasta R^2 -tunnusluvusta (Gelman ym. 2019). Tunnusluku kertoo, että 98 prosenttia aineistossa nähtävästä epävarmuuden vaihtelusta liittyy muihin tekijöihin kuin tutkimusvuoteen. Binääristen vasteiden mallit selittävät harvoin valtaosaa vasteen vaihtelusta, sillä täydellinen selittävyys voitaisiin saavuttaa vain siten, että malli erottelisi epävarmat vastaajat virheettömästi ja varmasti (ennustetut todennäköisyydet olisivat joko 0 % tai 100 %).

Epävarmuuden yleistrendi on vuosien 2009 ja 2013 välillä nouseva, mutta siitä eteenpäin laskeva (kuvaaja 2). Tulevaisuuden töistään epävarmojen suomenkielisten nuorten osuus vaihtelee noin 30 ja 50 prosentin välillä.

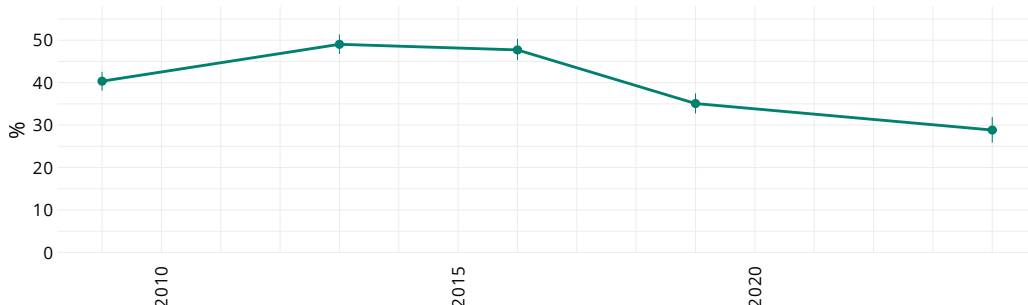
Malleissa 2 ja 3 oli sekä parametrisia vaikutuksia että kuutioplinimuotoisia semiparametrisia vaikutuksia. Parametriset vaikutukset on esitetty taulukossa 1. Malli 2 selitti vasteen vaihtelusta noin 6 prosenttia. Sen ennusteet tulevaisuuden töistään epävarmojen suomenkielisten nuorten osuudesta ajankohdan, rekisterisukupuolen,

KUVAAJA 1. VASTAAJIEN PÄÄASIAALLISEN TOIMINNAN JAKAUMAN VAIHTELU TUTKIMUSVUOSIEN VÄLILLÄ.

TAULUKKO 1. MALLIEN 2 JA 3 PARAMETRISET VAIKUTUKSET. ESTIMAATIT, JOIDEN 95 % USKOTTAVUUSVÄLI EI LEIKKAA NOLLAA, ON LIHAVOITU. YHDYSVAIKUTUKSET ON MERKITYY KIRJAIMELLA Y. SEMIPARAMETRISIIN KUUTIOSPLINEIHIN LIITTYVÄT TERMIT ON JÄTETTY TÄSTÄ TAULUKOSTA POIS NIIDEN VAIKEATULKINTAISUUDEN TAKIA.

Parametri	Keskiarvo (95 % uskottavuusväli)	
	Malli 2	Malli 3
Vakiotermi	-0,56 (-1,02 – -0,11)	-2,35 (-3,52 – -1,19)
Rekisterisukupuoli: mies	Vertailuarvo	
Rekisterisukupuoli: nainen	0,66 (0,22 – 1,14)	0,65 (0,17 – 1,15)
Ikäryhmä: 15–19	Vertailuarvo	
Ikäryhmä: 20–24	0,41 (-0,15 – 1)	0,39 (-0,19 – 0,95)
Ikäryhmä: 25–29	0,21 (-0,35 – 0,8)	0,19 (-0,39 – 0,75)
Päätoimi: muu	Vertailuarvo	
Päätoimi: koululainen tai opiskelija	-0,07 (-0,52 – 0,41)	-0,09 (-0,55 – 0,39)
Päätoimi: työssä	-0,44 (-0,95 – 0,1)	-0,46 (-0,99 – 0,07)
Päätoimi: työtön	0,66 (0,04 – 1,32)	0,62 (-0,02 – 1,27)
Y: nainen & 20–24	-0,26 (-0,5 – -0,01)	-0,25 (-0,5 – 0,00)
Y: nainen & 25–29	-0,63 (-0,9 – -0,36)	-0,63 (-0,9 – -0,36)
Y: nainen & koululainen tai opiskelija	-0,02 (-0,48 – 0,42)	-0,01 (-0,49 – 0,44)
Y: nainen & työssä	0,1 (-0,34 – 0,53)	0,12 (-0,36 – 0,58)
Y: nainen & työtön	0,26 (-0,3 – 0,83)	0,27 (-0,32 – 0,86)
Y: 20–24 & koululainen tai opiskelija	-0,48 (-1,08 – 0,1)	-0,46 (-1,04 – 0,13)
Y: 25–29 & koululainen tai opiskelija	0,01 (-0,61 – 0,59)	0,03 (-0,57 – 0,61)
Y: 20–24 & työssä	-0,27 (-0,91 – 0,35)	-0,26 (-0,89 – 0,36)
Y: 25–29 & työssä	0 (-0,62 – 0,61)	0,02 (-0,57 – 0,66)
Y: 20–24 & työtön	-0,43 (-1,22 – 0,33)	-0,4 (-1,17 – 0,34)
Y: 25–29 & työtön	0,16 (-0,62 – 0,91)	0,2 (-0,55 – 0,96)
Logaritmoitu BKT-suhde	Ei mallissa	-18,99 (-28,7 – -9,76)
NEET-osuus	Ei mallissa	15,92 (6,7 – 25,45)

KUVAAJA 2. MALLIN 1 ENNUSTE NUORTEN OSUDESTA, JOTKA KOKEVAT TYÖHÖN LIITTYVÄÄ EPÄVARMUUTTA. SUOMENKIELISET NUORET.

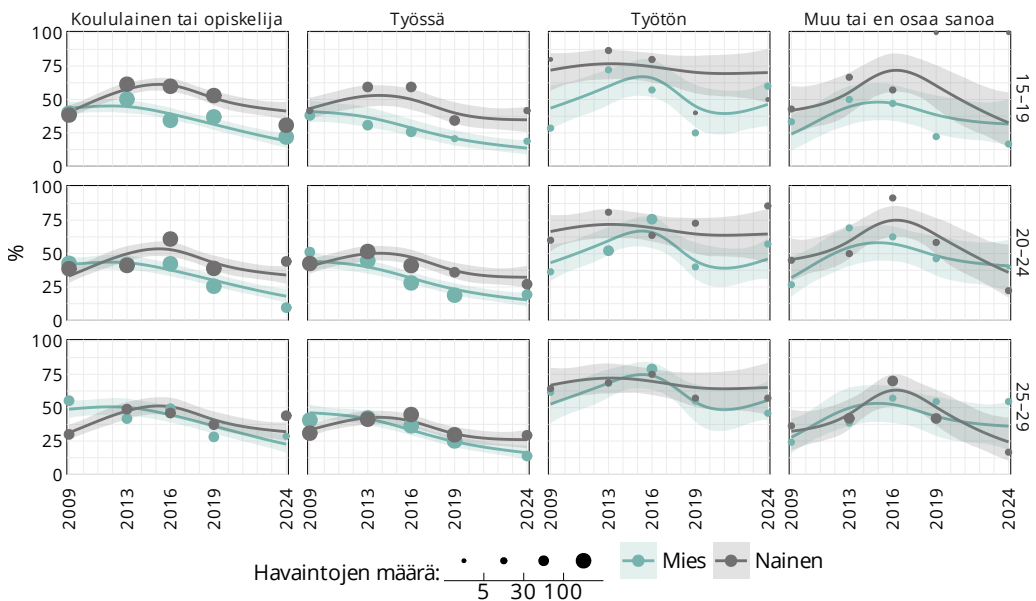
ikäryhmän ja pääasiallisen toiminnan mukaan on esitetty kuvaajassa 3. Kuvaajassa 3 näkyvät myös semiparametriset, pääasiallisen toiminnan ja sukupuolen mukaan vaihtelevat vuositrendit. Malli 2 näyttää, että epävarmuuden taso vaihtelee tutkittavien ryhmien välillä. Työttömät tapaavat olla enemmän huolissaan tulevaisuuden työtilanteestaan kuin työssäkäyvät, opiskelijat ja muut. Naiset ovat keskimäärin epävarmempia kuin miehet, etenkin yli 20-vuotiaiden joukossa.

Ajalliset trendit vaihtelevat ryhmittäin. Koulutuksessa ja töissä olevien nuorten miesten epävarmuuden trendi on ollut laskeva käytännössä koko tutkimusjakson ajan. Työttömien naisten epävarmuus ei näytä nousseen tai laskeneen tutkimusjaksolla. Muiden ryhmien epävarmuuden trendit ovat yksihiippuisia niin, että korkein epävarmuus ajoittuu tutkimusjakson keskivaiheille.

Kuvaaja 3 näyttää myös, että nuorimpaan ikäluokkaan kuuluvien työttömien ja muuta kuin opiskelua tai työtä tekevien nuorten naisten trendikäyrät ali- tai yliennustavat epävarmuutta melkoisesti. Tämä johtunee siitä, että näihin ryhmiin kuuluvia nuoria on varsin vähän. Joustavamman ja täten pienten ryhmien kohdalla mahdollisesti osuvamman mallin vaatimat lisäparametrit olisivat heikentäneet mallin kokonaisennustuskykyä ristiinvaldointikriteerin mukaan.

Malli 3 selitti vasteen vaihtelusta suunnilleen saman verran kuin malli 2, eli noin 6 prosenttia. Sen parametriset vaikutukset ovat käytännössä identtiset mallin 2 kanssa lukuun ottamatta BKT-suhteen ja NEET-osuuden vaikutuksia, jotka olivat mukana vain mallissa 3.

Malli 3 osoittaa, että epävarmuudessa tapahtuneet trendit ovat erilaiset sukupuolen ja

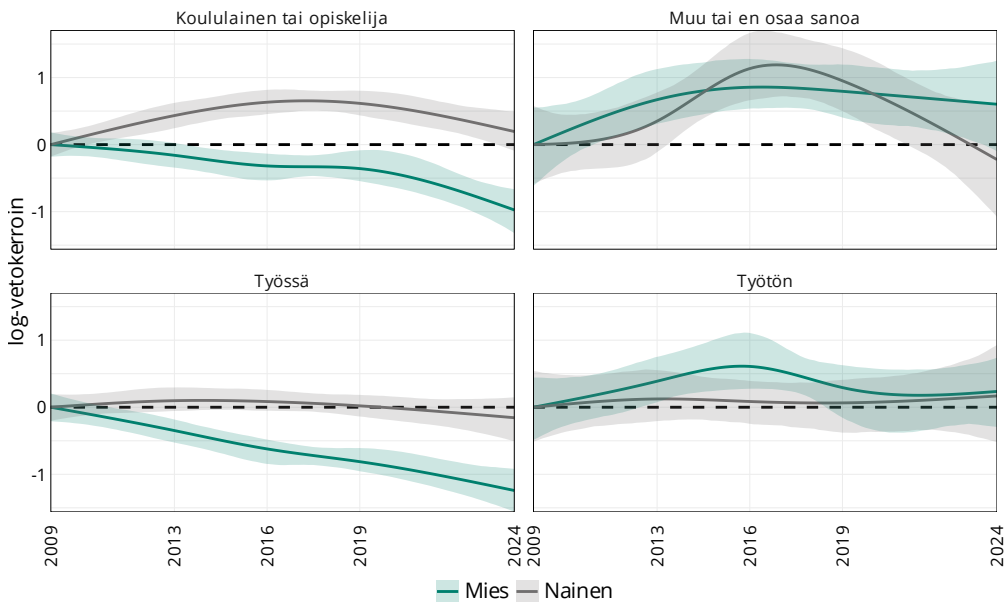

KUVAAJA 3. MALLIN 2 SOVITTEET KOETTUA TYÖHÖN LIITTYVÄÄ EPÄVARMUUTTA KOKEVIEN NUORTEN OSUUDESTA VASTAUSVUODEN, REKISTERISUKUPUOLEN, IKÄRYHMÄN JA PÄÄASIALLISEN TOIMINNAN MUKAAN. SUOMENKIELISET NUORET. PISTEET KUVAAVAT TYÖHÖN LIITTYVÄÄ EPÄVARMUUTTA KOKEVIEN OSUUTTA KYSEISEN VUODEN AINEISTOSSA, JA PISTEIDEN KOOT OVAT SUHTEESSA VASTAAJIEN MÄÄRÄÄN. KÄYRÄT OVAT MALLIN SOVITTEIDEN KESKIARVOJA JA VARJOSTETUT ALUEET SEN 95 % USKOTTAVUUSVÄLEJÄ.

pääasiallisen toiminnan leikkausten mukaan muodostetuissa ryhmissä, kun BKT-suhteen ja NEET-osuuden muutokset on vakioitu (kuvaaja 4). Trendejä on karkeasti ottaen kolmenlaisia: 1) laskevat trendit (työssä olevat miehet ja opiskelevat miehet), 2) yksihuippuiset, aluksi nousevat trendit, jotka päätyvät takaisin lähtötasoon tai niin lähelle sitä, että tasoero vuosien 2009 ja 2024 välillä voisi johtua sattumasta 95 prosentin uskottavuusrajalla (opiskelevat naiset, pääasialliselta toiminnaltaan luokkaan ”muu” kuuluvat) ja 3) ei trendiä (työssä olevat naiset sekä työttömät naiset ja miehet). Huomattakoon, että luokitteluun vaikuttaa osaltaan se, että erityisesti työttömiä ja pääasialliselta toimeltaan muita nuoria on huomattavasti vähemmän kuin opiskelevia ja työssä olevia nuoria, minkä seurauksena nollasta poikkeavien

trendien havaitseminen on näissä ryhmissä vaikeampaa. Selkeimmin epävarmuus oli laskenut opiskelevien ja työssä käyvien miesten keskuudessa. Niissä ryhmissä, joissa trendi oli tutkimusjaksolla yksihuippuinen, oli epävarmuus korkeimmillaan yleensä vuonna 2016. Kun otetaan huomioon pääasiallisen toiminnan jakauma, voidaan tehdä seuraava toteamus: kun verrataan vuotta 2024 vuoteen 2009, nuorten miesten epävarmuus töistä on selvästi laskenut, kun taas nuorten naisten näkemyksissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia.

BKT:n kasvulla oli mallissa pienentävä vaikutus subjektiiviseen työhön liittyvään epävarmuuteen. Logaritmoidun BKT-suhteen regressiokerroin oli noin $-9,4$. Käytännössä tämä tarkoittaa, että jos lähtötilanne olisi 50 prosenttia epävarmuutta ilmaiseva nuoria, yhden prosenttiyksikön

KUVAAJA 4. MALLIN 3 ARVIO KOETTUA TYÖHÖN LIITTYVÄÄ EPÄVARMUUTTA KOKEVIEN OSUUKSIEN MUUTOKSISTA VUOSINA 2009–2024 REKISTERISUKUPUOLEN JA PÄÄASIAALLISEN TOIMINNAN MUKAAN. SUOMENKIELISET NUORET. BRUTTOKANSANTUOTTEEN MUUTOKSET JA NEET-OSUUS ON KUVAAJAA VARTEN VAKIOITU. KAIKKI KÄYRÄT ON ASETETTU ALKAMAAN NOLLASTA AJASSA TAPAHTUVIEN MUUTOSTEN KOROSTAMISEKSI. KÄYRÄT OVAT MALLIN ANTAMIEN SOVITTEIDEN KESKIAARVOJA JA VARJOSTETUT ALUEET 95 % USKOTTAVUUSVÄLEJÄ. KUVAAJA ON LOG-VETOKERROINTEN MITTA-KAIVASSA. KORKEAMPI VETOKERROIN VASTAA KORKEAMPAA EPÄVARMUUTTA.

lisäkasvu bruttokansantuotteessa tarkoittaisi reilut kaksi prosenttiyksikköä vähemmän epävarmoja nuoria.

NEET-osuudella oli mallissa kasvattava vaikutus subjektiiviseen työhön liittyvään epävarmuuteen. Termin regressiokertoimen arvo oli noin 15,92. Jos lähtötaso olisi 50 prosenttia töistä epävarmoja nuoria, yhden prosenttiyksikön NEET-tason kasvu olisi mallin mukaan yhteydessä neljän prosenttiyksikön nousuun vasteessa.

Yhteenvetona johdannossa esitetyistä hypoteeseista 1–6 voidaan sanoa seuraavaa:

- 1) Nuorten epävarmuus on kasvanut tutkimuksen ajanjaksolla: hylätty. Malli 1 näytti, että nuorten työhön liittyvä epävarmuus oli vuonna 2024 keskimäärin alemmalla tasolla kuin tutkimusjakson alussa vuonna 2009, vaikka epävarmuus onkin väliaikaisesti käynyt korkeammalla tasolla.
- 2) Taloustilanteella on yhteys epävarmuuteen niin, että talouden taantuma ja yleinen NEET-osuus ovat yhteydessä suurempaan epävarmuuteen: hyväksytty. Malli 3 osoitti, että tällainen yhteys on olemassa.
- 3) Asuinpaikan pienuus ja asuinpaikan muuttotappio ovat yhteydessä suurempaan epävarmuuteen: hylätty. Asuinpaikan ominaisuudet jätettiin malleista pois jo mallinvalintavaiheessa, sillä ne eivät auttaneet epävarmuuden ennustamisessa.
- 4) Nuorisotakuun aika on yhteydessä koettuun epävarmuuteen: hyväksytty. Mallit 1 ja 2 osoittavat, että nuorten epävarmuus alkoi havaittavasti laskea vasta aktivointipoliittisen ”tiivistymän” hiipumisen jälkeen (2015).
- 5) Heikompi työmarkkina-asema sekä erityisesti työttömyys ja koulutuksen ja työn ulkopuolella oleminen ovat yhteydessä korkeampaan epävarmuuteen: osin hyväksytty. Mallit 2 ja 3 näyttävät, että varsinkin työttömät ovat yleensä epävarmempia kuin työlliset ja opiskelijat. Kaikkina mittausaikoina ja kaikissa ryhmissä tällaista eroa ei kuitenkaan pystytä varmistamaan, mikä johtuu

erityisesti siitä, että työn ja opiskelun ulkopuolella olevat ryhmät ovat aineistoissa melko pieniä. Työssä ja opiskelemissa olevien nuorten epävarmuuden lasku on kuitenkin kasvattanut keskimääräistä eroa työttömiin ja pääasialliselta toiminnaltaan muihin nuoriin.

- 6) Koettu epävarmuus eroaa naisten ja miesten välillä: hyväksytty. Malli 2 näyttää, että naisten epävarmuus on mittaushistorian aikana ollut valtaosassa mittaushetkiä ja valtaosassa ryhmiä keskimäärin miehiä korkeammalla tasolla. Malli 3 näyttää lisäksi, että naisten epävarmuus ei ole laskenut vuoteen 2009 verrattuna samaan tapaan kuin joidenkin miesten ryhmien epävarmuus.

KESKUSTELUA TULOKSISTA

Artikkelin tavoitteena oli tarkastella, onko nuorten kokema työelämään liittyvä epävarmuus kasvanut yhtä aikaa useiden talouden ja yhteiskunnallisten kriisien sekä työelämän muutosten kanssa. Artikkelissa tarkoitimme koetulla työhön liittyvällä epävarmuudella nuorten yleistä arviota omista mahdollisuuksistaan työelämässä ja heidän luottamustaan näihin mahdollisuuksiin.

Tulokset eivät tue käsitystä siitä, että nuorten kokema epävarmuus olisi vahvistunut. Pikemminkin päinvastoin, koko aineistoa tarkasteltaessa nuorten koettu epävarmuus suhteessa tulevaisuuteensa työelämässä ei ole kasvanut ja on joko samalla tai alemmalla tasolla kuin ensimmäisenä mittausvuonna 2009. Kun tarkastelee vain kahta viimeisintä mittausvuonna (2019 ja 2024), vaikuttaa siltä, että 2020-luvun kriisit eli koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota, joilla on ollut myös taloudellinen ulottuvuus, eivät juurikaan näy kasvavana työelämään liittyvänä epävarmuutena. On kuitenkin hyvä huomata, että samaan aikaan omaa tulevaisuutta koskeva optimismi on laskenut Nuorisobarometrin aineistossa mittausvuonna 2024 (luku Tulevaisuusosio), mikä viittaa siihen, että arviot tulevaisuudesta yleensä ja arviot mahdollisuuksista työelämässä ovat luonteeltaan erilaisia.

Nuorten arvioihin tulevaisuudestaan työelämässä vaikuttavat yleinen taloustilanne (BKT), nuorten tilanne yleensä (NEET-osuus) ja nuorten oma tilanne suhteessa työmarkkinoihin (päätoimi). Huonompi taloustilanne heikentää luottamusta tulevaisuuteen työelämässä, mikä on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa (Lübke & Erlinghagen 2014; Chung 2019). Koetun epävarmuuden taso vaihtelee tutkittavien ryhmien välillä niin, että työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla se on korkeammalla kuin koulutuksessa ja työssä olevilla, mikä sekkin on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa (Klug ym. 2019). Naisten ja miesten välillä on kuitenkin eroja, ja taloustilanne, NEET-aste ja päätoimi vaikuttavat nuoriin naisiin ja miehiin hieman eri tavoin. Naisten (etenkin työssä olevien) epävarmuutta selittävät selkeämmin yhteiskunnalliset olosuhteet: epävarmuus vähenee, kun talous vahvistuu ja NEET-osuus pienentyy. Työssä ja koulutuksessa olevien miesten luottamus vahvistui (koettu epävarmuus laski) jokaisena mittausvuonna, mikä ei puolestaan selity pelkästään talouden tai NEET-asteen muutoksilla, vaan liittyy tekijöihin, joita tämän artikkelin aineisto ja taustamuutajat eivät tavoita. Naisten ja miesten välisessä epävarmuudessa ei tutkimuksen aloitusvuonna 2009 ollut juurikaan eroja. Tästä lähtien naisten epävarmuus on kuitenkin kokonaisuudessaan ollut korkeammalla tasolla, mikä selittyy tässä tutkimuksessa etenkin kehityksellä, jossa (koulutuksessa ja työssä olevien) miesten epävarmuus laskee voimakkaammin.

Myös ajalliset trendit vaihtelevat ryhmittäin sukupuolen ja päätoimen mukaan. Miehiä tarkasteltaessa havaitaan kasvava ero koulutuksessa ja työssä sekä työttömänä ja koulutuksen ulkopuolella olevien ryhmien välillä, mikä johtuu erityisesti edellä käsitellystä epävarmuuden laskusta koulutuksessa olevien ja työssä käyvien miesten ryhmässä. Vaikuttaakin siltä, että ajalliset, päätoimien mukaiset erot epävarmuudessa liittyvät siihen, että nuorten miesten, joiden elämäntilanne vastaa yhteiskunnan vaatimuksia ja joiden elämänpolku etenee yhteiskunnan ohjaamalla tavalla, usko tulevaisuuteensa työelämässä on

vahvistunut koko ajan. Nuorilla miehillä, joiden tilanne on epävarmempi, vastaavaa taustamuuttujista riippumatonta vahvistumista ei ole tapahtunut, eivätkä he ole päässeet osallisiksi koulutuksessa ja työssä olevien luottamusta luonnehtivasta myönteisestä kehityskulusta.

Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevilla nuorilla miehillä erottuu myös melko voimakas epävarmuuden kasvu vuosina vuonna 2013 ja 2016. Vuoden 2016 aineistonkeruuta edeltävä vuosi 2015 oli maltillisen kasvun vuosi, jolloin kasvavaa epävarmuutta tässä ryhmässä voi selittää pikemminkin koulutuksen ja työllistymisen vaikeuksia kokeneiden reagoiminen talouden heikkoon kehitykseen tätä edeltävinä vuosina (Kaitila ym. 2018). Vuodet 2013–2015 olivat Nuorisotakuun rahallisten panostusten ja nuorten syrjäytymiseen liittyvän voimakkaan julkisen huolen aikaa. Toisin kuin aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu (Lübke & Erlinghagen 2014), kasvava panostus aktivointipolitiikkaan ei tällöin liennyttänyt niiden nuorten huolta, joita aktivointitoimet erityisesti koskivat. Nuorisotutkimuksen piirissä tehty nuorten kokemusmaailmasta lähtevä tutkimus valaisee tätä tulosta, sillä siinä on osoitettu, että aktivointipolitiikka ja siihen liittyvä pakottavuus tarjoavat osalle nuorista avun ja tuen sijasta negatiivisia työelämäkokemuksia ja jopa kasautuvia pettymyksiä (Ylistö 2023; Haikkola 2019). Voi olla, että voimakas julkinen keskustelu työllistymisen vaikeuksista ja syrjäytymisestä sai työllistymisen vaikeuksia kokeneet nuoret miehet reagoimaan heitä koskevaan lisääntyneeseen huoleen huolestumalla itse lisää.

Naisten tilanne on vakaampi ajassa. Kun vakioidaan taustamuuttujia, naisten ryhmien väliset erot eivät ole yhtä voimakkaita kuin miesten ryhmien. Kun miesten epävarmuus on kiteytynyt NEET-ryhmään (työttömät ja koulutuksen ulkopuolella olevat), naisista epävarmuutta ovat kokeneet koululaiset ja opiskelijat erityisesti vuonna 2016. Naisten keskinäiset erot ovat vähäisempiä verrattuna miehiin, eikä heidän rakenteellisista tekijöistä riippumaton luottamuksensa ole vahvistunut vastaavalla tavalla. Tämän tutkimuksen aineistolla on vaikea

selittää naisten kokonaisuudessaan korkeammalla tasolla olevaa epävarmuutta. Se voi liittyä esimerkiksi epätyyppillisten työsuhteiden korkeaan osuuteen naisvaltaisilla aloilla (Pyöriä & Ojala 2016b). Jos työhön liittyvä epävarmuus luetaan subjektiivista hyvinvointia mittaavaksi indikaattoriksi, epävarmuuden korkeampi taso voi liittyä kehityskulkuun, jossa naisten koettu hyvinvointi on hiljalleen heikentynyt viimeisten vuosikymmenten saatossa (luku Elämänhallinta ja elämään tyytyväisyys tilasto-osiossa). Tämä kehitys itsessään vaatii lisää tutkimusta.

Nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, jonka näkemykset tulevaisuuden työelämästä olisivat samanlaisia ja joihin politiikkatoimet vaikuttaisivat samansuuntaisesti. Nuorten tarkasteleminen tutkimuksessa yhtenäisenä ryhmänä voikin jättää tärkeitä eroja piiloon. Vastaavasti nuorisopolitiikassa on tärkeä ottaa huomioon eri nuorten erilaiset tarpeet. On tarpeen vahvistaa etenkin koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten uskoa omiin mahdollisuuksiinsa, mutta huolehtia samalla siitä, etteivät toimet ole ylimitoitettuja ja tuota tarkoittamattomia seurauksia. Samalla tulee pohtia syitä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten korkealla tasolla pysyttelevälle epävarmuudelle sekä eroille nuorten naisten ja miesten kokemuksissa.

LÄHTEET

- Bürkner, Paul-Christian (2018) Advanced Bayesian Multilevel Modeling with the R Package Brms. *The R Journal* 10 (1), 395–411. <https://doi.org/10.32614/RJ-2018-017>
- Chung, Heejung (2019) Dualization and subjective employment insecurity. Explaining the subjective employment insecurity divide between permanent and temporary workers across 23 European countries. *Economic & Industrial Democracy* 40 (3), 700–729. <https://doi.org/10.1177/0143831X16656411>
- Chung, Heejung & Mau, Steffen (2014) Subjective insecurity and the role of institutions. *Journal of European Social Policy* 24 (4), 303–318. <https://doi.org/10.1177/0958928714538214>
- Chung, Heejung & van Oorschot, Wim (2010) *Employment insecurity of European individuals during the Financial Crisis: A Multi-level approach*. Working Papers on the Reconciliation of Work and Welfare in Europe REC-WP 14/2010. Edinburgh: University of Edinburgh.
- Cook, Julia (2016) Young adults' hopes for the long-term future. From re-enchantment with technology to faith in humanity. *Journal of Youth Studies* 19 (4), 517–532. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1083959>
- Di Tella, Rafael & MacCulloch, Robert J. & Oswald, Andrew J. (2001) Preferences over inflation and unemployment. Evidence from surveys of happiness. *The American Economic Review* 91 (1), 335–341. <https://doi.org/10.1257/AER.91.1.335>
- Farrugia, David (2019) The formation of young workers. The cultivation of the self as a subject of value to the contemporary labour force. *Current Sociology* 67 (1), 47–63. <https://doi.org/10.1177/0011392118793681>
- Franceschelli, Michela & Keating, Avril (2018) Imagining the Future in the neoliberal era. Young people's optimism and their faith in hard work. *Young* 26 (4_suppl), 1S–17S. <https://doi.org/10.1177/1103308817742287>
- Furlong, Andy (2006) Not a very NEET Solution. Representing problematic labour market transitions among early school-leavers. *Work, Employment and Society* 20 (3), 553–569. <https://doi.org/10.1177/0950017006067001>
- Gelman, Andrew & Goodrich, Ben & Gabry, Jonah & Vehtari, Aki (2019) R-Squared for Bayesian Regression Models. *The American Statistician* 73 (3), 307–309. <https://doi.org/10.1080/00031305.2018.1549100>
- Haikkola, Lotta (2019) Shaping activation policy at the street level. Governing inactivity in youth employment services. *Acta Sociologica* 62 (3), 334–348. <https://doi.org/doi.org/10.1177/0001699318784341>
- Haikkola, Lotta & Laine, Riku & Pitkänen, Tuuli (2023) Young people and subjective employment insecurity. Evidence from the

- Finnish Youth Barometer between 2009 and 2019. *YOUNG* 31 (2), 185–208. <https://doi.org/10.1177/11033088221121528>
- Haikkola, Lotta & Myllyniemi, Sami (toim.) (2020) *Hyvää työtä. Nuorisobarometri 2019*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Heggli, Gry & Haukanes, Haldis & Tjomsland, Marit (2013) Fearing the future? Young people envisioning their working lives in the Czech Republic, Norway and Tunisia. *Journal of Youth Studies* 16 (7), 916–931. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.766682>
- Ikonen, Hanna-Mari (2020) Having a top-class mindset? Post-feminism and the co-construction of class and mindset among young Finnish women. *Gender & Education* 32 (7), 944–960. <https://doi.org/10.1080/09540253.2019.1632420>
- Kaitila, Ville & Kauhanen, Antti & Kuusi, Tero & Lehmus, Markku & Maliranta, Mika & Vihriälä, Vesa (2018) *Suomen Kasvu – Menehtetty vuosikymmen ja lähivuosien mahdollisuudet*. Etlä raportti 87. Helsinki: ETLA. <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-87.pdf> (Viitattu 15.10.2024.)
- Kalleberg, Arne L. & Vallas, Steven P. (2017) Probing precarious work: theory, research and politics. Teoksessa Arne L. Kalleberg & Steven P. Vallas (toim.) *Precarious work. Causes, characteristics, and consequences*. Bingley: Emerald Publishing, 1–30.
- Keating, Avril & Melis, Gabriella (2022) Youth attitudes towards their future. The role of resources, agency and individualism in the UK. *Journal of Applied Youth Studies* 5 (1), 1–18. <https://doi.org/10.1007/s43151-021-00061-5>
- Kiilakoski, Tomi & Happonen, Konsta (2024) Tilasto-osio. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, valtion nuorisoneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–98.
- Klug, Katharina & Bernhard-Oettel, Claudia & Mäkikangas, Anne & Kinnunen, Ulla & Sverke, Magnus (2019) Development of perceived job insecurity among young workers: a latent class growth analysis. *International Archives of Occupational and Environmental Health* 92 (6), 901–918. <https://doi.org/10.1007/s00420-019-01429-0>
- Lorey, Isabel (2015) *State of insecurity. Government of the precarious*. Lontoo: Verso.
- Lübke, Christiane & Erlinghagen, Marcel (2014) Self-perceived job insecurity across Europe over time. Does changing context matter? *Journal of European Social Policy* 24 (4), 319–336. <https://doi.org/10.1177/0958928714538215>
- Lähteenmaa, Jaana (2021) Nuorten työttömien orientaatiot aktivoitumisenpiteissä. *Nuorisotutkimus* 39 (1), 37–57.
- Magnusson, Mans & Kainu, Markus & Huovari, Janne & Lahti, Leo (2024) *PxWeb: R Tools for PXWEB API*.
- Mertanen, Katariina (2020) *Not a single one left behind. Governing the “youth problem” in youth policies and youth policy implementations*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-6735-4>
- Mertanen, Katariina & Mäkelä, Kalle & Brunila, Kristiina (2022) What’s the problem (represented to be) in Finnish youth policies and youth support systems? *International Studies in Sociology of Education* 31 (3), 264–283. <https://doi.org/10.1080/09620214.2020.1752770>
- Myllyniemi, Sami (2009) *Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, valtion nuorisoneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Myllyniemi, Sami (2014) *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusseura.
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2017) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Myllyniemi, Sami & Haikkola, Lotta (2020) Tilasto-osio. Teoksessa Lotta Haikkola & Sami Myllyniemi (toim.) *Hyvää työtä!*

- Nuorisobarometri 2019*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–108.
- Määttä, Mirja & Westerback, Frida (2022) Nuoret aikuiset työmarkkinoilla ja niiden kynnyksellä – elämänkulun näkökulma. *Nuorisotutkimus* 40 (3), 22–38. <https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9122542>
- Nieminen, Tommi (2024) Miksi 14-vuotias lyö ja ryöstää? *Helsingin Sanomat* 25.8.2024. <https://www.hs.fi/feature/art-2000010567204.html> (Viitattu 15.10.2024.)
- Nikunen, Minna & Korvajärvi, Päivi (2020) Being positive, being hopeful, being happy. Young adults reflecting on their future in times of austerity. *European Journal of Cultural Studies* 25 (3), 824–842. <https://doi.org/10.1177/1367549420935901>
- Nyysölä, Kari (2002) Valmennusta ja varastointia. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikkaa Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, nuorisoasian neuvottelukunta & opetusministeriö, 120–136.
- Pohjola, Matti (2020) *Teknologia, investoinnit, rakennemuutos ja tuottavuus. Suomi kansainvälisessä vertailussa*. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-492-1>
- Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2016a) Nuorten työasenteet puntarissa – eroaako Y-sukupolvi edeltäjistään? *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (1), 31–42.
- Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2016b) Prekaarin palkkatyön yleisyys. Liioitellaanko työelämän epävarmuutta? *Sosiologia* 53 (1), 45–63.
- R Core Team (2024) *R: A Language & Environment for Statistical Computing*. Wien: R Foundation for Statistical Computing.
- Stan Development Team (2023) Stan Modeling Language User's Guide & Reference Manual. <https://mc-stan.org> (Viitattu 15.10.2024.)
- Tilastokeskus (2019) Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste. https://www.stat.fi/til/vaenn/2019/vaenn_2019_09-30_tie_001_fi.html (Viitattu 15.10.2024.)
- Tilastokeskus (2024a) Suomen virallinen tilasto (SVT): Kansantalouden vuositilinpito. <https://stat.fi/tilasto/vtp> (Viitattu 15.10.2024.)
- Tilastokeskus (2024b) Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus. <https://stat.fi/tilasto/tyti> (Viitattu 15.10.2024.)
- Tilastokeskus (2024c) Tilastollinen kuntaryhmitys 2024. https://stat.fi/fi/luokitukset/kuntaryhmitys/kuntaryhmitys_1_20240101 (Viitattu 15.10.2024.)
- Tilastokeskus (2024d) Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne. <https://stat.fi/tilasto/vaerak> (Viitattu 15.10.2024.)
- Turunen, Teemu (2009) Nuorten palkansaa- jien työorientaatiot Suomessa. Tutkimus 18–29-vuotiaiden suomalaisten palkansaa- jien työkeskeisyyttä lisäävistä yksilöllisistä taustatekijöistä. *Janus* 17 (1), 4–19.
- Vauhkonen, Teemu & Latvala, Antti (2023) Ohjaamon jälkeen – tutkimus Ohjaamon asiakkaina olleiden nuorten siirtymistä ja toimeentulotuen saannista. *Työelämän tutkimus* 21 (2), 267–288. <https://doi.org/10.37455/tt.120385>
- Wood, Simon N. (2011) “Fast Stable Restricted Maximum Likelihood and Marginal Likelihood Estimation of Semiparametric Generalized Linear Models. *Journal of the Royal Statistical Society Series B: Statistical Methodology* 73 (1), 3–36. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9868.2010.00749.x>
- Ylistö, Sami (2023) *Työttömyys, nuoret ja aktiivointi. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien nuorten elämänhallinnallisista valinnoista työmarkkinoilla*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ågren, Susanna (2021) Exploring vocational education students' visions of a successful transition to working life from the perspective of societal belonging. *Journal of Applied Youth Studies* 4 (1), 67–81. <https://doi.org/10.1007/s43151-021-00037-5>

VAIKUTTAMISTA MARGINAALEISTA? VÄHEMMISTÖASEMA NUORTEN YHTEIS- KUNNALLISEN OSALLISTUMISEN MÄÄRITTÄJÄNÄ

PÄIVI HONKATUKIA & KONSTA HAPPONEN

TIIVISTELMÄ

Tässä artikkelissa tarkastelemme vähemmistöasemiin samastuvien nuorten yhteiskunnallista toimijuutta ja vaikuttamista vuoden 2024 Nuorisobarometriin vastanneiden 20–29-vuotiaiden vastauksia analysoimalla. Tulosten perusteella vähemmistöön asettautuminen on selvästi yhteydessä motivaatioon vaikuttaa yhteiskunnassa. Erityisen vahva tämä yhteys oli sukupuolen tai seksuaalisuuden vuoksi vähemmistöön identifioituvilla nuorilla, joilla on viime vuosina ollut käytettävissään laaja kirjo ajattelutapoja, yhteisöjä ja verkostoja sekä malleja yhteiskuntaan vaikuttamisesta. Samoin nuorten kokemukset vammaisuudesta ja neuroepätyypillisyydestä omana vähemmistöasemana olivat positiivisesti yhteydessä nuorten osallistumiseen ja vaikuttamiseen yhteiskunnassa. Tämä kertonee vammaisaktivismin keskustelujen nuorille tarjoamista samastumisen mahdollisuuksista ja siitä, miten nuoret hyödyntävät psykologisia ja psykiatrisia kategorioita oman identiteetin rakentamisessa ja oikeuksien vaatimisessa. Muut kuin suomen- ja ruotsinkieliset nuoret sekä etnisen taustansa perusteella vähemmistöön asettuvat nuoret vaikuttivat muita harvemmin äänestämällä, mikä herättää kysymyksen edustuksellisen demokratian kyvystä palvella näihin vähemmistöihin kuuluvien nuorten yhteiskunnallisia tarpeita. Demografisten taustamuuttujien vakioiminen toi kuitenkin näkyviin etnisen taustan ja kielen perusteella vähemmistöön identifioitumisen positiivisen yhteyden omaehtoiseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Tutkimuksen tulosten perusteella yhteiset keskustelut vertaisten kanssa vahvistavat nuorten kriittistä ymmärrystä yhteiskunnallisten järjestelyjen (epä)oikeudenmukaisuudesta. Tekemällä selkoa vertaistensa kanssa näistä kysymyksistä nuoret voivat kiinnostua vaikuttamaan yhteiskunnassa, mihin heille on tärkeää tarjota myös tukea.

Asiasanat: vähemmistöt, yhteiskunnallinen asema, kriittinen ajattelu, osallistuminen, vaikuttaminen

JOHDANTO

Nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen suhdutaan ristiriitaisesti. Nuoria on kautta aikojen pidetty muutoksen airuina ja tulevaisuuden tekijöinä. Samaan aikaan nuorten yhteiskunnallista aktiivisuutta ja kannanottoja vähätellään vetoamalla siihen, että nuoret ovat vasta kypsyvässä tulevaan rooliinsa aktiivisina vaikuttajina ja kansalaisina. Nuorten radikalisoitumista pelätään osin samoista syistä (Schröder ym. 2022). Nuoruuden elämänvaiheessa heidän odotetaan ensisijaisesti opiskelun ja suuntautuvan kohti työelämää niin kutsutun normatiivisen elämäntavan mallin mukaisesti (Ågren & Kallio 2023). Siksi mielen-

ilmauksiin osallistuneet nuoret saavat osakseen pilkkaa ja uhkailuja (mm. Obermaier & Schmuck 2022) tai kehotuksia keskittyä olennaiseen, kuten opiskeluun (Kallio & Ågren 2023). Kysymys nuorten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta on tärkeä ajassa, jota parhaillaan elämämme. Sitä leimaavat monet päällekkäiset ja toisiinsa kietoutuvat kriisit. Joidenkin ajattelijoiden mukaan elämme plastista aikaa, jolloin erilaiset moraaliset ajattelutavat kamppailevat valta-asemasta. Plastisuuden aikaa on yleensä seurannut pidempiä ajanjaksoja, jolloin jotkut kamppailujen kohteena olleista ajattelutavoista vakiintuvat totuudeksi (MacAskill 2022). Tämän päivän nuorille on erityisen tärkeää päästä osallistumaan yhteiskunnal-

lisiin keskusteluihin ja olla mukana tulevaisuuden rakentamisessa, sillä kyse on heidän oman tulevan elämänsä ehtojen määrittelystä ja monet näistä ehdoista ovat vakavasti uhattuna.

Tässä artikkelissa tarkastelemme vähemmistöasemiin samastuvien nuorten yhteiskunnallista toimijuutta ja vaikuttamista yhteisiin asioihin. Usein vähemmistöihin kuuluviin nuoriin suhtaudutaan haavoittuvina, suojeltavina, tuettavina tai autettavina yksilöinä (Brown 2016). Heitä pidetään harvemmin yhteiskunnan kehittäjinä, vaikuttajina tai ihmisryhmänä, johon kuuluvien mielipiteistä pitäisi olla kiinnostuneita. Lisäksi vähemmistöasemaan liittyy usein erilaisia riskitekijöitä, kuten huono-osaisuutta, syrjintää tai tuen tarvetta, minkä vuoksi nuorilla ei uskota olevan jaksamista, kiinnostusta tai resursseja osallistua laajempien yhteiskunnallisten kysymysten pohtimiseen tai niihin vaikuttamiseen (Camia, Zimmermann & Lischke 2024).

Samaan aikaan nuorten oletetusta passiivisuudesta ollaan huolissaan, jos he esimerkiksi eivät äänestä vaaleissa (esim. Tilastokeskus 2022) tai jos he kiinnostuvat demokratian vastaisista ideologioista tai yhteisöistä (Lizotte & Kallio 2023). Huoli nuorten vähäisestä tai vääränlaisesta kiinnostuksesta politiikkaa ja yhteiskuntaa kohtaan jatkuu sitkeästi siitä huolimatta, että tutkimukset ovat jo pitkään dokumentoineet nuorten yhteiskunnallisen toimijuuden laaja-alaista luonnetta (Honkatukia & Rättilä 2023; Eränpalo 2012; Euroopan komissio 2018) ja kertoneet siitä, miten nuorten kiinnostus poliittista päätöksentekoa kohtaan on lisääntynyt (luku Poliitiikka ja vaikuttaminen tilasto-osiossa).

Tämän artikkelin lähtökohtana on, että vähemmistöasema on yhteydessä nuorten mahdollisuuksiin osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Lähestymme nuorten vähemmistöihin samaistumista kuitenkin edellä kuvatuista näkemyksistä poikkeavalla tavalla. Pohdimme, voiko se riskin ohella tai sijasta olla jonkinlainen näköalapaikka tai nuorten yhteiskunnallista osallistumista vahvistava resurssi. Perustelemme näkökulmaamme aikaisemmillä tutkimushavainnoilla, jotka kaipaavat syventämistä. Vähemmistöasemaan

identifioitumisen on havaittu olevan yhteydessä nuorten kiinnostukseen vaikuttaa yhteiskunnassa esimerkiksi ympäristökysymyksissä (Fransberg ym. 2022). Samoin syrjityksi tuleminen kokemusten on havaittu olevan yhteydessä lisääntyneeseen kiinnostukseen osallistua politiikkaan ja järjestötoimintaan (Myllyniemi 2015; Pekkarinen & Myllyniemi 2019). Pohdimme vuonna 2024 Nuorisobarometriin osallistuneiden 20–29-vuotiaiden nuorten vastauksia analysoiden sitä, millaiseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen vähemmistöasemaan kuulumisen kokemukset nuoria virittävät sekä miten demografiset tekijät – ikä, sukupuoli ja äidinkieli – määrittävät heidän haluaan osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa.

VÄHEMMISTÖASEMA NÄKÖKULMANA NUORTEN YHTEISKUNNALLISEEN OSALLISTUMISEEN

Kysymystä vähemmistöön kuulumisesta nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen määrittäjänä on tutkittu eri tieteenaloilla, kuten psykologian, yhteiskuntatutkimuksen ja kasvatustieteiden piirissä. Tutkimusnäkökulmat on mahdollista jakaa karkeasti kahteen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän tutkimukset tarkastelevat kriittisen tietoisuuden syntymistä nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen edellytyksenä. Toisessa ryhmässä taas on tutkimuksia, jotka korostavat nuorten ympärillä olevien instituutioiden ja yhteiskunnallisten järjestelyjen merkitystä yhteiskunnallisen osallistumisen tukemisessa.

Kriittisen tietoisuuden merkitystä painottavat tutkijat ovat tuoneet esiin, miten tietoisuus itseä ympäröivästä sosiaalisesta, poliittisesta, kulttuurisesta tai taloudellisesta epätasa-arvosta voi synnyttää halua vaikuttaa yhteiskunnassa (Keskinen, Seikkula & Mkwesha 2021; Seider, El-Amin & Kelly 2020; Freire 2005). Eri puolilla maailmaa tehtyjen tutkimusten keskeinen viesti on, että tietoisuuden herääminen tapahtuu yhdessä muiden kanssa – yhteisen kriittisen reflektion avulla. Yhteisissä keskusteluissa on mahdollista hahmottaa yksityisen elämänpiirin ongelmien yhteiskunnallista ja

poliittista luonnetta. Tämä voi johtaa kollektiivisiin toimiin epäkohtien korjaamiseksi, eli yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja kansalaisuuden tekoihin (Mills 1959; Kallio 2023). Näkökulma auttaa ymmärtämään, miten nuorten kriittinen tietoisuus voi kehittyä, miten nuoret voivat osallistua aktiivisesti yhteiskunnan kehittämiseen ja miten tätä voitaisiin tukea (Diemer ym. 2016).

Esimerkkejä kollektiivisen, kriittisen tietoisuuden heräämisestä on mahdollista löytää muun muassa naisasialiikkeestä, jolla on pitkä historia sukupuolten välisen epätasa-arvon ja naisiin kohdistuvan sorron, esimerkiksi sukupuolistuneen väkivallan, oikeutuksen kyseenalaistamisessa niin Suomessa kuin muualla maailmassa (Jallinoja 1983; Sulkunen 1991; Wiper & Lewis 2020). Feministinen liike on saanut alkunsa ainakin osin ruohonjuuritason liikehännästä, arkielämän ongelmien jakamisesta ja kriittisen tietoisuuden vahvistumisesta naisten yhteisissä keskusteluissa, joista on kasvanut vaatimuksia sukupuolten väliseen epätasa-arvoon puuttumisesta yhteiskunnassa (Revillard & Bereni 2016). Tähän jatkumoon liittyy myös viime vuosien *#MeToo*-liikehdintä ja siitä kumpuava aktivismi, joka on ollut myös paljolti nuorten naisten liikehdintää. *#MeToo*-liikehännässä uudet teknologiat ja sosiaalisen median mahdollistamat yhteisölliset keskustelut ovat vahvistaneet nuorten naisten mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnassa (Hussen 2018). Taustalla on jaettu halu kyseenalaistaa vaiettuja seksuaaliväkivallan muotoja usein myös intersektionaalisesti tehden näkyväksi eri vähemmistöihin identifioituvien nuorten kokemuksia. Suomessa raiskauksen suostumusperustaista määrittelyä ajanut Suostumus2018-kampanja oli näkyvästi nuorten naisten liike. Tutkimuskirjallisuudesta löytyy esimerkkejä siitä, miten monien risteävien valtasuhteiden ja eriarvoisuuksien kanssa kamppailevat nuoret ovat kehittäneet yhteisesti erilaisiin kysymyksiin liittyvää intersektionaalista sukupolvitietoisuutta ja aktivismia (mm. Collins 2020).

Kriittisen tietoisuuden heräämistä korostavaan lähestymistapaan voi lukea muun muassa Isossa-Britanniassa, Etelä-Afrikassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Euroopan maissa tehdyt tutkimukset, jotka

tarkastelevat nuorten sosiaalisen identiteetin rakentumista (Bowskill 2017; Jay, Adshead & Ryklief 2023). Kuuluminen itselle tärkeisiin yhteisöihin nimenomaan nuoruuden siirtymävaiheessa on tärkeä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen motivoiva tekijä (Furlong & Vignoles 2021). Jo nuoreksi identifioitumiseen liittyvien epäoikeudenmukaisuuksien tunnistaminen voi lisätä kiinnostusta vaikuttamiseen, kuten on tapahtunut esimerkiksi ilmastonmuutoksen, luontokadon tai mielenterveyden kysymyksissä (Kgatla 2024; Trachtman, Anzia & Hill 2023). Intersektionaalisuuden näkökulmasta on tutkittu muun muassa sitä, miten rodullistettuihin tai sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöihin samaistuminen vaikuttaa poliittiseen käyttäytymiseen ja osallistumiseen (mm. Collins 2019, 2020; Behrens 2024). Tutkimusten mukaan kriittisen ymmärryksen lisääntyminen ympäröivästä valtasuhteista on nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta moniulotteinen ja tilannesidonnainen kysymys. Yhteiskunnallisista epäkohdista keskustelu vertaisten kesken voi rohkaista vaatimaan muutoksia yhteiskunnassa, mutta se voi herättää myös vaikeita tunteita, kuten toivottomuutta ja epävarmuutta (Maker Castro, Wray-Lake & Cohen 2022). Hyvinvointia vahvistaa nuorten kokemus inhimillisestä arvostuksesta ja (vaikuttamis)toimien merkityksellisyydestä (Chavous ym. 2003; Carter 2008; Conner ym. 2023). Esimerkiksi suomalaisia nuoria vammaisaktivisteja koskevan tutkimuksen keskeinen viesti on aktivismin monenlaisten ilmentymien tunnistamisen ja arvostamisen tärkeys aktivisteille itselleen (Koskinen 2022).

Nuoria ympäröivien instituutioiden ja järjestelyjen merkitystä painottavat lähestymistavat puolestaan korostavat, että nuorten yhteiskunnalliseen ajatteluun ja toimintaan vaikuttavat monet nuoria ympäröivät suhteet, instituutiot ja järjestelyt. Tutkimuksissa on tarkasteltu, miten esimerkiksi perhe, koulu ja yhteisöt ovat yhteydessä nuorten mahdollisuuksiin osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Lähestymistavassa korostuu yhteiskunnan vastuu siitä, että nuorilla sukupolvilla on riittävästi tietoa ja välineitä toimia yhteiskunnassa ja että heidän toimijuutensa arvostetaan eikä arvostus jää tokenistiseksi,

nuorten kuulemiseksi muodon vuoksi (esim. Bronfenbrenner 2005; Nussbaum 2011; Lerner ym. 2017). Yhdysvalloissa ja Alankomaissa tehdyissä tutkimuksissa on havaittu, että nuoruuden elämänvaiheissa rakentuva näkemys itsestä yhteiskunnan jäsenenä on usein suhteellisen pysyvä (Krosnick & Alwin 1989; Vollebergh, Iedema & Raaijmakers 2001).

Alle 18-vuotiaat nuoret ovat vajaavaltaisia eivätkä siten oikeutettuja äänestämään vaaleissa, asettumaan ehdokkaaksi tai tekemään kansalaisaloitteita. Suomessa lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on kuitenkin vahvistettu voimakkaasti viime vuosikymmenten aikana (Mietola, Kallio & Honkatukia 2023; Oksanen 2023). On perustettu nuorisovaltuustoja, oppilaskuntia ja lasten parlamentteja, joissa lapset ja nuoret voivat harjoitella demokraattista päätöksentekoa. Lisäksi nuoret pääsevät vaikuttamaan julkisten varojen käyttöön osallistavan budjetoinnin kautta. Osallistumisen rakenteiden vahvistamisesta huolimatta näiden järjestelyiden vaikuttavuus on jäänyt vähäiseksi, eivätkä monet nuorista koe tulevaisuutta kuulluksi yhteiskunnassa (Boldt 2021). Vähemmistöihin identifioituvat nuoret eivät välttämättä koe saavansa ääntään kuuluviin näissä järjestelyissä, jotka osin perustuvat oletukseen yhtenäisestä päätöksentekijöiden tietoon saatavasta ”nuorten äänestä”.

Toisaalta myöskään kaikki 18 vuotta täyttäneet nuoret eivät koe tulevaisuutta oteksi vakavasti yhteiskunnassa, vaikka täysi-ikäistyminen takaa heille muodolliset poliittiset oikeudet. Monet Suomessa asuvat nuoret aikuiset kokevat, ettei heitä nuoren ikänsä vuoksi arvosteta eikä heillä ole riittävästi tietoa, kykyjä ja itsevarmuutta voidakseen osallistua täysivaltaisesti (Honkatukia ym. 2020, 25–38). Erityisesti yhteiskunnallisissa marginaaleissa olevien nuorten luottamus kykyihinsä ja mahdollisuuksiinsa vaikuttaa on usein heikko (Isola ym. 2017). Kokemus arvottomuudesta kumpuaa elämänkulun tapahtumista sekä kannattelun, tuen, arvostuksen ja resurssien puutteesta. Nuorten äänestyskäyttäytyminen on erityisen polarisoitunutta esimerkiksi heidän sosioekonomisen asemansa mukaan (Tilastokeskus 2024a).

Samaan aikaan eri puolilla maailmaa tehty tutkimukset tuovat esiin, miten nuoruus dynaamisena ja kokeilujen elämänvaiheena tarjoaa mahdollisuuksia esimerkiksi kansalaistoiminnalle nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen virittäjänä kerryttäen nuorten sosiaalista pääomaa sekä vahvistaen heidän kansalaistaitojaan ja mahdollisuuksiaan osallistua yhteiskunnassa (Benyamina 2024; Núñez & Flanagan 2016). Tutkimuskirjallisuudessa on tarkasteltu muun muassa vapaaehtoistyön roolia mustien ja alkuperäiskansojen nuorten (BIPOC-nuorten) kiinnostuksen herättämisessä yhteiskunnallista osallistumista kohtaan sekä muutoksen mahdollisuuksiin perustuvien näköalojen luomisessa muun muassa Yhdysvalloissa, Kanadassa sekä Euroopan ja Aasian maissa (Phan & Kloos 2023; Do ym. 2024; Mužík, Šerek & Juhová 2024). Tutkimukset ovat tarkastelleet esimerkiksi rasmin merkitystä nuorten elämässä ja auttaneet ymmärtämään, millä tavoin nuoret voivat kiinnostua vaikuttamisesta yhteisössään. Näiden tutkimusten mukaan tällaisella osallistumisella voi olla ratkaiseva merkitys vähemmistöön identifioituille nuorille, kun heidän suhteensa yhteiskuntaan on muotoutumassa ja monia asioita koetaan ensimmäisiä kertoja elämässä (esim. Camia, Zimmermann & Lischke 2024).

Edellä esitetyn tiiviini tutkimuskatsauksen keskeinen viesti on, että nuorten vähemmistökokemukset ovat monenlaisia ja että ne liittyvät eri tavoin yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Suhdetta on mahdollista lähestyä kahdesta eri näkökulmasta, jotka eivät ole täysin toisistaan erillisiä. Yhtäältä arkipäivän ongelmien ja erimielisyyksien reflektointi vertaisyhteisöissä voi auttaa hahmottamaan yhteiskunnallisia valtasuhteita uudella tavalla. Tämä voi helpottaa nuorten taipumusta syyttää itseään kokemistaan vaikeuksista ja inspiroida heitä yhteistoimintaan epäkohtien poistamiseksi. Toisaalta nuorten kollektiivisen tietoisuuden ei kuitenkaan voi olettaa syntyvän itsestään tai automaattisesti. Innostavien ja turvallisten yhteisöjen löytäminen, kuten myös merkitykselliset keskustelut, edellyttävät usein tukea, kannattelua sekä tietoa vaikuttamisen mahdollisuuksista.

TUTKIMUSKYSYMYS, AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimme tässä artikkelissa, millä tavalla nuorten demografiset taustat (sukupuoli, ikä ja äidinkieli) liittyvät heidän vaikuttamiskäyttäytymiseensä ja miten erilaisiin vähemmistöihin identifioituvat nuoret raportoivat vaikuttavansa yhteiskunnassa. Käytämme aineistona vuoden 2024 Nuorisobarometriä. Nuorisobarometri on haastattelututkimus, joka kartoittaa 15–29-vuotiaiden Manner-Suomessa asuvien nuorten arvoja, ajatuksia ja kokemuksia. Vuoden 2024 nuorisobarometriaineisto kerättiin kahdella menetelmällä: puhelinhaastatteluilla ja yksin täytettävällä verkkolomakkeella. Tarkemman aineistokuvauksen voi lukea tämän teoksen tilasto-osion luvusta Aineisto ja menetelmät. Rajasimme tarkasteluamme varten aineistosta pois alle 20-vuotiaat vastaajat, koska tarkasteltaviin kysymyksiin lukeutuivat äänestäminen ja ehdolle asettuminen vaaleissa, jotka eivät olleet olleet mahdollisia barometrin nuorimmille vastaajille. Näin ollen tutkimusaineiston nuorimmat vastaajat ovat olleet äänestysikässä eli vähintään 18-vuotiaita kaksissa valtakunnallisissa vaaleissa: aluevaaleissa 23.1.2022 ja eduskuntavaaleissa 2.4.2023. Rajaamisen jälkeen aineistoon jäivät 1625:n iältään 20–29-vuotiaan nuoren aikuisen vastaukset.

Vastaajien ikää on analyseissa käsitelty kaksiluokkaisena ikäryhmämuuttujana (20–24- ja 25–29-vuotiaat). Valinta tehtiin kolmella perusteella. Ensinnäkin ei ollut etukäteen selvää, että tutkimuksen vastemuuttajat reagoisivat ikään lineaarisesti. Toiseksi tutkimuksen tavoitteiden kannalta ei ollut tarpeen selvittää yksittäisten ikävuosien välisiä eroja vaikuttamistoiminnassa. Kolmanneksi tutkimuksessa käytetään varsin monia malleja tutkimuskysymysten tarkastelemiseen, ja lukijajäystävällisyyden kannalta ikävaikutus olisi paras pystyä raportoimaan jokaisen mallin kohdalla mahdollisimman yksinkertaisesti. Tämän takia ikää ei käytetty tutkimuksessa jatkuvana selittävänä muuttujana, vaan iän yhteyttä vaikuttamistoimintaan on tarkasteltu ikäryhmien välisinä eroina. Ryhmäjaoksi valitsimme viiden vuoden ikäryhmät (20–24, 25–29) siitä syystä, että sama

jako on käytössä useimmissa Nuorisobarometrin ikätarkasteluissa. Myös äidinkieltä tarkastellaan Nuorisobarometrin perinteen mukaan kolmiluokkaisena muuttujana (suomi, ruotsi, muu).

Valitsimme yhteiskunnallista vaikuttamista mittaamaan yhden kysymyssarjan. Kysymysteksti kuului seuraavasti: “Yhteiskunnallisiin asioihin voi vaikuttaa monella tavalla. Oletko itse vaikuttanut seuraavilla tavoilla?”. Vastausvaihtoehdot olivat “kyllä, usein”, “kyllä, joskus”, “en” ja “en osaa sanoa”. Vastaajia pyydettiin tämän jälkeen arvioimaan oma aktiivisuutensa seuraavissa vaikuttamisen muodoissa (vastausvaihtoehtoja on stilisoitu, tarkat muotoilut löytyvät tämän teoksen kysymyslomakkeesta liitteestä 2):

- Äänestäminen
- Äänestämättä jättäminen
- Ostopäätökset
- Keskustelu poliittisista asioista sosiaalisessa mediassa tai nettifoorumeilla
- Toimiminen aktiivisesti esimerkiksi nuorisovaltuustossa tai jossain järjestössä
- Mielenosoitukseen osallistuminen
- Ehdolle asettuminen vaaleissa
- Väkivalta

Halusimme kohdella vastauksia järjestysasteikollisina muuttujina, joten yhdistimme “en osaa sanoa”-vastaukset ”en”-vastauksiin. “En osaa sanoa”-vaihtoehdon valitsi kysymyksestä riippuen 1–3 prosenttia vastaajista. Vaikka “en osaa sanoa” ei vastaa täysin kieltävää vastausta, ei tästä johtuva virhelähde voi olla kovin suuri, sillä vaihtoehdon valinneiden vastaajien määrä oli hyvin pieni. Jätimme väkivallalla vaikuttamisen pois analyseista kolmesta syystä: 1) väkivallalla vaikuttaneita oli vastaajien joukossa hyvin pieni määrä, 2) pyrimme rajaamaan selitettävien muuttujien määrää ja 3) väkivallalla vaikuttaminen oli korrelaatioanalyysin perusteella muista vaikuttamisen tavoista erilainen ja itsenäinen toimintamuoto.

Vähemmistöön identifioitumista mitattiin vuoden 2024 Nuorisobarometrissa yhdellä kysymyssarjalla. Sen kysymysteksti oli “Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden

suhteen?”. Vastausvaihtoehdot olivat “kyllä”, “ei” ja “en osaa sanoa”. Vastaajia pyydettiin kertomaan kokemuksensa vähemmistöön kuulumisesta seuraavissa vähemmistökategorioissa:

- Etninen tausta
- Kieli
- Uskonnollinen vakaumus
- Uskonnoton vakaumus
- Seksuaalinen suuntautuminen, kuten esimerkiksi homo, bi, lesbo
- Sukupuoli-identiteetti, kuten esimerkiksi transihminen
- Vammaisuus tai pitkäaikaissairaus
- Ulkonäkö
- Neuroepätyypillisuus

Analyyseja varten vähemmistöön kuulumisen kokemuksia kuvaavat muuttujat muutettiin binäärisiksi siten, että “en osaa sanoa” -vaihtoehtoa kohdeltiin kieltävänä vastauksena¹. ”En osaa sanoa” -vaihtoehdon valinneita oli eri vähemmistöidentifioitumisia koskevilla kysymyksissä 2–7 prosenttia vastaajista. Eniten epävarmoja vastaajia oli neuroepätyypillisyyttä (7 %), uskonnotonta vakaumusta (6 %) ja uskonnollista vakaumusta (4 %) koskevilla vähemmistökokemuksia koskevilla vastauksissa. Koimme selkeimmäksi keskittyä selvästi vähemmistöön identifioituviin nuoriin, eli ”kyllä”-vaihtoehdon valinneisiin vastaajiin. Vaikka ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon valitseminen voi myös ilmentää varovaista identifiikaatiota tai ainakin vähemmistöön kuulumisen pohdiskelua, voi se kieliä myös esimerkiksi kysymyksen ymmärtämättömyydestä.

Vaikuttamis- ja vähemmistökokemusten esiintyvyys otoksessa on esitetty taulukossa 1. Yleisimmin vastanneet identifioituivat vähemmistöön seksuaalisen suuntautumisen (18 %) ja neuroepätyypillisyyden (14 %) perusteella. Kielen ja uskonnollisen vakaumuksen perusteella vähemmistöön identifioituneita oli aineistossa molempia runsas kymmenesosa (12 %). Uskonnoton

1 Analyysit toteutettiin tilastollisen ohjelmoinnin ympäristö R:ssä (R Core Team 2024).

vakaumuksen, etnisen taustan, vammaisuuden tai pitkäaikaissairauden ja ulkonäön vuoksi vähemmistöön identifioituneita oli kussakin kategoriassa puolestaan vajaa kymmenesosa, ja sukupuoli-identiteetin vuoksi vähemmistöön itsensä identifioi neljä prosenttia vastanneista.

Taulukosta 1 käy lisäksi ilmi, että 20 vuotta täyttäneet vastaajat kertovat olleensa ahkeria äänestäjiä; lähes kaikki (94 %) olivat äänestäneet vähintään kerran ja 80 prosenttia usein. Vastavasti äänestämättä jättämällä vaikuttaminen oli harvinaisempaa (19 % ilmoitti vaikuttaneensa jättämällä äänestämättä vähintään kerran ja vain 4 % usein). Myös ostopäätöksillä vaikuttaminen oli yleistä (86 % vähintään kerran, 38 % usein). Tähän nähden hieman harvinaisempia vaikuttamisen tapoja olivat keskustelu poliittisista asioista sosiaalisessa mediassa tai nettifoorumeilla (30 % joskus, 7 % usein), mielenosoituksiin osallistuminen (24 % joskus, 3 % usein) ja toimiminen aktiivisesti esimerkiksi nuorisovaltuustossa tai järjestössä (20 % joskus, 6 % usein). Kaikkein harvinaisinta oli ehdolle asettuminen vaaleissa (5 % joskus, 1 % usein).

Taulukossa 2 on eritelty nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen laajuutta vertaamalla erilaisten toimintojen määrän keskiarvoja vähemmistöön kuuluvilla ja niihin kuulumattomilla. Jokaisen kysytyyn vähemmistön kohdalla siihen identifioituneilla nuorilla eri vaikuttamistoiimiin osallistumisen keskiarvot olivat suuremmat kuin niillä, jotka eivät kokeneet kuuluvansa mihinkään vähemmistöön. Erot olivat suurimmillaan seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöihin kuuluvien ja kuulumattomien välillä. Myös ne, jotka kertoivat kokevansa kuuluvansa vähemmistöön neuroepätyypillisyyden, vammaisuuden tai pitkäaikaissairauden takia, olivat osallistuneet keskimäärin useampiin vaikuttamisen muotoihin kuin ne, jotka eivät arvioineet kuuluvansa tällaisiin vähemmistöihin.

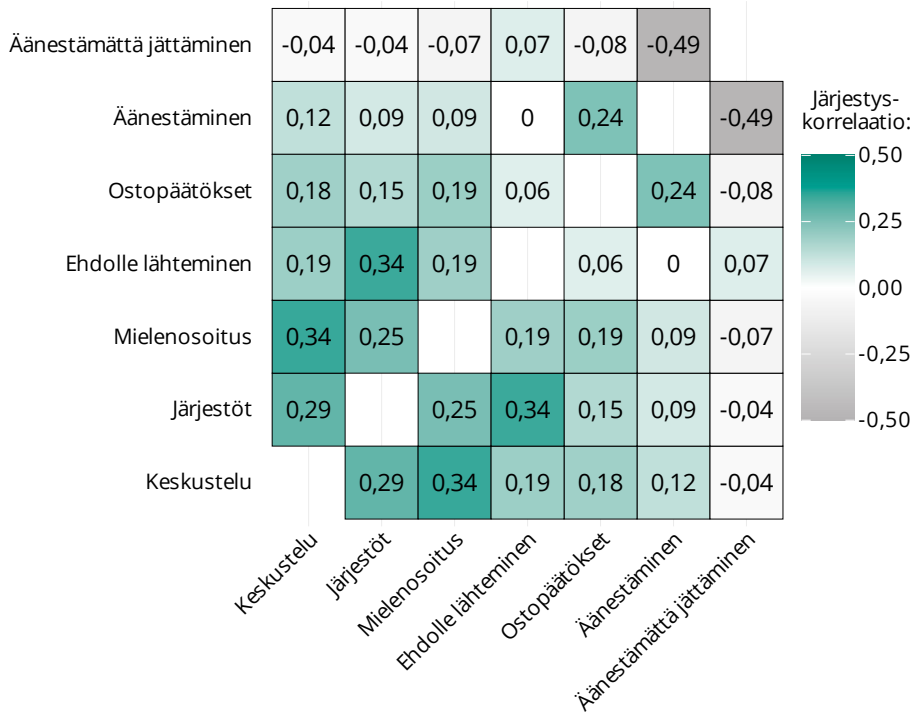
Vaikuttamisen tapojen tiivistämiseksi analyysia varten vähensimme aineiston ulottuvuuksia konfirmatorisella faktorianalyysillä. Vaikuttamistapojen jakaminen ryhmiin perustui kirjallisuudessa tehtyyn rinnastukseen kulutusvalintojen ja

TAULUKKO 1. VAIKUTTAMISTOIMIEN JA VÄHEMMISTÖÖN IDENTIFIOITUMISEN ESIINTYVYYS OTOKSESSA.

Muuttujaryhmä	Muuttuja	Esiintyvyys otoksessa	
Vähemmistökokemukset	Etninen tausta	8 %	
	Kieli	12 %	
	Uskonnollinen vakaumus	12 %	
	Uskonnoton vakaumus	9 %	
	Seksuaalinen suuntautuminen	18 %	
	Sukupuoli-identiteetti	4 %	
	Vammaisuus tai pitkäaikaissairaus	8 %	
	Ulkonäkö	8 %	
	Neuroepätyypillisuus	14 %	
			Vähintään joskus
Vaikuttamistoimet	Äänestäminen	93 %	80 %
	Äänestämättä jättäminen	19 %	4 %
	Ostopäätökset	86 %	38 %
	Keskustelu poliittisista asioista sosiaalisessa mediassa tai nettifoorumeilla	30 %	7 %
	Toimiminen aktiivisesti esimerkiksi nuorisovaltuustossa tai jossain järjestössä	20 %	6 %
	Mielenosoitukseen osallistuminen	24 %	3 %
	Ehdolle asettuminen vaaleissa	5 %	1 %

TAULUKKO 2. KESKIVÄRTÖ SILLE, KUINKA MONELLA TAVALLA NUORET OLIVAT VAIKUTTANEET VÄHINTÄÄN JOSKUS ESITETTYNÄ TUTKIMUKSESSA MUKANA OLLEIDEN VÄHEMMISTÖKOKEMUSTEN MUKAAN. YKSITTÄISTEN VASTAAJIEN ARVOT VAIHTELIVAT VÄLILLÄ 0–7.

Vähemmistö	Vaikuttamistoimien määrä	
	Ei kuulu	Kuuluu
Etninen tausta	2,75	2,97
Kieli	2,76	2,85
Uskonnollinen vakaumus	2,75	2,88
Uskonnoton vakaumus	2,71	3,38
Seksuaalinen suuntautuminen	2,59	3,63
Sukupuoli-identiteetti	2,73	3,62
Vammaisuus tai pitkäaikaissairaus	2,72	3,36
Ulkonäkö	2,73	3,21
Neuroepätyypillisuus	2,65	3,49

KUVAAJA 1. VAIKUTTAMISTOIMIEN KESKINÄISET JÄRJESTYSKORRELAATIOT.

äänestämisen välillä. Ostopäätöksillä vaikuttamista eli niin kutsuttua poliittista kuluttajuutta kutsutaan toisinaan “kassalla äänestämiseksi” (esim. Jacobsen & Dulstrud 2007); suomeksi yleinen sanamuoto on ”lompakolla äänestäminen”. Vastaavasti vaaleissa äänestämistä on verrattu ostokäyttäytymiseen (Crain & Deaton 1977). Tässä vertauskuvassa valittavat henkilöt tai politiikka-toimet ovat hyödykkeitä, joita markkinoidaan niiden kuluttajille eli äänestäjille (Reid 1988). Yhteistä näille vaikuttamisen tavoille on, että “markkinoiden” sisältämät “tuotteet” on määrätty ennalta ja että vaikuttamaan pyrkivän yksilön rooliksi jää sijoittaa parhaiten tarpeitaan vastaava vaihtoehto äänestyslipukkeeseensa tai ostoskoriinsa. Tässä tutkimuksessa mukana olevia muita vaikuttamisen tapoja eli mielenosoittamista (Jennings & Saunders 2019), järjestöissä toimimista (Meriläinen & Vos 2011), verkkokeskustelua

(Rossiter 2022) ja ehdolle lähtemistä taas voidaan käyttää tuomaan uusia vaihtoehtoja käynnissä oleviin päätöksentekoprosesseihin ja avaamaan julkista keskustelua kokonaan uusista aiheista. Ennen faktorianalyysia varmistimme, että vaikuttamisen tavat yhteisvaihtelivat tekemällä järjestyskorrelaatioanalyysin (kuvaaja 1).

Teimme alustavan polykorisiin korrelaatioihin perustuvan paralleelianalyysin saadaksemme käsityksen siitä, kuinka monta toisistaan riippumatonta vaihtelusuuntaa aineistossa on.²

2 Polykorinen korrelaatio lasketaan olettamalla, että järjestysasteikollisten muuttujien taustalla on jatkuvia normaalijakautuneita piileviä muuttujia. Polykorinen korrelaatio on näiden piilevien muuttujien välinen korrelaatio. Paralleelianalyysi taas vertailee eksploratiivisen faktorianalyysin ja/tai pääkomponenttianalyysin

Paralleeliansalyysin mukaan aineiston piilevän rakenteen kuvaamiseen riittää eksploratiivisen faktoriansalyysin perusteella kolme faktoria tai pääkomponenttiansalyysin perusteella kaksi komponenttia.

Järjestyskorrelaatiomatriisin silmämääräisen tarkastelun ja paralleeliansalyysin perusteella katsoimme, että vaikuttamistavat on perusteltua redusoida kahdelle, keskenään mahdollisesti korreloivalle edellä esitellyn vaikuttamistapajalon mukaiselle faktorille. Faktoreiden korrelointi päätettiin sallia, koska erilaiset yhteiskunnallisen vaikuttamisen muodot tapaavat kasautua samoilte yksilöille (Fernández Guzmán Grassi, Portos & Felicetti 2024). Luokittelimme vaikuttamisen tavat valintoja tekevään osallistumiseen ja omaehtoiseen vaikuttamiseen. Sisällytimme valintoja tekevän osallistumisen faktoriin äänestämisen ja äänestämättä jättämisen sekä ostopäätökset. Omaehtoisen vaikuttamisen faktoriin sisällytimme seuraavat vaikuttamisen muodot: verkkokeskustelu, järjestöaktiivisuus, mielenosoitukset ja ehdolle asettuminen vaaleissa. Keskeinen käsitteellinen ero näiden vaikuttamistapojen välillä on vaikuttamisen omaehtoisuus. Valintoja tekevässä osallistumisessa nuori valitsee tarjolla olevista vaihtoehdoista itselleen sopivimman, kun taas omaehtoista vaikuttamista luonnehtii paremmin institutionaalisen järjestelmän tarjoamien vaihtoehtojen hyödyntämisen sijaan agendan asettaminen ja sen aktiivinen muokkaaminen (Collin, Bessant & Watts 2023).³ Artikkelin alku-

perusteella muodostettujen riippumattomien faktoreiden/komponenttien selittämää aineiston varianssia siihen, miten paljon varianssia sama menetelmä selittäisi uudelleenotostamalla muodostetusta täysin satunnaistetusta aineistosta. Uudelleenotostetussa aineistossa ei ole piilevää rakennetta. Tästä seuraa, että mikäli faktori tai komponentti selittää todellisessa aineistossa suuremman määrän varianssia kuin satunnaistetussa aineistossa, voidaan faktoriin/komponenttiin nähdä kuvaavan enemmän piilevää rakennetta kuin satunnaisvaihtelua. Paralleeliansalyysi tehtiin psych-ohjelmistopakettilla (Revelle 2024).

3 Redusoinnin menetelmänä käytettiin kon-

puolella esitellyissä teoreettisissa lähestymistavoissa kriittisen tietoisuuden herääminen luonnehtii erityisesti omaehtoista vaikuttamista, vaikka se voi saada vaikuttamaan myös järjestelmän tarjoamin keinoin. Nuorta ympäröivien yhteisöjen ja yhteiskunnan tuki voi sen sijaan olla molempien vaikuttamista kuvaavien faktoreiden taustalla.

Taulukossa 3 on esitelty järjestysasteikollisen faktoriansalyysin parametrit. Koska järjestysasteikollisen faktoriansalyysin parametrien tulkinta on monimutkaista, esittelemme parametrien lisäksi faktoreiden järjestyskorrelaation vaikuttamismuuttujien kanssa (kuvaaja 2).⁴ Faktoreiden järjestyskorrelaatiot niihin liitettyjen vaikuttamismuuttujien kanssa ovat pääosin korkeita (> 0,6) lukuun ottamatta ehdolle lähtemisen korrelaatiota osallistuvan vaikuttajuuden faktoriin kanssa, joka on 0,34. Osallistuvan vaikuttajuuden yhteys ehdolle lähtemiseen on kuitenkin parametritaulukon 3 mukaan suunnilleen yhtä suuri kuin muihinkin faktoriin liittyviin vasteisiin. Ristiriita johtuu siitä, että ehdolle lähteminen on melko harvinaista nuorten keskuudessa (vain 5 % kertoo lähteneensä ehdolle ainakin joskus), minkä seurauksena keskiarvoa pienemmillä osallistuvan vaikuttajuuden faktoriin arvoilla ehdolle lähteminen ei käytännössä vaihtele, vaan vastaus ehdolle lähtemistä koskevaan kysymykseen on lähes aina kieltävä. Tämä heikentää järjestyskorrelaation arvoa. Faktoreiden keskinäinen Pearson-korrelaatio on 0,48 eli kohtalainen.

Faktoreiden jakaumat olivat kaukana symmetrisestä normaalijakaumasta ja vinoja eri suuntiin (kuvaaja 3). Kuvaajasta 3 käy ilmi, että suurin

firmatorista faktoriansalyysia, jossa faktoreiden annettiin korreloida keskenään. Perinteestä poiketen järjestysasteikollisia kysymyksiä ei muutettu välimatka-asteikolliseen muotoon, vaan analyysiin käytettiin järjestysasteikollisille muuttujille soveltuvaa bayeslaista blavaan-faktoriansalyysipakettia (Merkle ym. 2021).

4 Ennen jatkoanalyysia faktorit standardoitiin sen varmistamiseksi, että niiden keskiarvo on 0 ja keskihajonta 1. Standardointi tehtiin myös helpempien regressioanalyysien tulosten tulkinnan helpottamiseksi.

TAULUKKO 3. JÄRJESTYSASTEIKOLLISEN FAKTORIANALYYSIN PARAMETRI. STANDARDOITU VAIKUTUS TARKOITTAÄ SÄ, MITEN FAKTORIN KASVU YHDELLÄ EMPIIRISELLÄ KESKIHAJONNALLA VAIKUTTAISI JÄRJESTYSASTEIKOLLISTEN MUUTTUJIEN TAUSTALLE OLETETUN LATENTIN $N(\mu,1)$ -JAKAUTUNEEN MUUTTUJAN KESKIARVOON.

Vaste	Vaihtumispiste	Vaihtumispisteen sijainti latentilla skaalalla	Faktorin standardoitu vaikutus latenttiin tekijään	
			Valintoja tekevä osallistuminen	Osallistuva vaikuttajuus
Äänestäminen	En → Joskus	-3,9	3,4	0,0
Äänestäminen	Joskus → Usein	-2,3		
Äänestämättä jättäminen	En → Joskus	1,2	-1,4	0,0
Äänestämättä jättäminen	Joskus → Usein	2,4		
Ostopäätökset	En → Joskus	-1,2	0,6	0,0
Ostopäätökset	Joskus → Usein	0,4		
Keskustelu	En → Joskus	0,7	0,0	1,4
Keskustelu	Joskus → Usein	2,1		
Järjestöt	En → Joskus	1,2	0,0	1,3
Järjestöt	Joskus → Usein	2,2		
Mielenosoitus	En → Joskus	1,0	0,0	1,2
Mielenosoitus	Joskus → Usein	2,5		
Ehdolle lähteminen	En → Joskus	2,5	0,0	1,5
Ehdolle lähteminen	Joskus → Usein	3,3		

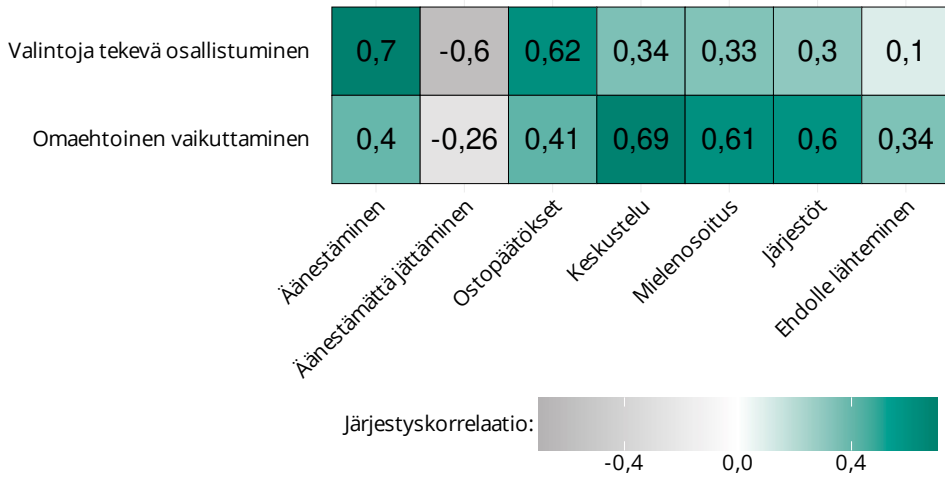
osa vastaajista osallistui keskiarvoa enemmän valintoja tehden eli kertoi tekevänsä äänestysvalintoja tai ostopäätöksiä. Tämä oli mahdollista, koska keskiarvon vasemmalla puolella oli pitkä “häntä” vastaajia, jotka äänestivät tai vaikuttivat ostopäätöksillä merkittävästi keskimääräistä vähemmän. Kuvaajasta 3 käy myös ilmi, että valtaosa vastaajista oli keskiarvoa vähemmän omaehtoisia vaikuttajia, sillä keskiarvon oikealla puolella oli joukko erittäin aktiivisia osallistuvia vaikuttajia, jotka kertoivat vaikuttaneensa keskustelemalla poliittisista kysymyksistä sosiaalisessa mediassa, toimimalla nuorisovaltuustossa tai järjestössä, osallistumalla mielenosoituksiin tai olemalla ehdokkaana vaaleissa.

Tarkastelimme luomamme kahden vaikutusfaktorin yhteyttä demografisiin taustamuuttujiin ja vähemmistökokemuksiin kolmenlaisilla

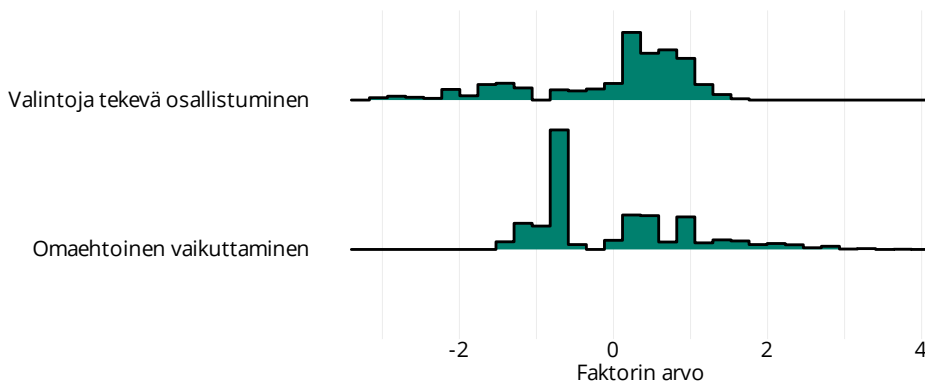
malleilla. Ensiksi tarkastelimme demografisten taustamuuttujien (ikä, sukupuoli ja äidinkieli) sekä tutkimusmenetelmän (puhelin-/verkko-vastaaminen) yhteyttä vaikuttamiseen. Toiseksi tarkastelimme jokaiseen barometrissa tiedusteltuun vähemmistökattegoriaan identifioitumisen yhteyttä vaikuttajuusfaktoreihin erikseen ja ilman, että vakioimme demografisia taustatekijöitä. Kolmanneksi lisäsimmme vähemmistökokemuskokemuksiin mukaan demografiset taustatekijät (ikä, sukupuoli, äidinkieli).⁵

Aloitimme mallintamisen demografisten taustamuuttujien (ikäryhmä, rekisterisukupuoli,

5 Mallintaminen tehtiin brms-ohjelmistopakettilla (Bürkner 2017), joka on käyttöliittymä bayeslaiseen analyysimoottori Staniin (Stan Development Team 2023).

KUVAAJA 2. VAIKUTTAMISTOIMIEN JÄRJESTYSKORRELAATIOT VAIKUTTAJUUSFAKTOREIDEN KANSSA.

KUVAAJA 3. VAIKUTTAMISFAKTOREIDEN JAKAUMAT.

rekisteriäidinkieli) yhteyttä vaikuttamiskäyttäytymiseen tutkivien mallien rakentamisella. Kutsomme näitä malleja malliryhmäksi 1. Tämän malliryhmän mallit vastaavat kysymykseen siitä, miten yhteiskunnallisen vaikuttamisen yleisyys on jakautunut eri nuorten ryhmien välillä. Menetelmänä oli aluksi monen selittävän muuttujan lineaarinen regressio, mutta jäännöstermien

analyysit paljastivat virhejakaumien olevan vinoja. Tästä syystä virhejakauma vaihdettiin vinoon normaalijakaumaan, jossa on keskiarvoa ja virhekeskihajontaa kuvaavien parametrien lisäksi muuttuja myös jakauman vinoudelle. Aineisto on kerätty kahdella eri tavalla (verkossa ja puhelimesta). Koska puhelinaineistoon tiedetään liittyvän sosiaalisen suotavuuden harhaa ja koska

nuoret tietävät, että aktiivinen kansalaisuus on yhteiskunnassa vallitseva normi, on mahdollista, että osa haastatelluista nuorista on vastauksissaan liioitellut osallistumistaan tai vaikuttamistaan täyttääkseen odotuksen yhteiskunnallisesta aktiivisuudesta. Tämä vaikutus on voimakkaampi puhelimessa kuin verkossa (Happonen & Kiilakoski 2024). Tämä otantamenetelmästä johtuva vaihtelu otettiin huomioon sisällyttämällä otantamenetelmää regressiomallin selittäjiin. Demografiset muuttujat (ikä, sukupuoli, äidinkieli) sisällytettiin malliin itsenäisinä selittäjinä⁶. Malliryhmän 1 tulokset löytyvät taulukosta 4.

Tämän jälkeen siirryimme tarkastelemaan yksittäisten vähemmistökokemusten yhteyttä laatiimme vaikuttamistekijöihin. Tarkastelimme niitä kahdenlaisilla malleilla. Malliryhmässä 2 selittävinä muuttujina olivat vain otantamenetelmä ja yksittäiseen vähemmistöön kuuluminen. Tässä malliryhmässä havaintoja myös painotettiin otantavirheen korjaamiseksi painokertoimilla, jotka perustuivat yllä mainittuihin demografisiin muuttujiin. Painokertoimet vaihtelivat välillä 0,7–1,7 ja niiden keskihajonta oli 0,14. Tämän malliryhmän mallit vastaavat kysymykseen siitä, onko vähemmistöön kuuluvien ja muiden nuorten välillä eroja kussakin vaikuttamistoiminnan muodossa tai määrässä. Jäännöstermien analyysit näyttivät, että useimpien vähemmistöihin kuuluvien nuorten kohdalla virhejakauman leveys ja vinous erosivat vähemmistöihin kuulumattomista. Tästä syystä virhejakauman vinoutta ja leveyttä kontrolloivien parametrien annettiin vaihdella vähemmistöön kuulumisen mukaan. Malliryhmän 2 tulokset löytyvät taulukosta 5.

Malliryhmässä 2 oli yksi, sukupuoli-identiteetin perusteella vähemmistöön kuuluvia tutkiva

malli, joka ei konvergoitunut. Tämä johtuu oletettavasti siitä, että kyseiseen vähemmistöön kuuluvia oli aineistossa vain vähän, 65 henkilöä, ja vinon normaalijakauman parametrien identifiointuminen voi vaatia tätä suurempaa otoskokoja. Tästä syystä tämän mallin vähemmistöön kuuluvien nuorten virhejakauman vinoutta kuvaava parametri asetettiin vakioksi, eli jäännöstermien oletettiin tulevan symmetrisestä normaalijakaumasta. Päätös tehtiin sen perusteella, miltä sukupuoli-identiteetin pohjalta vähemmistöön kuuluvien nuorten vaikuttamistoimintaa selittävien mallien virhejakauma silmämääräisesti näytti. Mallit selittivät 0–13 prosenttia vasteen vaihtelusta.

Kolmannessa malliryhmässä selittäjinä olivat otantamenetelmä, vähemmistöön kuulumisen kokemukset ja demografiset taustamuuttujat. Tämän malliryhmän mallit vastaavat kysymykseen siitä, onko vähemmistöön kuuluvien ja muiden nuorten välillä eroja vaikuttamistoiminnan kohteessa tai määrässä, kun keskiarvoiset erot eri väestöryhmien välillä on otettu huomioon. Tiedetään esimerkiksi, että naiset raportoivat keskimääräistä useammin sekä monia vähemmistökokemuksia että vaikuttamistoimia. Tämän seurauksena joidenkin vähemmistöjen keskimääräistä suurempi aktiivisuus voisi teoriassa johtua siitä, että vähemmistöön kuuluvissa on enemmän naisia kuin miehiä. Tällainen todellisuudessa sukupuolesta johtuva ero näkyisi malliryhmän 2 malleissa yleisempänä vähemmistön vaikuttamistoimintana, mutta ei malliryhmän 3 malleissa. Demografiset tekijät vakioitiin samalla tavalla kuin malliryhmässä 1. Lisäksi jäännösvarianssin ja virhejakauman vinouden annettiin vaihdella vähemmistöön kuulumisen mukana, kuten edellisissäkin malleissa. Mallit selittivät 1–12 prosenttia vasteen vaihtelusta. Malliryhmän 3 tulokset löytyvät taulukosta 5.

6 Myös niiden keskinäisiä tilastollisia interaktioita testattiin, mutta ne eivät parantaneet mallia likiarvoisen *leave-one-out*-ristiinvalidointikriteerin perusteella (Vehtari, Gelman & Gabry 2017). Demografiset muuttujat selittivät 4 % valintoja tekevän osallistumisen ja 1 % osallistuvan vaikuttamisen vaihtelusta bayeslaisella R^2 :lla (Gelman ym. 2019) mitattuna.

MALLINNUKSEN TULOKSET

Taulukossa 4 on esitetty malliryhmän 1 mukaiset demografisten taustatekijöiden yhteydet valintoja tekevän osallistumisen ja omaehtoisen vaikuttamisen ulottuvuuksiin⁷. Valintoja tekevän osallistumisen yleisyyttä vaikuttaa lisäävän vastanneiden vanhempi ikä. Naiset osallistuvat tässä vaikuttamiskategoriassa miehiä enemmän ja muunkieliset osallistuvat suomen- ja ruotsinkielisiä vähemmän. Ikää lukuun ottamatta samat tekijät näyttävät olevan yhteydessä myös omaehtoiseen vaikuttamiseen. Lisäksi vastaajat raportoivat omaehtoista vaikuttamista vähemmän verkossa kuin puhelimesta. Suurimmat ryhmien väliset erot molemmissa vaikuttamistavoissa ovat kieliryhmien välisiä.

Taulukossa 5 on esitetty yksittäisiin vähemmistöihin kuulumisen yhteydet yhteiskunnallisen vaikuttamisen kahteen ulottuvuuteen. Yhteydet on esitetty sekä ilman demografisten tekijöiden vakiointia (malliryhmä 2) että niiden kanssa (malliryhmä 3).

Taulukosta käy ilmi, että etnisen taustan, kielien ja ulkonäön perusteella vähemmistöön kuuluvat vaikuttavat muita vastaajia vähemmän valintoja tekevän osallistumisen faktorin mittaamilla tavoilla. Demografisten tekijöiden huomioon ottaminen saa tämän vaikutuksen kuitenkin katoamaan kielivähemmistöiltä ja heikentää sitä huomattavasti kahdella muullakin vähemmistöllä. Vaikutusten heikkeneminen johtunee siitä, että äidinkieli kuvaa jo melko vahvasti niitä taustatekijöitä, jotka vaikuttavat esimerkiksi vaaleissa äänestämiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi heikko luottamus ja kuulumisen tunne yhteiskuntaan sekä syrjäntäkokemukset (esim. Wilkes & Wu 2019) ja kielitaito (Seppänen ym. 2021).

Taulukosta selviää lisäksi, että vähemmistöihin identifioituminen on yleensä ottaen positiivisessa yhteydessä vastanneiden ilmoittamaan

omaehtoiseen vaikuttamistoimintaan. Vastauksensa perusteella seksuaalisen suuntautumisen ja neuroepätyypillisyyden perusteella vähemmistöihin identifioituvat vastaajat ovat muihin vastaajiin verrattuna aktiivisempia valintoja tekeviä vaikuttajia. Tosin neuroepätyypillisyyden vaikutus katoaa, kun demografiset tekijät vakioidaan. Demografisesti vakioimattomissa malleissa kaikki tutkitut vähemmistöön identifioitumisen perusteet etnistä taustaa lukuun ottamatta lisäävät omaehtoista vaikuttamista. Vakioiduissa malleissa myös etninen tausta tulee merkittäväksi. Vaikutusten voimakkuudet vaihtelevat heikoista ($< 0,2$) varsin voimakkaisiin ($> 0,9$). Erityisen vahvassa positiivisessa kytköksessä omaehtoiseen vaikuttamistoimintaan on seksuaalisen suuntautumisen perusteella vähemmistöön identifioituminen.

Edellä olevien tulosten mukaan tutkitut muuttujat ovat usein kohtalaisen voimakkaassa yhteydessä yhteiskunnallisen vaikuttamisen eri orientaatioihin. Demografisista muuttujista muunkielisyys on erityisen voimakkaassa negatiivisessa yhteydessä yhteiskunnallisen vaikuttamistoiminnan yleisyyteen (taulukko 4), vähemmistökokemuksista taas seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuulumisen on voimakkaassa positiivisessa yhteydessä vaikuttamistoimintaan (taulukko 5). Samaan aikaan on huomattava, että mallit selittävät vasteiden vaihtelusta vain hyvin pienen osan. Tämä ristiriita selittyy sillä, että voimakkaasti vaikuttamistoimintaan kytköksissä olevat muuttujat koskivat yleisesti ottaen pieniä ryhmiä. Esimerkiksi sukupuoli-identiteetin perusteella vähemmistöön kuuluvia oli 4 prosenttia ja muunkielisiä 10 prosenttia vastaajista. Vaikka vastanneiden yhteiskunnallinen vaikuttamisorientaatio vaihtelee matalien selitysteiden perusteella huomattavasti enemmän demografisten ja vähemmistöryhmien sisällä kuin niiden välillä, onnistuivat mallit kuitenkin tunnistamaan vähemmistökokemusten ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen välisiä voimakkaita yhteyksiä.

7 Tilanpuutteen vuoksi demografisten tekijöiden vaikutusta, virhekeskihajontoja ja vinousparametrejä ei enää kuljeteta mukana muiden mallien tulosten raportoinnissa.

TAULUKKO 4. DEMOGRAFISTEN TAUSTATEKIJÖIDEN TILASTOLLINEN YHTEYS VAIKUTTAJUUSFAKTOREIHIN SEKÄ VIRHEJAKAUMIEN MUOTOA KUVAAVAT PARAMETRIEN ARVOT. TEKSTISSÄ NÄIHIN MALLEIHIN VIITATAAN MYÖS MALLIRYHMÄNÄ 1. VINOUSPARAMETRIN POSITIIVISET ARVOT MERKITSEVÄT OIKEALLE VINOA VIRHEJAKAUMAA. NEGATIIVISET MERKITSEVÄT VAIKUTUKSET ON KOROSTETTU HARMAALLA JA POSITIIVISET VIHREÄLLÄ VÄRILLÄ.

Vaikuttamistoiminta	Selittävä muuttuja	Parametriestimaatit (posteriorijakauman keskiarvo ja 95 % uskottavuusväli)
Valintoja tekevä osallistuminen	Vakiotermi	-0,60 (-0,73 – -0,47)
	Ikäryhmä: 20–24	Vertailukategoria
	Ikäryhmä: 25–29	0,07 (0,00 – 0,13)
	Otanta: puhelinhaastattelu	Vertailukategoria
	Otanta: verkkolomake	-0,06 (-0,13 – 0,01)
	Rekisterisukupuoli: mies	Vertailukategoria
	Rekisterisukupuoli: nainen	0,22 (0,15 – 0,28)
	Äidinkieli: muu	Vertailukategoria
	Äidinkieli: ruotsi	0,40 (0,21 – 0,60)
	Äidinkieli: suomi	0,51 (0,38 – 0,63)
	Virhekeskihajonta	0,89 (0,86 – 0,93)
	Virhejakauman vinous	-5,09 (-5,89 – -4,38)
	Osallistuva vaikuttajuus	Vakiotermi
Ikäryhmä: 20–24		Vertailukategoria
Ikäryhmä: 25–29		0,05 (-0,01 – 0,11)
Otanta: puhelinhaastattelu		Vertailukategoria
Otanta: verkkolomake		-0,09 (-0,14 – -0,03)
Rekisterisukupuoli: mies		Vertailukategoria
Rekisterisukupuoli: nainen		0,12 (0,07 – 0,18)
Äidinkieli: muu		Vertailukategoria
Äidinkieli: ruotsi		0,22 (0,07 – 0,37)
Äidinkieli: suomi		0,22 (0,14 – 0,30)
Virhekeskihajonta		0,94 (0,91 – 0,98)
Virhejakauman vinous		9,07 (7,68 – 10,74)

TAULUKKO 5. VÄHEMMISTÖÖN KUULUMISEN TILASTOLLISET YHTEYDET VALINTOJA TEKEVÄÄN OSALLISTUMISEEN JA OSALLISTUVAAN VAIKUTTAJUUTEEN SEKÄ MALLIEN SELITYSASTEET. ASTERISKI MERKITSEE NIITÄ VAIKUTUKSIA, JOIDEN 95 % USKOTTAVUUSVÄLIT EIVÄT SISÄLLÄ NOLLAA ELI JOTKA OVAT "TILASTOLLISESTI MERKITSEVIÄ". NEGATIIVISET MERKITSEVÄT VAIKUTUKSET ON KOROSTETTU HARMAALLA JA POSITIIVISET VIHREÄLLÄ VÄRILLÄ. VAIKUTUKSET ESITETÄÄN VAKIOIMATTOMINA JA NIIN, ETTÄ REKISTERISUKUPOUOLI, ÄIDINKIELI JA IKÄRYHMÄ ON VAKIOITU. SULUISSA ESITETTY ARVO ON MALLIN SELITYSASTE. VAIKUTUKSET ON ESITETTY VAIKUTTAJUUSFAKTOREIDEN KESKIHAJONNOISSA. NÄIHIN MALLEIHIN VIITATAAN TEKSTISSÄ MYÖS MALLIRYHMINÄ 2 (EI VAKIOITU) JA 3 (VAKIOITU).

Demografiset muuttajat	Ei vakioitu		Vakioitu	
	Valintoja tekevä osallistuminen	Omaehtoinen vaikuttaminen	Valintoja tekevä osallistuminen	Omaehtoinen vaikuttaminen
Vähemmistöön kuulumisen peruste				
Etninen tausta	-0,87* (5 %)	0,17 (0 %)	-0,31* (9 %)	0,31* (1 %)
Kieli	-0,47* (3 %)	0,17* (1 %)	-0,03 (7 %)	0,33* (1 %)
Uskonnollinen vakaumus	-0,13 (0 %)	0,08 (0 %)	-0,02 (4 %)	0,14* (1 %)
Uskonnoton vakaumus	0,02 (0 %)	0,34* (1 %)	0,07 (4 %)	0,4* (2 %)
Seksuaalinen suuntautuminen	0,44* (3 %)	0,91* (13 %)	0,36* (6 %)	0,86* (12 %)
Sukupuoli-identiteetti	0,11 (0 %)	0,72* (2 %)	0,03 (4 %)	0,84* (4 %)
Vammaisuus tai pitkäaikaissairaus	0,03 (0 %)	0,43* (2 %)	0,03 (4 %)	0,46* (3 %)
Ulkonäkö	-0,31* (1 %)	0,29* (1 %)	-0,26* (5 %)	0,31* (2 %)
Neuroepätyypillisuus	0,21* (1 %)	0,53* (4 %)	0,11 (4 %)	0,47* (4 %)

JOHTOPÄÄTÖKSET

Olemme tutkineet tässä artikkelissa nuorten identifiointumista erilaisiin vähemmistöryhmiin ja tämän identifiointumisen yhteyttä heidän yhteiskunnalliseen vaikuttamistoimintaansa. Selvitimme, millä tavoin nuorten demografiset taustat (ikä, sukupuoli, äidinkieli) ja eri vähemmistöryhmiin samastuminen ovat tilastollisesti yhteydessä nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Aineistona olivat vuoden 2024 Nuorisobarometriin osallistuneiden 20–29-vuotiaiden vastaukset strukturoituihin kysymyksiin yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, demografisista taustoista sekä kuulumisesta johonkin vähemmistöryhmään. Muodostimme nuorten yhteiskunnallisesta osallistumisesta kaksi faktoria, joista toinen kuvaa valintoja tekevää osallistumista (äänestys- ja ostopäätökset), toinen nuorten omaehtoista vaikuttamista (nettikirjoittelu, mielenosoitukset, nuorisovaltuustoihin ja

järjestöihin osallistuminen, ehdolle asettuminen vaaleissa). Artikkelin tuloksiin on kiistatta vaikuttanut se, millä kysymyksillä nuorilta kysyttiin yhteiskunnallisesta osallistumisesta. Toisenlaisilla kysymyksillä ja toisenlaisella otannalla kuva olisi muodostunut toisenlaiseksi. Tästä huolimatta havaintomme antavat ajattelemisen aihetta samoin kuin kysymyksiä jatkotutkimuksille.

Havaitsimme vähemmistöön identifiointumisen olevan positiivisessa yhteydessä sekä valintoja tekevään osallistumiseen että omaehtoiseen vaikuttamiseen, kun demografiset taustamuuttajat vakioitiin. Erityisen selvästi vakioiminen lisäsi vähemmistöön kuulumisen ja vaikuttamistoiminnan positiivista yhteyttä etnisen taustan ja kielen perusteella vähemmistöön kuuluvilla vastanneilla. Tämä on merkityksellistä, sillä muunkielisten, oletettavasti maahanmuuttotaustaisten ja siten muita useammin etniseen ja kielelliseen vähemmistöön kuuluvien nuorten ryhmässä vaikutti olevan esteitä osallistua yhteiskunnalliseen

päätöksentekoon, olipa kyse järjestelmän tarjoamista valinnan mahdollisuuksista tai omaehtoisesta vaikuttamisesta. Osin havainnot voivat kertoa siitä, että kaikilla maahan muuttaneilla ei ole virallisia kansalaisoikeuksia, eivätkä he näin ollen voi esimerkiksi äänestää valtakunnallisissa vaaleissa.

Analyysimme tulokset antavat tukea sille, että ainakin kieli- ja etnisten vähemmistöjen nuorilla nimenomaan vähemmistötietoisuuden lisääntyminen kasvattaa yhteiskunnallisen osallistumisen todennäköisyyttä. Vähemmistöidentifikaatio voi olla näille nuorille resurssi, joka kytkeytyy yhteen rakenteellisten eriarvoisuuksien tunnistamisen sekä kollektiivisen tietoisuuden ja toiminnan kanssa. Tällaisen tietoisuuden ei kuitenkaan voi ajatella syntyvän itsestään, vaan tulokset velvoittavat yhteiskuntaa pohtimaan erityisesti maahanmuuttotaustaisten nuorten luottamusta siihen, että heidän toimillaan niin äänestyskopissa kuin laajemmin arkielämässä on merkitystä ja että he ovat arvokkaita yhteiskunnan jäseniä. Vähemmistöihin kuuluvien ihmisten on toisinaan havaittu turhautuneen viralliseen poliittiseen järjestelmään, koska sen on koettu ottavan enemmistön näkökulman (Karri 2017). Heidän osallistumisensa esteiden poistaminen on tärkeä kysymys paitsi yksittäisten nuorten myös koko yhteiskunnan kestäväen tulevaisuuden kannalta, johon maahanmuutto kiinteästi kuuluu.

Artikkelin alkupuolella siteerasimme tutkimuksia, joissa korostettiin turvallisten ja luottamuksellisten sosiaalisten suhteiden, sosiaalisen identiteetin rakentumisen sekä vertaisuuden merkitystä kriittisen tietoisuuden herättäjänä ja yhteiskunnallisen vaikuttamistoiminnan perustana. Käytimme naisasialiikkeen historiaa esimerkkinä tämällyyppisestä yhteisöllisyydestä, jossa ruohonjuuritason liikehdintä on johtanut suuriin yhteiskunnallisiin muutoksiin, kuten on tapahtunut myös viime aikoina esimerkiksi *#MeToo*-liikkeen myötä syntyneissä nuorten johtamissa kampanjoissa (esim. Hussin 2018). Feministisen liikehdinnän perintö ja yli vuosisatainen historia näkyy luultavasti myös Nuorisobarometriin osallistuneiden vastauksissa, sillä

yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja vähemmistösamastumisen yhteys oli erityisen vahva sukupuolen tai seksuaalisuuden vuoksi itsensä vähemmistöön identifioivilla nuorilla. Näillä nuorilla on ollut käytettävissään laaja kirjo ajattelutapoja, yhteisöjä ja verkostoja sekä malleja yhteiskuntaan vaikuttamisesta näistä vähemmistöasemista käsin.

Tulosten valossa on kiintoisaa, että nuorten naisten identifioituminen seksuaalivähemmistöön on vähintään noin kaksinkertaistunut vuodesta 2014 lähtien, mutta samaa kasvua ei ole tapahtunut miesten keskuudessa (ks. luku Vähemmistöt ja yhdenvertaisuus tilasto-osiossa). Jo noin neljäsosa nuorista naisista lukee itsensä seksuaalivähemmistöön. Havainnot resonoivat nuorten arvojen ja poliittisen ajattelun sukupuolittuneisuudesta viime aikoina käydyn keskustelun kanssa: vuoden 2023 Nuorisobarometrin mukaan liberaalien arvojen suosio nuorten naisten parissa on lisääntynyt vuodesta 2009 lähtien, kun taas nuorten miesten keskuudessa vastaavaa muutosta ei ole tapahtunut (Happonen & Kiilakoski 2024). Näyttää siltä, että nuorten keskuudessa erityisesti suomenkieliset seksuaalivähemmistöön kuuluvat naiset ovat keskimäärin monipuolisesti yhteiskunnallisesti aktiivisia toimijoita ja että tämä joukko on kasvanut viimeisten kymmenen vuoden aikana. Samalla ajanjaksolla seksuaalivähemmistöjen oikeudet ovat nousseet yhteiskunnallisen keskustelun valtavirtaan, kun muun muassa tasa-arvoista avioliittolakia ajanut kansalaisaloite hyväksyttiin vuonna 2014 (tullen kuitenkin voimaan vasta vuonna 2017) ja Helsingin Pride-kulkueen osallistujamäärät moninkertaistuivat. On selvää, että sateenkaarivähemmistöjen oikeuksien ja näkyvyyden eteneminen ei ole ollut kiinni vain yhteiskunnallisen ilmapiiriin yleisestä liberalisoitumisesta, vaan vähemmistöjen omalla vaikuttamistyöllä on ollut ratkaiseva rooli. Tässä vaikuttamistyössä vähemmistöihin kuuluvia yhteen kokoavilla yhdistyksillä ja muilla yhteisöillä on ollut tärkeä osa (esim. Järviö 2018, 74).

Palataksemme alussa esitettyyn pohdintaan vähemmistökokemuksesta resurssina, näyttääkin siltä, että vähemmistöön asettautuminen on selvästi

yhteydessä motivaatioon muuttaa yhteiskuntaa yhdenvertaisemmaksi, ja tämä kriittisen tietoisuuden herääminen voi myös edesauttaa tehokkaiisiin vaikuttamisverkostoihin kytkeytymistä. Tästä herää myös kysymys, onko vähemmistöidentifikaation harvinaisuus miesten keskuudessa yhteydessä miesten naisia alhaisempaan yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Vaikka nuorten äänestysaktiivisuus ja kiinnostus politiikkaa kohtaan ovat lisääntyneet, miesten ja naisten välinen äänestysaktiivisuusero on nuorten keskuudessa muuta väestöä suurempi. Joissakin ikäryhmissä ero nousee jopa yli kymmenen prosenttiyksikköön (Tilastokeskus 2024b). Ero näkyy myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Asian tarkempi selvittäminen on kuitenkin jatkotutkimuksen aihe.

Vähemmistöjä koskevasta keskustelusta on tullut viime aikoina poliittista, polarisoitunutta ja kiistanalaista. Samaan aikaan tämän artikkelin tulokset viittaavat siihen, että vähemmistöjä koskevat keskustelut voivat olla nuorille tärkeitä sosiaalisen identiteetin ja kuulumisen rakennusvälineitä. Esimerkiksi nuorten kokemus vammaisuudesta ja neuroepätyypillisyydestä omana vähemmistöasemana on seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöihin kuulumisen rinnalla positiivisesti yhteydessä nuorten osallistumiseen ja vaikuttamiseen yhteiskunnassa. Tämä havainto voi selittyä ainakin osin vammaisaktivismin esiin nostamalla keskusteluilla ja niiden nuorille tarjoamilla samastumisen mahdollisuuksilla (Koskinen, Kauppila & Mietola 2024). Nuoret voivat itse olla mukana tässä aktivismissa. Erilaisista diagnooseista käytävän keskustelun myötä osa nuorista on voinut oppia käyttämään psykologisia ja psykiatrisia kategorioita paitsi epämukavuuden, ongelmien ja inhimillisen kärsimyksen käsittelyn, myös oman identiteetin rakentamisen ja oikeuksien vaatimisen välineenä (Brinkmann 2016, 5). On siis mahdollista, että esimerkiksi neuroepätyypillisyyteen liittyvät diagnoosit voivat synnyttää uudenlaista yhteisöllisyyttä, solidaarisuutta ja kollektiivista vaikuttamistoimintaa yhteiskunnassa. Vähemmistöidentiteetin kautta syntyvä yhteisöllisyys voi inspiroida nuoria esittämään vaatimuksia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi.

Neuroepätyypillisyyden vähemmistökokemuksena vaikuttaa olevan nuorten parissa kasvussa⁸, joten on odotettavissa, että tämän vähemmistön kokemat epäoikeudenmukaisuudet nousevat nuorten poliittisessa toiminnassa tulevina vuosina entistä voimakkaammin esille.

Ennen loppupäätelmiä on esitettävä tulosten tulkintaan liittyvät kriittiset varaukset. Tämänkin tutkimuksen mukaan nuorten itse raportoituun vaikuttamistoimintaan näyttää liittyvän sosiaalisen suotavuuden harhaa⁹. Lisäksi ei voida poissulkea sitä, että Nuorisobarometriin vapaaehtoisesti vastaavat nuoret voivat olla keskimääräistä yhteiskunnallisesti aktiivisempia. Vertailun vuoksi, 18–29-vuotiaiden äänestysaktiivisuus vuoden 2023 eduskuntavaaleissa oli noin 60 prosenttia (Tilastokeskus 2024b), mikä on huomattavasti vähemmän kuin tämän tutkimuksen arvio vähintään kerran elämässään äänestäneistä (94 %). Toisaalta suurella osalla vastaajista on ollut mahdollisuus äänestää useissa vaaleissa, eikä kysymysasettelussa määritelty vaaleilla tarkoitettavan ainoastaan valtakunnallisia vaaleja. Luvut eivät siis ole itsessään täysin objektiivinen mittari nuorten vaikuttamiskäyttäytymiselle, mutta tämä ei poista niiden hyödyllisyyttä nuorten välisen yhteiskunnallisen aktiivisuuden vertailussa, mikä on ollut tämän tutkimuksen pääaihe.

Nuorisobarometrin aineisto ei ole kokeellista, eikä sitä tule sellaisenaan kohdella. Aineistosta

8 Nuorisobarometriin on ennen vuotta 2024 tullut vain hajamainintoja neuroepätyypillisyyden tai esimerkiksi ADHD:n perusteella vähemmistöön kuulumisesta. Nämä maininnat ovat kuitenkin tulleet avovastauksina, eivätkä ne siksi ole vertailukelpoisia uusimman tiedonkeruun kanssa. Yleiseen yhteiskunnalliseen tietoisuuteen neuroepätyypillisyyden nousu on kuitenkin melko myöhään, ja esimerkiksi Helsingin Sanomien uutisarkistossa sana mainittiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 2019.

9 Sosiaalisen suotavuuden harha syntyy siitä, että osa vastaajista muuttaa vastauksiaan kohti olettamaansa yhteiskunnan normia, mikä tässä tapauksessa johtaisi yhteiskuntaan vaikuttamaan pyrkivien toimien yliparantointiin.

löydetyistä säännönmukaisuuksista ei yksin voida päätellä syy-seuraussuhteiden olemassaoloa tai suuntaa. Olemme tässä tutkimuksessa osoittaneet, että vähemmistöidentifikaatiolla on yhteys nuorten yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Tämä ei kuitenkaan väistämättä edellytä sitä, että vähemmistöön asennoituminen olisi korkeamman aktiivisuuden todellinen syy. Uskottava vaihtoehtoinen hypoteesi on esimerkiksi se, että sekä vähemmistöön identifioituminen että yhteiskunnallinen aktiivisuus ovat seurausta keskimääräistä korkeammasta kriittisestä tietoisuudesta. Yhteiskunnan epätasa-arvoistavista rakenteista tietoiset nuoret siis sekä toimisivat useammin muuttaakseen yhteiskuntaa että tunnistaisivat oman suhteensa yhteiskunnan epätasa-arvoisuuksiin. Tämä vaihtoehtoinen tulkinta ei kuitenkaan muuttaisi tekemiämme johtopäätöksiä, joissa korostuu kriittisen tietoisuuden tärkeä merkitys nuorten yhteiskunnalliselle aktiivisuudelle. Joka tapauksessa on hyvä tiedostaa, että tuloksista tehdyt tulkinnot ovat ehdollisia aineiston syn-typrosessista tehdyille oletuksille.

Tällä artikkelilla on tärkeä viesti nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille ja nuorille suunnattujen palvelujen kehittäjille. Turvallisten keskustelumahdollisuuksien, -tilanteiden, samastumisen mallien, mukaan ottavien puhetapojen ja tilojen luominen on tärkeää kaikille nuorille, mutta se on sitä erityisesti vähemmistöasemassa oleville nuorille paitsi heidän hyvinvointinsa myös heidän yhteiskuntasuhteensa ja vaikuttajidentiteettinsä kehittymisen kannalta. Nuorten kanssa työskentelevien on tärkeää tunnistaa ja ottaa huomioon nuorten monenlaiset taustat sekä se, millä tavalla ne voivat toimia nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollistajina ja esteinä. Samoin ammattilaisten on syytä pyrkiä vahvistamaan kaikkien nuorten kuulumisen kokemuksia sekä vertaisuusuhdeiden että yhteiskunnan kontekstissa. Yhteiset keskustelut vertaisten kanssa vahvistavat nuorten kriittistä ymmärrystä jaetusta yhteiskunnallisesta asemasta ja siihen liittyvien yhteiskunnallisten järjestelyjen (epä)oikeudenmukaisuudesta. Tekemällä selkoa vertaistensa kanssa näistä kysymyksistä nuoret

rakentavat sosiaalista identiteettiään, verkostoituvat ja voivat kiinnostua vaikuttamaan omista lähtökohdistaan käsin. Samalla he voivat kokea olevansa merkityksellisiä yhteiskunnan jäseniä, jotka ovat oikeutettuja osallistumaan julkisiin keskusteluihin omana itsenään ja tuomaan esiin heille tärkeitä kysymyksiä. He ovat oikeutettuja myös siihen, että heidän näkemyksensä otetaan vakavasti.

Elämme aikaa, jossa vähemmistöjen oikeus olemassaoloon on uhattuna. Vaikka esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet tunnustetaan laajasti ihmisoikeuksina, ne ovat myös kiistanalaisia kysymyksiä ja kulttuurisotien kohteita (mm. Kean & Buiten 2024). Samoin syrjintä ja rasismi ovat viheliäisiä ongelmia, jotka yhä kietoutuvat niin yhteiskunnan rakenteisiin kuin ihmisten arkielämään (Keskinen, Seikkula & Mkwesha 2021). Tämän artikkelin tulosten valossa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kannattaa kuitenkin edistää paitsi niiden itsensä myös demokraattisen yhteiskunnan elinvoimaisuuden takia. Vähemmistöön kuuluvien nuorten kokemus oikeudesta olla osa yhteiskuntaa rohkaisee heitä ponnistelemaan paremman ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden eteen – yhdessä muiden kanssa.

LÄHTEET

- Behrens, Silvia (2024) The weight of emotions: Exploring how young activists feel about their identity, agency and political participation. *Young* 32 (5), 508–530. <https://doi.org/10.1177/11033088241254247>
- Benyamina, Yahia (2024) Understanding young people's use of civic and political engagement as a path to employment in Algeria: A functional analysis. *Young* 32 (5), 548–563. <https://doi.org/10.1177/11033088241238831>
- Boldt, Georg (2021) *Citizens in Training: How institutional youth participation produces bystanders and active citizens in Finland*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1850-5>
- Bowskill, Nicholas (2017) *Sharedthinking: Social Identity Approach to Critical Thinking*.

- Journal of Pedagogic Development* 7 (2), 37–46.
- Brinkmann, Svend (2016) *Diagnostic cultures: A cultural approach to the pathologization of modern life*. Lontoo: Routledge.
- Bronfenbrenner, Uriel (2005) Ecological systems theory. Teoksessa Uriel Bronfenbrenner (toim.) *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development*. Lontoo: Sage, 106–173.
- Brown, Kate (2016) *Vulnerability and young people. Care and social control in policy and practice*. Bristol: Policy Press.
- Bürkner, Paul-Christian (2017) brms: An R Package for Bayesian Multilevel Models Using Stan. *Journal of Statistical Software* 80 (1), 1–28. <https://doi.org/10.18637/jss.v080.i01>
- Camia, Christin & Zimmermann, Germa & Lischke, Maike (2024) Volunteering experiences of young people who experience social marginalization: Examining the impact on their identity and lives. *Journal of Applied Youth Studies* 7 (4), 399–417. <https://doi.org/10.1007/s43151-024-00131-4>
- Carter, Dorinda J. (2008) Cultivating a critical race consciousness for African American school success. *The Journal of Educational Foundations* 22, 11–28.
- Chavous, Tabbye M. & Bernat, Debra Hilkené & Schmeelk-Cone, Karen & Caldwell, Cleopatra H. & Kohn-Wood, Laura & Zimmerman, Marc A. (2003) Racial identity and academic attainment among African American adolescents. *Child Development* 74 (4), 1076–1090. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00593>
- Collin, Philippa & Bessant, Judith & Watts, Rob (2023) ‘When we can’t vote, action is all we have’: Student climate politics, rights and justice. Teoksessa Katie Wright & Julie McLeod (toim.) *Childhood, Youth and Activism: Demands for Rights and Justice from Young People and their Advocates*. Sociological Studies of Children and Youth 33. Leeds: Emerald Publishing Limited, 55–72. <https://doi.org/10.1108/s1537-46612023004>
- Collins, Patricia Hill (2019) *Intersectionality as Critical Social Theory*. Durham & Lontoo: Duke University Press. <https://doi.org/10.1215/9781478007098>
- Collins, Patricia Hill (2020) Intersectionality, Black youth, and political activism. Teoksessa Sharlene Swartz ym. (toim.) *The Oxford Handbook of Global South Youth Studies*. New York: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190930028.013.9>
- Conner, Jerusha Osberg & Greytak, Emily & Evich, Carly D. & Wray-Lake, Laura (2023) Burnout and belonging: How the costs and benefits of youth activism affect youth health and wellbeing. *Youth* 3 (1), 127–145. <https://doi.org/10.3390/youth3010009>
- Crain, W. Mark & Deaton, Thomas H. (1977) A note on political participation as consumption behavior. *Public Choice* 32, 131–135. <https://doi.org/10.1007/BF01718675>
- Diemer, Matthew A. & Rapa, Luke J. & Voight, Adam M. & McWhirter, Ellen H. (2016) Critical consciousness: A developmental approach to addressing marginalization and oppression. *Child Development Perspectives* 10 (4), 216–221. <https://doi.org/10.1111/cdep.12193>
- Do, Kieu Anh & Parra, Gilbert R. & Kim, Surin & Pillai, Shruti & Choi, Evan & de Guzman, Maria Rosario T. (2024) Youth Civic Engagement: A Global Perspective. Teoksessa Yan Ruth Xia, Maria Rosario T. de Guzman, Rosario Esteinou & Cody Stonewall Hollist (toim.) *International and Cultural Psychology*. Cham: Springer International Publishing, 115–134. https://doi.org/10.1007/978-3-031-49230-3_6
- Eränpalo, Tommi (2012) Onko kuva suomalaisnuorten yhteiskunnallisesta passiivisuudesta harhaa? *Kasvatus & Aika* 6 (1), 23–38. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68310> (Viitattu 27.1.2025.)
- Euroopan komissio (2018) Flash Eurobarometer 455 (European Youth). <https://doi.org/10.4232/1.12970>

- Fernández Guzmán Grassi, Eva & Portos, Martín & Felicetti, Andrea (2024) Young people's attitudes towards democracy and political participation: Evidence from a cross-European study. *Government and Opposition* 59 (2), 582–604. <https://doi.org/10.1017/gov.2023.16>
- Fransberg, Malin & Honkatukia, Päivi & Selin, Arla & Pienimäki, Mari (2022) Tytöt ja pojat ympäristötoimijoina – ekofeministisiä ja intersektionaalisia tulkintoja. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusseura, 137–154.
- Freire, Paulo (2005) *Sorrettujen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Furlong, Caitlin & Vignoles, Vivian L. (2021) Social identification in collective climate activism: Predicting participation in the environmental movement, extinction rebellion. *Identity* 21 (1), 20–35. <https://doi.org/10.1080/15283488.2020.1856664>
- Gelman, Andrew & Goodrich, Ben & Gabry, Jonah & Vehtari, Aki (2019) R-squared for Bayesian Regression Models. *The American Statistician* 73 (3), 307–309. <https://doi.org/10.1080/00031305.2018.1549100>
- Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2024) Tilasto-osio. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–98.
- Honkatukia, Päivi & Rättilä, Tiina (2023) (toim.) *Young People as Agents of Sustainable Society. Reclaiming the Future*. Lontoo: Routledge.
- Honkatukia, Päivi & Kallio, Jenni & Lähde, Miia & Mölkänen, Jenni (2020) *Omana itsenä osa yhteiskuntaa – Itsenäistyvät nuoret aikuiset kansalaisina*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hussen, Tigist Shewarega (2018) Social Media and Feminist Activism: #RapeMustFall, #NakedProtest and #RUReferenceList Movements in South Africa. Teoksessa Tamara Shefer, Jeff Hearn, Kopano Ratele & Floretta Boonzaier (toim.) *Engaging youth in activism, research and pedagogical praxis*. New York: Routledge, 199–214.
- Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna (2017) *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. THL:n työpaperi 33/2017. Helsinki: THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>
- Jacobsen, Eivind & Dulrud, Arne (2007) Will consumers save the world? The framing of political consumerism. *Journal of Agricultural & Environmental Ethics* 20 (5), 469–482. <https://doi.org/10.1007/s10806-007-9043-z>
- Jallinoja, Riitta (1983) *Suomalaisen naisaliikkeen taistelukaudet*. Helsinki: WSOY.
- Jay, Sarah & Adshead, Maura & Ryklief, Sarah (2023) 'It's a life-changing point for me': critical consciousness, collective empowerment and global awareness as activist identity change in 'popular education'. *European Journal of Psychology of Education* 38 (1), 161–178. <https://doi.org/10.1007/s10212-021-00593-7>
- Jennings, Will & Saunders, Clare (2019) Street demonstrations and the media agenda: An analysis of the dynamics of protest agenda setting. *Comparative Political Studies* 52 (13-14), 2283–2313. <https://doi.org/10.1177/0010414019830736>
- Järviö, Nina (2018) *Polkuja suomalaiseen tasa-arvoon? Kansalaistoiminta, Tahdon2013 ja translaki*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-4599-4>
- Kallio, Jenni (2023) *Eletty, opittu, kamppailtu: Itenäistyvien nuorten kansalaisuuden rakentumisen institutionaalisessa järjestelmässä*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3106-1>
- Kallio, Jenni & Ågren, Susanna (2023) Oppilaitosvaltauksissa nuoret neuvottelevat oikeudestaan kestävään hyvinvointiin. *Alusta*,

- Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu. <https://www.tuni.fi/alustalehti/2023/10/04/oppilaitos-valtauksissa-nuoret-neuvottelevat-oikeudesta-kestavaan-hyvinvointiin/> (Viitattu 27.1.2025.)
- Karri, Sirene (2017) ”jonkinlaista aktivismia” : *tasa-arvoinen avioliittolaki ja digitaalinen poliittinen osallistuminen*. Maisterintutkielma. Oulu: Oulun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201703091330>
- Kean, Jessica & Buiten, Denise (2024) Young Men and Feminism: Gendered Struggle and Sense-Making for Australian University Students. *Men and Masculinities* 27 (3), 268–288. <https://doi.org/10.1177/1097184X241238764>
- Keskinen, Suvi & Seikkula, Minna & Mkwesha, Faith (2021) (toim.) *Rasismi, valta ja vastarinta — Rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kgatla, Lesedi (2024) From activism to influence: Unpacking the romanticisation of mental illness online. *Social and Health Sciences* 22 (2), 23 pages. <https://doi.org/10.25159/2957-3645/12408>
- Koskinen, Pekka (2022) Young Disabled People’s Fluctuating Activism: Challenging the Perfect Standard of Activist. *Scandinavian Journal of Disability Research* 24 (1), 302–314. <https://doi.org/10.16993/sjdr.937>
- Koskinen, Pekka & Kauppila, Aarno & Mietola, Reetta (2024) Spiral of progress. Teoksessa Hisayo Katsui & Matti T. Laitinen (toim.) *Disability, Happiness and the Welfare State*. 1. painos. Lontoo: Routledge, 200–214. <https://doi.org/10.4324/9781032685519-11>
- Krosnick, Jon A. & Alwin, Duane F. (1989) Aging and Susceptibility to Attitude Change. *Journal of Personality and Social Psychology* 57 (3), 416–425.
- Lerner, Richard M. & Wang, Jun & Hershberg, Rachel M. & Buckingham, Mary H. & Harris, Elise M. & Tirrell, Jonathan M. & Bowers, Edmond P. & Lerner, Jacqueline V. (2017) Positive youth development among minority youth: A relational developmental systems model. Teoksessa Natasha J. Cabrera & Birgit Leyendecker (toim.) *Handbook on Positive Development of Minority Children and Youth*. Cham: Springer International Publishing, 5–17. https://doi.org/10.1007/978-3-319-43645-6_1
- Lizotte, Chris & Kallio, Kirsi Pauliina (2023) Youth far-right politics in Finland as a form of lived citizenship. *Space and Polity* 27 (3), 309–334. <https://doi.org/10.1080/13562576.2023.2196613>
- MacAskill, William (2022) *What we owe the future: a million year view*. Lontoo: One World Publications.
- Maker Castro, Elena & Wray-Lake, Laura & Cohen, Alison K. (2022) Critical consciousness and wellbeing in adolescents and young adults: A systematic review. *Adolescent Research Review* 7 (4), 499–522. <https://doi.org/10.1007/s40894-022-00188-3>
- Meriläinen, Niina & Vos, Marita (2011) Human rights organizations and online agenda setting. *Corporate Communications: An International Journal* 16 (4), 293–310. <https://doi.org/10.1108/13563281111186940>
- Merkle, Edgar C. & Fitzsimmons, Ellen & Uanhoro, James & Goodrich, Ben (2021) Efficient Bayesian Structural Equation Modeling in Stan. *Journal of Statistical Software* 100 (6), 1–22. <https://doi.org/10.18637/jss.v100.i06>
- Mietola, Reetta & Kallio, Jenni & Honkatukia, Päivi (2023) Nuoret ja pandemian jälkeistä yhteiskuntaa koskeva päätöksenteko. Teoksessa Markku Oksanen & Henri Vogt (toim.) *Huomisen huomaava demokratia: Pitkäjänniteisen politiikan mahdollisuudet*. Tampere: Vastapaino, 275–298.
- Mills, Charles Wright (1959) *The sociological imagination*. Oxford: Oxford University Press.
- Mužik, Michal & Šerek, Jan & Juhová, Dana Seryjová (2024) The effect of civic engagement on different dimensions of well-being in youth: A scoping review. *Adolescent*

- Research Review* (2024), 1–18. <https://doi.org/10.1007/s40894-024-00239-x>
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2015) *Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusseura.
- Núñez, Jennifer & Flanagan, Constance (2016) Political beliefs and civic engagement in emerging adulthood. Teoksessa Jeffrey J. Arnett (toim.) *The Oxford handbook of emerging adulthood*. Oxford: Oxford University Press, 481–496.
- Nussbaum, Martha C. (2011) *Creating capabilities. The human development approach*. Cambridge: Harvard University Press.
- Obermaier, Magdalena & Schmuck, Desirée (2022) Youths as targets: factors of online hate speech victimization among adolescents and young adults. *Journal of Computer-Mediated Communication: JCMC* 27 (4), zmac012. <https://doi.org/10.1093/jcmc/zmac012>
- Oksanen, Markku (2023) Lapset, oikeudet ja ilmastopolitiikka. Kirjassa Markku Oksanen & Henri Vogt (toim.) *Huomisen huomaava demokratia. Pitkäjärjestyksen politiikan mahdollisuudet*. Tampere: Vastapaino, 255–274.
- Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) (2019) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Phan, Van & Kloos, Bret (2023) Examining civic engagement in ethnic minority youth populations: A literature review and concept analysis. *American Journal of Community Psychology* 71 (1-2), 54–78. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12643>
- R Core Team (2024) *R: A Language and Environment for Statistical Computing*. Wien: R Foundation for Statistical Computing. <https://www.R-project.org/> (Viitattu 7.2.2025.)
- Reid, David M. (1988) Marketing the Political Product. *European Journal of Marketing* 22 (9), 34–37. <https://doi.org/10.1108/EUM0000000005299>
- Revelle, William (2024) psych: Procedures for Psychological, Psychometric, and Personality Research. Evanston: Northwestern University. <https://CRAN.R-project.org/package=psych> (Viitattu 7.2.2025.)
- Revillard, Anne & Bereni, Laure (2016) From Grassroots to Institutions: Women’s Movements Studies in Europe. Teoksessa Olivier Fillieule & Guya Accornero (toim.) *Social movement studies in Europe: The state of the art*. New York: Berghan Publishers.
- Rossiter, Erin L. (2022) Measuring agenda setting in interactive political communication. *American Journal of Political Science* 66 (2), 337–351. <https://doi.org/10.1111/ajps.12653>
- Schröder, Carl Philipp & Bruns, Jannik & Lehmann, Lena & Goede, Laura-Romina & Bliesener, Thomas & Tomczyk, Samuel (2022) Radicalization in adolescence: The identification of vulnerable groups. *European Journal on Criminal Policy and Research* 28 (2), 177–201. <https://doi.org/10.1007/s10610-022-09505-x>
- Seider, Scott & El-Amin, Aaliyah & Kelly, Lauren Leigh (2020) The development of critical consciousness. Teoksessa Lene A. Jensen (toim.) *The Oxford Handbook of Moral Development*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190676049.013.11>
- Seppänen, Anna & Sipinen, Josefina & Kuusio, Hannamaria & Kazi, Villiina (2021) *Suomeen muuttaneiden äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa: yhteydet maahanmuuton syyhyyn, kielitaitoon ja kuulumisen kokemukseen*. Tutkimuksesta tiiviisti 12/2021. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-637-4>
- Stan Development Team (2023) Stan Modeling Language User’s Guide and Reference Manual. <https://mc-stan.org> (Viitattu 7.2.2025.)
- Sulkunen, Irma (1991) *Retki naishistoriaan*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Tilastokeskus (2022) *Äänestysaktiivisuus matala ensimmäisissä aluevaaleissa*. <https://stat.fi/julkaisu/ckvam7f8w20su0b57nwdjaxsz> (Viitattu 27.1.2025.)

- Tilastokeskus (2024a) Nuorten miesten äänestysaktiivisuus väheni selvästi presidentinvaalin 2024 toisessa vaalissa. <https://stat.fi/julkaisu/cln47x0wh2keq0avtslszg9x0> (Viitattu 27.1.2025.)
- Tilastokeskus (2024b) Suomen virallinen tilasto: Eduskuntavaalit. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/evaa> (Viitattu 13.12.2024.)
- Trachtman, Samuel & Anzia, Sarah F. & Hill, Charlotte (2023) Age-group identity and political participation. *Research & Politics* 10 (2). <https://doi.org/10.1177/20531680231166838>
- Vehtari, Aki & Gelman, Andrew & Gabry, Jonah (2017) Practical Bayesian model evaluation using leave-one-out cross-validation and WAIC. *Statistics and Computing* 27 (5), 1413–1432. <https://doi.org/10.1007/s11222-016-9696-4>
- Vollebergh, Wilma A. M. & Iedema, Jurjen & Raaijmakers, Quinten A. (2001) Intergenerational Transmission and the Formation of Cultural Orientations in Adolescence and Young Adulthood. *Journal of Marriage and Family* 63 (4), 1185–1198. <http://www.jstor.org/stable/3599823> (Viitattu 7.2.2025.)
- Wilkes, Rima & Wu, Cary (2019) Immigration, discrimination, and trust: A simply complex relationship. *Frontiers in Sociology* 4, 32. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2019.00032>
- Wiper, Clare & Lewis, Ruth (2020) Violence against women and girls: Feminist activism and resistance. Teoksessa Jacki Tapley & Pamela Davies (toim.) *Victimology*. Cham: Springer International Publishing, 17–44. https://doi.org/10.1007/978-3-030-42288-2_2
- Ågren, Susanna & Kallio, Jenni (2023) Young adults' perceptions of citizenship outside and beyond labour market citizenship. Teoksessa Päivi Honkatukia & Tiina Rättälä (toim.) *Young People as Agents of Sustainable Society*. 1. painos. Lontoo: Routledge, 113–127. <https://doi.org/10.4324/9781003345114-8>

JATKUVUUKSIA JA HITAITA MUUTOKSIA – NUORTEN AIKUISTEN TULEVAISUUS- HORIZONTTEJA KOLMELLA VUOSIKYMMENELLÄ

ANTTI KIVIJÄRVI & HELENA HELVE

TIIVISTELMÄ

Tarkastelemme tässä artikkelissa 20–24-vuotiaiden nuorten aikuisten tulevaisuushorisonteissa tapahtuneita muutoksia analysoimalla vuosien 2005 (n=681), 2016 (n=626) ja 2024 (n=292) nuorisobarometriaineistoja. Tulevaisuushorisontin käsitteellä tarkoitamme nuorten aikuisuutta koskevia tavoitteita ja odotuksia, joiden jatkuvuuksia ja muutoksia tarkastelemme eksploratiivisen faktorianalyysin ja yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Tutkimustuloksina löysimme kolme tulevaisuushorisonttia: 1) pysyvyshorisontti, joka liittyy pysyvän työn, oman perheen ja lasten sekä korkean elintason tavoitteleluun, 2) statushorisontti, joka muodostuu puolestaan julkisuudessa ja politiikassa mukana olemisesta, korkeasta yhteiskunnallisesta asemasta ja hyvännäköisyydestä sekä 3) elämänlaatuhorisontti, joka käsittää ystävyudet, matkustamisen ja maailman näkemisen sekä hyvän fyysisen kunnon. Nuorten aikuisuuteen liittämässä tulevaisuushorisonteissa on tapahtunut melko vähän muutoksia 2000-luvun aikana. Merkittävin muutos on se, että yksilöllisen ja itsensä toteuttamiseen liittyvän elämänlaatuhorisontin merkitys on kasvanut samalla kun yhteisöllisemmän pysyvyshorisontin merkitys on vähentynyt. Sukupuoli ja perhetausta äidin koulutuksen muodossa määrittivät tuloksia jossain määrin. Elämänlaatuhorisontti korostui viimeisimmissä mittauksissa naisilla, kun taas statushorisontti on ollut miehille tärkeämpi koko 2000-luvun ajan. Elämänlaatuhorisontti on ollut korkeakoulutettujen äitien lapsille keskeisempi kuin muille nuorille. Pohdimme artikkelissamme tulosten tutkimuksellisia ja nuorisopoliittisia merkityksiä.

Asiasanat: tulevaisuushorisontti, nuoret, aikuistuminen, arvot, pysyvyys, elämänlaatu, status, yhteisöllisyys ja yksilöllisyys

JOHDANTO

Tarkastelemme tässä artikkelissa nuorten aikuisten tulevaisuushorisontteja 2000-luvun kolmella ensimmäisellä vuosikymmenellä nuorisobarometriaineistojen näkökulmasta. Tarkoitamme tulevaisuushorisontilla sitä, minkälaisia aikuisuuksia nuoret odottavat ja tavoittelevat. Tutkimustehävämme osuu Nuorisobarometrin ydinalueelle, sillä barometrin pyrkimyksenä on 1990-luvulta lähtien ollut seurata nuorten arvojen ja asenteiden kehitystä ennakoiden samalla tulevaa (ks. luku Johdanto: Nuorisobarometrin kolme vuosikymmentä tilasto-osiossa).

Viime vuosikymmeninä toteutetuissa tutkimuksissa on todettu nuorten arvoissa ja asenteissa

olevan paljon jatkuvuutta, mutta myös muutoksia. Työn, perheen, terveyden ja ystävyksien arvostus on pysynyt verrattain korkeana, mutta arvojen on nähty pirstaloituneen tai yksilöllistyneen kollektiivisten ja kokonaisien ikäluokkia yhdistävien arvojen tullessa harvinaisemmiksi (esim. Helve 2002, 2023; Myllyniemi & Haikkola 2020, 88; Happonen & Kiilakoski 2024, 66–74). Lisäksi on esitetty, että jälkimaterialistiset ja elämänlaatua korostavat näkemykset olisivat yleistyneet viimeisten vuosikymmenten aikana (esim. Inglehart 1997; Helve 2002, 2010; Myllyniemi 2017, 29–30).

Nuorisobarometreissa trenditietojen analyysit ovat jääneet tilan ja ajan puutteen vuoksi suurpiirteisiksi. Aikasarjoja on analysoitu lähinnä yksittäisten lomakekysymysten ja koko

vastaajajoukon tasolla vailla paneutunutta keskustelua muun tutkimuskirjallisuuden kanssa (tulevaisuushorisonttien osalta ks. Saarela 1998, 37–41; Myllyniemi 2005, 51–60; 2017, 28–30). Osallistumme aiempiin tutkimuskeskusteluihin kolmella tavalla. Ensinnäkin päivitimme aiempaa tietoa nuorten arvoista 2020-luvun puolivälissä. Toiseksi tarkennamme Nuorisobarometreissa tuotettua kuvaa tulevaisuushorisontteja koskevista jatkuvuuksista ja muutoksista. Kolmanneksi täydennämme aiempaa tietoa erityisesti koskien oletettuja muutoksia kohti yksilöllisyyttä, pirstaleisuutta ja jälkimaterialismia.

AINEISTOT, TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA MENETELMÄT

Analysoimme 20–24-vuotiaiden nuorten aikuisten tulevaisuushorisontteja 2000-luvulla. Hyödynnämme vuosien 2005 (n=681), 2016 (n=626) ja 2024 (n=292)¹ nuorisobarometriaineistoja ja esitämme seuraavat tutkimuskysymykset:

- 1) Minkälaisia jatkuvuuksia ja muutoksia nuorten tulevaisuushorisonteissa voi tunnistaa 2000-luvun ensimmäisten vuosikymmenten aikana?
- 2) Minkälaisia eroja nuorten tulevaisuushorisonttien jatkuvuuksissa ja muutoksissa on sukupuolen ja perhetaustojen mukaan?

Tutkimme ainoastaan 20–24-vuotiaiden nuorten aikuisten vastauksia.² Ikävuodet 20–24 ovat eri-

- 1 Vuoden 2024 alhaisempaa vastaajamäärää selittää kyselymenetelmään tehty muutos vuosien 2023 ja 2024 Nuorisobarometreissa. Näinä vuosina tiedonkeruu toteutettiin sekä vanhalla puhelinhaastattelumenetelmällä että uudella verkkolomakemenetelmällä (luvat Johdanto: Nuorisobarometrin kolme vuosikymmentä ja Aineisto ja menetelmät tilasto-osiossa). Hyödynnämme tässä artikkelissa vuoden 2024 aineistosta ainoastaan puhelinhaastatteluun kerättyjä vastauksia vertailukelpoisuuden varmistamiseksi.
- 2 Mikäli olisimme hyödyntäneet kaikkien barometri-ikäluokkien (15–29-vuotiaat) vastauksia,

tyisesti tulevaisuushorisonttien muodostumisen näkökulmasta keskeisiä. Lapsuudenkodeista pois muuttamisen, ammatteihin valmistumisen tai opiskelupaikkojen löytämisen seurauksena näkemykset aikuisuudesta alkavat konkretisoitua ja vakiintua.

Tutkimusvuosien (2005, 2016 ja 2024) valitseminen perustuu pyrkimykseen ymmärtää nuorten aikuisten omaan tulevaisuuteensa liitettäviä tavoitteita ja odotuksia kolmella eri vuosikymmenellä. Kaikkina tutkimusvuosina toistettiin kysymys ”Kuinka tärkeää sinulle on, että olet 35-vuotiaana saavuttanut seuraavia asioita?” seuraavien 11 vaihtoehdon osalta:

- Oma perhe ja lapsia
- Pysyvä työsuhde
- Korkea elintaso
- Omistusasunto
- Arvostettu yhteiskunnallinen asema
- Mahdollisuus matkustaa ja nähdä maailmaa
- Olla mukana politiikassa
- Läheisiä ystäviä
- Sinua pidetään hyvännäköisenä
- Olet fyysisesti hyvässä kunnossa
- Olet saavuttanut julkisuutta

Vastausvaihtoehtoina oli neliportainen asteikko: 1 = ei lainkaan tärkeää, 2 = vain vähän tärkeää, 3 = melko tärkeää ja 4 = erittäin tärkeää.

Tulevaisuushorisontteja koskeva kysymys esitettiin Nuorisobarometrissa ensimmäisen kerran vuonna 1998 (ks. Saarela 1998, 37–41).³ Taustalla on oletettavasti ollut ajatus siitä, että 35-vuotiaana valtaosa on kokenut useamman aikuisuuteen liitetystä merkkipaaluista, kuten

olisimme päätyneet analysoimaan samojen kohorttien näkemyksiä eri kyselyvuosina. Ikäluokkaa rajaamalla voimme tehdä luotettavampia tulkintoja ajallisista trendeistä.

- 3 Emme hyödynnä vuoden 1998 aineistoa, sillä tuolloin kysyttiin vain osa tässä analysoiduista kysymyksistä. Lisäksi tuolloin käytettiin myös hieman erilaisia taustamuuttujia kuin vuosien 2005, 2016 ja 2024 Nuorisobarometreissa.

lapsuudenkodista pois muuttamisen, jonkin tutkinnon suorittamisen, työllistymisen, parisuhteen muodostamisen ja omien lasten saamisen (Schulenberg & Schoon 2012; Pulkkinen, Laine & Pitkänen 2023). Toisin sanoen kysymyksen avulla voi tarkastella yhtäältä nuorten yksilöllisiä toiveita ja odotuksia sekä toisaalta vastaushetkellä vallinneita ihannekuvia aikuisuudesta.

Hyödynnämme menetelmänä eksploratiivista, luonteeltaan aineistolähtöistä⁴ faktorianalyysia (Varimax-rotatio). Faktorianalyysia käytetään tyypillisesti mielipide- ja arvokysymysten analysointiin erityisesti niissä tapauksissa, joissa selitettävät muuttujat ovat järjestysasteikollisia (esim. tulevaisuushorisontteja koskeva neliportainen asteikko). Menetelmän avulla useista muuttujista koostuva aineisto pyritään tiivistämään hallittavaksi ja teoreettisesti mielekkääksi määräksi laajempia muuttujakimppuja eli faktoreita. Faktorianalyysin lisäksi hyödynnämme yksisuuntaista varianssianalyysia järjestysasteikollisten muuttujien keskiarvovertailuissa.

Seuraavaksi tarkastelemme aiempaa tutkimusta tulevaisuushorisonttien näkökulmasta ja esittelemme tarkemmin käsitteellisen lähestymistapamme. Perustelemme tulevaisuushorisontin käsitteen valintaa sekä käymme keskustelua nuoresta aikuisuudesta keskeisenä elämänvaiheena arvojen muodostumisessa. Empiirisen analyysimme olemme jakaneet kahteen osaan. Aluksi paneudumme tulevaisuushorisontteja koskeviin trenditietoihin sekä kaikkien 20–24-vuotiaiden osalta että erikseen sukupuolen (mies/nainen) ja äidin koulutustaustan (korkeakoulutus/muu) mukaan.⁵ Tavoitteena on luoda kokonaisval-

tainen kuva nuorten tulevaisuushorisonteista ja niiden muutoksista 2000-luvulla. Myöhemmin tarkennamme trendianalyysia keskittymällä yksittäisiin kyselyvuosiin ja mahdollisiin eroihin niiden sisällä ja välillä. Artikkelin lopuksi tiivistämme keskeiset tuloksemme ja käymme keskustelua niiden tutkimuksellisista ja nuoriopoliittisista merkityksistä.

TULEVAISUUSHORISONTIT AIEMMASSA TUTKIMUKSESSA

Olemme valinneet tieteidenvälisen lähestymistavan, jossa yhdistyvät psykologiset ja sosiologiset näkemykset. Nuorten tulevaisuushorisonttien tutkiminen auttaa ymmärtämään tulevia aikuisuuden malleja sekä niitä koskevia odotuksia. Nuorelle avautuvan tulevaisuushorisontin voi nähdä ohjaavan elämäntulkua, jonka yhtenä vaiheena on itsenäisen elämän aloittaminen ja aikuisuuden statuksen saavuttaminen.

Nuorten tulevaisuuteen suuntautumista on tutkittu niukasti. Esimerkiksi amerikkalainen kehityspsykologi Urie Bronfenbrenner (1979; 2005) samoin kuin suomalainen psykologian professori Jari-Erik Nurmi (1991) ovat osoittaneet, että nuoret ajattelevat paljon tulevaisuuttaan ja että tulevaisuuteen suuntautuneiden ajatusten sisältö eri kulttuureissa liittyy olennaisesti nuoren omaan koulutukseen, ammattiin, perheeseen ja talouteen sekä hyvinvointiin. Nuoret suunnittelevat tulevaisuuttaan koulutuksen ja työllistymismahdollisuuksien sekä sosiaalisten verkostojen kautta saatujen kokemusten avulla (McCabe & Barnett 2000).

Suomalaisnuorten tulevaisuushorisontteja on tutkittu vertaillen niitä pohjoisamerikkalaisten ja japanilaisten opiskelijoiden näkemyksiin heidän tulevaisuuden työkuvistaan, koulutusmahdollisuuksistaan ja koulutuksesta työhön siirtymisestä (Helve ym. 2017). Tässä kansainvälisessä vertailevassa

kaikkina nyt analysoituina kyselyvuosina. Tieto on nuorten omaan ilmoitukseen perustuva eikä välttämättä paras mahdollinen muuttuja operationalisoimaan kyselyvastaajien yhteiskunnallisia asemia.

4 Eksploratiivisessa faktorianalyysissa tutkijoilla ei ole vahvoja ennako-oletuksia aineiston sisältämien faktoreiden määristä tai niiden tulkinnoista.

5 Sukupuolta koskeva muuttuja ei valitettavasti perustu vastaajan kokemukseen, vaan antaa kaksinapaisen tiedon väestötietojärjestelmään merkitystä sukupuolesta. Koettua sukupuolta ei kysytty vielä vuonna 2005. Perhetaustojen osalta ainoastaan äidin koulutusta on kysytty

tutkimuksessa analysoitiin 20–24-vuotiaiden identiteettihorisonttien muodostumista ja sitä, kuinka laajasti ja pitkälle tulevaisuuteen nuoret tekivät päätöksiä esimerkiksi siitä, haluavatko he saada nykyistä enemmän ja korkeampaa koulutusta sekä parempia työuria. Vertailu osoitti, että suomalaiset opiskelijat olivat verrokkimaiden opiskelijoita vähemmän huolestuneita opinnoistaan. Suomalaisnuoret olivat myös valmiimpia etsimään koulutus- ja työmahdollisuuksia kauempaa. Sukupuolten välisten erojen osalta suomalaisilla miehillä oli kauaskantoisempi työhorisontti kuin suomalaisilla naisopiskelijoilla, sillä he suunnittelivat työelämää ja uraa pidemmälle kuin naiset. Tutkimus osoitti, että niillä suomalaisilla nuorilla, joiden vanhemmilla oli vähän koulutusta, oli myös lyhyempi koulutushorisontti. Sosiaaliluokan vaikutukset nuorten tulevaisuushorisontteihin olivat pienempiä suomalaisilla kuin amerikkalaisilla ja japanilaisilla opiskelijoilla.

Tulevaisuushorisonttien yksilölliset tekijät

Tulevaisuushorisontti on käsite, joka liittyy näkemyksiin tulevista tavoitteista ja mahdollisuuksista. Joillakin nuorilla on pitkälle ajateltu oma elämä tulevaisuudessa, jotkut taas elävät päivän kerrallaan miettimättä suuremmin omaa tulevaisuuttaan (Helve 2013, 133–135). Joillekin tulevaisuuden ajattelu aiheuttaa ahdistusta (Côté, Skinkle & Motte 2008, 77–78). Phil Hodgkinson ja Andrew C. Sparkes (1997) käyttivät tulevaisuushorisontin käsitettä kuvaamaan, kuinka nuorten ”uraa” koskevien päätösten taustalla ovat yksilölliset halut, kunnianhimot ja motivaatiotekijät. Näihin vaikuttaa nuoren käsitys siitä, mitä hän pitää itselleen mahdollisena omassa elämässään. Tämänkaltaisten yksilöpsykologisten tekijöiden lisäksi tulevaisuushorisontteihin vaikuttavat kotoa ja muista yhteisöistä saadut käsitykset omista mahdollisuuksista. Ruotsalaiset koulutustutkijat Lena Lidström, Ann-Sofie Holm ja Ulf Lundström (2014; vrt. Hodgkinson & Sparkes 1997) kuvasivat toimintahorisontti-käsitteellä nuorten valintoja lukiokoulutuksesta. He havaitsivat, että koulu-

tuspolkujen valintaan vaikutti eniten oppilaiden perhetausta ja elämänhistoria. Nuorten valintoihin liittyi vahvasti halu löytää yhteenkuuluvuutta muiden samoissa kouluissa opiskelevien nuorten kanssa sosiaaliluokan, etnisyyden, sukupuolen ja oletettujen kykyjen suhteen.

Tulevaisuushorisonttien yhteisölliset tekijät

Psykologisten lähestymistapojen ohella nuorten tulevaisuushorisonttien muodostumista voidaan selittää sosiologi Pierre Bourdieun (1984) habituskäsitteen avulla, jolla kuvataan sosiaaliseen asemaan liittyviä kykyjä ja mahdollisuuksia ilmaista itseään ja nähdä oma paikkansa maailmassa. Kotitaustan, kasvatuksen, koulutuksen ja sosiaalisten suhteiden myötä muodostuva habitus vaikuttaa nuoren tulevaisuuteen suuntautumiseen ja tulevaisuutta koskeviin valintoihin. Myös muiden sosiaalisten tekijöiden, kuten sukupuolen, luokkaseman, maahanmuuttotaustan ja asuinpaikan, on todettu vaikuttavan nuorten mahdollisuuksiin ja valintoihin. Vanhempien tulo- ja erityisesti koulutustaso vaikuttavat Suomessa voimakkaasti oppimistuloksiin ja koulutussiirtymiin. Tämä näkyy yhdenmukaisesti peruskoulutuksesta huolimatta maamme yliopisto-opiskelijoiden kotitaustoissa. (Saari, Inkinen & Mikkonen 2016; Haapamäki ym. 2024.)

Toisin sanoen nuorten aikuisten tulevaisuushorisontteihin vaikuttavat lapsena ja nuorena saadut lähiyhteisön sosiaaliset pääomat (Coleman 1988; Schuller 2007, 187–193; Tolonen 2007, 29–43). Ne voivat liittyä esimerkiksi verkostoihin, joita nuori voi hyödyntää tulevaisuuden suunnittelussa ja rakentamisessa. Kun nuori kasvaa yhteisössä, jossa on paljon sosiaalista pääomaa, muodostuu hänelle todennäköisesti vahva luotto tulevaisuuteen ja usko omiin mahdollisuuksiin.

Tulevaisuushorisontit muodostuvat myös yhteiskunnallisesti. Jaetut normit hyvästä ja toteuttamiskelpoisesta tulevaisuudesta näkyvät epäilemättä myös yksilöiden arvostuksissa. Nuoria aikuisia koskevat normit ja odotukset liittyvät tyyppillisesti tutkintojen saavuttamiseen,

työllistymiseen ja perheiden perustamiseen (esim. Helne 2002; Mertanen 2020). Kyse on toisin sanoen taloudellisesta itsenäistymisestä ja aloilleen asettumisesta. Tulevaisuushorisontteilla on siis myös kollektiiviset ulottuvuutensa.

Tulevaisuushorisonttien aikasidonaisuus

Tämän päivän yhteiskunnassa nuorille on tarjolla iso valikoima vaihtoehtoja, joiden joukosta heidän on tehtävä omat valintansa toivotunlaisen tulevaisuuden rakentamiseksi. Yksilöllisten ja yhteisöllisten tekijöiden lisäksi, ja yhteiskunnallisten muutosten seurauksena, nuorten tulevaisuushorisontit määrittyvät eri aikoina eri tavoin. Nuoruuden kesto ja merkitykset osana elämäkulkua vaihtelevat merkittävästi eri yhteiskunnissa, eri aikakausina ja sosiaalisten asemien mukaan (Bynner 2005).

Viimeisten vuosikymmenten aikana nuoruuden ja aikuisuuden välisen siirtymän on väitetty pidentyneen ja monimutkaistuneen (Bynner 2005; Côté & Bynner 2008). Nuoruuden ja aikuisuuden välinen raja on hämärtynyt epälineaaristen siirtymien tultua tyypillisemmiksi (esim. du Bois-Reymond & Stauber 2005; Schulenberg & Schoon 2012; Côté 2014; Woodman & Bennet 2015; Aaltonen & Kivijärvi 2017). Yhä useammat nuoret, varsinkin globaalien pohjoisten keskiluokka, jättävät lapsuudenkodin, asettuvat vakiintuneisiin töihin ja perustavat omia perheitä edeltäneitä sukupolvia myöhemmin. Aikuisuus näyttää olevan vaikeammin saavutettavissa ja joillekin myös vähemmän tavoiteltua kuin aikaisemmin. Monimutkaistuneet ja pitkittyneet siirtymät ovat haastaneet nuorisotutkijoita tarkastelemaan aikuistumista sosiaalisesti rakennettuna ja kontrolloituna prosessina selkeärajaisen ikäkauden sijaan (vrt. Furlong & Cartmel 2007; White, Wyn & Robards 2017).

TULEVAISUUSHORISONTTIEN JATKUVUUDET JA MUUTOKSET

Siirrymme seuraavaksi tarkastelemaan nuorten aikuisten tulevaisuushorisontteja empiirisesti. Keskitymme ensiksi tulevaisuushorisontteja kos-

keviin trenditietoihin eli pysyvyyksien ja mahdollisten muutosten analysoimiseen 2000-luvun nuorisobarometriaineistoissa.

Muodostimme faktorianalyysin avulla kaikkien vuosien aineistoista kolme muuttujakimpua tai faktoria, joiden ajattelemme ilmentävän erilaisia tulevaisuushorisontteja (ks. taulukko 1). Selitysoimaisin (24,5 %) faktori ilmentää tulkintamme mukaan pysyvyyden ja taloudellisen turvan tavoittelua, ja nimesimmekin sen pysyvyyden tulevaisuushorisontiksi. Tälle faktorille latautui voimakkaimmin neljä muuttujaa: omistusasunto (0,75), pysyvä työ (0,72), oma perhe ja lapsia (0,63) sekä korkea elintaso (0,54). Toiseksi selitysoimaisinta (14,5 %) faktoria eli statuksen tulevaisuushorisonttia leimaa halu ansaita arvostettu yhteiskunnallinen ja julkinen asema. Faktorille voimakkaimmin latautuneet muuttujat olivat julkisuudessa oleminen (0,75), politiikassa mukana oleminen (0,63), korkean yhteiskunnallisen aseman saavuttaminen (0,62) ja hyvännäköisyys (0,55). Selitysoimaltaan kolmannen faktorin (11,4 %) nimesimme elämälaadun tulevaisuushorisontiksi. Tälle faktorille latautuivat voimakkaimmin ystävien tärkeys (0,71), matkustaminen ja maailman näkeminen (0,66) sekä hyvässä fyysisessä kunnossa oleminen (0,66). (Taulukko 1.)⁶

Pysyvyyden ja taloudellisen turvan tulevaisuushorisontti liittyy tulkintamme mukaan vakaan ja ainakin perinteisesti arvostetun ja hyvän aikuisuuden rakentamiseen (esim. Häkkinen & Salasuo 2017). Tällaisen elämän kivijalkoja ovat omistusasunto, puoliso ja lapset, vakituinen työ

6 Faktorilataus kertoo siitä, kuinka paljon kunkin faktorin avulla voidaan selittää muuttujan arvojen vaihtelusta. Lataus vaihtelee välillä 1 ja -1. Ominaisarvo puolestaan kertoo siitä, missä määrin faktorilla voidaan selittää käytettyjen muuttujien hajontaa. Kun faktorin ominaisarvo jaetaan kaikkien analyysissä mukana olevien muuttujien määrällä, saadaan selitysosuus. Selitysosuus kertoo, kuinka suuri suhteellinen osuus kaikkien mukana olevien muuttujien hajonnasta voidaan selittää faktorin avulla.

TAULUKKO 1. FAKTORIANALYYSIN MUUTTUJAKOHTAISET LATAUKSET SEKÄ FAKTOREIDEN OMINAISARVOT JA SELITYSOSUUDET VUOSIEN 2005, 2016 JA 2024 AINEISTOISSA (N=1599). KUNKIN FAKTORIN VAHVIMMAT MUUTTUJAKOHTAISET LATAUKSET LIHAVOITUNA.

	Pysyvyys	Status	Elämänlaatu
Oma perhe ja lapsia	0,632	-0,081	0,076
Pysyvä työ	0,724	-0,025	0,053
Korkea elintaso	0,536	0,369	0,239
Omistusasunto	0,751	0,111	0,000
Korkea yhteiskunnallinen asema	0,396	0,620	0,062
Matkustaminen ja maailman näkeminen	-0,088	0,274	0,663
Politiikassa mukana oleminen	-0,185	0,632	0,070
Ystävytydet	0,145	-0,215	0,711
Hyväntäköisyys	0,132	0,552	0,321
Hyvä fyysinen kunto	0,140	0,158	0,662
Julkisuudessa oleminen	0,026	0,745	-0,057
Ominaisarvo	2,697	1,594	1,250
Selitysosuus	24,518 %	14,486 %	11,365 %

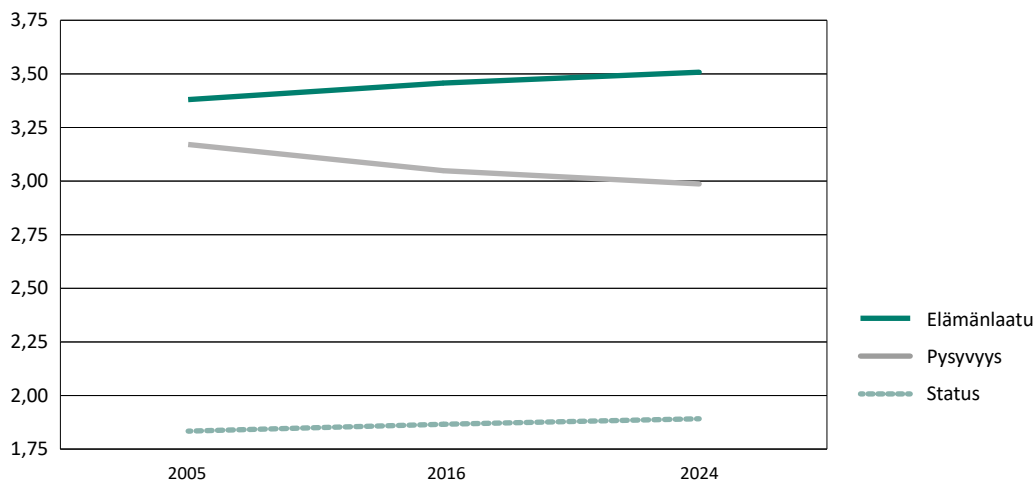
sekä vähintäänkin kohtalainen elintaso. Pysyvyys ja vakaus on tämän tulevaisuushorisontin ydin, sillä korkean elintason saavuttaminen latautui faktoriin muita muuttujia hieman heikommin.

Statukseksi nimeämämme faktori on edellistä tulevaisuushorisonttia yksilökeskeisempi ja haastaa perinteiset normit hyvästä elämästä sekä siihen liittyvistä yhteisö- ja instituutiosidoksista (esim. Ryan & Deci 2001). Statushorisontissa tämänkaltaisten kiinnikkeiden painoarvo esimerkiksi pysyvän työn, perheen tai ystävyksien muodossa on vähäinen. Keskeistä puolestaan on tunnustuksen saaminen yksilönä esimerkiksi julkisuuden, yhteiskunnallisen aseman tai hyvän ulkonäön muodossa. Kiinnostavana yksityiskohtana voi huomata, että politiikassa mukana oleminen yhdistyi voimakkaimmin statushorisonttiin. Ehkä tämä kertoo pieneltä osin 2000-luvun politiikan

henkilökeskeisyydestä kollektiivisemmän puolueuskollisuuden tai luokkatietoisuuden sijaan (vrt. Söderlund 2024, 73).

Myös elämänlaaduksi nimeämämme tulevaisuushorisontti liittyy tulkintamme mukaan yksilöllisten arvostusten korostamiseen, kuten ystävytyteen, matkustamiseen, maailman näkemiseen ja hyvään fyysiseen kuntoon. Tähän tulevaisuushorisonttiin sisältyy toiveita itsensä kehittämisestä ja toteuttamisesta sekä sosiaalisten ja kulttuuristen resurssien kerryttämisestä materiaalistien sijaan. Olennaista on yksilön toimintakyky, itse luodut verkostot sekä kokemusten kartuttaminen. Tässä mielessä elämänlaadun tulevaisuushorisontti yhdistyy jälkimaterialistisiin arvostuksiin (Inglehart 1997; Helve 2002).

Tarkastelemme seuraavaksi tunnistamiamme tulevaisuushorisontteja pitkin 2000-lukua niitä

KUVAAJA 1. TULEVAISUUSHORISONTIT KESKIARVOMUUTTUJINA (1–4) VUOSINA 2005, 2016 JA 2024.

kuvaavien keskiarvomuuttujien⁷ avulla (kuvaaja 1). Toisin sanoen vastaamme ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme tulevaisuushorisonttien pysyvyyksistä ja muutoksista.

Keskiarvomuuttujien mukaan tarkasteltuna statukseen liittyvä yksilöllinen tulevaisuushorisontti on nuorten arvostuksissa selvästi heikoin, eikä tässä ole tapahtunut oleellista muutosta mittaushistorian aikana. Statushorisontin merkityksessä voi havaita pientä nousua, mutta muutokset eivät ole tilastollisesti merkitseviä ($p=0,252$)⁸. Statushorisonttiin sisältyvien muuttujien yksityiskohtaisempi tarkastelu paljastaa, että horisontin merkityksen pientä nousua selittää nuorten lisääntynyt kiinnostus politiikkaa kohtaan (ks. myös Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 23). Nuorten halu olla mukana politiikassa on lisääntynyt selvästi 2000-luvulla ($p<0,001$). Muiden statushorisonttiin sisältyvien

muuttujien osalta vastaavia muutoksia ei ole tapahtunut.

Kaksi muuta tulevaisuushorisonttia on merkitykseltään selvästi statushorisonttia vahvempia. Toisin sanoen pysyvyyteen ja elämänlaatuun liittyvät asiat ovat statuskysymyksiä huomattavasti tärkeämpiä nuorille aikuisille. Vahvojen tulevaisuushorisonttien kohdalla 2000-luvulla tapahtuneet muutokset ovat merkille pantavia. Yksilöllisen, elämänlaatuun liittyvän horisontin merkitys on vahvistunut ($p<0,001$), kun taas yhteisöllisemmän pysyvyyshorisontin merkitys on heikentynyt ($p<0,001$). Kyse on tämän tutkimuksen keskeisimmästä havainnosta, ja sen äärelle on syytä pysähtyä. Havainto myötäilee aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa esitettyjä väitteitä yksilöllistymiskehityksestä (esim. Côté & Levine 2016; Helve 2023), jälkimaterialististen arvostusten korostumisesta (esim. Inglehart 1997; Helve 2002) ja kenties myös nuoruuden pidentymisestä sekä siirtymien monimutkaistumisesta (esim. Côté 2014; Woodman & Bennet 2015).

Pysyvyyshorisontin sisältämistä muuttujista erityisesti oman perheen ja lasten merkitys on laskenut huomiota herättävällä tavalla. Vuonna 2005 muuttujan keskiarvo oli 3,39 ja vuonna

7 Keskiarvomuuttuja laskettiin vain niiden vastaajien osalta, joilla oli korkeintaan yksi puuttuva havainto.

8 Tyypillisesti tilastollisen merkitsevyyden alarajana pidetään p :n arvoa 0,05. Mitä pienempi arvo on, sitä merkitsevämmäksi ero katsotaan.

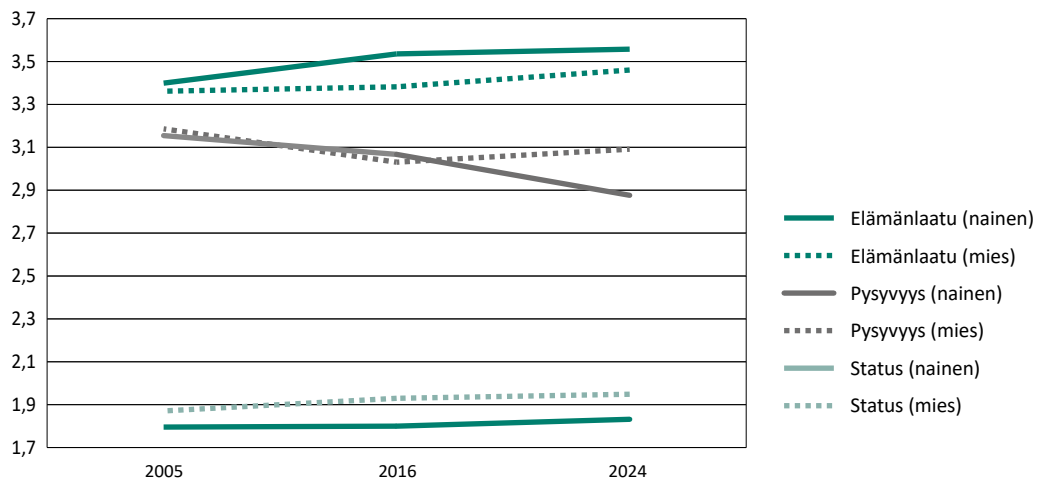
2024 enää 2,86 ($p < 0,001$). Näin suurta muutosta ei voi havaita muiden tässä tutkimuksessa tarkasteltujen muuttujien osalta. Myös omistusasunnon ($p < 0,001$) ja pysyvän työn ($p = 0,003$) merkitykset ovat vähentyneet selvästi. Näistä poikkeavasti korkean elintason merkitys on jopa vahvistunut ($p = 0,009$). Pysyvyshorisonttia koskevista muutoksista voi tehdä ainakin kaksi osin vaihtoehtoista tulkintaa. Yhtäältä voi olla niin, että tämän päivän nuoret näkevät aikuisuuden yhä harvemmin perinteisiin arvoihin ja yhteisöihin liittyvänä sitoutumisena. Aikuisuus saattaa rakentua aiempaa enemmän yksilöllisten valintojen kautta. Toisaalta on mahdollista, että tämänkaltaisen perinteinen hyvän elämän malli elää edelleen yhtä vahvana, mutta sen saavuttamista 35 ikävuoteen mennessä pidetään enenevässä määrin epätodennäköisenä.

Elämänlaatuhorisontin merkitys on kasvanut tasaisesti pitkin 2000-lukua. Horisonttiin sisällyttämistämme kolmesta muuttujasta kaikkien merkitys on lisääntynyt. Matkustamisen ja maailman näkemisen merkitys on lisääntynyt selvimmin ($p < 0,001$), joskin kasvu on tapahtunut vuosien 2005 ja 2016 välillä, ei enää sen jälkeen.

Sama koskee ystävien merkitystä ($p = 0,012$). Fyysisen kunnon merkitys ei puolestaan lisääntynyt lainkaan ensimmäisten mittausvuosien välillä, mutta vuosien 2016 ja 2024 välillä se kasvoi selvästi ($p = 0,002$). Havaintoja voi tulkita niin, että yksilöllisten ja itse muovattujen elämäntulkujen ihanteet ovat olleet jo pitkään vahvoja nuorten aikuisten keskuudessa. Ystävien merkitys itse valittuina vertaisuuksina on ollut koko mittaushistorian tärkein tulevaisuuteen suuntaava tavoite. Havainto vahvistaa monissa aiemmissa Nuorisobarometreissa saatua tulosta ikäoverisuhteiden merkityksestä erityisesti nuoruusvuosina, mutta myös tulevaisuusorientaationa (esim. Myllyniemi 2013, 37; Kivijärvi & Korkiamäki 2023).

Jatkuvuudet ja muutokset sukupuolen ja perhetaustojen näkökulmista

Tulevaisuushorisontteja koskevat trendit esitetään sukupuolen mukaan kuvaajassa 2. Horisonttien tärkeysjärjestys on ollut koko mittaushistorian ajan sukupuolesta riippumatta sama. Lisäksi horisontteja koskevat trendit ovat

KUVAAJA 2. NAISTEN JA MIESTEN TULEVAISUUSHORISONTIT KESKIARVOMUUTTUNA (1–4) VUOSINA 2005, 2016 JA 2024.

sekä naisilla että miehillä pääpiirteittäin samankaltaiset. Osin aiemman tutkimuksen tapaan statukseen liittyvät asiat ovat olleet miehille hieman tärkeämpiä, kun taas elämänlaatuhorisontti korostuu jossain määrin naisilla (esim. Helve 2002, 218–222).⁹

Kenties keskeisin sukupuoleen liittyvä havainto on pysyvyyshorisontin lasku naisilla ($p < 0,001$) ja vaihteleva kehitys miehillä ($p = 0,002$). Vuosien 2005 ja 2016 välillä naisten ja miesten näkemykset pysyvyyden tärkeydestä tulevaisuuskuvana laskivat ollen hyvin samalla tasolla. Naisten osalta lasku on jatkunut ja jyrkentynyt tultaessa vuoteen 2024, mutta miesten näkemykset pysyvyyden merkityksestä ovat kääntyneet nousuun. Mikäli pysyvyyshorisonttia tulkitsee nuorten arvostuksina ja jonkinlaisena arvokonservatiivisuutena, voi nyt tehtyä havaintoa verrata esimerkiksi vuoden 2023 Nuorisobarometrissa käytyyn keskusteluun arvomaailmojen eriytymisestä sukupuolen mukaan (Happonen & Kiilakoski 2024, 38–39). Perushavaintona oli tässä todetun tapaan, että naisten näkemykset ovat viimeisen vuosikymmenen aikana liberalisoituneet miesten näkemysten pysytellessä samankaltaisina.

Tyypillisesti liberaaleja, jälkimaterialistisia ja yksilöllisyyttä painottavia arvostuksia selittää korkealla sosioekonomisella asemalla (esim. Inglehart 1997; Helve 2002, 28–30; ks. myös Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 47; Kiilakoski & Laine 2022, 69–71). Näin onkin ainakin elämänlaatuhorisontin kohdalla, sillä korkeakoulutettujen äitien lapset ovat pitäneet sitä muita vastaajia tavoiteltavampana läpi mittauhistorian. Pysyvyyshorisontissa havaittua ja vasta vuoden 2024 aineistossa ilmennyt sukupuoliero selittävät kenties hieman yllättäen erityisesti niiden miesten

9 Kumpikaan näistä eroista ei kuitenkaan ollut vuoden 2024 aineistossa tilastollisesti merkitsevä, vaikkakin lähellä sitä. Osaltaan tätä selittää vuoden 2024 pienempi aineisto. Samankaltaiset erot vuosien 2005 ja 2016 isommissa aineistoissa olivat tilastollisesti merkitseviä, pois lukien elämänlaatuhorisonttiin liittyvä varsin pieni sukupuoliero vuoden 2005 aineistossa.

vastaukset, joiden äidit ovat korkeakoulutettuja. Myös naisten kohdalla korkeakoulutettujen äitien tyttäret pitävät pysyvyyshorisonttia tärkeämpänä kuin verrokkinsa, vaikkei ero olekaan tilastollisesti merkitsevä ($p = 0,519$). Joka tapauksessa havainnot herättävät jälleen kysymyksen siitä, missä määrin kyse on arvostuksista sinänsä ja missä määrin koetuista mahdollisuuksista täyttää perinteiset aikuisuuden kriteerit 35 ikävuoteen mennessä. Kenties perinteiset aikuisuuden merkkipaalat vaikuttavat saavutettavammilta turvatuista sosioekonomisista asemista käsin.

Muutosten tarkastelussa on vältettävä ylitulkintoja. Nuorten aikuisten tulevaisuushorisonttien tärkeysjärjestys on pysynyt samana koko 2000-luvun. Havaitsemamme muutokset ovat pieniä, ja ne ovat tapahtuneet hitaasti vailla dramaattisia käännteitä. Tämä on varsin tyypillistä arvoja, arvostuksia ja ylipäätään kulttuurisia muutoksia tarkasteltaessa (vrt. esim. Helve 2023). Samaan tapaan sekä sukupuoleen että sosioekonomisiin taustoihin liittyvät erot ovat verrattain pieniä ja eroissa on vain vähän merkille pantavia muutoksia seurantavuosien aikana. Nuorisobarometriaineistojen kautta avautuu ennemminkin tarina jatkuvuuksista kuin muutoksista.

TULEVAISUUSHORISONTTIEN YKSILÖLLISTYMINEN

Vaikka tulevaisuushorisonteissa on paljon jatkuvuuksia äkillisten muutosten sijaan, pureudumme tässä alaluvussa vielä yksityiskohtaisemmin käytävissä olevaan aineistoon ja tarkastelemme jokaista kyselyvuotta erikseen. Tavoitteenamme on tuottaa laajojen trenditietojen ohella tarkempaa kuvaa yksittäisten vuosien “pysäytyskuvista” ja niiden välisistä eroista. Näin on mahdollista havaita toistaiseksi piiloon jääneitä ja pieniä mutta kenties tulevan ennakoinnin näkökulmasta merkittäviä signaaleja. Toteutamme analyysit edelleen faktori- ja varianssianalyysien avulla.

TAULUKKO 2. NUORTEN TULEVAISUUSORIENTAATIOT VUONNA 2005.

Sukupuoli (mies/nainen)	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja	Miehille hieman tärkeämpää (p=0,050)	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja
Äidin koulutuksen merkitys (korkeakoulutus / ei korkeakoulutusta)	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja	Korkeasti koulutettujen äitien lapsille tärkeämpää (p=0,001)

Tulevaisuushorisontit vuonna 2005

Vuoden 2005 aineistosta muodostui kolme¹⁰ verrattain vahvaa faktoria. Selitysvoimaisimpaan (24,1 %) faktoriin latautui vahvimmin neljä muuttujaa: pysyvä työsuhde (0,75), omistus-asunto (0,73), korkea elintaso (0,63) sekä oma perhe ja lapsia (0,55). Kyse on siis pysyvyyden ja taloudellisen turvan horisontista. Toiseksi selitysvoimaisimpaan (14,8 %) faktoriin latautui vahvimmin neljä statushorisonttiin yhdistämäämme muuttujaa: julkisuuden saavuttaminen (0,71), politiikassa mukana oleminen (0,65), hyvännäköisenä pitäminen (0,60) ja arvostettu yhteiskunnallinen asema (0,51). Kolmannelle ja edellisiä heikommalle elämänlaadun horisonttia kuvaavalle faktorille (11,3 %) latautui kolme muuttujaa: läheiset ystävät (0,77), hyvä fyysinen kunto (0,59) sekä matkustaminen ja maailman näkeminen (0,58).

Faktoreiden reliabiliteettien vahvuudet ovat järjestykseltään samat kuin niiden selitysvoimakin.

10 Alun perin faktorianalyysin Varimax-rotatiometelmällä vuoden 2005 aineistosta muodostui neljä tilastolliset kriteerit täyttävää faktoria. Neljännen faktorin ominaisarvo ylitti kuitenkin tyypillisenä pidetyn raja-arvon hyvin niukasti ja oli vain aavistuksen verran suurempi kuin vuosien 2016 ja 2024 neljänsien faktoreiden ominaisarvot. Tästä syystä ja selkeyden vuoksi päätimme "pakottaa" myös vuoden 2005 aineiston kolmen faktorin ratkaisuun.

Pysyvyys- (0,618) ja statushorisonttien (0,601) reliabiliteetit olivat kohtalaiset, mutta elämänlaatuhorisontin osalta reliabiliteetti oli heikompi (0,396). Vain kohtalaisten korrelaatioiden ohella kyse lienee myös muuttujien vähäisemmästä määrästä viimeisessä faktorissa.

Elämänlaadun horisontti oli vuonna 2005 kaikkein keskeisimpänä pidetty tulevaisuushorisontti, ja sitä kuvaavan keskiarvomuuttujan arvo oli 3,38. Pysyvyyttä ja paljolti taloudellista turvaa painottava tulevaisuushorisontti oli lähes yhtä tavoiteltu keskiarvolla 3,17. Statushorisontti jäi kauas taakse keskiarvolla 1,83.

Taulukosta 2 voi nähdä tiivistetysti tulevaisuushorisonttien painotuksiin ja taustamuuttujien mukaisiin eroihin perustuvat tulokset. Vuoden 2005 aineistossa tällaisia eroja ei voi havaita kovin paljon. Status tulevaisuushorisonttina oli kuitenkin miehille jossain määrin naisia tärkeämpi, ja elämänlaadun merkitykset korostuivat korkeasti koulutettujen äitien lapsilla.

Tulevaisuushorisontit vuonna 2016

Vuoden 2016 aineistossa faktorit muodostuivat pääpiirteittäin samankaltaisiksi kuin vuonna 2005. Selitysvoimaisin faktori oli edelleen pysyvyys (26,1 %) sisältäen täsmälleen samat muuttajat lähes samansuuruisilla faktorilatauksilla. Faktoriin latautuivat vahvimmin omistus-asunto (0,79), pysyvä työ (0,74), korkea elintaso (0,63) sekä oma perhe ja lapsia (0,55). Statusta ilmentävä faktori (14,6 %) muuttui vuodesta 2005 siten,

TAULUKKO 3. NUORTEN TULEVAISUUSORIENTAATIOT VUONNA 2016.

Tulevaisuusorientaatio	Pysyvyys ominaisarvo = 2,866 selitysosuus = 26,059 % keskiarvo = 3,05	Status ominaisarvo = 1,606 selitysosuus = 14,601 % keskiarvo = 1,87	Elämänlaatu ominaisarvo = 1,218 selitysosuus = 11,070 % keskiarvo = 3,46
Sukupuoli (mies/nainen)	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja	Miehille tärkeämpää (p=0,003)	Naisille selvästi tärkeämpää (p<0,001)
Äidin koulutuksen merkitys (korkeakoulutus / ei korkeakoulutusta)	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja	Korkeasti koulutettujen äitien lapsille selvästi tärkeämpää (p<0,001)

että hyvännäköisyyden tärkeys latautui hieman vahvemmin elämänlaadun faktorille. Statusfaktori piti vuoden 2016 aineistossa sisällään kolme muuttujaa: julkisuuden saavuttamisen (0,75), politiikassa mukana olemisen (0,69) ja korkean yhteiskunnallisen aseman (0,65). Elämänlaatu-faktorin (11,1 %) muuttujat olivat puolestaan ystävyudet (0,68), matkustaminen ja maailman näkeminen (0,68), hyvä fyysinen kunto (0,68) ja jo mainittu hyvännäköisyys muita heikommalla latauksella (0,49). (Taulukko 3.)

Vuoden 2016 aineistossa kaikkia faktoreita kuvaavat keskiarvomuuttujat olivat yhtenäisydeltään kohtalaisia. Pysyvyyttä mittaavan keskiarvomuuttujan reliabiliteetti (0,650) oli kuitenkin hieman korkeampi kuin statusta (0,556) ja elämänlaatua (0,562) operationalisoivien muuttujien. Varianssianalyysien perusteella faktoreiden tärkeysjärjestyksessä ei tapahtunut muutoksia vuosien 2005 ja 2016 välillä. Elämänlaatua (3,46) pidettiin edelleen tärkeimpänä tulevaisuushorisonttina, ja toiseksi tavoitelluin oli pysyvyys ja taloudellinen turva (3,05). Edelleen vähiten tärkeimpänä pidettiin statusta (1,87).

Kunkin tulevaisuushorisontin merkitystä mittaavan keskiarvon ohella taulukosta 3 voi tarkastella taustamuuttujien mukaisia eroja vuoden 2016 aineistossa. Elämänlaatuhorisontti oli edelleen keskeisempi korkeakoulutettujen äitien lapsille, mutta nyt myös naisille. Statukseen liittyvästä horisontista oli puolestaan tullut miehille entistä tärkeämpi kysymys naisiin verrattuna.

Tulevaisuushorisontit vuonna 2024

Vuoden 2024 aineistossa faktorit muodostuivat edelleen paljolti samankaltaiseksi kuin aiempien vuosikymmenten aineistoissa (taulukko 4). Erityistä vuoden 2024 aineistossa on kuitenkin se, että faktoreiden järjestys muuttui niiden selitysvuimien osalta. Selitysvuimaisin (24,3 %) ja viidestä muuttujasta koostuva faktori oli statushorisontti, johon latautuivat julkisuus (0,78), korkea yhteiskunnallinen asema (0,64), hyvännäköisyys (0,62), korkea elintaso (0,49) ja politiikassa mukana oleminen (0,45). Toiseksi selitysvuimaisimmaksi faktoriksi (14,7 %) muodostui elämänlaaduksi nimeämämme tulevaisuushorisontti. Faktoriin vahvimmin latautuivat seuraavat muuttujat: ystävyudet (0,76), hyvä fyysinen kunto (0,71) sekä matkustaminen ja maailman näkeminen (0,54). Kolmanteen ja pysyvyydeksi tulkitsemaamme faktoriin (12,7 %) latautuivat jäljelle jääneet kolme muuttujaa: oma perhe ja lapsia (0,76), omistusasunto (0,68) sekä pysyvä työ (0,60).

Vuoden 2016 tapaan kaikista vuoden 2024 faktoreista laskettujen keskiarvomuuttujien yhtenäisyyksiä voi luonnehtia kohtalaisiksi. Statusfaktoriin reliabiliteetti oli korkein (0,616), joskin erot pysyvyyttä (0,553) ja elämänlaatua (0,506) operationalisoiviin keskiarvomuuttujiin eivät olleet järin suuria. Näiden kolmen faktorin järjestykset säilyivät samana keskiarvomuuttujilla mitattuna. Elämänlaatuun liittyvät muuttujat muodostivat edelleen tärkeimmäksi koetun

TAULUKKO 4. NUORTEN TULEVAISUUSORIENTAATIOT VUONNA 2024.

Tulevaisuusorientaatio	Status ominaisarvo = 2,677 selitysosuus = 24,332 % keskiarvo = 1,89	Elämänlaatu ominaisarvo = 1,613 selitysosuus = 14,661 % keskiarvo = 3,51	Pysyvyys ominaisarvo = 1,401 selitysosuus = 12,736 % keskiarvo = 2,99
Sukupuoli (mies/nainen)	Miehille hieman tärkeämpää (p=0,043)	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja	Miehille tärkeämpää (p=0,002)
Äidin koulutuksen merkitys (korkeakoulutus / ei korkeakoulutusta)	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja	Korkeasti koulutettujen äitien lapsille hieman tärkeämpää (p=0,036)	Ei tilastollisesti merkitseviä eroja

tulevaisuushorisontin (3,51). Pysyvyshorisontti (2,99) oli nuorten aikuisten tärkeysjärjestyksessä seuraavana ja statukseen perustuva horisontti (1,89) viimeisenä.

Faktoreiden selitysvuimien muutoksista ei kannattane tehdä hätiköityjä johtopäätöksiä. Yhtäältä statukseen liittyvien tulevaisuuskuviem merkitys näyttää vahvistuneen, mutta toisaalta osa statushorisonttiin vuoden 2024 aineistossa latautuneista viidestä muuttujasta jäi kommunaliteeteiltään melko heikoiksi ja osa latautui useammalle faktorille.¹¹ Uusinta aineistoa näyttääkin leimaavan eri horisonttien limittyminen toisiinsa, sillä yksittäisten muuttujien latautuminen useammalle faktorille on aiempia vuosia hieman tyypillisempää. Varovaisena tulkintana voisikin ajatella nuorten aikuisten tulevaisuushorisonttien ja arvostusten edelleen pirstoutuneen viimeisten vuosien aikana (vrt. Helve 2023; Tomperi, Happonen & Kiilakoski 2024). Lisäksi näyttää

melko selvältä, että pysyvyyteen ja taloudelliseen vakauteen liittyvä horisontti ja sen yhtenäisyys on heikentynyt 2000-luvun aikana.

Taulukosta 4 voi keskiarvojen lisäksi nähdä, minkälaisia taustamuuttujien mukaisia eroja eri horisonttien arvostuksissa oli vuoden 2024 aineistossa. Tilastollisesti merkitsevät erot ovat pääosin tuttuja jo aiemmilta tutkimusvuosilta. Statushorisontti oli keskeisempi miehille ja elämänlaatu korkeasti koulutettujen äitien lapsille. Vuoden 2016 tapaan elämänlaatuhorisontti vaikutti naisille tärkeämmältä, mutta oletettavasti pienemmän vastaajamäärän takia ero miehiin ei muodostunut tilastollisesti merkitseväksi (p=0,079). Toisin kuin aiempina vuosina, vuoden 2024 aineistossa pysyvyshorisontti oli miehille tärkeämpi. Jo edellisessä analyysiluvussa totesimme, että erityisesti korkeakoulutettujen äitien pojat kokivat pysyvyyden muita tärkeämmäksi tuoreimmassa kyselyssä.

Kohti yksilöllistyviä tulevaisuushorisontteja?

Edellä esitetyistä havainnoista voi tehdä ainakin kaksi kokoavaa tulkintaa. Ensinnäkin tulevaisuushorisontteja kuvaavien fakroteiden lataukset näyttävät olevan osittain limittäisiä. Käytettyihin menetelmiin liittyvistä tunnusluvuista voi päätellä, etteivät horisontit ole erillisiä kokonaisuuksia, jotka jakaisivat nuoret selvästi erilaisiin alaryhmiin. Vaikuttaa siltä, että nuoret poimivat tulevaisuushorisontteihinsa monenlaisia aineksia eikä niitä välttämättä nähdä toisilleen vastakkaisina.

11 Kommunaliiteetti kertoo siitä, kuinka suuri osa yksittäisen muuttujan arvojen vaihtelusta voidaan selittää havaittujen faktoreiden avulla. Mitä heikompi kommunaliiteetti on, sitä huonommin muuttuja sopii faktorianalyysin osaksi. Lisäksi yksittäisten muuttujien ongelmallisuudesta faktorianalyysissa voi kertoa niiden latautuminen useammalle faktorille. Vuoden 2024 aineistossa tällaisia vaikeasti tulkittavia muuttujia olivat erityisesti politiikassa mukana oleminen (kommunaliiteetti = 0,333) ja korkea yhteiskunnallinen asema (lataukset kolmelle nimetylle faktorille välillä 0,255–0,488).

Esimerkiksi yksilölliset materialismia tai elämänkokemuksia painottavat tavoitteet voivat elää rinnakkain yhteisöllisten perheeseen sitoutumista korostavien näkemysten kanssa. Näin on oletettavasti ollut jo vuosikymmenten ajan (vrt. Helve 1997; ks. myös Karvonen ym. 2012), mutta arvostusten limittäisyys ja yksilöllisyys saattaa olla lisääntynyt entisestään.

Toinen kokoava tulkinta liittyy tulevaisuushorizonttien tarkasteluun nuoria aikuisia erottelevien taustamuuttujien mukaan. Sukupuolen mukaiset erot ovat eläneet jonkin verran 2000-luvun aikana. Elämänlaatuhorizontti on kenties tullut tärkeämmäksi naisille, ja viimeisimmässä mittauksessa on viitteitä siitä, että pysyvyshorizontti korostuisi tänä päivänä enemmän miehillä. Statushorizonttiin liittyvät sukupuolierot vaikuttavat pysyvämiltä, sillä horizontti on ollut koko mittaushistorian ajan miehille tavoitellumpi. Havainnon voi yhdistää klassiseen feministiseen kritiikkiin, jonka mukaan naisten mahdollisuudet toimia yksityisen elämän ja kodin piirin ulkopuolella ovat olleet miehiä rajatummalla (esim. Ojanen 2011). Status viittaakin tässä julkisen tunnustuksen ja arvostuksen saamiseen.

Statushorizonttiin sisällyttämistämme muuttujista julkisuuden tavoittelu on ainut, joka on ollut läpi vuosikymmenten miehille selvästi tavoitellumpaa kuin naisille. Aineistosta ei voi päätellä sitä, minkälaista julkisuutta miehiksi luokitellut vastaajat tavoittelevat ja minkälaisin meriitein he haluaisivat julkisuuteen päätyä. Kyse ei näytä olevan ainakaan politiikkaan osallistumisesta, sillä tämä oli vuoden 2024 aineistossa naisille hieman tärkeämpää ($p=0,023$). Tulos joka tapauksessa haastaa populaareja stereotyyppioita julkisuushaakuisuudesta erityisesti nuorten naisten ominaisuutena (esim. Ilta-Sanomat 2023).

LOPPUPÄÄTELMÄ: HITAITA MUUTOKSIA

Olemme tässä artikkelissa tarkastelleet nuorten aikuisten tulevaisuushorizontteja kolmella eri vuosikymmenellä. Vaikka kyse on nuorten hen-

kilökohtaisista tulevaisuudennäkyistä, ajattemme horisonttien muodostuvan myös osana yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia prosesseja. Toisin sanoen nuorten sosiaaliset kasvuympäristöt, yhteiskunnalliset asemat ja kulloisetkin taloudelliset suhdanteet sekä kulttuuriset ympäristöt määrittävät nuorille aikuisille avautuvia aikuistumisen mahdollisuuksia.

Tutkimustuloksemme vahvistavat pääosin aiemmissa arvo- ja asennetutkimuksissa tuotettua kuvaa nuorista aikuisista (esim. Inglehart 1997; Helve 2002, 2023). Keskeisin havaintomme onkin yhteisöllisemmän pysyvyshorizontin merkityksen heikkeneminen ja yksilöllisemmän elämänlaatuhorizontin merkityksen vahvistuminen. Perinteinen hyvän elämän malli perheen, lasten, pysyvän työn ja turvatuun talouden muodoissa on edelleen tunnistettavissa, mutta monet nuoret näkevät tätäkin tavoiteltavampina yksilölliset horizontit, joissa painottuvat elämyksellisyys ja kokemukset, ystävyyssuhteet sekä toimintakyky.

Tutkimustamme voikin pitää yhtenä empiirisenä osoituksena jo pitkään ja hiljalleen edenneestä yksilöllistymiskehityksestä, jossa elämäntilanteita ei ainakaan nuoruusvuosien aikana rakenneta ensisijaisesti perheyhteisöön, paikalleen asettumiseen ja vaurastumiseen liittyvien normien varassa. Nyt käytettyyn aineistoon nojaten voi varovaisesti esittää, että tulevaisuushorizontit avautuvat nuorille aikuisille eri tavoin perhetaustoista riippuen. Korkeakoulutettujen äitien lapsille sekä –ettähorizontit ovat tulleet 2000-luvun aikana jossain määrin tyypillisemmiksi kuin muille nuorille aikuisille. Korkeammista yhteiskunnallisista asemista käsin olisi toisin sanoen mahdollisempaa tavoitella yhtä aikaa sekä perinteisiin yhteisöihin kiinnittäviä ja pysyvyyttä korostavia että yksilöllisiä ja elämänlaatuun tai myös statukseen liittyviä tulevaisuuksia.

Keskeinen pysyvyshorizonttiin liittyvä havainto on perheen ja omien lasten merkityksen selvä heikentyminen nuorten aikuisten tulevaisuusnäkökulmasta. Havainto koskee enemmän tai vähemmän kaikkia perhetaustoista ja sukupuolesta riippumatta. Tulos on helppo yhdistää viime vuosien poliittisiin keskusteluihin syntyvyyden

laskusta ja kansantalouden “kestävyysvajeista”. Käytössämme olleet kyselyaineistot eivät auta vastaamaan kysymykseen siitä, mistä muutos johtuu. Tulosten perusteella vaikuttaa kuitenkin ilmeiseltä, että kyse on ainakin osaksi kulttuuristen arvostusten muutoksista ja yksilöllisempien elämänkulkujen lisääntyneestä arvostuksesta. Tämä tarkoittaisi sitä, että syntyvyyden lisäämiseksi on tarjolla rajallinen määrä lyhyen tai edes keskipitkän aikavälin poliittisia ratkaisuja. Esimerkiksi taloudelliset kannustimet tai lapsiperheiden palvelujen vahvistaminen eivät ainakaan yksinään riitä ratkaisemaan tätä kysymystä.

Yksilöllistymiskehityksen ohella keskeinen ja yhtä lailla aiempaa tutkimusta (esim. Helve 2023; Tomperi, Happonen & Kiilakoski 2024) myötäilevä havaintomme liittyy tulevaisuushorisonttien limittäisyyteen. Käyttämistämme aineistoista on ollut enenevässä määrin vaikeaa tunnistaa toisistaan erillisiä tulevaisuushorisontteja, joita määrittäisi tietynlaisten nuorten kiinnittyminen niihin. Kyse lienee tulevaisuutta koskevien tavoitteiden ja arvostusten päällekkäisyydestä ja ristikkäisyydestä. Samat nuoret saattavat nähdä monenlaiset ja keskenään ristiriitaisiltakin vaikuttavat horisontit tavoittelemisen arvoisina. Tulevaisuushorisonttien valossa on siten vaikeaa tunnistaa julkisessa keskustelussa taajaan esiintyvää ajatusta arvoihin perustuvien vastakkainasettelujen ja “kahtiajakojen” voimistumisesta. Tämänkaltaisen polarisaatio lienee näkyvämpää puoluepoliittisissa kysymyksissä (Happonen & Kiilakoski 2024, 34–36) sekä joillakin valikoituneiden käyttäjäryhmien ja algoritmien ohjaamalla digitaalisilla alustoilla (esim. Salloum 2023), mutta ei välttämättä nuorten omaa elämää koskevissa arvostuksissa.

Tulevaisuudennäkymiä kuvaavana käsitteenä tulevaisuushorisontti ei voi ennustaa nuorten aikuisten siirtymiä tai arvojen ja identiteetin muodostumista. Nuorten aiemmat kokemukset omassa elinympäristössään laajentavat tai kaventavat heidän tulevaisuushorisonttejaan. Trenditietoja analysoitaessa on syytä pohtia, missä määrin kyse on nuorten arvostusten muutoksista ja missä määrin elinolosuhteiden tai yhteiskunnallisten rakenteiden muutoksista, joihin nuoret joutuvat

sopeuttamaan tulevaisuutta koskevat tavoitteensa. Onkin huomioitava, että nuoret ovat vastanneet tulevaisuushorisontteja koskeviin kysymyksiin alati muuttuneissa olosuhteissa 2000-, 2010- ja 2020-luvuilla. Esimerkiksi omaan perheeseen, pysyvään työsuhteeseen, korkeaan elintasoon tai arvostettuun yhteiskunnalliseen asemaan liittyvien kysymysten lisäksi nuorilla olisi voinut olla halu laajentaa näkökulmaa omaan henkiseen kehitykseensä sekä ideologisiin ja maailmankatsomuksellisiin horisontteihin.

Tutkimuksemme on vain yksi puheenvuoro arvotutkimusten pitkässä jatkumossa. Tuloksemme auttavat vastaamaan asettamiimme tutkimustehtäviin ja antavat pieniä vihjeitä mahdollisista tulevaisuuden kuluista. Samalla avautuu joukko uusia ja erityisesti laadullisia kysymyksiä: Miten nuoret aikuiset itse sanoittaisivat tulevaisuushorisonttejaan koskevia muutoksia? Millä tavoin rakenteelliset murrokset ja nuorten yhteiskunnalliset asemat liittyvät pysyvyyshorisontin merkityksen heikentymiseen? Miten tulevaisuushorisonttien pirstaleisuus näkyy nuorten arjessa ja elämänkulkuun liittyvissä valinnoissa? Nuorten ja nuorten aikuisten arvoja koskevalla tutkimuksella on verrattain pitkä historia, mutta viimeisten vuosien aikana arvoja on ainakin nuorisotutkimuksen piirissä tutkittu niukasti. Jäämmekin odottamaan, että nuorisobarometriaineistojen analysoimisen lisäksi nuorten arvoja koskeva tutkimus jälleen syvenee monimenetelmäisillä ja -tieteisillä lähestymistavoilla.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti (2017) Hyvinvointipalvelut ja nuoret aikuiset – Ohjausta monimutkaistuneissa siirtymissä. Teoksessa Sanna Aaltonen & Antti Kivijärvi (toim.) *Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 7–24.
- du Bois-Reymond, Manuela & Stauber, Barbara (2005) Biographical turning points in young people’s transition to work across Europe. Teoksessa Helena Helve & Gunilla Holm

- (toim.) *Contemporary Youth Research: Local Expressions and Global Connections*. Lontoo: Routledge, 63–75.
- Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Lontoo & New York: Routledge & Kegan Paul.
- Bronfenbrenner, Urie (1979) *The ecology of human development. Experiment by nature and design*. Harvard: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, Urie (toim.) (2005) *Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development*. Lontoo: Sage.
- Bynner, John (2005) Rethinking the youth phase of the life-course: The case for emerging adulthood? *Journal of Youth Studies* 8 (4), 367–384.
- Coleman, James (1988) Social capital in the creation of human capital. *The American Journal of Sociology* 94, 95–120.
- Côté, James (2014) *Youth Studies. Fundamental issues and debates*. New York: Palgrave Macmillan.
- Côté, James & Bynner, John (2008) Exclusion from Emerging Adulthood: UK and Canadian Perspectives on Structure and Agency in the Transition to Adulthood. *Journal of Youth Studies* 11 (3), 251–268.
- Côté, James & Levine, Charles (2016) *Identity Formation, Youth, and Development: A Simplified Approach*. New York & Lontoo: Psychology Press.
- Côté, James & Skinkle, Rod & Motte, Anne (2008) Do perceptions of costs and benefits of postsecondary education influence participation? *Canadian Journal of Higher Education* 38, 73–93.
- Furlong, Andy & Cartmel, Fred (2007) *Young People and Social Change: New Perspectives*. 2. painos. Maidenhead: Open University Press.
- Haapamäki, Jukka & Kalenius, Alekski & Koljonen, Teijo & Laakso, Hanna & Packalen, Petra & Tuononen, Mika (2024) *Education at a Glance 2024 taustamuistio. Suomalainen koulutus kansainvälisessä vertailussa*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus & Tilastokeskus.
- Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2024) Tilasto-osio. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–98.
- Helne, Tuula (2002) *Syrjäytymisen yhteiskunta*. Helsinki: Stakes.
- Helve, Helena (1997) Nuorten muuttuvat arvot ja maailmankuvat. Teoksessa Helena Helve (toim.) *Arvot, maailmankuvat, sukupuoli*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 140–172.
- Helve, Helena (2002) *Arvot, muutos ja nuoret*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Helve, Helena (2010) Nuorten asenteet, arvot ja maailmankuvat. Teoksessa *Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskokous 2010*. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim ja Suomen Akatemia, 80–89.
- Helve, Helena (2013) From higher education to working life: Work values of young Finns in changing labour markets. Teoksessa Helena Helve & Karen Evans (toim.) *Youth and work transitions in changing social landscapes*. Lontoo: Tufnell Press, 119–137.
- Helve, Helena (2023) Values and Solidarity of Young Finnish Millennials and Generation X. *Youth* 3, 401–413.
- Helve, Helena & Côté, James & Ssynarenko, Arseniy & Sinisalo-Juha, Eeva & Mizokami, Shinichi & Roberts, Sharon & Nakama, Reiko (2017) Identity Horizons Among Finnish Postsecondary Students: A Comparative Analysis. *Identity* 17 (3), 191–206.
- Hodkinson, Phil & Sparkes, Andrew (1997) Careerism: a sociological theory of career decision making. *British Journal of Sociology of Education* 18 (1), 29–44.
- Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko (2017) Aika näyttää. Nuoret, hyvän elämän määrittelyt ja sukupolvien katkeilevat ketjut. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura, 177–192.
- Inglehart, Ronald (1997) *Modernization and*

- Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies*. Princeton: Princeton University Press.
- Ilta-Sanomien (2023) *Tuleeko minusta tähti? Kera-valainen Julija unelmoi julkisuudesta. Miksi? Millaista tähtipölyä leijuu tv- ja somejulkisuuden yllä?* Julkaistu 10.9.2023. <https://www.is.fi/menaiset/ilmiot/art-2000009797552.html> (Viitattu 30.9.2024.)
- Karvonen, Sakari & Young, Robert & West, Patrick & Rahkonen, Ossi (2012) Value orientations among late-modern youth - a cross-cultural study. *Journal of Youth Studies* 15 (1), 33–52.
- Kiilakoski, Tomi & Laine, Riku (2022) Tilasto-osio. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Kes-tävää tekoa. Nuorisobarometri 2021*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimus-seura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–92.
- Kivijärvi, Antti & Korkiamäki, Riikka (2023) ”Kaverit auttaa aina” – Ikäoverisuhteet ja resilienssi. Teoksessa Antti Kivijärvi (toim.) *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimus-seura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 137–150.
- Lidström, Lena & Holm, Ann-Sofie & Lundström, Ulf (2014) Maximising opportunities and minimising risks. Young people’s upper secondary school choices in Swedish quasi-markets. *Young* 22 (1), 1–19.
- McCabe, Kristen & Barnett, Douglas (2000) The relation between familial factors and the future orientation of urban, African American sixth graders. *Journal of Child and Family Studies* 9, 491–508.
- Mertanen, Katariina (2020) *Not a Single One Left Behind: Governing the ‘youth problem’ in youth policies and youth policy implementations*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Myllyniemi, Sami (2005) Tilasto-osuus. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Helsinki: opetusministeriö, Nuorisotutkimus-seura & nuorisosaian neuvottelukunta, 12–65.
- Myllyniemi, Sami (2013) Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimus-seura & nuorisosaian neuvottelukunta, 13–126.
- Myllyniemi, Sami (2017) Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Katse tulevaisuudesta. Nuorisobarometri 2016*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimus-seura & valtion nuorisoneuvosto, 9–102.
- Myllyniemi, Sami & Haikkola, Lotta (2020) Tilasto-osio. Teoksessa Lotta Haikkola & Sami Myllyniemi (toim.) *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimus-seura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–108.
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi (2019) Tilasto-osio. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimus-seura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–112.
- Nurmi, Jan-Erik (1991) How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning. *Developmental Review* 11, 1–59.
- Ojanen, Karoliina (2011) Katsaus tyttötutkimuksen suomalaiseen historiaan ja keskusteluihin. Teoksessa Karoliina Ojanen, Heta Mulari & Sanna Aaltonen (toim.) *Entäs tytöt. Johdatus tyttötutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 9–44.
- Pulkkinen, Lea & Laine, Riku & Pitkänen, Tuuli (2023) Aikuisuuden siirtymät nuoruusiässä ja niiden toteuttamiseen liittyvät psyykkiset voimavarat ja hyvinvointi. Teoksessa Antti Kivijärvi (toim.) *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimus-seura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 119–136.
- Ryan, Richard & Deci, Edward (2001) On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being. *Annual Review of Psychology* 52, 141–166.
- Saarela, Pekka (1998) *Nuorisobarometri 2/1998*.

- Helsinki: nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Saari, Juhani & Inkinen Alina & Mikkonen, Janne (2016) *Korkeakoulutuksen alueellinen tasa-arvo ja segregaatio*. Helsinki: Otus.
- Salloum, Ali (2023) Suomi polarisoituu voimakkaasti. Julkaistu *Medium.com*-sivustolla 5.9.2023. <https://medium.com/@ali.salloum.fin/suomi-polarisoituu-voimakkaasti-ce5d7c053daa> (Viitattu 30.9.2024.)
- Schulenberg, John & Schoon, Ingrid (2012) The transition to adulthood across time and space: overview of Special Section. *Longitudinal and Life Course Studies* 3 (2), 164–172.
- Schuller, Tom (2007) Social capital and young people. Teoksessa Helena Helve & John Bynner (toim.) *Youth and Social Capital*. Lontoo: Tufnell Press, 187–195.
- Söderlund, Peter (2024) Äänestäjien liikkuvuus eduskuntavaaleissa. Teoksessa Elina Kestilä-Kekkonen, Lauri Rapeli & Peter Söderlund (toim.) *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Helsinki: oikeusministeriö, 163–179.
- Tolonen Tarja (2007) Social and cultural capital meets youth research: A critical approach. Teoksessa Helena Helve & John Bynner (toim.) *Youth and Social Capital*. Lontoo: Tufnell Press, 29–43.
- Tomperi, Tuukka & Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2024) Nykynuorten notkeat elämäntutkimukset. Yksilölliset tutkimukset ja institutionaaliset viitekehykset. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 125–154.
- White, Rob & Wyn, Joanna & Robards, Brady (2017) *Youth and Society*. 4. painos. Oxford: Oxford University Press.
- Woodman, Dan & Bennett, Andy (2015) Cultures, Transitions and Generations: The Case for a New Youth Studies. Teoksessa Dan Woodman & Andy Bennett (toim.) *Youth Cultures, Transitions, and Generations. Bridging the Gap in Youth Research*. New York: Palgrave Macmillan, 1–15.

NÄKÖKULMAT

AAA+ – MIKÄ ON NUORTEN LUOTTOLUOKITUS OY SUOMI AB:N TULEVAISUUTEEN?

ALEKSI KOIVISTO

AJATUKSIANI – ELÄMÄMME MUUTTUI NIIN VAUHDILLA

Olen syntynyt samana vuonna kuin ensimmäinen Nuorisobarometri on julkaistu. Varhaislapsuudesta muistan hämästä pyörítettävän lankapuhelimen kotimme eteisessä. Mummon autossa kuunneltiin kaseteilta musiikkia. TV-kanavia oli vain muutama, ja Pokémon-jaksoja nauhoitettiin VHS-kaseteille. Ala-asteelta muistan polyfoniset soittoäänät ja Nokia 3310 -puhelimeni, jossa oli ihan typerä saldoraja. Yläasteikäisenä sain kokea tallentavan digiboksin loistokkuuden, kun ohjelmia pystyi taltioimaan. Samat ohjelmat katsottiin lapsena moneen kertaan ja videoita lainattiin kirjastosta.

Yläasteelta muistan piirtoheittimet, mutta myös edistyskelliset ATK-tuntien paksut pöytä-koneet. Finninaamojen iltaiset koulukaverien Messenger-keskustelut täynnä ihastuksia ja draamoja. Oli yhtenäiskulttuurin aika, ja koko Suomi fanitti Idols-tähtiä. Olkkarin tietokonetta vuoroteltiin koko perheen kanssa. Teininä käytin aikaa IRC- eli galtsukuvien muokkaamiseen, ja me ähtäriäiset nuoretkin aloimme saamaan pukeutumiseen vaikutteita netistä. Mäkin olin fruttari. Kavereille tulivat ekat suttuisat kamerapuhelimet, joilla otimme kuvia nuorisotoimen diskossa.

Ensimmäisen älypuhelimeni sain lukiolaisena. Tuli keskustelemaan vuorovaikutteinen Facebook, jossa jaettiin kaikki teinielämän arkiset asiat. Naamakirjan eli FB:n valtasivat perässämme vanhempamme, ja nykyisin siellä boomerit ulisevat puskaradioryhmissä. Pakenimme sieltä tindereihin, snapchatteihin ja instagrameihin, jotka kasvoivat suosioonsa ollessani yliopistossa. Nyt 2020-luvulla olen maisterina työelämässä ja sosiaalisessa mediassa kehittyvät lyhytvideot, vaikuttajamarkkinointi ja tiktokit. Alan olla jo aika pihalla. Olen 30-vuotias esiboomeri.

Me vuonna 1994 syntyneet elimme viimeisinä sen kauniin rauhallisen lapsuuden, jossa ei oltu koko ajan tavoitettavissa. Naapurin muksut hakivat kotiovelta leikkimään. Meille maaseudun pojille aikuisviihdeä oli vain kaverin isoveljen *Kalle*-lehdessä repäisty tissikuva, jolle hihittelimme puiston keinuissa. Toisaalta kaksoistornit romahtivat ja koko Suomea järkyttivät kamalat koulusurmat. Sosiaalisen median ja digitalisaation megamurros on ravistellut läpi nuoruuteni. Tässä näkökulmatekstissä minä, 30-vuotias nuori homomies Ähtäristä, analysoin nuorten asenteita, hiljaisia signaaleja ja ajatuksiani Suomen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta ikäisteni nuorten näkökulmasta.

ALUEELLISUUS – KUPLIEN SUOMI

”Raamattuvyöhyke”, ”kuihtuvat käpykylät” ja ”perähikiä” ovat mediassa ja puheissa lokatermejä, joilla ilkutaan maaseudulla asuvia suomalaisia. Alueelliset erot kasvavat kuplien Suomessa. Nuorelle on erilaista ponnistaa elämään Kuhmosta kuin Kalliosta. Ei kaupungeillakaan pian hyvin mene: Suomessa suurin muuttoliike on taivaaseen. Nuoret ovat kysytyä tavaraa, ja osajapulasta kärsitään kaikkialla. Nuorillakin työttömyys keskittyy kaupunkeihin, ja samalla meillä täällä Pohjanmaalla on kuntia, joissa on alle 3 prosenttia työttömyyttä. Yhä harvempi kuitenkaan muuttaa työn perässä. Alueellisen opintolainahyvityksen kokeilun kaltaisia kannustimia on keksitty, mutta niitä on ollut vaikea saada etenemään eduskunnassa.

Viime vuosikymmenen aikana useissa kyselyissä ja arvomittareissa on näkynyt merkkejä siitä, että valmistumisen jälkeen nuoria kiinnostaisi elämänsä vakiinnuttaminen kaupungin läheiselle maaseudulle. Olisi oma takapiha ja työhuone,

mutta myös lähellä kaupungin menomestaa. Näin maaseudun poikana näen, että lapsuus maalla antaa hyvän pohjan elämään. Etelä-Pohjanmaalla vierailin viime kesänä kyläkahvilassa, jota piti yksin 11-vuotias poika itsenäisenä 4H-yrittäjänä. Hän käytti sujuvasti korttipäätelukijaa, paistoi vohvelit ja tarjoili ne reippaasti. Poika kertoi, että äiti asuu aika lähellä ja että hän on iloinen kerätessään työkokemusta ja omaa varallisuutta moppoonsa. On vaikea kuvitella 11-vuotiaan nuoren Stadissa steissillä paistavan vohveleita yksinään. Moni kaupunkilainen serkkumme saakin tärkeää työkokemusta vasta täysi-ikäisenä.

Maaseudun arvoja Suomelle ovat lämmin naapuriapu, luontoyhteys, kohtuullisuus kulutuksessa, yhteisöllinen asioiden hoito ja ylisukupolvinen tekeminen yhdessä. Ne tuovat hyvän mielen ja ovat katoavaa kansanperinnettä. Suomalainen perusonnellisuus on tullut monelle vuosikymmeniä omaehtoisesta arkisesta eristäytymisestä. Ennustan, että mitä enemmän sosiaalisen median käyttö paisuu, hektinen Helsinki-arki uuvuttaa, Stadin asuntojen neliöhinnat nousevat ja ADHD-diagnoosit kasvavat, sitä nopeammin nousee myös maaseudulla maadoittumisen tarve. Unelma kirjasta, järvestä, saunasta ja rennon letkeästä Muumipapan elämästä. Elämisen edellytyksiä tosiaan on muuallakin kuin suurissa kaupungeissa, mutta uskovatko tähän tulevaisuuden nuoret? Tätä Nuorisobarometri voisi tarkastella tulevina vuosina.

ARVOLATAUS NUORILLE

Globalisaatio on tehnyt maailmasta yhä pienemmän ja nopeamman. Ristiriitojen arvopuristuksessa nuoret käyttävät halpalentoyhtiöitä, mutta kokevat myös ilmastoahdistusta. Euroopassa matkustaminen on ihan noloa, Balille asti on päästävä. Moni kymmeniä ulkomaanmatkoja yhden vuoden aikana tekevä julkisuuden henkilö ja somevaikuttaja voi olla nuorille esikuva, mutta samalla huoli ilmastosta ja maapallon kantokyvystä sekä pelokas suhtautuminen tulevaisuuteen vaikuttavat nuorten ajankäyttöön, ruokavalioon, perheellistymiseen ja arvoihin.

Vuoden 2024 Nuorisobarometrin tuloksissa nuorten luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin on pysynyt onneksi vakaana. Eniten on kasvanut luottamus Puolustusvoimia ja Natoa kohtaan. Moni ikäiseni nuori varmasti ajattelee, että vahva itäraja on nyt parasta ihmisoikeuspolitiikkaa. Tällä vuosituhannella syntyneet nuoret ovat kasvaneet identiteettipolitiikan ja somessa kinastelevien poliitikkojen anti-konsensusaikana. Poliitikot ovat pilkan ja meemikuvien kohteita, ja huomiota he saavat kärjistämällä, uhriutumalla ja mollaamalla. Konsensushaluinen vaikuttaja kiihtuu varjoissa. Väitän, että nuoret eriarvoistuvat vauhdilla. Meillä on kaltaisiani huippuaktiivisia nuorisopoliitikkoja ja toisaalta yhä vakavammin syrjäytyneitä ikätovereita nuudeliluolissaan. Empaattinen ote, kyky mennä toisen asemaan ja kuplien puhkaisu tulevat tarpeeseen.

Ääripäiden äänet ovat saaneet aina historiassa nuorista vahvoja vaikuttajia. Nuorison kulutusikäyttäminen, aktivismi ja Elokapiinan kaltaiset liikkeet muuttavat maailmaa ja kiihottävät vallassa olevaa sukupolvea kestävämpään politiikkaan. Olemme pullamössösukupolven jälkeläisiä eli LSD-nuoria (lyhenne ruokavaliosta ”limsa-sipsidippi”). Me LSD-nuoret olemme olevinaan vastuullisempia kuluttajia, mutta toisaalta olemme kauempana arkitodellisuudesta. Harva kaverini osaa kertoa, mistä se sähkö tulee, mitä on kaukolämpö tai kuinka sitä ruokaa tuotetaan. Hyvin harva on mummojemme tapaan lehmää lypsänyt, ja pian harva meistä on maitoa lapsuuden jälkeen edes juonut.

ASENTEET TYÖELÄMÄÄN MURROKSESSA

Monen ikätoverini usko työelämään ja eläkejärjestelmään on koetuksella. Akateeminen työttömyys kasvaa, eikä korkeakoulututkinto enää takaa varmaa työpaikkaa. Taantuvassa Suomessa yhä useampi nuori ajautuu työelämän ulkopuolelle. Sukupolvipolitiikka on epäreilua, ja voimme vain kadehtia vanhempiemme eläke-etuja. Ay-liitot ja Suomen työmarkkinajärjestelmä ovat puskeneet ripeästi kohonnutta palkka- ja eläketasoa nykyisille

40–70-vuotiaille vakituisille työntekijöille. YT-paineiden äärellä yrityksistä ja virastoista laitetaan nuoret määräaikaiset ulos. Moni kolmekymppinen nuori kitkuttaa harjoittelupaikoissa tai ketjutettujen määräaikaisuuksien välissä. Tällöin niin perheellistyminen kuin omistusasuminen jäävät vaikeiksi unelmiksi toteuttaa. Vuoden 2024 Nuorisobarometrin mukaan erittäin optimistisesti tulevaisuuteensa uskoo yhä harvempi nuori. Epävakauden aikana ja 2020-luvun kriisivuosissa elävät nuoret näkevät tulevaisuutensa yhä epävarmempana.

Tietoa hyvinvoinnista, koulutusmahdollisuuksista ja vaurastumisesta on saatavilla enemmän ja helpommin kuin koskaan. Tietoa on, mutta kyvykkyyksiä tarttua toimeen meillä on vähemmän. Statusstressi on omassa kaveripiirissäni viljelty uudissana, joka tarkoittaa ahdistusta siitä, onko itse tarpeeksi. Nykymaailma huutaa meille, että ottamalla itseämme niskasta kiinni mikä vain on meille mahdollista. Somekanavissa kulissit laitetaan näyttämään kiillotetulta, ja samalla moni ajautuu helposti sängyn pohjalle selailemaan puhelinta ja murehtimaan, miksi just mun täytyy olla näin laiskan vetelä, tyhmä ja köyhä. Hyvä nuori ihminen, älä vertaa itseäsi somekanavien rahishärkiin, kauniisiin megajulkikkisiin tai nuoriin sometähtiin. Vertaa itseäsi vanhaan sinuun 10 vuotta sitten. Hyväksy se, että jokaisen matka meistä on erilainen ja erilaisista lähtökohdista.

Mielenterveyskriisi on noussut ja ravistelee nuorison kykyä sopeutua opiskelu- ja työelämään, asepalvelukseen ja asiakaspalveluammatteihin tai

ihan vain kykyä osallistua perhe- ja sukujuhliin. Masennus- ja ahdistuneisuushäiriöt ovat uusi kansantautimme. Ne kasvavat nuorilla valtavasti, ja päihde- ja mielenterveyshäiriöiden lisäksi yhä useampi on huolissaan omasta keskittymis- ja työkyvystään sekä palautumisesta.

Aika monen pomot tuntuvat olevan “ihan paskoja”. Työelämään sopeutuminen tuo haasteita meistä nuorista monelle. Osa tekee arvojaan vastaavaa työtä, ja toinen tekee työtä ihan rahan takia ja elää lomasta lomaan. Toistan kaverini analyysin korkeakoulutettujen traumasta: kun edelleen suomalainen koulujärjestelmä suosii hiljaisen tunnollisia tyttöjä, vaatiikin työelämä karismaa, asennetta neuvotella ja joskus reippautta edetä kynnärpäitäkin käyttäen. Tämä ei kaikille sovi.

Hiljaisena signaalina olen havainnoinut ikäkaverieni kokemuksista, että työelämän johtamisesta on tulossa yhä vaikeampaa. Etätyön johtaminen, sukupolvien välinen näkemyskuilu hyvästä johtamisesta ja kyky sitoutua sääntöihin tuottavat vaikeuksia monella työpaikalla. Moni nuori kokee isoa arvostiriitaa itseään iäkkäämpien työkaverien kanssa. Ikäluokkani vaatii vapautta, joustoa, pehmeää kohtelua ja kauniita kehuja. Meidän 90-luvulla syntyneiden vahvuus ei ehkä ole sietää auktoriteettia. Ikäluokkamme on kuitenkin kasvanut aikuisiksi läpi mielenkiintoisen kolmen vuosikymmenen, jonka aikana yhteiskuntamme on kehittynyt ja sen tahti on koventunut. Kentien vahvuutemme onkin nimenomaan kriisinkestävyys – ja suomalainen sisukin aina tarvittaessa.

KOHTAAMISEN MESTARIT – NUORISOTYÖ NUORTEN TUKENA ELÄMÄN POLULLA

ANU MÄKINEN & LAURA OKSANEN

MUUTTUVA NUORISOTYÖ

Nuorisotyön muuttuminen viimeisten 10–15 vuoden aikana on tosiasia. Nuorisotilojen turvallisuudesta maailmasta on lähdetty jalkautumaan entistä enemmän kaduille, kauppaeskuksiin, kouluihin ja oppilaitoksiin sekä digitaaliseen maailmaan. Tuoreessa aluehallintovirastojen kuntien teettämässä peruspalveluiden arvioinnissa (Blom ym. 2024) todetaan, että nuorisotyötä tehdään entistä useammin myös muuna aikana kuin nuorten vapaa-ajalla, jonne se on perinteisesti kohdistunut.

Nuorisotyöntekijöiltä vaaditaan monipuolisesti itsensä haastamista erilaisissa ympäristöissä, jopa oman mukavuusalueen ulkopuolelle menemistä. Myös nuorten omat vaatimukset ohjausta kohtaan ovat nousseet. Nuorisotyön kohderyhmää mietitään jatkuvasti: nuoret aikuiset ovat vakiintuneet tärkeäksi kohdennetun nuorisotyön asiakasryhmäksi. Tämä on näkynyt esimerkiksi valtionavustusten painotuksissa, kun etsivää nuorisotyötä ja nuorten työpajatoimintaa on vuonna 2024 tuettu 27,3 miljoonalla eurolla. Myös alakouluikäisten nuorten toiminnan kasvattamiselle on monin paikoin painetta.

Uusimmassa, vuoden 2024 Nuorisobarometrissa kysyttiin nuorilta, miten tärkeäksi he kokevat erilaiset nuorisotyön palvelut omassa kotikunnassaan. Lähtökohtaisesti kaikkia palveluita arvostettiin, vaikka erojakin toki oli. 87 prosenttia vastanneista nuorista koki kunnan nuorisotyöntekijän olemassaolon erittäin tai melko tärkeäksi.

NUORISOTYÖ – SIELLÄ, MISSÄ NUORET OVAT

Suomessa toimii noin 800 nuorisotilaa. Näiden ohelle perustetut digitaaliset nuorisotilat ja muut digitaaliset kohtaamispaikat yleistyivät erityisesti

koronapandemian aikaan. Nuorisobarometrin mukaan 29 prosenttia nuorista kokee digitaaliset palvelut erittäin tärkeiksi. Tämä luku on hiukan pienempi kuin esimerkiksi ”nuorisotalot ja -tilat” -kohdassa, jossa vastaava osuus oli 41 prosenttia. Kokemusten mukaan digitaaliset nuorisotilat palvelevat erityisesti sellaisia nuoria, jotka eivät syystä tai toisesta pääse paikan päälle fyysiselle nuorisotilalle. NuoDo-tilastointijärjestelmän kautta kerätyistä tiedoista käy ilmi, että tämä työmuoto on varsin pieni, vain prosentin verran kaikista kohtaamisista. Jos kuitenkin tutkaillaan lukumäärää, on näitä käyntikertoja vuonna 2024 ollut aikavälillä 1.1.–31.10. jopa melkein 9000. (Suomen nuorisotyön tilastot 2024.) Digitaaliset nuorisotilat voivat lisätä nuorisotyön saavutettavuutta erityisesti haja-asutusalueilla, mutta tärkeää on pohtia, voivatko ne kuitenkaan olla ainoa tarjottava palvelu.

Nuoret ovat usein julkisen liikenteen varassa, mikä tuo omat haasteensa nuorisotilalle pääsemiseen. Liikkuva nuorisotyö on valittu monesti yhdeksi ratkaisuksi tarjota nuorisotyön palveluita laajemmalla alueella. Erilaiset paketti- ja matkailuautot kiertävät nuorisotyöntekijöineen niin pienemmissä kuin isommissakin kunnissa ympäri Suomen. Peruspalvelujen arvioinnin mukaan liikkuvaa nuorisotyötä tehdään usein yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten koulujen, seurakuntien ja vapaaehtoisten kanssa (Blom ym. 2024). Liikkuva nuorisotyö vaatii toteuttajalta merkittäviä resursseja, kuten ajoneuvoja, polttoainetta ja henkilöstöä. Kunnat voivat tehdä liikkuvaa nuorisotyötä projektituotoisesti esimerkiksi yhteistyössä Aseman Lapset ry:n kanssa.

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö on yksi tuoreimmista avustetuista nuorisotyön työmuodoista, vaikkakin nuorisotyöntekijät ovat olleet tuttu näky kouluissa ja oppilaitoksissa jo aiemmin.

Tämä on kasvanut tärkeäksi kunnallisen nuorisotyön työmuodoksi muiden palvelujen rinnalle sen jälkeen, kun sen aloittamista ja kehittämistä on alettu tukemaan valtionavustuksin. Aviavustukset.fi-sivuston mukaan valtionavustuksia on jaettu tähän työmuotoon yhteensä reilut 19 miljoonaa euroa (Aluehallintovirasto 2024). Peruspalveluiden arvioinnissa nousi esille, että peruskouluissa nuorisotyötä tehdään noin 94 prosentissa kunnista. Toisen asteen oppilaitoksissa nuorisotyötä tehdään 77 prosentissa kunnista. (Blom ym. 2024.) Vuoden 2024 Nuorisobarometriin vastanneista nuorista reilut 80 prosenttia piti koulunuorisotyöntekijää erittäin tai melko tärkeänä. Nuorten vastauksista huokuu se, että hekin ovat ottaneet työmuodon lämmöllä vastaan ja kokevat sen olevan tärkeä osa omaa arkeaan.

RAHAN PUUTE

Peruspalveluiden arvioinnista käy ilmi, että kunnissa nuorisotyöhön käytetty budjetti vaihtelee välillä 50–500 €/nuori. Keskimääräinen kunnan budjetti nuorisotyöhön on 125 €/nuori. (Blom ym. 2024.) Rahamäärään vaikuttavat esimerkiksi kunnan yleiset taloudelliset resurssit, kunnan koko ja väestörakenne sekä paikalliset tarpeet ja strategiset tavoitteet. Kuntien haastava taloustilanne vaikuttaa vahvasti tällä hetkellä nuorisotyön resursseihin ja kehittämiseen. Esimerkiksi tärkeäksi koetun koulunuorisotyön vakinaistamisessa se on suurin haaste. Vaikeissa taloustilanteissa kunta helposti priorisoi lakisääteiset tehtävät muiden edelle.

Pienet resurssit eivät toki automaattisesti tarkoita sitä, että nuorisotyö on pienimuotoista. Nuorisotyöntekijöiden luovuudella on vain taivas rajana toiminnassa. Yhteistyö alueen muiden nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa on myös tässä avainasemassa. Lisäksi yhteistyö lähikuntien kanssa voi laajentaa nuorten palvelutarjontaa. Yhteistyötä tukee myös nuorisotyön alueellinen koordinaatio. Suomessa toimii tällä hetkellä yhteensä 47 aluekoordinaattoria kunnallisen nuorisotyön, etsivän nuorisotyön sekä nuorten työpajojen tukena. Yhtenä tärkeänä koordinaattorien tehtävänä on koota alueellisia

yhteistyöverkostoja sekä järjestää tapaamisia ja yhteisiä tilaisuuksia alueen toimijoille vertais-tuen saamiseksi. Tästä hyötyy erityisesti pienten kuntien nuorisotyö, sillä useimmiten näissä kunnissa on vain yksi työntekijä, joka vastaa kaikista nuorisotyöhön liittyvistä asioista.

MUOVAUTUVA NUORISOTYÖ

Nuorisotyö on aina ollut luonteeltaan reagoivaa ja joustavaa. Tulevaisuudessa nuorisotyön keskeisiä tehtäviä voikin olla nuorten kesätyöllistämisen vahva tukeminen esimerkiksi työnhakutaitojen vahvistamisen kautta. Toisaalta myös nuorten tunne- ja kohtaamistaidot ovat olleet tapetilla; ottaako nuorisotyö jatkossa vahvempaa roolia tukeakseen kouluja ja nuorten vanhempia näiden taitojen vahvistamisessa omalta osaltaan? Varmasti toiminnassa näkyvät jatkossakin digitalisaation tuomat muutokset nuorten elämään sekä nuorille tärkeät ilmastonmuutoksen teemat.

Nuorisotyöntekijä on nuorten kohtaamisen ammattilainen. Kohtaamisen ydintä on nuorten kuunteleminen sen syvimässä merkityksessä, sanaton viestintä samalla huomioiden. Kuunteleva nuorisotyöntekijä on keskiössä kerättäessä tietoa nuorten elämästä ja pinnalla olevista ilmiöistä sekä yhteiskunnallisista muutoksista. Näiden pohjalta muotoutuva nuorisotyö vastaa paremmin nuorten tarpeisiin. Nuorisotyöntekijät kouluttavat usein itseään erilaisilla menetelmillä sekä muilla tiedoilla ja taidoilla pysyäkseen aallonharjalla, mutta työn ydin – kohtaaminen – pysyy.

Vaikka nuorisotyöntekijät toimivatkin nuorten puolustajina ja nousevat jopa barrikadeille heidän puolestaan, he eivät välttämättä tunnista omaa rooliaan nuorisopoliittisina vaikuttajina. Tämä käy ilmi esimerkiksi siinä, ettei osata hyödyntää omaa edustusta erilaisissa verkostoissa nuorten tilanteiden ja tarinoiden esille tuojina. Aluehallintovirastot ovat koonneet Nuorisotilastot.fi-sivustolle tilastotietoja nuorisotyön eri työmuodoista, kuten kunnallisesta nuorisotyöstä, etsivästä nuorisotyöstä sekä nuorten työpajatoiminnasta. Niitä saa, ja pitää, hyödyntää vapaasti oman työn näkyväksi tekemiseksi.

KATSE YHTEISÖLLISYYTEEN

Arvomaailmojen polarisoituminen miesten ja naisten sekä myös eri koulutustasojen välillä on näkynyt enenevässä määrin ajankohtaisissa keskusteluissa. Nuorten näkemyksiä aiheesta kysyttiin vuoden 2023 Nuorisobarometrissa (Kiilakoski 2024), mutta myös vuoden 2024 barometrin kyselyvastauksissa on havaittavissa arvomaailmojen eroja. Vastauksista on tulkittavissa, että niissä asioissa, jotka miehet kokevat tärkeiksi saavuttaa ennen 35 ikävuotta, korostuu materialismin tavoittelu, kuten oman auton ja asunnon omistaminen, sekä keskivertoa korkeamman palkan saaminen. Naiset sen sijaan kokevat erittäin tärkeäksi sen, että heillä on mahdollisuus tehdä ympäristöä säästäviä kulutusvalintoja. Lisäksi naiset kokevat läheiset ystävät tärkeämmiksi kuin miehet.

Viime aikojen vaaleissa uusi äänestäjäryhmä, ”vihaiset nuoret miehet”, on kiinnittänyt huomiota mediassa. Helsingin yliopiston lehtori Rasmus Mannerström on tutkinut nuorten poliittisten ajatusmaailmojen muutosta. Hän toteaa Ylen haastattelussa (Yle Uutiset 2024), että valkoisen miehen, varsinkin kouluttamattoman, asema on ensimmäistä kertaa historiassa uhattuna. Naisten koulutus- ja tätä myötä myös työllistymistaso on jo osittain mennyt miesten ohitse. Myös vähemmistöjen aseman parantuminen on jatkuvasti esillä, mikä saattaa herättää tässä ryhmässä huolta siitä, kuka pitää huolen valkoisten heteromiesten oikeuksista. Asenteiden tiukentuminen näkyy tällä ryhmällä esimerkiksi oikeistokonservatiivisena äänestyskäyttäytymisenä sekä vaikeutena löytää kumppania nuorten naisten kääntyessä yhä useammin vasemmistoliberaaliin ajatusmaailmaan (esim. Kiilakoski 2024). Ilmiö on näkyvillä niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissa, ja tämä railo tuntuu vain kasvavan yhteiskunnallisten muutosten myllerryksessä.

Olisipa joku taho, joka voisi ennakoivasti auttaa näitä henkilöitä esimerkiksi lisäämällä yhteisöön kuulumisen ja osallisuuden tunnetta jo matkalla aikuiseksi. Mutta hei, onhan meillä: nuorisotyö.

LOPUKSI

Nuorisotyö on merkittävässä roolissa nuorten äänen esiin tuomisessa. Usealla nuorella ei ole keinoja tulla kuulluksi ilman nuorisotyön mahdollistamaa apua. Kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen tunne on tärkeä osa yhteisöön kuulumisen kokemusta. Olkaamme siis ylpeitä tekemästämme työstä nuorisotyön kaikilla sektoreilla! Nuoret kokevat sen todella tärkeäksi – ja se on oleellista.

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto (2024) Aviavustukset.fi. Avustusvisualisointi. <https://aviavustukset.fi/visualisointi/> (Viitattu 18.1.2025.)
- Blom, Kaija & Rinne, Elli-Noora & Bamming, Ruth & Hanni, Marja & Kohonen, Kirsi & Paananen, Aliisa & Tuuttu, Jaana (2024) *Kunnallisen nuorisotyön saatavuus. Peruspalveluiden arviointi 2023*. Aluehallintovirastojen julkaisuja 244/2024. Hämeenlinna: aluehallintovirasto.
- Kiilakoski, Tomi (toim.) (2024) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, valtion nuorisoneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Suomen nuorisotyön tilastot (2024) NuoDo – kunnallisen nuorisotyön dokumentointijärjestelmä. <https://nuorisotilastot.fi/1934/uncategorized/nuodo/> (Viitattu 18.1.2025.)
- Yle Uutiset (2024) *Railo repesi nuorten naisten ja miesten arvomaailmojen välille – tutkija näkee taustalla huolestuttavan kehityksen*. Julkaistu 7.2.2024. <https://yle.fi/a/74-20073201> (Viitattu 13.1.2025.)

30 VUODEN AIKAMATKA MATALAN KYNNYKSEN NUORISOTYÖSSÄ – NUORISOBAROMETRIN TULKINTAA KADUILTA

MINNA LAHTELA & VILLE KOIKKALAINEN

Elokuussa 1994 keitettiin termospulloihin ensimmäiset Walkers-kahvit Helsingin Linnunlaulussa ja kuljettiin kohtaamaan ensimmäisiä nuoria kahvikupin äärellä päärautatieaseman asematunnelissa. Samana vuonna julkaistiin ensimmäinen Nuorisobarometri (Saarela 1994). Taakse jääneet kolme vuosikymmentä ovat olleet molempien osalta täynnä kehitystä ja muutosta, mutta nuorten elämäntilanteet ja huolenaiheet eivät ole täysin muuttuneet.

Yhtäläisyyksiä 90-luvun laman ja nykhetken välillä

Aikamatkalle lähtiessämme ja tarkastellessamme päällisin puolin Nuorisobarometrin tuloksia 30 vuoden takaa ajauduimme keskusteluun siitä, että nuorten kokemus omasta elämästään ja taloudellisesta tilanteestaan ei ole juuri muuttunut. 90-luvun laman kourissa kamppailevassa Suomessa oli paljon yhtäläisyyksiä nykhetkeen – valittava trendi näkyi jo edeltävässä vuoden 2023 Nuorisobarometrissa, jonka mukaan nuorten tyytyväisyys elämäänsä on ollut laskussa vuodesta 1997 lähtien (Kiilakoski 2024). Esimerkiksi vuoden 2024 barometrin tulokset tyytyväisyydestä omaan elämään ja taloudelliseen tilanteeseen ovat lähes identtisiä vuoden 1997 tulosten kanssa. Näin matalan kynnyksen ja kadulla toimijan näkökulmasta tilastot tuntuvat usein kadottavan meille arjessa näyttäytyvän nuorison.

90-luvun lama-ajalta tutut teemat kaikuvat myös vuoden 2024 uutisotsikoissa ja huolipuheissa: nuorisotyöhön kohdistuvat leikkaukset, nuorten lisääntynyt pahoinvointi, päihteiden käyttö, kasvaneet nuorten huumekuolemat, katu- ja kouluväkivalta, jengiytyminen, itsemurhat, mielenterveysongelmat, rasismi sekä nuorisotyöttömyys. Lama vaikutti taloudellisesti ja

sosiaalisesti erityisesti köyhempiin perheisiin, mikä näkyi nuorten elämässä erilaisina ongelmoina ja syrjäytymisriskin lisääntymisenä. Tämä aika jätti osalle pysyviä jälkiä, jotka näkyvät vielä tänäkin päivänä. Nämä nuoret ovat nyt aikuisia ja monet heistä nykynuorten vanhempia. Jotain kai tästäkin kehityskulusta voisi oppia.

NUORISOTYÖN MUUTOKSET KADULLA – 1990-LUVULTA 2000-LUVUN KOKOONTUMISKULTTUURIN MURROKSEEN

Katu – 90-luvun sosiaalinen media

1990-luvulla internet teki vasta tuloaan, ja tuolin digitaalisen kanssakäymisen sijaan oli käytettävä lankapuhelinta tai lähdeittävä ulos näkemään kavereita. Kadut olivatkin sen ajan sosiaalinen media, missä toimimalla nuoret vahvistivat omaa olemassaoloaan.

Etenkin viikonloppuilla kuntien ja kaupunkien keskustoissa ja taajamissa oli levotonta. Pienemmistä naapurikunnista saavuttiin usein lähikaupunkeihin kokoontumaan suurena nuorisomassana. Tämä pakotti nuorisotyön seuraamaan perässä ja muuttamaan toimintatapojaan. Norjasta tulleen kaduilla tehtävän etsivän nuorisotyön mallia juurrutettiin Tampereen, Lappeenrannan ja Helsingin kautta koko Suomeen. Erityisnuorisotyö yleistyi kunnissa, ja sen tehtävänä oli ehkäistä nuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta sekä vaikuttaa syrjäyttäviin rakenteisiin. Nuorille järjestettiin ajan hengessä esimerkiksi teknobileitä, joiden kyljessä ylläpidettiin selviämisasemia. Niissä huolehdittiin kymmenistä lattialla makaavista päihtyneistä nuorista.

Walkers-toiminta alkoi jalkautua kaduille, koska havaittiin, että kaikki nuoret eivät hakeutuneet perinteisiin nuorisopalveluihin etenkin

viikonloppuisin. Walkers-kahviloita avattiin eri puolille Suomea, ja niiden tarkoituksena oli luoda nuorille matalan kynnyksen paikka, jossa aikuiset pystyivät kohtaamaan heidät turvallisesti. Toiminta ei ollut pelkästään kahvitarjoilua, vaan se tarjosi mahdollisuuden puuttua nuorten riskikäyttäytymiseen varhaisemmin, ennen tilanteiden eskaloitumista. Tämän ajatuksen pohjalta kahviloihin kutsuttiin kaikki nuoret kadulta kylään perjantai-illan viettoon koulutetuista vapaaehtoisista muodostuvan aikuisryhmän seuraan. Kahvilassa saatiin luonteva oikeus puuttua nuorten tekemisiin, ja samalla luotiin luottamusta aikuisten ja nuorten välille.

Vuosien aikana Walkers-toiminta on onnistunut tarjoamaan nuorille valtakunnallisesti mahdollisuuden saada apua ja tukea anonyymisti heidän omista vapaa-ajan ympäristöissään. Toiminta on ollut erityisen tärkeää niille nuorille, jotka eivät koe olevansa tervetulleita tai pysty osallistumaan heille suunnattuihin palveluihin. Tavoittava matalan kynnyksen työ on auttanut nuorisotyöntekijöitä ja muita ammattilaisia saamaan ja välittämään arvokasta tietoa oman alueensa nuorista ja ilmiöistä myös muille toimijoille. Tämä on mahdollistanut palveluiden kehittämisen, ja nuorten parissa työskentelevät ovat voineet vastata paremmin nuorten moninaisiin tarpeisiin sekä edistää oman alueensa nuorten yhdenvertaisuutta.

Nollatoleranssi, kännykät ja tyhjenevät kadut

2000-luvun taitteen jälkeen useat toimijat hävisivät rinnaltamme kaduilta. Samalla osa kuntien ylläpitämistä Walkerseista lopetti toimintansa, mikä osiltaan johtui Suomeen rantautuneesta päihteisiin liittyneestä nollatoleranssiperiaatteesta (Walkers-toimintaperiaatteiden mukaan päihtyneitä nuoria ei suljeta toiminnan ulkopuolelle). Organisaatiot halusivat yhdenmukaistaa palvelujen ja työntekijöiden toimintatapoja nollatoleranssiperiaatteen pohjalta, ja tämän vuoksi osalla työntekijöistä ei ollut enää mahdollisuutta kohdata päihtyneitä nuoria. Samaan aikaan nuorten kokoontumisessa tapahtui kentällä silmiinpistävä muutos: nuorten

viikonloppuiset massakokoukset loppuivat, eivätkä kadulla toimivat ammattilaiset kokeneet tavoittavansa aiempaan verrattuna riittävästi nuoria. Nuorten katoamisilmille oli useita selittäviä tekijöitä. Näistä ensimmäinen oli jo mainittu nollatoleranssin yleistymisen julkisella sektorilla. Lisäksi poliisit aktivoituivat Pullo pois -kampanjallaan ja nuorisotyö puhallutus-diskoillaan. Tämä sulki osan nuorista monin paikoin piiloon ja tavoittamattomiin. Walkers-toiminnan näkökulmasta riskit näiden nuorten kohdalla kasvoivat, eikä heitä kyetty tunnistamaan riittävän varhaisella työotteella.

Myös 2000-luvun alun muutokset lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuudessa vaikuttivat nuorisotyöhön. Nuorisotyöntekijöitä valvoitettiin tekemään ilmoitukset omalla nimellään ja aiempaa matalammalla kynnyksellä. Ilmoitusvelvollisuudesta syntyi kirjavaa tulkintaa nuorisotyön kentällä. Kadulla toimijan näkökulmasta tämä, yhdessä nollatoleranssilinjauksen kanssa, ennestään vahvasti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tahatonta ulos sulkemista useista heille tarjolla olleista palveluista. Muutos aiheutti ja aiheuttaa edelleen erityisesti syrjäytymisriskissä olevien nuorten viranomaisvälttelystä sekä jopa pakoilua nuorille suunnatuista palveluista.

Millenium-aallossa Suomen lamasta toipumisen myötä teknologia kehittyi ja myös nuorilla oli varaa omiin kännyköihin. Tämä mullisti nuorten kokoontumiskulttuurin aivan uusiksi – puhumattakaan internetin ja sosiaalisen median yleistymisen vaikutuksista. 2000-luvun ensimmäinen vuosikymmen vei nuorisotyön seinien sisään, ja vuoden 2010 jälkeen on siirrytty yhä voimallisemmin digitaalisiin ympäristöihin. Samaan aikaan tutkimustulokset osoittivat positiivista muutosta nuorten päihteidenkäytön vähentymisestä. Kadulla todistimme kuitenkin toisenlaista näkyä: nollatoleranssi ei ollut purrut kaikkii nuoriin, ja toisinaan tuntui kuin nuorisotyön kenttä olisi muiden ammattilaisten joukossa ummistanut tältä silmänsä.

Alle 18-vuotiaisiin nuoriin kohdistuvaa erityisnuorisotyötä on vähennetty koko 2000-luvun ajan rajusti. Resursseja suunnattiin etsivään

nuorisotyöhön, jonka tavoitteena oli tavoittaa tuen tarpeessa olevia 16–29-vuotiaita nuoria ja auttaa heitä pääsemään tukipalveluiden piiriin sekä koulutukseen ja työhön. Käytännössä työ painottui enemmän yli 18-vuotiaiden kanssa toteutettavaan asiakastyöhön. Kadulla oli pitkään liian vähän toimijoita ennen kuin alettiin ymmärtää, että osa nuorista pyöri edelleen heille suunnattujen palveluiden ulkopuolella. Walkers-toiminnassa tehdyissä nuorisokyselyissämme julkiset ja puolijulkiset tilat olivat edelleen säilyneet nuorten suosituimpana vapaa-ajanviettopaikkana. Onneksi viimeisten 10 vuoden aikana on saatu etenkin isoimmista kaupungeista myös muita nuorisoalan toimijoita takaisin kaduille nuorten luokse.

TULEVAISUUDEN SUUNTA – NUORISOTYÖN MAHDOLLISUUDET

Nuorisobarometri 2024 vahvistaa näkökulmaamme siitä, että nuorisotyön tehtävää ei tulevaisuudessa tule rajata ainoastaan ”pitämään hyvinvoivat nuoret hyvinvoivina” – sen tulee yhä aktiivisemmin edistää kaikkien nuorten elämänlaatua, osallisuuden kokemusta sekä luoda turvaa ja mahdollisuuksia tulevaisuuteen.

Näemme, että nuorisotyöllä on mahdollisuus ottaa laajempaa roolia yhteisöllisyyden vahvistamisessa. Tästä hyvänä esimerkkinä on Walkers-toiminnassa nuorille tarjottu aikuisyhteisö. Yhteisöllisyyden rakentajana nuorten välillä nuorisotyö on taitava. Tomi Kiilakoski ja Viljami Kinnunen (2017, 116) kuvaavat asiaa seuraavasti: ”Kaikille kunnille on yhteistä sen korostaminen, että yhteisöllisessä nuorisotyössä tuetaan nuoren suhdetta toisiin nuoriin.” Samaisessa artikkelissa (mt.) tuodaan esiin nuorisotyöntekijöiden pohdintaa työn ulottamisesta perheisiin, mutta myös se, että resurssien riittävyys on koettu tässä aiemmin esteenä. Nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi saattaisi olla viimeistään nyt ajankohtaista huomioida nuorten lähiyhteisöt ja erityisesti perheet sekä ymmärtää heidät voimavarana eikä ylimääräisenä työnä tai taakkana.

Puhumme paljon nuorisotyön kohtaamisosaamisesta, mutta osaammeko kohtaamisen ohella

vahvistaa nuorten dialogisia taitoja? Nuorisobarometrin 2024 vastauksissakin vilahteleva asenteellinen ja poliittinen polarisoituminen vaatii meitä lisäämään kansalaisten välistä ymmärrystä, ja tässä dialogiset kansalaistaidot tulevat olemaan nähdäksemme avainasemassa. Toiminnassamme havaitaan parasta aikaa puutteita nuorten sosiaalisissa taidoissa, ryhmissä toimimisessa sekä itseilmaisussa.

Nuorisotyön tulevaisuudessa on keskeistä eri toimijoiden välinen yhteistyö. On tärkeää, että nuorisotyön kenttä ei jää eriytyneeksi saarekkeeksi. Kaikkien hallinnonalojen ja toimijasektoreiden olisi entistä vahvemmin hyödynnettävä ja vaalittava nuorisotyön tutkimusta ja asiantuntijuutta tulevaisuuteen tähtäävissä päätöksissään.

Yhteistyötä tulisi kokemuksemme mukaan lisätä myös nuorisotyön sisällä ja inklusiivisuutta vahvistaa. Yhteistyötä tarvitaan sekä resurssien niukkenemisen että monialaisen tiedon ja

WALKERS-TOIMINTA

- Aseman Lapset ry:n omistama tavaramerkki ja nuorisotyönmuoto.
- Walkers-toimintaa voivat toteuttaa järjestön kanssa tehdyllä yhteistoimintasopimuksella kunnat, seurakunnat ja yhdistykset.
- Järjestö toteuttaa itse Walkers-toimintaa Helsingin Walkers-kahvilassa, pääkaupunkiseudun Walkers-bussilla sekä neljällä Walkers-autolla 3–6 kk:n yhteistyöjaksoilla Suomessa.
- Toimintaa toteutettu 30 vuoden aikana 134 paikkakunnalla.

Vuonna 2024

- Walkers-toimintaa toteutettiin 27 paikkakunnalla kohdaten noin 15 000 yksittäistä nuorta, heitä kohdattiin 74 000 kertaa.
- Kohdatuista nuorista noin 50 % oli nuoria, jotka olivat jääneet tai jättäytyneet muiden nuorille suunnattujen vapaa-ajantoimintojen ulkopuolelle.
- Valtaosa Walkers-toiminnasta toteutetaan liikkuvalla sekä jalkautuvalla nuorisotyöllä (Walkers-autot).
- Koulutettuja nuorisoalan ammattilaisia 95
- Koulutettuja vapaaehtoistyöntekijöitä 375

osaamisen hyödyntämisen takia. Esimerkiksi jalkautuvan nuorisotyöntekijän ja digitaalisen nuorisotyöntekijän yhteistyöstä voisi löytyä uusia ratkaisuja nuorten tukemiseen molemmissa ympäristöissä. Nuorisotyön joustavuuden kehittämiseksi tarvitaan myös poliittista ohjausta. On tärkeää, että eri hallinnonaloilla tehdään saumatonta yhteistyötä nuorisopolitiikan ja nuorisotyön osalta. Monilla päätöksillä on vaikutuksia nuoriin ja nuorisotyöhön, vaikka ne eivät suoraan kohderyhmäämme kohdistuisikaan.

Poliittisia päätöksiä ja leikkauksia tehtäessä puhutaan paljon lapsivaikutuksista – mutta pitäisikö puhua myös niiden nuori- tai ihmisvaikutuksista? Moniammatillista saumatonta yhteistyötä hankaloittavia rakenteellisia esteitä tulee purkaa ja eri toimijoiden välisiä toimintatapoja kehittää. Vain näin voimme vastata nuorten moninaisiin tarpeisiin ja edistää heidän hyvinvointiaan.

KOHTI PAREMPIA TULOKSIA – NUORISOBAROMETRI 2024

Organisaatioista riippumatta nuorisotyötä tulee olla tarjolla kaikille ja nuoria mahdollisesti poissulkevat rakenteet on tunnistettava. Vuoden 2024 Nuorisobarometri osoittaa, että meidän tehtävämme nuorisotyössä on lisätä ja edistää nuorten yhdenvertaisuutta palveluissamme, kuulluksi tulemisessa sekä vapaa-ajan ja hyvän elämän mahdollisuuksissa. Erityisenä huolena ovat paitsioon jäävät alle 18-vuotiaat nuoret, jotka eivät pysty osallistumaan avoimeen nuorisotoimintaan eivätkä toisaalta ohjaudu tai täysin täytä kriteereitä esimerkiksi lastensuojelutoimille.

Erilaiset ilmiöt tulevat ja menevät, joskus jopa palaavat. Nuoruudessa on elämänvaiheena asioita, jotka eivät tunnu vuosien kulumisesta huolimatta muuttuvan, kuten kavereiden merkitys osana itseenäistymistä. Olemme Walkers-toiminnassa keränneet valtakunnallisesti nuoriltamme tietoa heidän elämästään ja ajatuksistaan niin kohtaamisten kuin kyselyidenkin avulla. Tulosten mukaan kaverit ovat toki keskiössä, mutta viime vuosina nuorten vastauksissa on korostunut se, kuinka tärkeitä ovat myös läsnäolevat turvalliset aikuiset.

Ennakkoluuloton ja kunnioittava kohtaaminen on nuorten mielestä parasta toiminnan ydintä vuodesta toiseen. Itse toiminnan sisällöllä ei tunnu olevan heille merkitystä, vaan pikemminkin sillä, kuka tai ketkä sitä tuottavat ja ennen kaikkea miten.

Selvää on, että yhtään turvallista aikuista meillä ei ole varaa menettää nuorilta – ihmisten tarve toisten kohtaamiseen on ikuista ja pysyvää.

LÄHTEET

- Berg, Päivi & Myllyniemi, Sami (toim.) (2021) *Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (toim.) (2025) *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kiilakoski, Tomi (toim.) (2024) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Kiilakoski, Tomi & Kinnunen, Viljami (2017) *Talolta kaduille – Yhteisöllinen nuorisotyö työmuotona*. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) *Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet*. Helsinki: Humak & Nuorisotutkimusseura, 103–125.
- Saarela, Pekka (1994) *Nuorisobarometri 1/94. Asennetutkimus nuorten koulutus- ja työmotivaatioista*. Helsinki: opetusministeriö.
- Saarela, Pekka (1997) *Nuorisobarometri 1/1997. Selvitys suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten koulutukseen, työhön, työelämän muutoksiin ja kulutustottumuksiin liittyvistä käsityksistä*. NUORAn julkaisuja 1. Helsinki: nuorisoasiain neuvottelukunta.

LOTTA HAIKKOLA, VTT, työskentelee akatemiaturkijana Nuorisotutkimusseurassa. Haikkolan tutkimukset käsittelevät nuoria ja työelämäkokemuksia, nuorten työhön liittyviä asenteita ja nuorten palvelujärjestelmää.

HELENA HELVE, FT, on nuorisotutkimuksen emeritaprofessori sekä sosiologian ja uskontotieteen dosentti. Hänen tutkimusaiheinaan ovat olleet esimerkiksi nuorten asenteiden, arvojen ja maailmankuvien muodostuminen, identiteetti ja sosiaalinen pääoma. Hän on seurannut monimutkaisesti nuoria lapsuudesta aikuisuuteen.

KONSTA HAPPONEN, FT, on Nuorisotutkimusseuran tilastotutkija. Hän on tutkinut nuorten katsomusten kirjoa, nuorten kokemuksia pandemia-aikana sekä pohjoisten alueiden kasvillisuutta.

PÄIVI HONKATUKIA, VTT, dosentti, on nuorisotutkimuksen professori Tampereen yliopistossa. Hän on tutkinut monipuolisesti nuorten asemaa yhteiskunnassa ja tuonut tutkimuksissaan esiin nuorten näkökulmia muun muassa aikuistumisen ja itsenäistymisen tai seksuaalisen suostumuksen kysymyksiin sekä ympäristökysymysten käsittelyyn.

TOMI KIILAKOSKI, FT, on Nuorisotutkimusseuran vastaava tutkija ja nuorisotutkimuksen dosentti Tampereen yliopistossa. Hän on tutkinut nuorisotyötä, koulua yhteiskunnallisena instituutiona, osallisuutta sekä nuorten ilmastoaktivismia.

ANTTI KIVIJÄRVI, YTT, on Nuorisotutkimusseuran erikoistutkija. Hän on tutkinut esimerkiksi nuorten vapaa-aikaan, etnisyyteen, muuttoliikkeeseen ja sukupuoleen liittyviä kysymyksiä sekä nuorten palveluja.

VILLE KOIKKALAINEN, Aseman Lapset ry:n valtakunnallisen Walkers-toiminnan koordinaattori ja kouluttaja.

ALEKSI KOIVISTO, vuonna 1994 syntynyt nuori, Vaasan kaupunginvaltuutettu ja Suomen Kylät ry:n toiminnanjohtaja vuosina 2021–2024.

MINNA LAHTELA, Aseman Lapset ry:n valtakunnallisen Walkers-toiminnan päällikkö, valtion nuorisoneuvoston jäsen.

ANU MÄKINEN, yhteisöpedagogi YAMK, toimii Etelä-Suomen aluehallintoviraston nuorisotoimessa ylitarkastajana. Kunnallisen nuorisotyön kannuksia hän on hankkinut mm. toimimalla Espoossa nuorisoneuvoston johtajana 2009–2013.

LAURA OKSANEN, yhteisöpedagogi YAMK, työskentelee Itä-Suomen aluehallintovirastossa nuorisotoimen ylitarkastajana. Työura aluehallintovirastossa alkoi vuonna 2016 suunnittelijanimikkeellä. Nykyiset ylitarkastajan työtehtävät alkoivat vuonna 2019.

KONSTA HAPPONEN & TOMI KIILAKOSKI (TOIM.)

NUORUUDEN KOLME VUOSIKYMMENTÄ. NUORISOBAROMETRI 2024

Nuorisobarometri on vuodesta 1994 lähtien vuosittain toteutettu 15–29-vuotiaiden Manner-Suomessa asuvien nuorten arvoja ja asenteita tutkiva kyselytutkimus. Vuoden 2024 Nuorisobarometri keskittyi aikasarjojen seuraamiseen. Tutkimus toteutettiin puhelinhaastattelun ja verkkotiedonkeruun yhdistelmänä. Puhelimitse vastasi 1006 vastaajaa. Verkkovastaajia oli 1347. Kahden tiedonkeruun yhdistelmä toteutettiin toista kertaa Nuorisobarometrin historiassa.

Vuoden 2024 barometrin tavoitteena oli esittää kysymyksiä, joita on joko esitetty usein Nuorisobarometrin historiassa tai jotka ovat harvemmin esitettyjä, mutta joilla on erityisesti yhteiskuntapoliittista merkitystä. Kysymykset kattavat Nuorisobarometrin historian keskeiset teemat. Tällaisia ovat työ ja koulutus, maanpuolustus, politiikka ja vaikuttaminen, luottamus instituutioihin, tulevaisuusodotukset ja -usko, nuorisotyö, kuuluvuus suomalaiseen yhteiskuntaan, tyytyväisyys elämään ja vähemmistökokemukset. Aikasarjojen vertailussa on analysoitu puhelinvastaajien vastauksia, ja myös tämä tiivistelmä koskee puhelinvastaajia. Verkkovastaukset on analysoitu erikseen, ja niitä koskevat tulokset löytyvät teoksen liitteestä.

Usko siihen, että hyvä koulutus takaa pysyvän työn, on yleistynyt viimeisten kahden vuosikymmenen aikana. Vuonna 2024 nuorista 70 prosenttia oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa. Vuoden 2006 osuus oli 60 prosenttia. Samaan aikaan väitteen kanssa täysin samaa mieltä olevien osuus on pienentynyt seitsemällä prosenttiyksiköllä vajaan viidesosaan vastaajista. Viimeisten viiden vuoden aikana nuorten huoli omasta jaksamisestaan työelämässä on kasvanut. Nuoret ajattelevat, että työn on oltava heidän arvojensa mukaista:

88 prosenttia nuorista oli vuonna 2024 samaa mieltä aihetta koskevan väittämän kanssa. Vastaajista 72 prosenttia oli samaa mieltä siitä, että EU-jäsenyys on osoittautunut Suomelle hyödylliseksi. Täysin samaa mieltä oli noin neljännes (26 %) vastaajista. EU-myönteisyys onkin korkeimmillaan vuodet 1996–2024 kattavan aikasarjan aikana.

Nuorten kiinnostus politiikkaa kohtaan on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 1997. Vuonna 2024 ainakin jonkin verran politiikasta oli kiinnostunut 63 prosenttia ja erittäin kiinnostunut 20 prosenttia, kun taas ainakin jonkin verran kiinnostuneita oli vuonna 1997 yhteensä kolmannes nuorista. Poliittikkakiinnostus väheni 2000-luvun aikana ja oli alimmillaan vuonna 2008, jolloin 27 prosenttia oli vähintään jonkin verran kiinnostuneita. Vuonna 2012 kiinnostuneiden määrä oli vakiintunut käytännössä vuoden 2024 tasolle. Vastaajista 72 prosenttia ilmoitti vuonna 2024 kuuluvansa vähintään melko kiinteästi suomalaiseen yhteiskuntaan ja 32 prosenttia vastasi kuuluvansa siihen erittäin kiinteästi. Myös luottamus instituutioihin on kasvanut. Mittaushistorian aikana luottamus on kasvanut merkittävästi kahteentoista seitsemästätoista kysytystä instituutiosta. Järjestyksessä eniten luottamus on kasvanut Natoon, tasavallan presidenttiin, Euroopan unioniin, kunnanvaltuustoihin, pankkeihin, eduskuntaan, lehdistöön, kunnan ja valtion virkamiehiin, Puolustusvoimiin, poliittisiin puolueisiin, oikeuslaitokseen ja poliisiin. Luottamus turvallisuusalaan on ollut korkealla tasolla läpi mittauskertojen, ja luottamus poliisiin ja oikeuslaitokseen on edelleen vahvalla tasolla.

Nuorisobarometreissa tulevaisuuteen kohdistuvia toiveita ja odotuksia on tutkittu kysyen, kuinka tärkeää nuorille on, että he ovat saavuttaneet 35-vuotiaana eri tarjottuja

vaihtoehtoja. Selkeästi tärkeimpänä nuoret pitävät sitä, että heillä on tulevaisuudessa läheisiä ystäviä. 85 prosenttia kaikista vastaajista pitää ystäviä tulevaisuudessa erittäin tärkeinä ja vähintään melko tärkeinä 97 prosenttia. Seuraavaksi tärkeimpänä nuoret pitävät hyvää fyysistä kuntoa, pysyvää työsuhdetta, korkeaa elintasoja, mahdollisuutta matkustaa ja nähdä maailmaa sekä mahdollisuutta tehdä ympäristöä säästäviä kulutusvalintoja. Nuorten tulevaisuususkon on kuitenkin laskenut. Vuonna 2016 vastaajista 83 prosenttia suhtautui omaan tulevaisuuteensa optimistisesti. Vuonna 2024 osuus oli 61 prosenttia.

Optimististen osuudessa on huomattavaa laskua myös vuosista 2018 ja 2021.

Nuorten itsensä raportoima tyytyväisyys elämään on vaihdellut aaltoliikkeen omaisesti vuodesta 1997. Kouluarvosana-asteikolla tutkittuna eniten kiitettäviä arvosanoja annettiin vuonna 2002. Tuolloin arvosanojen 9 ja 10 elämälleen antaneiden osuus oli 61 prosenttia. Alimmillaan kiitettäviä arvosanoja antaneiden osuudet ovat olleet vuosina 2016 sekä 2022–2024. Vuonna 2024 kiitettävän arvosanan elämälleen antoi 44 prosenttia.

SAMMANFATTNING

KONSTA HAPPONEN & TOMI KIILAKOSKI (RED.)

UNGDOMENS TRE DECENNIER. UNGDOMSBAROMETERN 2024

Ungdomsbarometern, som genomförts sedan år 1994, är en årlig enkät om värderingar och attityder bland 15–29 år gamla personer bosatta i Finland med undantag av Åland. Ungdomsbarometern 2024 fokuserar på att följa upp tidsserier. Undersökningen har genomförts som en kombination av telefonintervjuer och datainsamling på webben. 1 006 personer svarade per telefon. På webben svarade 1 347 personer. Det här var andra gången i Ungdomsbarometerens historia som undersökningen genomfördes med en kombination av två datainsamlingar.

Målet med 2024 års barometer var att ställa frågor som antingen har ställts ofta i Ungdomsbarometerens historia, eller som har ställts mer sällan, men som har i synnerhet samhällspolitisk betydelse. Frågorna täcker de mest centrala temana i Ungdomsbarometerens historia. Dessa inkluderar arbete och utbildning, försvar, politik och påverkan, förtroende för institutioner, framtidsförväntningar och framtidstro, ungdomsarbete, tillhörighet till det finländska samhället, tillfredsställelse med livet och minoritetserfarenheter. I tidsseriejämförelsen har svaren per telefon analyserats, och också denna sammanfattning gäller svaren via telefon. Svaren via webben har analyserats separat, och de resultaten finns i en bilaga till verket.

Tron på att en god utbildning garanterar fast arbete har blivit allmännare under de senaste två decennierna. År 2024 instämde 70 procent av de unga åtminstone någotsånär i påståendet. År 2006 var andelen 60 procent. Samtidigt har andelen som instämmer helt och hållet i påståendet minskat med sju procentenheter till knappt en femtedel av de tillfrågade. Under de senaste fem åren har de ungas oro för sin egen ork i arbetslivet ökat. De unga anser att arbetet

måste vara i linje med deras värderingar: år 2024 instämde 88 procent av de unga i detta påstående. 72 procent av de tillfrågade instämde i att EU-medlemskapet har visat sig vara fördelaktigt för Finland. Ungefär en fjärdedel (26 %) av de tillfrågade instämde helt och hållet. Inställningen till EU är som mest positiv under tidsserien som omfattar åren 1996–2024.

De ungas intresse för politik har nästan fördubblats sedan år 1997. År 2024 var 63 procent åtminstone i någon mån intresserade av politik och 20 procent mycket intresserade, medan andelen av de unga som var åtminstone i någon mån intresserade av politik år 1997 var sammanlagt en tredjedel. Intresset för politik minskade under 2000-talet och nådde sin lägsta nivå år 2008, då 27 procent var åtminstone i någon mån intresserade. År 2012 hade andelen intresserade i praktiken stabiliserat sig på 2024 års nivå. År 2024 uppgav sig 72 procent av de tillfrågade höra till det finländska samhället åtminstone ganska fast och 32 procent mycket fast. Även förtroendet för institutionerna har ökat. Under mäthistorien har förtroendet ökat signifikant för tolv av de sjutton ingående institutionerna. Förtroendet har ökat mest för i fallande ordning Nato, republikens president, Europeiska unionen, kommunfullmäktige, bankerna, riksdagen, pressen, kommunala och statliga tjänstemän, försvarsmakten, de politiska partierna, rättsväsendet och polisen. Förtroendet för säkerhetssektorn har legat på hög nivå genom alla mätningar, och förtroendet för polisen och rättsväsendet är fortfarande starkt.

I Ungdomsbarometern har förhoppningar och förväntningar på framtiden undersökts med frågan hur viktigt det är för de unga att ha uppnått olika framställda alternativ vid 35 års ålder. Det klart viktigaste för de unga är att de

i framtiden har nära vänner. 85 procent av alla tillfrågade anser att det är mycket viktigt med vänner i framtiden, och 97 procent att det är åtminstone ganska viktigt. Därefter följer för de unga god fysisk kondition, fast anställning, hög levnadsstandard, möjlighet att resa och se världen samt möjlighet att göra miljöanpassade konsumtionsval. De ungas framtidstro har emellertid minskat. År 2016 förhöll sig 83 procent av de tillfrågade optimistiskt till sin framtid. År 2024 var andelen 61 procent. Andelen optimistiska

uppvisar en betydande minskning också sedan åren 2018 och 2021.

Den tillfredsställelse med livet som de unga själva uppger har gått i vågor sedan år 1997. Den största andelen berömliga vitsord på skolvitsordsskalan gavs år 2002. Då var andelen som gav 9 eller 10 i vitsord åt sitt liv 61 procent. Andelen som ger berömligt vitsord har varit som lägst åren 2016 och 2022–2024. År 2024 gav 44 procent berömligt vitsord åt sitt liv.

ABSTRACT

KONSTA HAPPONEN & TOMI KIILAKOSKI (ED.) *THREE DECADES OF YOUTH. YOUTH BAROMETER 2024*

The Youth Barometer is a survey measuring the values and attitudes of young people aged 15–29 years living in Finland. It has been carried out annually since 1994. The 2024 Youth Barometer focused on time-series analysis of key Finnish youth policy themes. The study was carried out using a combination of telephone interviews and online data collection. A total of 1,006 respondents participated via telephone, while 1,347 responded online. This was the second time in the history of the Youth Barometer that the two data collection methods were combined.

The study analysed questions that have either been frequently asked throughout the Youth Barometer's history from 1994 to 2024 or that are less commonly asked but have significant relevance for youth policy. The questions cover key themes from the Barometer's history, including work and education, national defence, citizenship and participation, trust in societal institutions, expectations and confidence in the future, youth work, belonging to Finnish society, life satisfaction, and minority experiences. Comparisons of time-series data were based on telephone respondents, and this summary focuses on these responses. Online responses were analysed separately, with results available in the report's appendix.

Confidence that a good education guarantees stable employment has increased over the past two decades. In 2024, 70% of young people agreed at least somewhat with this statement, compared to 60% in 2006. However, the proportion of those who completely agreed with the statement has decreased by seven percentage points to just under one-fifth of respondents. Over the past five years, young people's concerns about their ability to cope in working life have grown. Overall,

88% agreed with an assertion that work must align with their values. Additionally, 72% of respondents believed that EU membership has been beneficial for Finland, with about one-quarter (26%) strongly agreeing. Support for the EU is at its highest level in the time series covering 1996–2024.

Young people's interest in politics has nearly doubled since 1997. In 2024, 63% expressed at least some interest in politics, with 20% being very interested. In 1997, only one-third of young people were at least somewhat interested. Political interest declined in the 2000s, reaching its lowest point in 2008 when only 27% were at least somewhat interested. By 2012, interest had stabilized at approximately the 2024 level. Additionally, 72% of respondents reported feeling at least fairly connected to Finnish society, and 32% felt very connected. Trust in institutions has also increased. Over the history of measurements, trust in 12 out of the 17 institutions included in the survey has significantly grown. The most significant increases in trust have been in NATO, the president of Finland, the European Union, municipal councils, banks, Parliament, the press, municipal and state officials, the defence forces, political parties, the judiciary, and the police. Trust in security-related institutions has remained high throughout the measurement periods, with strong confidence in the police and judiciary.

The Youth Barometer has examined young people's hopes and expectations for the future by asking how important various aspects of life will be to them at the age of 35 years. The most important one for young people is having close friends in the future—85% consider this extremely important, and 97% at least somewhat important. Other key priorities include good physical fitness,

stable employment, a high standard of living, opportunities to travel and see the world, and the ability to make environmentally sustainable consumption choices. However, young people's optimism about the future has declined. In 2016, 83% of respondents were optimistic about their own future, but by 2024, this had dropped to 61%. There was also a significant decline in optimism compared to 2018 and 2021.

Young people's self-reported life satisfaction has fluctuated over time since 1997. The scale used to assess life satisfaction ranges from 4 to 10. The highest satisfaction levels were recorded in 2002, when 61% rated their life 9 or 10 out of 10. The lowest levels of high satisfaction were recorded in 2016 and between 2022 and 2024. In 2024, only 44% of respondents rated their life 9 or 10.

NUORUUDEN KOLME VUOSIKYMMENTÄ

Nuoret kiinnostavat aina. Heihin kohdistetaan yhteiskunnan pahimmat pelot ja suurimmat toiveet. Nuorten omien näkemysten tutkiminen luo tasapainoisemman näkökulman siitä, mistä olemme tulleet ja millainen nykyhetki on.

Nuorisobarometreja on tehty vuodesta 1994. Tänä aikana on kertynyt tietoa lukuisista aihealueista. Tässä barometrissa tarkastellaan, miten nuorten näkemykset ovat viimeisten 30 vuoden aikana muuttuneet. Kaikki teoksen kysymykset on esitetty Nuorisobarometrin historiassa useasti aiemmin.

Teoksessa käsitellään esimerkiksi työtä ja koulutusta, maanpuolustusta, tulevaisuusodotuksia, nuorisotyötä, vähemmistökokemuksia sekä yhteiskunnan instituutioita. Lisäksi tarkastellaan, miten elämäntyytyväisyys on 30 vuoden aikana kehittynyt.

Teos tuottaa tietoa siitä, miten suomalaisten nuorten asenteet ovat vaihdelleet ja eläneet ajassa. Kiinnostus politiikkaa kohtaan on kasvanut 1990-luvulta. Luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin on lisääntynyt. Perheen merkitys nuorten tulevaisuuskuvin on vähentynyt samalla, kun ystävien merkitys on säilynyt. Nuoret kiinnittyvät edelleen suomalaiseen yhteiskuntaan, mutta heidän tulevaisuususkonsa on laskenut.

Teos tarjoaa kurkistusikkunan siihen, mikä nuorten maailmassa on muuttunut ja mikä on pysynyt samana. Taustalla välkähtelee kysymys siitä, millainen kasvuympäristö Suomi on nuorille ollut 1990-luvun lamasta 2020-luvulle.